

12810

12810

107-8

LEGJOBB

KÖNYVEK

**LEGJOBB
KÖNYVEK**

167.

Sienkiewicz Henrik

Forgó szél

**Budapest
Légrády Testvérek**

Ára 60 fillér.

I. kötet.

FORGÓ SZÉL

REGÉNY

IRTA

SIENKIEWIC HENRIK

I. KÖTET

BUDAPEST
LÉGRÁDY TESTVÉREK.

ELSŐ RÉSZ.

I.

Gronski éjjél felé jutott el a jastrcebi kastély terrasza elé. A házban már mindenki aludt, kivéve egy öreg szolgát és a fiatal föld-birtokost, Krcyck Ladislaust, aki vendégét vacsorával várta.

Dacára a korkülönbségnek, még abból az időből, midőn Gronski, mint egyetemi hallgató, gyámsága alá fogadta a kis gimnazistát, Krcyckit, őszinte barátság fűzte őket egymáshoz és gyakorta találkoztak. Gronski később bizalmas barátjává vált az egész Krcycki-családnak.

Az ifju házigazda most is őszinte örömmel fogadta vendégét, s alighogy az ut porát leverve, elhelyezekedtek a tágas ebédlőterem asztala mellett, így szólt hozzá :

— Ez aztán öröm, téged egyszer megint Jastrcebben látni. Anyám is valósággal vágyódott utánad. Valahányszor Varsóból visszatértem, téged kérdezett, — pedig bizony már évek teltek el, mióta utólszor itt jártam.

Gronski miután Ladislaus anyja és nővérei hogyléte iránt érdeklődött, így felelt:

— Igaz, jó ideje nem voltam már falun, sem itt, sem másutt. Nyáron mindig Karlsbadba küldenek, — a tél pedig Varsóban annyira mozgalmas, hogy alig lehet szabadulni.

Miután még egy ideig elületes dolgokról csevegtek, Krcycki áttért magánügyeire.

— Carnowski bácsi gyászjelentésén kívül megkaptad anyám levelét is? Mert a gyászjelentést előbb küldtem és anyám egy napig gondolkozott, mielőtt a levelet megírta:

— Megkaptam a levelet és azért jöttem. Igazat megvallva, a temetés maga nem vonzott volna ide. Elmult évben midőn az öreg ur Varsóban időzött, igaz, gyakran voltunk együtt a klubban és mindenki csodálkozott, hogy az öreg emberkerülő az én társaságomat kereste, — de ennyi volt az egész. És ti minő viszonyban voltatok?

— Alig érintkeztünk egymással. Ő senkit sem fogadott, senkit sem akart látni, még a prépostot sem. Az olchovói kanonok helyettesítette. Mikor betegebb lett, meglátogattuk Rceslewóban, de igen hűvösen fogadott. Anyámat ez nem akadályozta meg abban, hogy gyakorta felkeresse, de én bizony beszüntettem látogatásaim és csak akkor kerestem megint fel, mikor már a végét járta.

— Nagy vagyon maradt utána?

— Rceslewo óriási birtok, és kitünő föld — teljesen tehermentes. Varsóban is volt

egy háza, mit később eladott és így bizonyára pénzzel is kellett birnia. Ugy beszélnek, száz-
ezrek maradtak utána. Volt két fivére, egyik
Dornpátban párbajban esett el, a másik meg-
halt tifuszban és így az ő részük is mind Ádám
bácsinak jutott.

— Pedig úgy mondják, szinte nyomoru-
ságosan élt.

— Egészségi okokból sokat tartózkodott
külföldön. Ott nem tudom, hogyan élt, de itt
Rceslewóban az életmódja igazán nyomoru-
ságosnak volt nevezhető. Ez inkább különc-
ködés volt, mint fösvénység, mert nem volt
fösvény. A házat rettenetes állapotban hagyta
hátra, minden szobába bűcsorog a víz, — és a
falak összeomlással fenyegetnek. A temetésre
érkező rokonokat ide kell meghivnom Jastr-
ceb-be, mert ott egy tisztességes fekvőhelyet
nem találnak.

— Sokan jönnek? A távoli rokonok is?

— Nem hinném. Otockáné eljön a hugá-
val. És bizonyára Dolganski. Másról nem
tudok. De lehet, hogy még előbukkannak a
távolabbi rokonok. Hiszen tudod, Lengyel-
országban mindenki rokonságban áll. Anyám
azt állítja, mi voltunk a legközelebbi rokonai,
pedig tőlünk is elég távol állt.

— És Otockáné és a huga, Mária?

— Ah, a mamát kérdezd. Tegnap egy
órán keresztül magyarázta a rokoni összekötte-
téseket, de még ma sem tudok kiokosodni
belő'e. A hölgyek holnap egy órakor érkeznek.
Egy angol barátnőjüket is magukkal hozzák.

— Tudom. Említették Varsóban, sejtelmével sem birva, hogy épen temetésre toppannak ide. Az angol leány különben majdnem olyan jól beszéli a lengyel, mint az angol nyelvet.

— Hogy lehetséges ez?

— Atyja gyárában nagyobbára lengyel munkások dolgoznak. Neki magának lengyel dajkája volt és később a lengyel emigránsoktól tanulta el a nyelvüket.

— Csodálom, hogy ehez kedve volt.

— Az angolok között sok originális emberre akad. Ilyen volt ez a mr Anney is. Különös előszeretettel viseltetett minden iránt, ami lengyel. Pedig a munkásai sok kellemetlenséget szereztek neki. Nem riadt vissza. Iskolákat, árvaházakat, kórházakat épített számukra.

— Derék ember lehet. És Anney kissasszony? Szép, fiatal?

— Egy évvel fiatalabb, mint Otockáné. Testi, lelki jó barátnek. Mióta nem láttad Otockánét és Máriát?

— Körülbelül hat éve. Otockáné még leány volt, Mária pedig gyermek — talán tiz éves. Csak azért maradt az emlékemben, mert már akkor szépen hegedült és csodagyermeknek tartották. Tavalý Krynicában az anyám közelebbről megösmerte őket és el volt ragadtatva tőlük. És mindenáron azt akarta, hogy én is felujtsam velük az ösmeretséget. Már a nyáron meghívta őket, mikor most Varsóba jöttek, rögtön irt és megismételte meghívását.

Tegnapelőtt jött az érkezésüket bejelentő sürgöny. Te jól ösmered őket, ugy-e?

— Ó, igen.

— Szeretnék ugyanis egy kissé csevegni veled, felőlük. De most már későre jár. Az ut bizonyára elfárasztott. Majd holnap . . .

— A vasutban egész idő alatt aludtam. Küönben sem szoktam reggeli két óra előtt lefeküdni.

Krcyck kissé zavart arccal, bort öntött a poharába, elhátolta és csak aztán, mintegy bátorságot nyerve, szólt :

— A do'og kissé kényes természetü. Azt hiszem, az anyám valami tervet kovácsol. Nem tudom, irt-e neked felőle, de ha nem tette, ugy beszéln fog. Sokat ad a véleményedre és meggyőződése, hogy mindenkire, így Otockánére is befolyással birsch. Én pedig azt hiszem, az anyámat is befolyásolhatod. És épen ezért valamire kérnélek.

Gronski az ifju nemesre nézett, majd az öreg szolgára, mintha ezt kérdezné :

— Miért kell ennek beszélgetésünk tanujává lenni?

Krcyck megértette a tekintetet és így felelt :

— Süket az öreg, nyugodtan beszélhetünk előtte.

Majd így folytatta :

— Anyám azt akarja, hogy megnősüljek. Ez most a legnagyobb gondja. Ezért irogat jobbra, balra, ezért kü'd minden télen Varsóba, — és azt hiszem nyáron is, nem any-

nyira az egészségéért, mint inkább azért ment Krynicába, hogy szemlét tartson a hölgyek felett. Ugynevezett kuzinjaink ott anyyra elbájolták, hogy úgy látszik, kész tervvel tért vissza . . .

— Figyelmeztetek, hogy ha Máriára gondolsz, alaposan tévedsz. Először is csak tizenhat éves, — másodszor ősszel a brüsszeli zeneakadémiára készül, — és főként egész szive, lelke a hegedűjében fekszik, — és valószínűleg ott is marad örökre.

— Csak maradjon is. Én bizony egyikre sem gondolok — és bár az anyám is így cselekedne. Ő a világ legjobb asszonya, de most egyéb gondolat nem tölti be a lelkét, mint hogy én egy ügyes, derék kis feleséghez jussak. És jövődöbelimet nem valami görög muzsa alakjában képzelem el . . .

— Tehát?

— Tehát nem Már'aró', hanem egy szép, fiata és amellet gazdag özvegyrő' van szó. Ami ellen én a legerélyesebben tiltakoznám.

— Erre csak egy anekdotáva' felelhetek. Egy parasztasszony így szólt az urához, aki nagyon hengegett, nem fél az Urtól: — Jakob, még nem is láttad! — Tehát vagy nem láttad Otockánét, vagy már nem emlékszel reá.

— Nem nem! És ha Madonnához volna hasonló!

— Ta án más birja a szived?

— Tava'y télen Varsóban sokat voltam együtt Stabrowska Rózáva és bevallom, na-

gyon tetszett nekem. De mégsem mertem udvarolni nek', mert jól tudtam, hogy a szülei sosem adnák hozzám. Nem vagyok elég gazdag hozzá és e ég okos vagyok, hogy nem akarom mindkettőnket szerencsétlenségbe dönteni.

— De ha a végrendelet a te javadra szól, egyenesen be'e rohansz a tűzbe, mi?

— Bizonyára. De erre nem számítok és k'zártnak tartom. Beszélni se lehet róla.

— Az imént emlitted, hogy valamit kérn' akarsz. Miben lehetek a seg tségedre?

— Arra akarlak kérn', hogy anyámat ne támogasd a terveiben Otockánét illetőleg.

— Különös ember vagy. Ha látni fogja, hogy a választottja semmiképen sem nyeri el a tetszésedet, amugy s letesz a tervéről.

— Igen de ez e fogja szomorítani. Te pedig okos ember vagy és nagy befolyással bírsz rá. Tehát ügyesen, okosan értesd meg vele, hogy mindenkire nézve üdvösebb, ha tervéről már eleve lemond. Tudom, ezt megteheted és számítok a barátságodra.

— Édes fiam, én az ilyen do'gokban tapasztalatlanabb vagyok a legelső szomszéd-asszonyotoknál. Anyád a levelében határozottan ezt írja: — Számít a barátságomra, nem tehetek hát egyebet, mint hogy az egész dologtól lehető'leg távol tartom magam. Én különben Otockáéknak ép oly jó barátja vagyok, mint nektek. És bevallom, kissé különösnek tartom e határozott terveket Otockánét illető'leg — Otockáné részvétele nélkül. Az anyád ugy

látszik azt hiszi, neked csak a kezedet kell kinyújtanod és minden nő a karjaidba omlik. Ez talán még sincs ugy. És biztositlak, ha Otocáné rászánja magát a férjhez menetelre, igen kényes lesz a választásban.

— Igazad van, nem is vagyok olyan ostoba, sem olyan hiu, hogy a győzelemben feltétlenül bizzam, sőt örömmel gondolok reá és biztosra veszem, ha megkérésre kerülne a sor, kosarat kapnék.

Gronski kritikusk pillantással mérte végig ifju barátja sugár, karsu alakját és mosolygott :

— Ördög tudja, őszintén beszé'sz-e? A magad fajta fickók, nem tudom miért, többnyire sikereket érnek el a nőknél és ezt tudják is jól. És tulajdonképen mi kifogásod Otocáné ellen? Előkelőbb megjelenésü as zonyt aligha találhatnál.

— Elh'szem, de először is csak három évvel fiatalabb mint én, — azután meg — özvegy.

— Nem kedveled az özvegyeket?

— Mint fe eséget nem. A házasság ad'jon mindent, amit csak adhat — ez esetben pedig nem tenné. Özvegy! . . . Ha elgondoljuk, hogy minden szót, minden reszkető szerelmes suttogást, amit egy fiata leány csak pirulva ejt ki, az özvegy már e öttünk másnak elmondott. És ami a eányná szerelmi ádozat, az özvegynél csak megismétlés. Nem! Köszönöm! nem kérek a virágból, amelyet már más letépett. A boldogságot nem örökölhetjük és

nem kaphatjuk másodkézből. A házasság és a szerelem a házasságban adjon mindent, amit csak adhat ; ha nem, — inkább agglegény maradok.

— Kedvesem, a sziv olyan organizmus, amely mindig friss és új életerőre kap.

— Lehet, de a múlt emlékei mégis csak kísértik. Egyébként én nem beszélek általános teoriákról, csak a saját egyéni véleményemről. Egy özvegybe nem tudnék szerelmes lenni, — a feleségembe pedig mégis csak óhajtanék. Mi egyebet nyújt az élet? A gazdaság? Helyes. Gazdaember vagyok és életem végéig vetni, aratni fogok. De a gazdasággal sok keserű perc, fáradság, csalódás jár együtt ; vannak derűs, világos percek is, — de sokkal több az olyan idő, amikor szinte elfog az undor. Azt akarom tehát, hogy ha fáradtan hazajövek a földekről, a puha meleg fészekben édes csikos csőrű kis galamb várjon, akinek a szemében a menyországot lássam. és akinek odaadhassam a legjobbat az énemből. Ezt pedig nem mint regényes, fantasztikus fickó mondom neked, hanem mint olyan ember, aki nem csak a gazdasághoz, de az élethez is ért egy keveset. Igen, — a házi tüzhelyem legyen a menedékhely a gondok elől, s vonzó erejét a csikos csőrű galamb képezze !

És Krcycki mosolyogva villogtatta elő hófehér fogait.

— De ahoz ám szerencse kell, az ilyesmit megtalálni — és bátorság, meghódítani !

Krcycki egy varsói bálra gondolt, —

és elébe tüntek a szép Stabrowska Róza ábrándos szemei, — gyermekes fehér, habos tüllfellegből elővillanó kerek vállai. És felsóhajtott :

— Gyakorta nagyobb bátorság kell magunkat korlátok közé szorítani.

Egy ideig a szobában nem hallatszott egyéb, mint a nagy fali óra egyhangu ketyegése. Aztán Gronski felállt. Már későre járt.

— És azok a hölgyek holnap érkeznek, — szólt tünődve, mintegy önmagához.

Aztán kissé szomoruan hozzátette :

— Ah ! a te korodban még mit sem kell korlátozni !

II.

A hölgyek másnap délben csakugyan megérkeztek Jastrcebbe. Közvetlen utánuk Dolganski is, aki anélkül, hogy tudta volna, egy vonaton, csak más kupéba utazott velük. A vendégek Krcyckit nem találták honn. Az egész temetés rendezése az ő vállán feküdt és már korán reggel átkocsizott Rceslewóba.

Délután három órára határozták a temetést. Ladislaus anyja Otockánénál, Zbytowska Máriával és miss Anneyvel ült egy kocsiban; a második kocsiban ültek Gronski és Dolganski, a harmadikban Ladislaus kis testvérei, a tizenegy éves Anasztázia és a kilenc éves Stas, a nevelőnővel és a házi tanítóval, Las-kowiccal.

Krcyckiné fiát figyelmeztette az érkező rokonokra és megismertette miss Anneyval, de Ladislausnak alig akadt ideje néhány futó szó váltására a hölgyekkel, már is más felé hívták dolgai. Az angol leányra csak épen egy szórakozott pillantást vetett. A kocsikból leszállva, gyalog mentek a temetőbe, — de ott

alig tudtak bejutni a nagy tömegetől. Mert bár a rokonok igen csekély számban voltak képviselve, — sőt a barátok és ösmerősök is, — mert az elhunyt Carnowski teljesen visszavonult életet élt, a környékbeli falvak összes parasztsága ide sereglett. A parasztok között ugyanis az a hír terjedt el, hogy az emberkerülő öreg ur egész vagyonát reájuk — a környék parasztságára hagyta, — és most az arcukról leolvasható volt a hatás, amelyet e váratlan örökség hirtelen okozott.

Ebben a reményben vették vállalkra a nehéz érckoporsót és ők vitték a temetőbe a családi sírboltba.

Gronski Krcyckinét vezette karon, Dolganski Otockánét és így Ladislaus a szőke miss Anney mellé jutott.

Sugár ákácok között haladtak tova. Az egyházi lobogók fenn lebegtek a szélben, napsugár táncolt végig a fészületen és a koporsón és a levegőt betöltötte a tömjénfüst és a parasztok halotti litániákat éneklő elnyújtott hangjai.

Krcycki, aki miss Anneyt vezette, érezte, hogy a leány kis keztyüs keze, amely a karján pihen, hevesen remeg. Nem sok ügyet vetett reá. Bizonyára a hosszas napernyőtartásban fáradt el a karja. És örült, hogy egy ilyen alkalom, mint a temetés, felmenti őt a mulattatás kötelessége alól és hallgathat. Fáradt volt és éhes. Az elhunytira gondolt és arra, hogy egy csöpp bánatot, sőt meghatottságot sem érez temetése alkalmából. Majd Gronskival való

tegnap esti beszélgetése ötlött az eszébe. Azután a jobbra-balra elterülő szántóföldeket nézegette és elégedetten gondolta, hogy a téli vetés kitűnően sikerült. Csak végül ötlött eszébe, hogy talán társnőjével is illenék kissé foglalkoznia.

És miután néhány oldalpillantást vetett reá, felébredt a fáradtság és éhség által eddig elnyomott kíváncsisága. Mintha csak most vette volna észre, hogy egy fiatal és szép leány oldalán halad. És egyszerre különösnek tetszett előtte, hogy itt a falusi uton egy angol leányt vezet a karján, ki Isten tudja, minő távoli világrészből szakadt ide. A karján nyugvó keztyüs kéz kicsi volt, de nem épen gyöngéd, finom alakú. Ennek bizonyára az angol nők üzte folytonos sportolás az oka, — a tennisz, golf . . . a lengyel nők egészen mások. És mintha a mellette lépkedő alakból különös friss, egészséges életerő sugározna ki. Majd a fátyol alól előkandikáló profilt nézegette . . . és minél figyelmesebben nézte, annál érdekesebbnek, sőt szépnek találta . . . Igen, szép — sokkal szebb, mint Otockáné, vagy a rövid ruhás kis bakfis, akinek mint Gronski mondta, egész lelke a hegedűjében fekszik. Pedig Otockáné, aki a barna szépségekhez tartozott, csodás arcszinnel birt, — Mária arca pedig egy édes, kis angyal arc volt. De Krcycki úgy érezte, a pálmát mégis miss Anneynek nyujtaná.

A következő pillanatban úgy tetszett előtte, mintha miss Anney is lopva őt figyelné. És most már határozottan tekintett reá.

És ekkor valami csodálatost látott, az angol leány finom arcán kristályos könnycseppek peregtek végig, — szakadatlanul, egyik a másik után . . . ajkait egymásra szorítva, csendesen sirt, — és keztyüs kis keze nem szünt meg remegni.

— Tulzott érzékenység, — gondolá Ladislaus, — vagy tulfeszített angol idegek. Ugyan miért siratna meg valakit, akit nem is ismert, — ha csak nem emlékezteti atyjára vagy más elhunyt rokonára.

Pedig miss Anney nem azt a benyomást tette, mintha tulfeszített idegekkel birna.

Néhány pillanat múlva alább is hagyott meghatottsága és most látható nagy érdeklődéssel, tágra nyitott szemekkel nézte a földeket, fákat, mintha az egész vidék képét örökre a látásába akarná vésni.

— Miért nem hozott magával egy Kodakot ? — gondolá Krcycki.

Már közel voltak a temető kapujához, midőn hirtelen erős szél támadt, felkavarva a port és miss Anney hosszú fátyolát a nyaka köré csavarva.

A leány eleresztette Krcycki karját.

— Bocsásson meg — szólt halkán, lengyel nyelven — de ez a szél . . .

— Ó, kérem, parancsolja talán a kocsit? A szél mind erősebbre válik.

— Nem, köszönöm, hiszen rögtön ott vagyunk. De egyedül kell mennem, mert a ruhámat, a fátyolomat is tartanom kell.

E rövid párbeszéd alatt Krcycki azt a

megfigyelést tette, hogy miss Anneynak nemcsak felséges szőke haja, de gyönyörű finom arcbőre van és hogy kék szemeinek a tekintetében valami titokzatosan rejtelmes, me-rengő fátyolos vonás van . . . nem tudta meghatározni mi — csak a varázsát érezte — és nem tudta, miért . . .

Közben elértek a temetőhöz. A családi kriptá nyitva állt az új halott befogadására — és miután a szokásos gyászénekek és imák elhangzottak, a rcelewói prépost megkezdte gyászbeszédjét. De miután az elhunyttal életében nem a legjobb viszonyban állt, nem is méltatta sokáig az érdemeit, hanem hamarosan Isten kegyelmébe ajánlotta. A rokonok is meglehetősen közömbösen és inkább unott, mint meghatott arccal álltak körben. Mintha még a koporsó is türelmetlenül várná a ceremónia végét, hogy mielőbb eltűnhessen az örök sötétségben . . . Aztán következtek ismét az elnyújtott gyászénekek és végül az „Örök békesség“ és ezzel a ceremónia végét érte.

A kriptá ajtaja bezáródott, örökre elzárva Cernowskit az élők világától. A környékbeli ösmerősök kötelességszerűen elrebegették Krcyckinek résztvevő szavaikat, bár mindenki érezte, hogy ezekre semmi szükség nincs.

Gronski Ladislaussal csevegett.

— Figyeld csak meg — szólt halk hangon — még egy-két kalapácsütés a kriptá ajtaján, aztán mint Dante mondja: aeterna silenza! Egyetlen öszinte könnycsepp sem; egyetlen busuló szív sem! Senki, akit a lelke

bánata hozott volna ide . . . És reám is hasonló vár . . . Te pedig arra gondolj, hogy minden agglegénynek ilyen a sorsa. Az anyádnak igaza van, mikor meg akar házasítani.

— Lehet. De az elhunyt nemcsak agglegény volt, hanem emberkerülő, — sőt, embergyölölő. Ez pedig végre is nem egyenlő.

— A halál után nem, de az életben igen. Talán ostoba a vágy, hogy halálunk után megsirassanak, — de mégis igaz.

— Mintha az ember önmagát szeretné túlélni, no de vége, — mehetünk.

A társaság lassan a temető kapuja felé közeledett, amely elé már felrobogtak a kocsik. Elöl haladtak a hölgyek és a papság.

Krcycki egyszerre e kérdéssel fordult Gronskihoz :

— Mi a keresztneve miss Anneynek?

— No hallod, itt a temetőben egyébire is gondolhatnál! Ágnesnek hívják.

— Szép név.

— Angliában nagyon gyakori.

— Gazdag?

— Ezt a kérdést is elhagyhattad volna. De ha épen nagyon sürgős, kérdezd meg Dolganskit. Az ilyesmit ő jobban tudja.

— Észrevettem, hogy Dolganski nagy hódolattal nézegeti.

— A dolog nem lehet veszélyes. Dolganski szive Otockánéért eped.

— Ah!

— Ép oly régen, amily reménytelenül. Mert lásd azt, hogy miss Anneynek milyen

nagy a vagyona, bajos pontosan megtudni, de hogy Otocki mennyit hagyott a feleségére, azt mindenki tudja.

— Reménylem, a szép kuzin kikosarazza.

— Valószínűleg gazdagítani fogja a kósárgyűjteményét. No de mit szólsz a kuzin-jaidhoz?

— Édesek! . . . Otockáné igazi szépség . . . mindakettő előkelő . . . De Mária még gyermek.

Gronski pillantásával végigsimitotta az előttük lebegő kecses leányalakot.

— Gyermek, aki épen úgy röpködhetne a légben, mint ahogy a földön lebeg.

— Tehát egy aeroplán?

— Vigyázz! Mária drágább előttem, mint bármi a világon.

— Kérlek! Ez különben s köztudomásu.

— Igen, — csak azt nem tudják, hogy az én rajongásom nem égő vörös, hanem égszinkék.

— Ezt nem egészen értem.

— Majd megérted, ha közelebbről megösmered.

Krcycki, akit leginkább miss Anney érdekelt, szerette volna ismét rávezetni a társalgás fonalát. De eközben elértek a kapu elé és ő sietett a hölgyeket felsegíteni a kocsiba. Észrevette, hogy az angol leány kék szemének pillantása többször rajta pihen. Az anyja azzal a kérdéssel fordult hozzá, elvégezte-e a teme-

téssel összefüggő dolgait és visszatér-e velük Jastrcebbe.

— Nem. A préposthoz kell sietnem és a papságot megvendége nem a plébánián. De nem maradok soká, valamely ürügy alatt hamarosan itt hagyom őket.

Köszöntötte a hölgyeket és felkiáltott a kocsisnak :

— Indulj.

A kocsik tova robogtak és a temetésen résztvettek közül csak Ladislaus maradt hátra és Dolganski, aki a távoli rokon létére kötelességét érezte résztvenni a papok megvendégelésében. De egyéb ok is készítette a maradásra.

Midőn a kocsiba ültek, körültekintett a parasztok között és ezt kérdezé :

— Hol van a jegyző ur, Dzwonkowski?

Krcycki mosolyogva felelte :

— Előre ment a papokkal. De ma este találkozol vele Jastrcebben. Bejelentette a látogatását.

— Ugy? No akkor sajnálom, hogy nem tartottam a hölgyekkel. A végrendelet fölül szerettem volna megtudni egyet és mást. Később ez már bajos lesz.

— Csak türelem. Dzwonkowski azt mondta, a végrendeletet holnapután bontják fel az irodájában. Ott kell összegyülnünk.

— Épen azt akartam megtudni, érdemes-e elmenni, mert ha a bácsi üres kézzel enged utnak, majd ott lesz Wlockáné a vigasztaló

szavaival. Nekem ugyancsak szükségem lesz reájuk.

— Ugyan hogy beszélhetsz így?

— Én legalább hangosan mondom azt, amit a többiek csendesen gondolnak. Reám nézve e végrendelet végtelen fontossággal bír és e percben Dzwonkowski jobban érdekel, mint az öt világrész együttvéve. Annál is inkább, mert valami papirköteget láttam nála.

— Ah, effelől megnyugtatlak, Dzwonkowski a leglelkesebb zene rajongó, akit valaha ösmertem. És ép ily rajongója Zbytowska Máriának, akit nyáron Kryniciában ösmert meg. Gronski beszélt, hogy a Benois-féle „Holdvilág-szonáta“ átdolgozásához egy flóta kíséretet irt, s ezt elküldte Varóba. Most tudni akarja, hogyan hangzik, ezért jó ma este Jastrcebbe és magával hozta a hangjegyeket. És biztosítlak, ma egyébről hallani sem akar majd

— Ha az eset így áll, ördög vigye Dzwonkowski flótáját, Zbytowska kisasszony hegedűjét, a jastrcebi zongorát és az összes zenét a világon!

Krcycki nevetve nézett reá.

— A zongorát ne bánts! A trióban a zongorarészt ma este Otockáné fogja játszani.

— A zongora pedig reménylem ép úgy lesz hangolva, mint én e pillanatban. De látom Gronski már fecsegett! Szép! Hát én bizony nem osztom a bakfisek iránti rajongását és a fiatal libákat csak sülve szeretem.

Imádja csak a Máriáját és emelje az égbe, csak engem hagyjatok békességben. Azok mind bolondok a muzsikájukkal. Egy okos van közöttük, aki legalább semmit sem játszik — miss Anney.

— Ah! miss Anney egy hangszerhez sem ért?

— Nem. De ez nem zárja ki, hogy rajtam, vagy még inkább rajtad mégis tudjon játszani.

— És miért inkább rajtam?

— Mert én nehezebb hangszer vagyok, aki előre akarja tudni, mennyit fog jövedelmezni a hangverseny.

Krcyncki jól ösmerte Dolganski cinizmusát. Nem is felelt, csak vállát vontá.

Közben elértek a plébániához.

III.

Dolganski csakugyan nem birt kielégítő választ nyerni Dzwonkowskiól. Pedig az öreg jegyző elég beszédes volt, de kizárólag Krcyckivel csevegett és kizárólag Máriáról, akit háttartalanul tisztelt. És legfőbb gondját most az képezte, vajon Krcyckiné megengedi-e, hogy egy közel rokona temetési napján, Jastrcebben zeneestélyt rendezzenek. Igyekezett megértetni, hogy e komoly zene legméltóbb kifejezése az igaz gyásznak is, hogy legközelebb viszi az emberek bűnös lelkét Istenhez.

Krcycki a bajuszát rágta és mosolygott. Szörnyen mulattatta Dolganski boszankodása, aki sehogysem tudott áttérni a végrendelet megvitatására.

Jastrcebben teával várták őket. A szél még naplemente előtt elállt és a hölgyek a kertbe mentek Gronskival, élvezni a felséges estét. Krcycki és társai ott találták őket a tó partján, — sőt miss Anney és Mária egy ringó sajkában ültek a tó vizén.

Az alkony rózsaszínű fénye előntötte a

viz tükrét és a levegő balzsamos volt a nyiló orgonák édes illatától. A viz körül szomoru fűzfák lengették fürtös ágaikat, zöldes fényt borítva a biborszínü napfoltokra. S a csolnak lassan ringott tova. Mária elől ült, mögötte állt miss Anney, aki evezett és egyben kormányozta is a csolnakot. Sugár, karcsu, életteljes alakja lassu, rithmikus mozdulatokkal kísérte az evező csapásait. Olykor pihenve megállt. És ilyenkor a viz sima tükréből egy második csolnak egy második Máriával és miss Anneyvel mosolygott fel reájuk. Végtelenül nyugalmas volt a kép. A levegő teljesen csendes volt, — csak olykor röppent el a viz felett a vadkacsák egy-egy sora, — és idáig hangzott a távolból egy szélmalom zugása. A fák levelei se mozdultak és az ég alja, mintha kigyult volna az alkony bibor tüzétől.

Kis idő mulva miss Anney a csolnakot a part felé irányította. Gronski óvatosan emelte ki Máriát, nehogy kis lába a vizes földet érje. De az angol leány segítséget se várva, egyetlen ugrással a parton termett és lelkesen kiáltá :

— Ah, milyen szép itt Jastrcebben !

— Az idő teszi ilyen széppé — szólott Krcycki és melléje lépett. Tegnap köd borította az egész kertet, — ma gyönyörű este van.

És mint vérbeli gazdaember, az égre tekintve még hozzátette :

— Ha így marad az idő, nemsokára hozzáfoghatunk a szénakaszáláshoz.

Miss Anney úgy tekintett reá, mintha valami különös dolgot mondott volna, és álmatagon ismételte:

. . . a szénakaszálás . . . a szénakaszálás.

Mindannyian a ház felé közeledtek, mely az alkonyi pirban rózsaszínűre festve tekintett feléjük a sugár nyárfák közül. Zenéről csevegtek és Krcyckiné biztosította vendégeit, hogy Jestrceb a hölgyek érkezése előtt sem szükölködött muzsikában, mert a csalogányok hangversenyétől olykor aludni sem lehet éjjel.

Gronski a falusi életet dicsérte, amelynél szebbet elképzelni sem tudott. És Krcyckiné, aki imádta Jastrcebet, lelkesen osztotta véleményét.

Csak Dolganski, ki a maga elfecsérelt birtokára gondolt, jegyezte meg epésen:

— Van ennél szebb is, — a pénz. És szinte nevetséges, mikor a falut épen olyan ember dicséri, akinek ugyancsak elég pénze volna hozzá, akár három birtokot is vásárolni, ahol letelepedhetne és mégis alig lehet kihuzni a városból. És aki azt hiszem, mégis csak többre becsüli a Riviera hôtelleit és Nizza klubtermeit.

Elfogadták, hogy ezek sem megvetendő dolgok. A vitatkozást az öreg jegyző recsegő hangja szakította félbe, aki Máriának valami zenei elméletet magyarázott. Gronski ösmerte az öreg jegyző szenvedélyét és irigyelte érte. Ő is nagyműveltségű dilettáns volt, de lelkét egészen semminek sem szentelte. Az életet valami szükséges elviselhetőnek tekintette, de

alapjában véve semmivel sem töltötte ki. És ha ilyen rajongókat látott, mint az öreg jegyző és Mária a zenével szemben, irigység fogta el. Van hát mégis egy és más, amivel az életet elejétől végéig ki lehet tölteni imre a példa . . . Csak nem szabad mindent analizálni.

IV.

Vacsora alatt az öreg jegyző semmi egyébbel sem foglalkozott, mint a zenével és Máriával. És a háziasszonyt kivéve, akitől a várva várt hangverseny engedélyezését remélte, ugyszólván mindenkinek goromba választ adott, — különösen Dolganskinak, ki még néhányszor igyekezett megközelíteni a végrendelet kérdését. Mogorva és szkeptikus arca csak akkor derült fel, mikor végre a háziasszony a vacsora vége felé kijelentette, hogy mi kifogása sincs ellene, ha az est hátralevő részét komoly zenével töltik ki és örömmel gondol rá, Mária művészi játékát élvezhetni.

Ekkor az öreg urat alig tudták már az asztal mellett tartani. Ugy vélte, minden percet kár evéssel vagy hiábavaló fecsegéssel eltölteni.

Csak Gronski fejtegetései érdekelték kissé, ki a zene keletkezéséről beszélt és Darwin elméletét fejtegette, aki szerint az emberek keletkezésének legelső periódusában a zene a férfi és a nő szerelmi hívó és csalogató

hangjaiból született. A hölgyek ezt poétikusnak találták. Majd Gronski a legvadabb törzseknél is divó harci zenéről beszélt. A pápuák például, akik harcaikban fegyvereik forgását bizonyos rithmikus, zenehangokra ellejtett tánclépésekkel kísérik és ezzel egy bizonyos rendszert képezve, megalkotják első szociális köteléküket.

— Ez annyit jelent, — gunyolódott Dolganski, hogy minden nép egy bizonyos „du lieber Augustin“ után organizálódik.

— Így is van — felelte csipősen az öreg jegyző és Gronskihoz fordult.

— Beszéljen, kérem tovább. Öntől legalább valami újat hall az ember.

— Igen, igen, beszéljen — visszhangozta Mária.

És Gronski tovább beszélt a zene történetéről.

Krcyckit untatta e fejtegetés. Szivesebben mulatott volna miss Anneyvel, aki viszont figyelemmel hallgatta Gronski előadását. És végre is, hogy végét vesse, megjegyezte:

— Ah igen, nem csak minden népnek, de minden embernek is megvan a maga muzsikája. Én például bármily szivesen hallgassak is végig egy szép operát vagy hangversenyt, legszebb zenének az arató leányok dalolását tartom, ha künn járok a tarlón.

— Némely ember zenei érzékének az is elég, ha a füle cseng — vágta vissza szinte mérgesen a kis jegyző.

A vacsora véget ért. A társaság átment

a szalonba, amelynek hűs levegőjét betöltötte a kertből beáradó jázmin virágok illata. A széles, nyitott ajtó át beözönlött az ezüstös holdsugár. Mint egy óriási, kerek, fényes lap, úgy bukkant fel a hold a tó mögül.

Otockáné leült a zongora elé, a jegyző a flótáját próbálgatta, mögöttük állt Mária, kezében a hegedűjével. Gronski elragadtatva nézte tömött, sötét haját, ives szemölcseit a sugárzóan fehér homlok alatt és finom, gyermek, rózsás arcát — a kecses, még félig gyermek és mégis nőies alakot — és úgy vélte: e jelenséget elég látni, hogy az ember megtestesülését érezze a zene symbolumának.

Krcycki, aki miss Anney mellett állt, szintén nem tudta tekintetét levenni Máriáról. Egyetemi évei után beutazta Olaszországot, az ottani képtárakban látott ehe a légies leányalakhoz hasonló alakokat, aki most itt áll előtte, nyugodt, tiszta arcát hegedűje fölé hajtva. Méltó modelljéül szolgált volna Fra Angelice egy szent Ceciliájához.

A hallgatóság többi tagjai, Krcyckiné, a gyermekek és a nevelőnőjük úgy néztek Máriára, mint egy szentképre. Csak Laskovic, a kis Stas tanítója, nem osztotta az általános elragadtatást. Orvostanhallgató volt és a szünidőben ilyen módon szerezte meg a pénzt egyetemi tanulmányai folytatására. Végtelen gyűlöleténél fogva a „Sattok“* iránt, úgy érezte magát a házban, mint Pilátus a crédóban.

* A. m. : — hivatlan vendég.

Meggyőződéseit Jastrcebben mindenki ösmerte, de mégis megtűrték azzal az elnéző jósággal, amelyre csak a lengyel nemesek képesek, akik abból az elvből indulnak ki, hogy a legvadabb lengyelfalónak is ennie kell. Egyébként Stast még igen kicsinynek tartották ahoz, semhogy tanítója veszedelmes elveit belécsöpögtethesse.

Midőn Laskovic a légies Máriát nézte, az az érzése támadt, hogy ez egy bűbájos virágszál, amely oly magasban nyilik, ahová egy proletár keze soha fel nem érhet, így hát csak kárára válhat a proletároknak. És ez elég volt ahoz, hogy a két nővért gyűlölködő pillantásokkal nézegesse.

És eljött a hangverseny kezdete. Mária vonójával néhányszor végig futott a hurokon, majd a hangjegyeken mutatott valamit nővéreinek és a jegyzőnek, aztán csend állt be, néma feszült csend, amelyet csak a cselédség izgatott suttogása szakított meg, akik az ajtó mögött tömörültek. Még sosem láttak egy kissasszonyt hegedűvel a kezében.

V.

Elhangzottak a Holdvilág-szonáta első akkordjai és megkezdődött a látomány . . .

A hold egy halovány sugara keresztül-tör az ablaktábla egy részén és megérinti a szunynyadó homlokát, mintha egy gondolatot, az ajkát, mintha egy szót, — a mellét, mintha egy szívet akarna felébreszteni. De a fáradt test nehéz álomban pihen és most a lélek, mint a pillangó gubójából, kibontja csillogó szárnyait és kirepül belőle. Az éjszaka világos és csendes. A bársonyos mezőn, egy faun fuvola kísérete mellett nimfák táncolnak, körben fényes szemü szarvasok állnak, magasra vetve büszke, agancsos fejüket. A bokrok között szentjánosbogárkák csillognak, a fák ágairól apró koboldok nézik a nimfák táncát. A nedves mocsárból kékes fényü lidérctüzek csapnak fel és bolyongva mennek utjukra . . . A hold mind magasabbra kel, s dus harmat lepi el a rétet.

És az ezüst sugárfolyó előnti a földet ; utakat alkot. melyek kertekbe, kastélyokba

vezetnek. Keskeny, góthikus ablakokon át betör a holdsugár és az alvó ösök, lovagok, dámák lelkei megmozdulnak. A kastélyok lábainál városok alszanak. A csendes fényben fehéren csillognak a háztetők és a templomok érc-keresztjei. A virágzó kertekből édes illat árad szerte. De minden féynél és balzsamnál magasabbra emelkedik a felszabadult lélek. Eltűnnek az alacsony emberi lakások . . . házak, erdők és völgyek, a tavak csillogó tükrei, a patak kigyózó szalagja. Az egész vidék a magasba száll . . .

És felemelkedik a hegy. A fekete sziklák között némán alszik a tó. Hideg sötétség bujkál a szakadéokban. A jéghegyek csucsai zöldes fényben csillognak. A hasadékokba éhes farkasok huzódnak be. És fenn a magasban ragyog a hold . . . A szél is elalszik. Milyen csendes, tágas, szabad, levegős mindez !

Itt a hold a csend egyetlen öre, és egyetlen élő lény a felszabadult emberi lélek. Mint a kőszáli sas, büszkén, boldogan tör a magasba, kering a hatalmas ürben, sziklahegyek fölött, széjjelolvad a nagy, áhitatos, gyönyörű némaságban . . .

És eltűnik alatta a hegy. De csendes, morajszerű zugás tölti be a levegőt. Ez a tenger ! A tenger sohasem alszik, szünet nélkül zug, lüktet benne az élet, mint egy hatalmas erő . . . óriási tüdeje megfeszül, morogva csapkodja hullámaival a partokat . . .

A dagadó hullámokon reszketve fut végig a hold opálszinü sugara és a csillagok táncoló

fénye . . . és e ragyogó uton a távolban, álom-
talanul mint a tenger egy dagadó vitorláju
hajó tűnik elő . . .

De te ó lélek ! mind magasabbra szállsz !
Eltűnik alattad a föld, feltörsz a fellegek közé,
a hideg, üres, fényözönlötte űrben, . . . maga-
sabbra . . . mind magasabbra ! Az ég gyé-
mántjai csillognak feléd, ott lebegsz az elérhe-
tetlen *aether*ben, némán, elszabadulva földi
porhüvelyedtől . . . elszakadva a világtól . . .

Az ég boltja elsötétül ; csak a hold, na-
gyobban, mint az egész világ, sugárzik mind
fényesebben. Látni kiégett kraterjeit, fény-
foszlányait, már közel van, egészen közel, jeges,
élettelen ürességben . . . Így emelkedik fel elér-
hetetlen távolságából az örökös égi vándor, mely
mint egy elkárhozott lélek örökké, újra és újra
körülkeringi a földet . . . Szeráfok muzsikája
hallatszik, az örökkévalóság lélegzete érint, . . .
és földöntuli irtózat fog el.

Térj haza, te lebegő hattyu ; térj haza
kóbor lélek, mielőtt a földöntuli hatalmas
áramlatok egészen elszakítanának a földtől.

A végtelenségben megfürödvé, megtisz-
tulva, ragyogóan térsz vissza világodba . . .
Nézd, alattad már ismét ott csillognak a felle-
gek, feléd köszönt a föld. A holdfényben
fürdő sziklacsucok . . . a morajló tenger . . .
a fantasztikus erdők és az alvó városok karsu
templomtornyai. Az éjszaka elhalványul. A
mezőn pásztorok tüzet gyujtanak és előveszik
fuvoláikat . . . a kakasok kukorékolnak . . .
Virrad . . . virrad . . .

Az utolsó hangok elhangzottak és csend állt be. Mária boldogan, mosolygó arccal állt a zongora mellett, mintha álomból ébredt volna.

Az öreg jegyző kis ideig lehorgasztott fővel, némán ült helyén, aztán egyszerre felugrott és tüzesen megcsókolta Mária kezét, majd kihívóan tekintett körül, mintha azt kutatná, van-e valakinek kifogása a hódolat e megnyilatkozása ellen.

Senkinek sem volt. Mindannyian a zene varázsa alatt álltak és mindannyian érezték egy lánglélek megnyilatkozását. Mindenki könnyebbnek, nemesebbnek érezte a lelkét, — az idegek érzékenyen megfeszültek és öntudatlanul valamennyien kiemelkedtek a mindennapi élet prózai keretéből . . .

E befolyás alól, bármennyire küzdött is ellene, még a fiatal orvosnövendék, Laskovic se menekült. Első pillanattól kezdve, hogy Mária játszani kezdett, a terem egy sötét sarkába huzódva, mintegy anatómiai pontossággal figyelte őt. Érezte, hogy brutális dolgot cselekszik, de épen ez elégitette ki rebellis lelkét. Ugy tekintette e magasabb légkörben a leányt, mintha a boncoló teremben egy tetemet analizálna. És még a hegedű hangjai mellett, midőn a szép fej a reszkető hurok fölé hajolt, erőszakkal arra gondolt, hogy a fej formája anatómiai szempontból kifogástalan. Majd a kéz, a kar, az egész alak mozdulatait figyelte . . . De miután nemcsak szociálista és orvosnövendék volt, az anatómiai megfigye-

lések végeredménye mégis csak az volt, hogy ez a szép, hegedülő leány olyan, mint egy tavaszi virágszál.

És kimondhatatlan vad gyönyörűség töltötte el lelkét a gondolatra, hogy talán egyszer a szociális változások alapján ez a gyönyörű virágszál az ő kénye-kedvére juthat.

De midőn Beethoven lánglelke az ő szívét is megérintette, nemesebb és magasztosabb érzések ébredtek szívében. Látta a megindult kis száját, a fátyolos szemeket és úgy vélte, ez a leány mégis csak „érezhet valamit”. És kedvetlenségét mindjobban elűzte az érzés, mely öntudatlanul a hatalmába kerítette, hogy nemcsak játszó kezek, de egy játszó lélek is van. Annyi kulturával nem bírt, hogy a zene úgy hathatott volna reá, mint például Gronskira, de valami tompa érzése támadt, hogy itt most valami olyasmi lebeg, mint a levegő, amelyet mindannyiunknak be kell lélegezni, akár akarja, akár nem. És végül annyira varázsába kerítette a zene, hogy midőn az öreg jegyző megcsókolta Mária kezét, ő is szeretett volna hasonlót cselekedni.

Időközben Krcycki így szólt miss Anneyhez :

— Mióta Jastrceb fennáll, ilyen zenét még itt nem hallottak. Nem vagyok zeneértő, de bevallom, ez a muzsika megragadta a lelkemet. És most először hallottam nőt hegedülni. Gyönyörű! Valahogyan az az érzésem támadt, hogy csak nőknek kellene hegedüt venni a kezükbe.

— Ez mindig így van, ha Máriát játszani halljuk.

— Lehet. Most már Gronschi rajongását is értem. Tudja, hogy mennyire tiszteli Máriát.

— Mindenek fölött. De ezt én is teszem és mindenki, aki ösmeri. Önnel sem lesz más-ként.

— Lehet. De kérdés. hogy a mindenek-fölötti tisztelet épen őt fogja-e ellátni részem-ről . . . Nos, mindenesetre hálás vagyok e muzsikáért mely mégis csak más, mint aminőt tavasszal és nyáron itt esténként hallgatunk.

— Minő zenét?

— Alkonyattól virradatig a békák kuruttyolását és a fülemülék csattogását, a béka koncert egyébként már megkezdődött. Ha halani akarja, jöjjön ki a verandára. Az éjszaka oly meleg, akárcsak nyáron.

Miss Anney felállt és kiléptek a verandára, ahonnan a cselédek, kik onnan hallgatták Mária játékát, már elosontak. A távolból a virágzó jázmin bokrok édes illata szállt feléjük. És a tó felől, mint egy kórusének, idáig hangzott a békák méla brekegése.

Miss Anney kis ideig némán hallgatta, majd így szólt :

— Ennek is megvan a varázsa, különösen így éjjel.

— Angliában is vannak hasonló éjszakai?

— Nem ennyire csendesek. Alig van falusi ház, ahova el nem hatolna egy lokomotív

fütyentése, vagy gyárkémény zugása. A lengyel falukat épen e békés nyugodtságukért szeretem.

— Ön tehát nem először van falun itt Lengyelországban?

— Nem. Egy hónapot töltöttem Otocka Zsófiánál.

— Szeretném, ha a mi Jastrecebünk is megnyerné a tetszését. Kár, hogy épen a temetés alkalmából jött. Ez mégis szomorú esemény. Láttam is, hogy nagyon meghatotta.

— Valamire emlékeztetett, — mormogá miss Anney.

Azután, látszólagosan más tárgyra óhajtván terelni a beszédet, a kert mélyébe pillantott és így szólt :

— Hogy virágzik, illatozik minden !

— A jázmin és az orgona. Nem vette észre a kocsizásnál, hogy az egész erdőt orgonabokrok fogják körül. Ez az én művem.

— Láttam a hidról, ahol az az öreg épület áll. Miféle épület az?

— Egy vén malom. Azelőtt a patak vize hajtotta, de később, az elhunyt Ádám bácsi a vizet mind felvezettette a halastavakba és a patak kiszáradt, így a malom nem járt tovább. Most üresen áll, félig összeomolva és szénapajtának használjuk. A faluban azt beszélik, hogy kísértet jár benne, de ezt a hirt én magam terjesztettem.

— Miért?

— Először is, hogy ne lopjanak szénát ;

de másként sem akartam, hogy kíváncsi szemek beletekintsenek.

— És mit eszelt ki az elriasztásukra?

— Azt beszéltem, hogy éjjel a lovak a malom közelében megbokrosodnak, s hogy bentről nevetés hangzott ki. Ez igaz, mert a baglyok csakugyan ott nevetnek huhogva.

— Azt kellett volna mondania, hogy zokogást hall.

— Miért?

— Ez nagyobb hatást keltett volna.

— Ah, egy elhagyott helyen éjjel a nevetés még borzalmasabban hangzik. A nép jobban irtózik tőle.

— És csakugyan elkerülik e helyet?

— Ugy hiszem, — igen. Egyébként most már nem is igen törődöm vele. A fő, hogy ne lopjanak. Volt idő, mikor főleg a kíváncsi tekintetek elől menekültem oda . . .

De elhallgatott és ajkába harapott, mert a hold fényénél látta, hogy miss Anney könynyedén összeráncolja szemöldökeit. Érezte, hogy nem illik tovább fejtegetnie malombeli titkos látogatásait és mintegy dicsekednie vele, hogy olykor szükséges volt rejtekhelyeket felkeresnie. Hogy a rossz benyomást tovaűzze, nevetve tette hozzá :

— Deakkoromban ugyanis verseket faragtam és azért kerestem a magányt. Az az idő persze már elszállt.

— Minden elmulik — felelte miss Anney.

És a szalonajtó felé fordulva, lassan visszatért a terembe.

Krcycki boszusan követte. Érezte, hogy tapintatlanságot követett el és ezért nem magára, hanem az angol leányra haragudott.

— Angol puritanizmus . . . morogta boszusan.

Aztán ő is bement a szalonba, ahol háziuri teendői elfoglalták és ez este többé nem beszélt miss Anneyvel.

V.

Dzwonkowski, a jegyző, még az éjjel hazakocsizott, mert hivatalos teendői reggel a városba szólitották. Gronski ellenben, akit Otockáné felkért, hogy őt a jegyzői irodájában helyettesitse, csak másnap reggel kocsizott be Kreyckivel és Dolganskival. Mindahárman nyugtalanul és türelmetlenül várták a végrendelet felbontását, amelyről a jegyző egy szó említést sem tett. Dolganski igyekezett nyugodtnak és közömbösnek látszani, bár valójában ő volt a legnyugtalanabb. És legtöbb oka is volt reá.

Nagy vagyont fecsérelt el, de életmódját és szokásait semmiben sem változtatta és épen úgy élt most is, mintha megvolna eltékozolt vagyona. E látszat fentartása óriási erőmegtüszítésébe került és ezt nem is titkolta. Egyes tulajdonságaiért a társaságban nagyon kedvelték. Tagja volt a legelőkelőbb mágnásklubnak és ott állandóan nagy szerencsével és kifogástalanul játszott. Saját társaságbeliektől sosem kért kölcsön, eléggé hü barát volt és nem

pletykakedvelő. Ami a műveltségéből hiányzott, azt viceivel és könnyü felfogásával pótolta. Szeretett saját maga felett is mulatni; de csipős nyelve volt és azt már nem tűrte, hogy mások mulassanak fölötte. Kedvelték tréfásságát és cinizmussal határos nyíltságát. Gronski, akit Dolganski nagyra becsült, azt szokta mondani felőle, ha ép oly művészettel értené a pénzszerzést, mint a kiadását, már régen milliomos volna.

Olykor aztán Dolganskit igen méla pillanatok fogták el, különösen ilyenkor tavasszal, mikor a játékidény befejeződött és az elutazások idenye közeledett. Ilyenkor a téli „munka“ után fáradtság fogta el és szerette volna, ha valami csak ugy magától az ölébe hullana. Ilyesmi lett volna egy örökség és az öreg Zarnowski végrendelete pompás alkalmat nyújtott volna reá. Sokat nem remélt, mert életében nem igen kereste, sőt inkább kerülte az unalmas öreg különc társaságát, de valamire mégis számított. Megelégedett volna annyival, amennyivel legtürelmetlenebb hitelezőit kielégíthesse, vagy amennyiből egy divatos francia fürdőhelyre utazhatott volna.

Midőn Varsóból elutazott, klubbeli barátainak azt mondá, hogy egy zsák bankóval fog visszatérni.

Egyelőre azt akarta szuggerálni Krcyc-
kinek és Gronskinak, hogy ő lesz a főörökös,
nem pedig Ladislaus, vagy a szép Zsófia kuzin.

— Zsófia — fordult Gronskihoz — egy
gazdag özvegy, aki férjétől nagy vagyont örö-

költ. A kis Mária egy jövendőbeli Múza, aki ambróziából is megélhet. Igazán kár, hogy az elhunytak nem én vagyok az egyedüli rokona.

Aztán Ladislausnak mondá :

— A Krcyckik is eléggé feleslegesek e dolgban. Egyedüli reményem, hogy miután Rceslewoval határ háboruságban voltatok, mégsem kaptok semmit.

— A reménnyel nem sokat érsz — nevetett Gronski — inkább szállítsd kissé alább az igényeid.

— Szegény boldogult atyámra emlékeztetsz — felelte Dolganski.

— Bizonyára ő is gyakran ismételte ezt neked.

— Tulgyakran és mindig önmagát állította példának élém. Én szerencsére oly világosan, mint $2 \times 2 = 4$, bebizonyítottam neki, hogy nekem nagyobb lábom kell élnem, mint ő neki.

— Hogy bizonyíthattad be ezt?

— Először is azt mondtam : — Neked, papa, van egy fiad, én pedig gyermektelen vagyok. Továbbá az én nemességem régiebb, mint a tied.

— Hogyan ?

— Igen egyszerű : az én családfámon több van egy ággal.

— Bravó! — nevetett Krcycki — és mit szolt ehhez az atyád?

— Szemtelennek nevezett, de láttam, hogy tetszik neki az okoskodás. Ah, ha Otoc-kánénak is annyira tetszenének a vicceim, mint

annak idején szegény papának. De én már a koromnál és az étvágyamnál fogva senkire nézve sem bírok értékkel. A szép kuzinok úgy látszik mégis praktikusabbak, mint gondoltam. Azt hittem, a bájos Zsófia és a légiés Mária csak virágillatból élnek, de midőn az örökség híreről hallottak — ej, milyen gyorsan itt teremtek Jastrcebben!

— Csalódsz. Anyám még nyáron meghívta őket és most, Ádám bácsi halála előtt egy héttel megismételte a meghívást. Azt felelték, nem jöhetnek, mert vendégük van. Erre anyám a vendégüket is meghívta.

— Ha így áll az eset, az más. De most már fiam, még nyugtalanabb vagyok. Mert te ördögbe is, csinos fickó vagy, no meg jóval fiatalabb is mint én és így a szép Zsófiára eső örökségrész, amely engem illetne, — még majd reád esik.

— Sose félj! — felelte Krcycki szárazon.

— Vagy talán az angol sterling fontok kedvesebbek előtted, mint a rubelek? A kurzusban bizonyosan magasabban állnak, de fé!ő, hogy az átkelésnél sok elsülyed belőlük a kánálisban.

— Ha ez aggaszt, érdeklődj pontos számuk iránt miss Anneynál — vágta vissza Gronski. — Annyira őszinte leány, hogy biztosan nyílt választ adna.

— Igen, de kérdés, el is hinném-e.

— Ha csak kissé emberismerő vagy, — hinned kellene.

— Mindenesetre félnék a tévedéstől. Ha

lengyelül felelne, talán nyelvbotlást követne el, ha angolul, esetleg rosszul érteném.

— Jobban beszél lengyelül, mint te angolul.

— Ez eléggé csodálatos. Hol tanulhatta?

— Megmondtam már, hogy még kicsiny korában tanulta. Az atyja különös előszeretettel viseltetett a lengyelek iránt.

— De gustibus non est disputandum, — felelte Dolganski és ismét a végrendeletre terelte a beszédet, kijelentve, ha neki semmi sem jut, Otockáné küszöbén rögtön főbelövi magát, vagy pedig azonnal kocsira ül és át-hajtat Gorekbe, ahol megkéri Wlocke kisaszszony kezét, illetve dus hozományát.

Gronski gondolatai e fecsegés alatt egészen másfelé kóboroltak és Krcycki is csak szórakozottan hallgatta. Figyelmét a sok parasztkocsi kötötte le, amelyek kocsijuk mellett elzörögtek.

Abban a hitben, hogy talán egy vásárt elmulasztott, megkérdezte a kocsist:

— András, miért megy ez a sok kocsi a városba?

— Ezek mind rceslewoi parasztok nagyságos ur.

— Mit keresnek a városban?

— A boldogult Carnowski uraság végrendelete miatt mennek be. Ugy mondják, nekik hagyta egész Rceslewot.

Krcycki Gronskihoz fordult:

— Hallottam, hogy valaki e hirt ter-

jesztette közöttük ; de nem képzeltem, hogy el is higyjék.

Majd ismét a kocsishoz :

— És ki mondta ezt nekik?

Az öreg kocsis kissé habozott a válaszszal :

— Az emberek úgy mondják, mintha a házitanító beszélte volna — felelte végre.

Kreycki nevetett.

— Ah, az ostoba fickók. Hiszen Laskowic ur sosem látta Cernowski urat. Hogyan tudhatna valamit a végrendeletéről.

Majd rövid tünődés után, mintegy önmagához így szólt :

— Végre is mindennek okának kell lenni. Ha tehát Laskowic ilyesmit terjesztett, — miért tette?

— Gyanakszol rá? — kérdé Gronski.

— Nem épen. Olykor úgy vélem, lehet valaki szociálista és mégis egészséges koponyájú.

— Ah, hát itt bujik ki a szeg a zsákból? Mióta van nálatok az a fiu? És miféle szerepet játszik itt?

— Több mint féleve van már nálunk. Stanislaus számára kerestünk tanítót és valaki őt ajánlotta. Értésünkre adták, hogy egy időre üdvös volna elhagynia Varsót, hogy elkerüljön a rendőrség tekintete elől. Azt hittem, hazafias okokból és annál mohóbban megfogadtam. Mikor aztán kiderült, hogy egészen más okok forogtak fenn, anyám mégsem engedte, hogy elbocsássuk, azt remélve, hogy megtérítheti.

Eleinte hosszú, bizalmas beszélgetéseket folytatott vele és engem is biztatott, hogy fogadjam a barátságomba. Családtagnak tekintették és a hála az, hogy mindannyiunkat gyűlöl, nemcsak mint egy más szférában élő embereket, de személyenként is külön-külön.

— Egyszerű — szolt közbe Dolganski — rossz néven veszi, hogy nem vagytok olyanok, amilyennek ő gondolt, t. i. ostobák és gonoszok. És ezt sohasem bocsátja meg.

— Lehet. Bizonyos, hogy rövid idő múlva csak a távolból fog gyűlölni, mert egy hónap múlva elválunk. Értem, hogy minden meggyőződést meg lehet türni, — de nála veszedelmes elvei és rebbelismusa mellett a viselkedésében is van valami annyira különböző a miénktől, hogy társaságát már terhesnek találjuk.

— Még sem értem, mi okból terjeszthette Laskowic a parasztok között a hirt, hogy Cernowski vagyonát reájuk hagyta — felelé Dolganski.

— Ez talán nem is igaz. Nincsenek bizonyítékaink reá. Majd a jegyzőnél mindent megtudunk.

VI.

Délután öt óra volt. A hölgyek a verandán ültek teájuk mellett, midőn a férfiak a városból visszajöttek. Midőn miss Anney az érkezőket megpillantotta, felemelkedett helyéről, mert idegen létére nem akart a családi megvitatásoknál jelen lenni. Valamely ürügy alatt felment a szobájába.

Krcyckiné látszólag nyugodtan igyekezett üdvözölni az érkezőket, de valójában egész nap pillanatra sem gondolt egyébire, mint a végrendeletre. Nem volt épen pénzsóvár, de mégis szívének hő óhaja volt, hogy halála után Ladislaus elég pénzzel birjon ahhoz, hogy testvéreit kielégíthesse és Jastrcebet egészen magának válthassa. Ha most az örökség egy nagy része reá esett, ugy ez igen könnyen lehetséges volna. Azt is szép dolognak tartotta volna, ha egész Rceslewó a Krcycki családnak jut, s a két birtok között megszűnne a határ és egy óriási darabbá olvadna össze. Ezek a gondolatok foglalkoztatták egész nap.

Az urak arcáról rögtön elolvasta, hogy különös híreket hoznak.

Dolganski szólalt meg először.

— Ugy hiszem, kíváncsian várják az újságokat, — mondá hüvös iróniával és sietek megnyugtadni a kedélyeket, hogy minden pompásan áll. Ezután az összes rceslewói Pétereknek és Páloknak módjukban lesz Karlsbadba utazni.

Krcyckáné kissé elsáppadt és Gronskihoz fordulva kérdé :

— Nos, mi újság?

— A végrendelet egyes részleteiben eléggé különös — felelé Gronski — de bizonyos, hogy nemes szándék sugallta. Rceslewót egy gazdasági iskola felépítésére hagyta, a tanítványok pedig a kamatokból egy-két évig Csehországban gyakornokoskodjanak.

— És amint mondám — vágott közbe Dolganski — a legkellemesebb lesz Karlsbad, Marienbad vagy Teplitzben.

Néhány pillanatnyi hallgatás következett. Mária, ki a teát töltögette, kezében a teás kannával figyelmesen nézegette a jelenlevők arcát, mintha leolvasni akarná, dicsérendőnek vagy elítélendőnek találják-e a végrendeletet. Otockáné Gronski'ra nézett, akinek arc kifejezése örömet fejezett ki. Krcyckáné pedig kissé előrehajolt és tompa hangon kérdé :

— Tehát jótékony célra?

— Ugy van — felelé Gronski. — Az iskola-alap kezelése és a berendezés, továbbá a csehországi tartózkodások elintézésével a kormányzósági hitelbankot bizta meg, — de az iskola felülvizsgálása Ladislaust illeti. De egyéb

csodálatos rendelkezések is vannak. A megboldogult kisebb-nagyobb összegeket hagyott a cselédségére és tizezer rubelt egy bizonyos Skiba Hannára, egy rceslewói kovács leányára, aki annak idején kivándorolt Amerikába.

— Skiba? — ismételte csodálkozva Krcyckáné, Dolganski a bajuszába harapott és mosolyogva megjegyezte, hogy a lengyel nemesség bizonyos értelemben mindig előszeretettel viseltetett a nép iránt. De Gronski boszus pillantást vetett reá és zsebéből kis jegyzőkönyvet véve elő, így folytatá :

— A végrendelet ama része így hangzik : — Miután külföldi tartózkodásom alatt a nevezett Skiba Hanna szülei kivándoroltak Amerikába, általam ösmeretlen helyre és így e végrendekezésemről nem értesíthetők, — felkérem rokonom, Krcyckl Ladislaust, hogy az összes lengye ujságokban, amelyek az Egyesült Államokba és Taranába kiküldetnek, egy felhívást tétessen közzé. Ha az örökös nő két éven belül nem jelentkeznék a megjelölt összegért és annak kamataiért, úgy az összeg Krcycki Ladislausra esik.

— Már kijelentettem, hogy nem fogadom el — kiáltá hevesen az ifju.

Minden szem reá tekintett. Ő pedig megismételte :

— Nem is gondolok reá.

— Miért? — kérdé kis idő múlva az anyja.

— Azért, mert nem tehetem. Tegyük fel, hogy az örökös nő nem két, hanem három év

mulva jelentkeznék. Nos, mi történnék ekkor? Elvegyem a pénzt és őt kikergessem? Nem, az nem megy. És . . . egyéb okok is forognak enn . . . amelyeket nem akarok megnevezni . . .

Krcyckáné kis idő mulva megszólalt:

— Édes fiam, végre is senki sem fog kényszeríteni . . .

De Dolganski ezt kérde:

— Mondd csak mi ez a te részedről? Mese-szerű önzetlenség, — vagy bosszuság afölött, hogy nem jutottál többhöz?

— Magad után ítélsz! Már pedig elhi-heted, hogy a rendelkezés, mi szerint Rces-lewoban egy mintaszerű gazdasági iskola léte-sítessék, sokkal nagyobb öröme tölt el, mintha az egész birtok nekem maradt volna Szavamra!

— Bravó! bravó! — kiáltá Otockáné.

Krcyckáné anyai büszkeséggel tekintett a fiára és csöndes rezignációval szólt:

— Legyen hát gazdasági iskola; csak legalább a mi jestrcebi parasztjaink is oda-küldhessék a fiaikat.

— Ehez semmi kétség sem fér. Annyi tanítványt vesznek fel, ahány csak elfér. Tekintet nélkül arra, hogy honnan jön. A rces-lowiak természetesen előnyben részesülnek.

— És mit szólnak a parasztok a vég-rendelkezéshez?

— Volt ott néhány tucat, kik azt vár-ták, hogy pénzösszegekhez jutnak. Valaki fejükbe verte, hogy a megboldogult mindené

nekik hagyta, így hát csalódottan távoztak és morogva, hogy nekik nem kell iskola.

— Osztom a véleményüket, bölcsekedett Dolganski és pedig ezuttal nem tréfálok, de egész komolyan beszélek. Valóságos epidemiája uralkodik az iskolaépítéseknek, amelyeket senki sem tud vezetni. Csak építünk, egyre építünk, mint a gyermekek a tenger fővényében homokvárakat, — amelyeket az első hullám elsöpör.

— Ám a mi épületeink kőből vannak, amelyek visszaverik a hullámokat.

— Már én csak megmaradok a pesszimizmusomnál !

— Pesszimizmus ! pesszimizmus ! ostoba szó ! ha lehet, még az optimizmusnál is ostobább !

Dolganski elnézően mosolygott és a hölgyek felé fordulva, Gronskira mutatva kissé epésen szólt :

— Kérem ne vegyék rossz néven neki ha szórakozottságában néha impertinenciákat mond. Ez vele gyakorta megesik. Igen derék és intelligens ember, de szeret minden dolgot több oldalról szemlélni, magyarázni, analýzálni.

Mária barátjának a védelmére akart sietni és szép fejét megrázva, szinte szenvedélyesen kiáltá :

— Ez ép a helyes és jó ; mindenki ilyen legyen.

Dolganski tettettett rémülettel felelé :

— Már hallgatok és leteszem a fegyvert.

Gronski mosolyogva kezét csókolt Máriának, aki már szégyelve előbbi hevességét pirulva kérde :

— Nem így van? Nincs igazam?

Dolganski ismét kedvet kapott a vitára :

— Ez még mit sem jelentene.

— Miért?

— Gronskinak az az elve : — sosem kell osztani egy nő véleményét és különösen akkor nem, amikor igaza van.

— Ugyan ! Ezt sosem mondtam. Kérem ne higgyen neki — ellenkezett Gronski.

— Ugyis csak önnek hiszek — mosolygott vissza Mária.

A további beszélgetésnek Krcyckáné vett véget, azzal a megjegyzéssel, hogy ideje a délutáni ájtatossághoz indulniok. A jestrcebi kastély egy szobáját egyenesen e célra jelölték ki és „kápolnának“ nevezték. A főfalon a censtochaui Madonna-kép másolata függött és falakat, a hosszú gyertyatartókat virágfüzerekkel fonták körül, míg az egész szobát orgona- és jázminillat töltötte be. Olykor, ha a rceslewoi prépost átjött, ő tartotta a májusi ájtatosságot, egyébként a ház asszonya és az egész háznép, kivéve az egyedüli Laskowicot, pontosan megjelent.

Az urak most a hölgyek után mentek és Ladislaus utközben megkérdezte Gronskit :

— Miss Anney katolikus?

— Igazán nem tudom — felelé Gronski — de miután velünk tart a kápolnába, bizonyára

az lesz. Talán irlandi és azok nagyobbára katólikusok.

A kápolnában már égtek a gyertyák, bár a nap még nem ment le. Égő vörösen tüzött be a nagy üvegablakon, a fehér oltárterítőt és az asszonyok lehajtott fejeit rózsaszínü glória fénybe árasztotta. Az oltár előtt térdelt a háziasszony, az első sorban a hölgyvendégek, majd a női cselédség. A férfiak a fal mellé sorakoztak.

Gronskit különös, édes hangulat fogta el. Az egész kép olyan megkapóan tavaszias és alkonyias volt. A tavaszt az illatos virágok képviselték, az alkonyt a lemenő nap beáradó rózsaszínü sugarai. És a halk litániát mormogó női hangok madáracsicsérgésre emlékeztettek.

. . . Betegek gyógyulása . . . bűnösök menedéke, szenvedők vigasztalása! — ismételte Krecyckáné és lágy, elnyomott hangok visszahangozták: — könnyörögj érettünk!

Gronski nem volt atheista, csak szkeptikus és mint magasabb kulturával bíró egyén, elsősorban esztétikai oldala kapta meg e kedves, gyermetes „Jó-éjt!” éneknek, amelyet a nők egy szelid Istenasszonyhoz intéztek.

Midőn az imádkozó Mária tiszta arcára nézett, úgy érezte, Boticelli egy angyala térdel előtte . . . és a szive összeszorult, ha a jövőre, a sorsra gondolt, mely mindenki számára csak csalódást és keserűséget rejteget és bizonyára az angyaltiszta gyermeket sem fogja kimélni.

Igaza volt Dolganskinak, Gronski mindig minden dolog felől hosszas eimélkedésekbe

merült, minden dolgot több oldalról szeretett megfigyelni, innen eredt javithatatlan pesszimizmusa. Volt egy jó barátja, egyszersmind orvosa is, Torebski, aki hosszabb ideje kezelte az idegeit, s nem egyszer mondá :

— Az élet csak játék, amelyhez eszköz és idő kell. Ha neked is dolgozni kellene a mindennapi kenyérért, mint jó magamnak, nem volna idő reá elforgatni a magad és más emberek fejét. Azt nézd, ami körülötted van és ne analizáld egyre magad.

Gronski e tanácsot inkább brutálisnak és orvosinak, mint emberinek találta. De most mintha meglegte volna benne az igazságot.

Vajon nem-e boldogabbak a körülötte térdeplő asszonyok, kik ily mély áhitattal imádkoznak? Mindenesetre nyugodtabbak és elégedettebbek !

Ő is szeretett volna hinni egy ilyen szelid, gondoskodó Istenségben, aki mindent meghallgat, menedéket, segítséget nyújt.

Ha férfi barátjai során végigtekintett, igaz hívőre alig akadt közöttük. Voltak ugyan olyanok közöttük, kik rendszeresen eljártak a vasárnapi misékre, de csak úgy, szokásból, mint ahogy a frakkot felöltik, ha bálba mennek . . .

Most tekintete a szemközt álló ifju Krcyckire tévedt . . . Igen ez is ebbe a kategóriába tartozik. Hívő volt, de sosem mélyedt a hit feletti mélyebb tünődésbe és a világon minden dolog jobban érdekelte, Jastrceb, a sportok, a jövője, a nők, a szerelem — minden . . .

Pedig Krcycki egykor, fiatal éveiben igaz hívő, sőt rajongó volt. És poéta. Mikor deákkorában a szünidőben anyjával a rceslewói templomba kocsizott vasárnaponkint, — lelkében egy poétikus remény élt. Hogy egy szép napsugaras vasárnapon, a templom előtt fényes fogat áll meg, s abból egy csodaszép ifju hercegnő lebeg ki, aki átutazóban jár erre, és ők elviszik Jastrcebbe — és ott egymásba szeretnek . . .

És ime deákkori álmai részben teljesülésbe mentek. Mert nem egy, de egyszerre három hercegnő is térdepel itt előtte, akik felől kedvére álmodozhat. Ott imádkoznak az oltár előtt. Otockánére pillantott, majd egy Tanagra szobrocskához hasonló Máriára és azt gondolá: — Anyám az egyiket feleségemül szánta!

A gondolat ellen nem volt épen kifogása, de Otockáné olyan könyv, amelyben már más is lapozgatott, — a másik egy bakfis — gyermek még.

Krcycki abban a korban volt, mid a husz éven alóli nőket nem veszik figyelembe.

Most, szinte öntudatlanul miss Anney felé fordult. Öntudatlanul, mert ő volt a legvilágosabb pont az egész szobában. Leajlott szőke fejét a beáradó alkonyi sugarak szinte vakító fényözönbe borították. Mögötte egy fiatal, fekete haju leány térdelt, ki olykor eltakarta a szőke fejét. Krcycki ez arcot nem ösmerte. Bizonyára a vendéghölgyek egyikének komornája — gondolá.

Azután ismét miss Anney napsugaras szőke fejére pillantott.

— A legingerlőbb a három közül ez volna reám nézve — tünődött — de anyám sosem egyezne bele, hogy külföldi nőt vegyek feleségül.

Majd lelkiismeretfurdalás fogta el; Strabowska Róza szomorú szemei, gyöngéd arcocskája jutott az eszébe. Ah! ha ő örökölte volna Rceslowót! De neki semmi sem jutott! Rceslewón gazdasági iskolát építenek. Egynehányezer rubel Skiba Henriknek maradt.

E névnél Krcycki összeráncolta szemöldeit és kezével végig simította homlokát.

— Majdnem elárultam magam anyám és a hölgyek előtt, ostoba ingerültséggel, — gondolá, pedig fölösleges, hogy ők sejtsenek valamit. De Gronskinak meg kell magyaráznom a dolgot.

Midőn a kápolnát elhagyták, oda is szólt barátjának:

— Szeretnék veled négyszemközt beszélni egyről-másról.

— Helyes — felelé Gronski. Mikor?

— Ma nem, át kell mennem Rceslewoba, — és egyéb dolgaim is vannak. De holnap . . . vagy holnapután. Kimegyünk az erdőbe a puskáinkkal. Most húznak a szalonkák. Dolganski nem vadászember. Ő itthon marad a hölgyekkel, mi pedig zavartalanul beszélhetünk.

— Helyes, felelte Gronski.

VII.

Másnap alkonyatkor csakugyan vállaikra vetették puskáikat és a vizslával megindultak az öreg malom felé.

Utközben Krcycki a rceslewói dolgokról beszélt.

— Sok mindent hallottam ott, de semmi jót. A parasztok morognak, azt beszélik, a végrendelet hamis. Az urak hamisították meg, hogy kedvükre gazdálkodhassanak a javakban. Megbizonyosodtam arról is, hogy Laskowic önti az olajat a tüzre. Miért teszi? Sejtelmem sincs. Különösen azok fenyegetőznek, akiknek semmi földjük nincs. Azt akarják, hogy a földet közöttük osszák el, másként úgy mondják, nem adóznak az iskolának. Ugy látszik, sejtelmével sem bírnak, minő iskoláról van szó és mennyibe kerülne létesítése.

— És mit szándékozol tenni?

— Még nem tudom. Egyelőre várok. És igyekszem meggyőzni őket. Kértem a prépostot is, értesse meg velük, miről van szó. Beszéltem is néhány öreg paraszttal. Az az

érdekes, hogy így egyenkint egész értelmes, okos, meggyőzhető fickóknak bizonyulnak, de ha egy tömegben szólsz hozzájuk, annyi, akár a falra borsót hánynál. Egyelőre hát a végrendelet tárgyát nem is érintem előttük. Beszéltem az öreg rceslewói parasztbíróval is. És megtudtam egy más érdekes dolgot. Képzeld, a mi feltételezésünk hamis és Skiba Hanna nem volt a leánya Carnowskinak.

— Pedig ez világosnak látszott, akár a nap. És honnan tudják az ellenkezőjét? Mi bizonyíték van reá.

— A lehető legegyszerűbb és legmeggyőzőbb. Skiba Galiciából származik és onnan jött Rceslewóba a feleségével és öt esztendő leánykájával. Carnowski pedig egészséges korában soha egy napra sem mozdult a birtokáról, tehát Skiba odaköltözése előtt legalább tíz évig szakadatlanul Rceslewóban időzött. Így hát nem lehetett a leány atyja.

— Csakugyan nem. De ez esetben még sem értem, miért hagyott reá tizezer rubelt.

— Ah, ez eléggé hosszú történet — felelé Krcycki — az öreg ur, bár amint most ki-világlik, nagyon szerette a parasztjait, szörnyen szigorú volt hozzájuk. A régi mód szerint uralta őket, azaz reggeltől napestig ki nem fogyott a szidalomból. Ha kiállt az erkélyére és ott káromkodott, még a szomszéd faluban is meghallották. Egy izben betévedt a kovácsműhelybe, ott valami rendetlenségre akadt és rettenetes szitkozódásokkal kezdte elhalmozni a kovácsot. A kovács lehajtott fővel alázatosan

hallgatta. De ekkor a kis Hanna, aki kin játszadozott a műhely előtt és az egész jelenetnek tanuja volt, egy bottal a kezében beszaladt és Carnowski lábát csapkodva kiáltozni kezdett: — Hagyjad békében apát! — a megboldogult pillanatig szinte megmeredt, de aztán kacagni kezdett és abbahagyta a szitkozódást.

— Ez a Hanna tetszik nekem — mosolygott Gronski.

— A bácsinak is tetszett, még pedig annyira, hogy még aznap egy rubelt küldött a kovácsnének és felrendelte magához Hannával együtt. Ez időtől kezdve nagyon megkedvelte a gyermeket. Megtanította írni, olvasni, sőt, maga ügyelt fel a tanulására. Később a faluban elterjedt a hír, hogy az uraság a leánykát egészen magához akarja venni és kisasszonyt nevelni belőle. De ez nem volt igaz. Sőt valószínűleg, mint igazi parasztleányt akarta felnőni hagyni és aztán kiházásítani. Skibáék, akiknek Hanna egyetlen gyermekük volt, azt mondták, oda sem adnák. Mindezt az öreg birótól tudom, mert mi abban az időben a megboldogulttal igen feszült viszonyban álltunk és nem is érintkeztünk.

— Később pedig Skibáék kivándoroltak?

— Igen. De Carnowski előbb beteg lett, Varsóba költözött, majd sokáig külföldön időzött. Így meg is szűnt az összeköttetés közöttük és Skibáék között. Mikor a kovácsok kivándoroltak, Hanna már tizenhét éves volt. Később, midőn Carnowski visszatért Rceslewóba meg-

halni, vágyódott a leány után és hirt várt tőlük. De Hannáék úgy látszik abban a hitben mentek el, hogy az öreg ur többé nem tér vissza és így nem is tudták, hová irjanak neki.

— Nos, a végrendelet eléggé bizonyítja, hogy nem feledkezett meg róluk. És egészben véve sokkal nagylelkűbb és jótékonyabb volt, mint aminőnek tartották.

— Igaz.

Kis ideig némán haladtak egymás mellett. Majd Ladislaus ismét megszólalt:

— Nos én az én részemről százszorta jobban szeretem így, hogy nem volt leánya az elhunytnak.

— Miért? A végrendelet miatt?

— Nem. A végrendeletnek ehhez semmi köze.

— De hát miért? Már tegnap is annyira izgatott voltál e kérdésben, hogy mindenki csodálkozott felette.

— Hát . . . talán volt rá okom. Bár a dologról sem az anyám, sem senki más, sejtellemmel sem bir. De neked meg akarom magyarázni. Én azt a leányt, . . . annak idején . . . elcsábitottam.

— Ej!

Gronski az efféle dolgokat nem vette könnyedén és épen mert Krcycki előbbi elbeszélése felébresztette rokonszenvét a kovács leánya iránt, most szinte bosszusan ráncolta össze szemöldeit.

— És nem félsz az Istentől? Elcsábitani

egy gyermeket . . . Mit nevezel „annak idején“?

Krcycki nyugodtan felelé.

— Ne álljunk meg, mert a kutya nagyon előre szalad és a vizslára mutatott, — nem a gyermeket csábitottam el, miután akkor már elmúlt tizenhat éves. Hét év előtt történt, midőn az egyetemről hazajöttem Jastrcebbe a nyári szünidőre.

— Következménye is volt a viszonyoknak?

— Tudtommal, nem. Midőn a következő nyáron hazatértem és Skibáékat többé nem találtam, abbéli félelmemben, hogy megtudják, amit tettem, nem mertem felőlük kérdezősködni. De már az öreg birótól azt is megkérdeztem, azért vándoroltak-e ki Skibáék, mert talán a leánynyal esett valami baj? azt felelte : — nem.

— Annál jobb reá és reád nézve.

— Természetesen, másként a dolog napfényre jó és még anyám fülébe is eljuthatott volna.

— És akkor kellemetlenségeid támadhatnak?

Gronski hangja gunyosan csengett.

De Krcyckit annyira elfoglalták saját gondolatai, hogy ezt észre sem vette és egész komolyan felelé :

— Természetesen, mert anyám az ilyes dolgokat igen szigorúan itéli meg. Ma már én is okosabb vagyok és olyan farkas szerepét játszom, amely a saját vermében sosem okoz

kárt. Akkor még ostobább és elővigyázatlanabb voltam.

— Vigyen el az ördög!

— Miért?

— No jó! Csak beszélj tovább!

— Nincs tovább! De a végrendeletre visszatérve, azt hiszem most már érted, miért nem akarom azt a pénzt semmi áron elfogadni.

— Talán! De „nevezd meg hát kitűnő okaidat“ — ahogy Shakespeare mondja.

— Egy falusi leányt elcsábítani nem nagy ritkaság, — de aztán még elvenni tőle azt, ami jog szerint őt illeti, — ez már egy kicsit sok lenne! Nem. Soha! Nem vagyok épen tulzottan lelkiismeretes, de ilyen eljárásra képtelen volnék. Különösen ha elgondolom, hogy talán Amerikában valahol nyomorúságban él.

— Nagyon lehetséges.

— És még ha nem is érik el a hirdetések, elvegyem a pénzt, mialatt ő talán éhen hal? Nem, nem . . .

— Mondd csak — de őszintén! nem táplálsz iránta még holmi érzelmeket?

— Teljes őszinteséggel beszélve: már régen tökéletesen elfeledtem. Csak most jutott ismét eszembe. Nem gondolok épen kellemetlenül életem ez epizódjára. Sőt az efajta emlékek mindig csak kellemesek. Hiszen még mindketten ugyszólván gyermekek voltunk, akiket a puszta véletlen hozott össze.

— Engedj meg még egy kérdést. Ha véletlenül Carnowski egész vagyonát és Rces-

lewót ilyen feltételek mellett reá hagyta volna, akkor így ellenkeznél-e a téged érintő pont ellen?

— Ah, kérlek, minek ilyen lehetetlen kérdésekre felelni?

Hirtelen elhallgatott, mert a fák közül különös elnyujtott cippenő hang hallatszott és egyszerre az alkonyi szürkületben egy hosszú csőrű erdei szalonka röppent át a légen.

— Szalonkák! — kiáltá Krcycki.

És előre ugrott.

Gronski tünődve követte:

— No, ez sem olvasta Nietzscht! — gondolá. — Ha valaki a testvérét elcsábitaná, gondolkozás nélkül lepuffantaná, mint egy kutyát. De mikor egy parasztleányról van szó, egy gondolatot sem veszteget többé reá.

Felálltak leshelyeiken és kis ideig néma csend állt be. Aztán ismét felhangzott a különös hang és egy második erdei szalonka repült el fölöttük.

Gronski lőtt, de hibázott; Krcycki lőtt és a szalonka egyenes ivben lezuhant egy távolabbi bokorba.

A fehér vizsla a jelzett irányba törtetett és csakhamar visszatért, szájában a meglőtt madárral.

— Két lövés érte — jegyezte meg Krcycki — tehát tiéd a zsákmány.

— Kedves háziur vagy! — mosolygott Gronski.

Krcycki még két szalonkát leterített és Gronskinak is sikerült egyet halálra sebeznie,

amely igen kényelmes tempóban repült el felettük. Közben egészen besötétedett és megindultak hazafelé.

— Kissé későn jöttünk — jegyezte meg Krcycki, — de nem baj. Négyet mégis viszünk haza a négy hölgy számára. Holnap ismét megpróbálkozunk.

Gronski puskáját a vállára akasztotta. Ez tehát csak egy kis megszakítás a vallomásaidban.

— A vallomásaimban? Ah, ugy — igen. .

— Azt mondád, a pusztá véletlen vezetett össze . . .

— Ugy is volt.

Épen a malom melletti kis hidra értek és Krcycki így folytatta elbeszélését :

— Itt kezdődött — és itt is végződött e régi malomban, mely akkor szénapajtának szolgált. Az egész csak két hétig tartott. Így történt : Egy izben őzlesre mentem az erdőbe, fegyveremmel a vállamon. Tudod, hogy az őzek csak este bujnak elő rejtekeikből és a források felé csörtetnek. A nap ködös volt, de ugy számítottam, alkonyatkor elszáll a köd. Mikor a malom előtt elhaladtam, a réten egy kiterített kendőt láttam és még eszembe ötlött, hogy ez az őzeket elriaszthatja. Tovább is mentem néhány száz lépésnyire. Félóra múlva sikerült is egy őzet leteritenem. Közben csepegni kezdett az eső és egyszerre olyan felhőszakadás tört ki, amilyenre Jastrcebben azóta sem emlékszem. Vállamra kaptam az őzet és teljes erőmből futni kezdtem a malom felé. Utköz-

ben még szemembe ötlött, hogy az előbb látott kendőt valaki már elvitte előbbi helyéről. Berontok a malomba, fülig beleásom magam a meleg szénába és egyszerre hallom, hogy melletttem valaki lélegzik. Megkérdzem :

— Ki van itt?

Egy finom hangocska felel :

— Én?

— Ki az az én?

— Hanna.

— Mit csinálsz itt?

— A kendőmért jöttem.

E pillanatban oly rettenetes menydörgés dördült el, hogy azt hittem, a vén malom széjjelesik. Csak mikor kissé lenyugodott a rettenetes égiháboru, sikerült lassan megtudnom, hogy szomszédnőmet Skiba Hannának hívják, Rceslewóból való és szent Anna napján mult tizenhat éves.

Azután, — de szavamra mondom, akkor még minden gonosz szándék nélkül, csak ugy szokásból,évelődve, ahogy csinos parasztleányokkal beszélni szokás — így szólok hozzá :

— Nem adnál egy csókot?

Nem felelt, de ekkor ismét hatalmas menydörgés hangzott fel és ő — talán csak félelemből, — hozzám simult. Megcsókoltam az ajkát és valójában az az érzésem támadt, mintha egy friss virágot csókolnék. És meg is ismételttem egyszer-kétszer . . . Ő pedig visszaadta a tizedik . . . huszadik csókot, . . . és mikor a zivatar végét érte és eljött a válás perce,

puha karjait a nyakam köré fonta és arcomon éreztem meleg, könnyes arcocskáját.

Miért sirt, mert el kellett hagynia . . . vagy elveszített ártatlanságáért, nem tudom . .

Krcycki lehajtotta fejét és csak kis idő múlva folytatta :

— Mielőtt elment, azt mondá, hogy én vagyok a jastrecebi fiatal földesur, hogy vasárnap mindig a rceslewói templomban látott és úgy nézett utánam, mint egy szép kép után . . .

— Ah, igaz, hogy az unalmasságig csinos fickó vagy! — vágott közbe kissé izgatottan Gronski.

— Ah, már van egy pár ősz hajszálam.

— Nos és azután is találkozotatok?

— Mielőtt bucsuztunk, megkérdeztem, eljöhetne-e másnap este is? Azt felelte igen, — mert ilyenkor nyáron nem alszik bent az atyjával, hanem kin a pajtában a széna között. És ezután naponta találkoztunk. Én este lopva az ablakon át másztam ki a kertbe és úgy lopóztam a malomba. Csodálatos, hogy sosem láttam Hannát máskor, mint éjjel, napvilágnál soha, — alig tudtam, hogy néz ki — bár holdvilágnál csodálatosan szépnek láttam.

— A mi padunk elől van, a falusi leányok hátul térdepelnek a templom hajójában, alig látsz egyebet belőlük, mint a sok sárga és piros kendőt, a virágkoszorukat és oly egyformák, hogy alig tudod megkülönböztetni őket. Néha úgy tűnt fel, mintha a távolban felém villanna elmosódó képe, de ez csak pilla-

natnyi látomány volt. Nemsokára végére ért a szünidőm, vissza kellett térnem a városba és mikor jövő nyáron visszajöttem, Skibáék már kivándoroltak.

— Nem is bucsuztál tőle?

— Bevallom, — nem. Kerülni akartam a bucsut.

— És sosem vágyódtál utána?

— Dehogynem. Varsóban valósággal epedtem utána és egy hónapig nagyon szerelmes voltam. Egyre az emléke kísértett. Mikor következő évben visszatértem, és megláttam az öreg malmot, újra elfogtak a régi érzések. De alapjában örültem, hogy a dolognak vége és az anyám mit sem tudott meg felőle.

Igy csevegve elérték az ákácshoz, mely a kastélyhoz vezetett. A kivilágított ablakok már feléjük csillogtak. Leszállt az éj — derüsen, csillagosan. De mégis sötét volt, — mert a hold jöttét csak egy fehér csik jelezte még az ég alján. Teljes szélcsend uralkodott és a méla némaságot csak a felülről felhangzó kutyaugatás zavarta meg.

Gronski és Krecycki önkéntelenül meghalkították hangjaikat. A patak tulsó partjáról pásztortüz világított feléjük.

Aztán kis ideig némán haladtak egymás oldalán, majd Gronski így szólt :

— Tudod, ha véletlenül angol volnál, azt hiszem, idilleték egészen másként végződött volna és te más, poétikusabb emléket őrizhetnél.

— Mi kevesebb halat fogyasztunk és így

másféle temperamentummal birunk, mint az angolok. De ami a poézist illeti, az ugy is volt elég ez idillben.

— No, ami azt illeti, az angolok egészségesebb lélekkel birnak és morális elveiket nem francia regényekből meritik. Ami pedig azt illeti, hogy itt is volt elég poézis, hát lehet, igazad van, — de semmiesetre sem a te részedről, hanem, — elbeszélésed után következettve, — csakis Hanna részéről, aki ugy látszik, igazán szeretett téged.

— Igaz. És ki tudja, fog-e még valaha ez életben valakit ugy szeretni!

— Aligha! Épen ezért csodálom, hogy az egész epizódot olyan könnyedén kivetted a szivedből és az emlékedből.

Krcycki kissé találva érezhette magát, mert szinte sértődötten felelt:

— Az igazat megvallva, mindezt csak azért mondtam el neked, hogy megértsd magatartásomat a végrendelettel szemben. És naivitásomban még azt gondoltam, dicsérni fogod viselkedésem. E helyett mindenáron érzékenyen sebezni akarsz. Bizonyos, hogy magam is jobban szeretném, ha mindez nem történt volna meg. De miután már egyszer megtörtént, okosabb, ha nem is gondolok reá. Ha annyi ezresem volna, ahány falusi leányt már elcsábítottak, azt hiszem, nem csak Rceslewót, de az egész kormányzóságot könnyü szerrel megvásárolhatnám. És biztosítalak, maguk a leányok sem tekintik e dolgokat szerencsétlenségnek és ritkán változtatják tragédiává ez emberi

komédiát. Nevetséges volna, ha én az egész dolgot inkább szívemre venném, mint Hanna, aki valószínűleg ügyet sem vet reá.

— Miből következted?

— Mert ez rendszerint így van. És ha most másként állna is, mit változtatna az? Az oceán tulsó felén amugy sem kereshetném fel. Regényben ez csinosan hangzana, de valóságban . . . nem dobhatom el az egész léteget, — nem hagyhatom faképnél a családomat. Ez a Hanna, — akinek az emlékét most bevallom, eléggé besavanyítottad, egészen derék, tisztességes leány lehet, de feleségül csak még sem vehetném . . . Na hát! Mit tehetnék?

— Azt már én nem tudom, amit a morális érzéked sugall.

— Egyszerűen közzé teszem a hirdetéseket és azzal vége!

Már jóformán a kapu elé értek, midőn a sötét ákác sorban két homályos alak siklott el előttük. Majdnem összeütköztek.

Krcycki bár gondolta, hogy a hölgyek valamelyikének kerekedett kedve egy esti sétára, biztonság okáért megkérdezte:

— Ki jár itt?

— Mi, — felelte egy ösmeretlen női hang.

— Ki?

— Miss Anney és a komornája.

Krcyckinek eszébe ötlött a feketehaju, fiatal leány, akit az előző nap délután a kápolnában látott miss Anney mögött.

— Nem félnek a hölgyek a sötétben? Itt farkasok járnak, — évelődött tovább.

— Nem félünk.

— Hátha én is farkas vagyok.

— Az nem így néz ki !

Mind a két leány nevetett és kissé behúzódott a fák közé. Most a feltörő hold egy fehér sugara reájuk esett és megvilágította az egyiknek sötét haját, fehér homlokát és zöldecs fényben csillogó szemeit.

Krcycki e szemekbe nézett és így szólt :

— Jó éjszakát !

— Jó éjt !

A hölgyek Dolganskival már az ebédlőteremben voltak és a vacsorával csak az átöltöző vadászokat várták. Mária leült az asztal végére a gyermekekhez és velük és Laskowicccal mulatott, aki valamit magyarázott, miközben pillanatra sem vetette le tekintetét a fiatal leányról. A belépő Gronskinak ez fel is tűnt, amint belépett és miután a fiatal tanító nagyon érdekelte, ha másért nem, már azért az agitációért is, amelyet a parasztok között kifejtett, — rögtön hozzájuk csatlakozott. De ekkor már Mária felállt helyéről és a hölgyek csoportjához lépett, kik a vadászat eredménye iránt érdeklődtek. Még egyikük sem látott másként erdei szalonkát, mint sütve a tányéron és most az öreg szolgálóval behozatták a négy kis leterített áldozatot, hangos részvétmegnyilatkozással simogatva a kimult madárkák tollait.

Krcycki előadást tartott az erdők e kis vándormadarainak csodálatos életéről és szokásairól és szavait főként Otockánéhoz intézte.

Mintha csak ma este fedezte volna fel a fiatal özvegy szépségét. Ő ugyan a légiesebb szépségeket kedvelte, de Otockáné ma este igazán elragadó volt. A fekete csipkeruha előnyösen tüntette fel finom arcbőrét és valami oly kecsesen szüziessé ömlött el egész lényén, hogy aki nem ösmerte özvegy voltát, ma este bizony hajadon leánynak nézte volna.

Ma este Ladislaus úgy találta, hogy miss Anney nem ép a legszebb példáját képviseli fájának és sokkalta kevésbé szép, mint az elragadó kuzin.

De egyszersmind arra a csodálatos tapasztalatra jutott, hogy ez a felfedezés korántsem csökkenti keletkező vonzalmát érdekes külföldi vendégük iránt, — sőt inkább emeli és még barátságosabbá hangolja iránta. Szinte bocsánatáért esedezett gondolatában ez összehasonlításért.

Azután elmosolyodott.

— Vigyáznom kell, még szerelmes leszek! — gondoló.

De azért egyre a kék szemek tekintetét kereste és ha elkapta, szomjasan szivta magába a sugaras pillantást.

Krecykáné ezalatt Otockáné nyári terveiről iránt érdeklődött. Külföldre megy-e az idén? És hová?

— Engem az orvosom iszapfürdőbe küld a köszvényem miatt. De nagyon szeretnék még egy nyarat veletek tölteni.

— Mi is kedvesen emlékezünk vissza a Krynicai tartózkodásra — felelte Otockáné —

és valójában, miután teljesen egészségesek vagyunk legszivesebben otthon, falun tölténénk a nyarat és benneteket is kedves vendégeinkül hívnánk, ha nem uralkodna olyan nyugtalanság, hogy az ember sosem tudhatja, mit hoz a holnap. Ha majd a hangulat lecsillapul, meg is kell ígéretetek, hogy ellátogattok hozzánk, még pedig minél hosszabb időre.

És gyöngéden megcsókolta Krcyckáné kezét. Az öreg dáma meghatva felelte :

— Milyen kedves vagy gyermekem. És mennyire szívesen mennék hozzád, — de fájdalom, egészségi állapotom másfelé küld. Azután meg csakugyan nyugtalan idők járnak és érthető, hogy asszonyok, magánosan élve, kerülnek a falun tartózkodást. Legalább biztos emberekkel birsz Calezinban?

— A mi embereinktől nem félek. Azok őszintén ragaszkodtak a férjemhez, most pedig hozzám. Férjem sok jót tett velük. Derék emberekké, jó honfiakká nevelte őket. És sok olyan dolgot vezetett be, amelyek másutt hiányzanak. Asylumokat, kórházakat, üzleteket, fürdőket, gyümölcsfaiskolákat, — sőt még egy artézi kutat is építettett, hogy sok és jó vizük legyen.

Dolgansky Krcyckihez ha olt és a fülébe sugta :

— Igazi tökepénzes gondolat. A feleségét és Celezint is játékszernek tekintette, amelyeket kedvére elkényeztetett, aztán adta a filantropot, mert volt hozzá módja.

— És most ki gazdálkodik Calezinben? —
kérdé tovább Kreyckáné.

A fiatal özvegy mosolygott :

— A vidéken úgy mondják : Dworski,
férjem öreg tisztartója, vezeti a gazdaságot.
De Dworskinak én parancsolok, nekem pedig,
— Mária.

— És ez helyes is, — kiáltá miss Anney,
de hozzá kell tenni, hogy én is az ő komman-
dója alatt állok.

Mária a fejét rázta :

— Ah édes néni, ha tudná, mennyire ők
táncoltatnak engem.

— No ezt nem látom. De azt hiszem —
eljön az idő, mikor neked is parancsolni fog
valaki.

— Már eljött !

— Ah ! és ki az a despota? kíváncsi vol-
nék rá.

Mária gyorsan Gronskira mutatott.

— Ez az ur !

— Aha, — kiáltá most Dolganski — most
már értem, miért viselkedett úgy, mintha forró
vizet hordana a fején, mikor a jegyzőtől vissza-
felé jöttünk.

Gronski vállat vont, mint olyan ember,
akiről hallatlan dolgokat állítanak és méltat-
lankodva felelé:

— Én despota ! De hiszen én vagyok a
legnagyobb áldozat, akit mindannyian hipno-
tizálnak.

— Laskowic ur a hypnotizőr, nem én !

— nevetett Mária — vacsora előtt elárulta és megmagyarázta, mi a hypnotizmus.

Gronski az asztal végére pillantott a fiatal tanító felé, ki különösen csillogó szemének tekintetét csökönös makacssággal, pilanatnyi megszakítás nélkül Máriára szegezte.

— Ugy látszik, csakugyan hypnotizáló erejét akarja rajta kipróbálni, — gondolá.

Azután összevonta szemöldeit és Máriához fordult:

— Hogy a hypnotizmus valójában mi-csoda, ezt tulajdonképen senki sem tudja. Hogyan magyarázza Laskowic ur a dolgot?

— Azt mondá, amit már egyébként is többször hallottam, hogy a hypnotizált egyén mindenben feltétlenül a hypnotizáló akaratának hatalmába esik és mindent úgy tesz, amint az akarja. Sőt, ő azt állítja, még ébrenlétében is, nemcsak delejes álmában.

— Ez nem igaz.

— Én is úgy hiszem. Különben azt is állította, hogy engem igen könnyű szerrel elaltatna. De ezt nem éreztem.

— Kitűnő. Hát annyira érdeklik a dolgok?

— A hypnozis nem annyira. Ha már valami földfeletti csodálatos érdekel, inkább a szellemek. Különösen azok a történetek mulattatnak, melyeket calezini öreg szomszédunk beszél a pajkos koboldokról. Ő ugyanis szentül hisz bennük. Azt állítja, az ő házat egyre kísértik. De nem tesznek semmi rosszat. Sőt, megóvják a házat az egerektől és patkányoktól,

és csak ha felboszantják őket, követik el apró csinyeiket, megdézsmálják a mézes köcsögöt, megállítják az óra ingáját és borsót dobálnak a tűzbe. Mi persze nevetünk e dolgok felett, de azért szeretnék egyszer egy olyan titokzatos, csodálatos világba bepillantani. Ah, ott szép lehet az élet és egy csöppet sem szomorú!

Álmodozó tekintettel merengett maga elé és így folytatta :

— Emlékszem, mikor egyszer hosszasan álltam Böcklin egy képe előtt, amelyen nimfák, faunok és dujádok táncoltak, mert sajnáltam, hogy a valóságból mindez hiányzik. Majd olyan érzésem támadt, hogy ezek igenis léteznek, csak mi nem láthatjuk őket. Mert ugy-e bár? Ki tudhatja, mi történik éjjel az erdőn? Holdsugárnál, vagy ködben, — a tó tükrén? Ha angyalokban hiszünk, miért ne higyjünk ebben a világban is?

— Én is hiszek a szellemekben és a nimfákban. — felelte komoly arccal Gronski.

— Igazán? Ah, nem! ön mindig csak úgy beszél velem, mint gyermekkel szokás — duzzogott Mária.

— Mint gyermekkel, — akit mégis imádni tudok, — gondolá Gronski.

Az öreg szolga belépése szakította félbe a beszélgetést, ki azzal jött be, hogy egy paraszt keresi Krcyckit és beszélni óhajta vele. Ladislaus erre vendégei bocsánatát kérve, elhagyta a szobát.

A többiek is felemelkedtek az asztaltól, követve a háziasszony példáját, aki néhány

pillanatig hiába küzködött, hogy székeről felemelkedjék, annyira kinozta ismét a köszvénye. Ilyenkor a fia vezette szobáról-szobára. Most a legközelebb álló miss Anney sietett a segítségére és átfogva karjával, minden legkisebb fáradság nélkül, könnyedén felemelte.

— Köszönöm — hálálkodott Krcyckáné, másként, ha nem segít, be kellett volna várnom Ladislaust. Ah, milyen szép lehet ennyi erővel birni.

— Valóságos Sámson vagyok, — mosolygott miss Anney.

E pillanatban Ladislaus sietett be, kinek ugy látszik, eszébe ötlött, hogy anyját kell támogatnia. Midőn e jelenetet látta, így kiáltott :

— Kérem, engedje. Ez az én kötelességem. Önt kifárasztaná.

— Ej, dehogy !

— Bizony Ladislaus, — szólt Krcyckáné, alig tudom, kettőtük közül ki erősebb ?

— Csakugyan? — és Ladislaus tekintete kedvtelve siklott végig a sugár leányalakon.

Miss Anney pedig elpirult, mintha szégyelné az erejét.

Krcycki most anyját a kis asztal elé ültette, amelynél minden este ilyenkor patience-játszmáit játszotta és pillanatra kényszerülve volt miss Anney karját érinteni. A gömbölyü, izmos leányka érintésére egyszerre felforrt a vére, huszonhét éves ifjuságának tüzeben e pillanatban ugy érezte, hogy azért, hogy valaki egy ilyen leányt csak egyszer a karjai közé szo-

rithasson, érdemes volna odaadni Jastrcebet, Rceslewót, az egész életet.

Azután visszasietett dolgozó szobájába, ahol a rceslewói tisztartó várta hiveivel. A tárgyalás jó soká tartott, mert mikor ismét visszatért, a hölgyek már szobáikba vonultak és csak anyját találta ott, ki őt várta Gronski és Dolganski társaságában. Utóbbi önmagával játszott bakkarát.

— Nos, mi ujság? — kérde Krcyckáné.

— Semmi jó. De azért ne nyugtalankodj anyám, mert végre is mi Jastrcebben vagyunk és nem Rceslewóban. Hanem csodálatos dolgok történtek és Kapuscinski jól tette, hogy ide jött.

— Az Istenért, ki az a Kapuscinski? — kiáltá Dolganski monokliját a szemébe csipetve.

— A tisztartó, Rceslewóból. Azt beszéli, hogy varsói emberek lepték el a falut, akik parancsokat osztogatnak — összegyűjtik a parasztokat, felbujtogatják őket, mindenfélét ígérnek és azt jósolják, hogy nemsokára egész Lengyelországban úgy mennek a dolgok, mint Rceslewóban.

— És mit csinálnak a parasztok? — kérde aggódva Krcyckáné.

— Némelyikük hisz nekik, mások nem. De egyikük sem akar dolgozni, megtagadják az engedelmességet, s aki nem áll a pártjukra, agyonütéssel fenyegetik. Kapuscinski egészen elveszítette a fejét és hozzám szaladt tanácsért.

— És te mit tanácsoltál?

— Egyelőre, miután Rceslewóban nem biztos az élete, hogy az éjszakát itt töltse Jastrcebben. A többi veletek akartam megbeszélni. A dolgok olyan ponton állnak, hogyha tovább is így haladnak, végül is csak a parasztok maguk sanylik meg. Bevallom, már kedvem kerekedett az egész végrendeleti dologból kilépni és lemondani a reám bízott feladatról a gazdasági iskolát illetőleg, de most a parasztok veszedelmét látva, nem tehetem. Holnap reggel mindenesetre átlovagolok Rceslewóba.

— Féltelek és mégis belátom, hogy igazad van — szólt Krcyckáné.

— De ha a rceslewóiakkal nem lehet okos szót váltani — nos, akkor?

— Effelől bizonyos lehetsz, — szólt közbe Dolganski.

— Én is átkocsizom veled — jelentette ki Krcyckáné.

— No még csak ez kellene! Gondold meg anyám, hogy átjöveteleddel csak megakasztanád a cselekvésem. Semmit sem tehetnék. Nem, nem! ezt be kell látnod, — és ha mindenképpen jönni akarsz, inkább magam sem megyek.

És megcsókolta anyja kezét.

Gronski az asztalra könyökölt és azon tündött, milyen nehéz ilyen hirtelen támadt helyzetekben jó tanácsot adni.

Dolganski pedig végre abbahagyta bakarat-játékát és így kiáltott:

— Hallatlan, hogy minő helyzetbe jutottunk. Minden más országban egyszerűen a

rendőrség segítségét hívják és a dolognak egykettőre vége volna.

Krcycki szinte mérgesen vágta vissza.

— Egyéb sem hiányzana! Eszem ágában sincsen a rendőrséget a parasztjainkra uszítani. Csak ezt nem! Semmi körülmények között.

— Éljen hát az igazi szabadság!

Gronski felvetette a fejét.

— Ki tudja, hogy a Varsóból idecsöppent alakoknak nem-e épen nagyon is kívánatos volna a rendőrség idehívása.

— És ugyan miért?

— Mert ők akkor idejében tovatünnének és egész Lengyelországban e kiáltással bujtogatnák fel a népet:

— Lássátok, Rceslewóban az urak a rendőröket uszították a parasztokra!

— Teljesen igaz, — felelé Krcycki — most már sokat érteni kezdek, ami eddig érthetetlen volt előttem.

Dolganski azonban lassan így szólt:

— A végrendelet felbontása óta, engem valóban igen kevésbé érdekel Rceslewó és a parasztjai. De kártyázás közben egy gondolatom támadt. Hogy ugyanis Ladislaus holnap teljesen hiába megy át Rceslewóba. Jól eldöngethetik, anélkül, hogy ezzel bárkinek is használna . . .

— No, ennyire még nem jutottunk és nem is tartok tőle. A mi családunk évszázadok óta uralja Jastrcebet és a környék parasztjai nem emelnének kezét egy Krcyckire . . .

— Kérlek, ne szakíts félbe, — folytatá Dolganski — ha nem is döngetnek el, semmi esetre sem hallgatnak meg. Ha mi, Gronski és én veled tartanának, ezzel sem érnénk el semmit, mert a tiszteletre méltó parasztok bennünket is láttak a végrendelet felolvasásánál és érdekelt személyeknek tekintenek a dologban. Olyas valakinek kell közéjük menni, aki ösmeretlen előttük, s nem a szavaival, de erejével és hatalmával hat rájuk. Aki parancsolni tud nekik. Ez az egyetlen út. A mi kedves országunkban vannak olyan nemzeti demokraták, akik legalább olyan kemény ököllel birnak, mint a szocialisták. Ezek üssenek le közéjük.

— Persze, persze — helyeselte Gronski, — a parasztok is több bizalommal viseltetnek a demokraták iránt.

— Én is szívvvel-lélekkel velük tartok — szólt Krcycki — de miután itt ülök Jastrcebben, nem tudom, kihez fordulhatnék.

Gronski, aki ugyan egyik párthoz sem tartozott, ösmerte az egész várost és megadhatta mindazoknak a címét, akiknek segítségét igénybe lehetne venni. Aztán így fejezte be :

— Most pedig legbölcsebb tanácsom az, hogy menjünk aludni. A háziasszony már fáradt lehet.

— Helyes — felelé Ladislaus. — Várjátok, amíg anyámat felvezetem, aztán visszajövök, hogy benneteket is szobáitokba kísérelek.

De midőn néhány perc mulva vissza-

tért, nem kívánt „jó éjszakát“ — hanem székét még közelebb huzva barátaihoz így folytatta az imént elhagyott beszélgetést :

— Anyám jelenlétében nem akartam mindent elmondani, nehogy nyugtalanítsam. Az egész dolog ugyanis sokkal rosszabbul áll, semmint sejtetni engedtem. Képzeljétek, a Varsóból jött szocialisták legelőször Leskowiec után kérdezősködtek és rögtön átment hozzájuk Rceslewóba és csak este tért haza. Tehát bizonyos, hogy egy agitátor él közöttünk.

— Ej, hát röpítsd ki! — kiáltá türelmetlenül Dolganski. — Én már rég megcselkedtem volna, ha másért nem, hát összenőtt, páviánszerű szemöldeiért. Ez mindig korlátoltságra és fanatizmusra vall.

— Holnap végzek velem. Még ma este megtettem volna, de szükséges, hogy előbb az idegeim kissé lecsillapuljanak. Addig is tanácslom a rceslewói apostoloknak, hogy ne merészkedjenek Jasztrcebbe. Ezt, Istenemre, tanácslom nekik!

— Talán ide is készülnek?

— Ugy hallom. Ha nem is hozzám, az embereimhez. Azt hirdetik, hogy az egész környéken nemzetgazdászati sztrájkot szerveznek.

— Annál üdvösebb a tanácsom, a goromba fickókra goromba fegyverekkel támadni.

— Természetesen. Azonnal munkához látok.

Dolganski most felállt és monokliját sze-

mébe csiptetve ásitva kijelenté, hogy miután a szolid Jastrcebben gondolni sem lehet egy kis éjszakai kártyajátszmára, ő bizony aludni tér.

Gronski és Krcycki is követték a példáját. Ladislaus kezébe vette a lámpát, hogy világítson vendégeinek, s a lépcsőnél még egyszer feljűk fordult. Arcáról leolvasható volt rossz kedve.

— Ördög vigye! — morogta — hogy épen most törtek ki Jastrcebben e fatalis események, — mikor ilyen bájos hölgyek időznek itt.

— Vigyázz! — kiáltott vissza Dolganski, — mikor miss Anneynek anyád támogatásában segítettél, olyan voltál, mint egy dinamit gép. Ha drótokat huztak volna keresztül rajtad, az egész házat tüzbe borítottad volna.

Krcycki ugy fordította a lámpát, hogy arca árnyékban maradjon. Érezte, hogy e pillanatban ugy elpirult, mint egy kis deák.

VIII.

Kreycki Ladislaus azzal a szerencsés tulajdonsággal bírt, hogy ha este álmra hajtotta a fejét, rögtön elaludt és reggelig fel sem ébredt.

De ezen az éjszakán nem tudott elaludni és álmatlanul hánykolódott fekhelyén. A nap eseményei és különösen Dolganski utolsó megjegyzése szörnyen bosszantották. Ingerült volt. Dühös Rceslewora és az ott történetekre; Dolganskira, mert észrevette, minő benyomást tett reá a szép angol leány és főleg, mert erről beszélni mert; és végül még miss Anneyre is haragudott, aki pedig a legártatlanabb volt a dologban.

És miután jó ideig hiába vetette magát jobbra-balra fekhelyén, az álom csökönyösen kerülte pilláit, beszélni, okoskodni kezdett. Belátta, hogy miss Anney nagyon bájos és szép; hogy végtelenül vonzó hanggal bír és a teste olyan, mintha márványból volna faragva (ah! micsoda szoborszerű alak!) És mégis küzdött ellene, hogy belé szeressem, — ezt oktalanságnak — értelmetlennek találta volna!

Házasságról szó sem lehetne közöttünk. Anyja sosem egyezne belé, hogy külföldi nőt vegyen feleségül. Ő maga is arra gondolt, hogy életét egy honabeli élettárs mellett töltsse el. Igaz, hogy miss Anney is birt valami nemzetiükbeli jellegzetességgel, — de — mégsem lengyel leány!

Miss Anney menjen csak valami angol, vagy skót gentlemanhoz feleségül. És egyszerre érthetetlen vad gyűlölet fogta el az angol férfiak iránt.

Képzelete elé idézte miss Anney bájos szőke fejét, amint most csipkés, fehér vánkosán pihen, — és a szive fájt, s mig gondolatban bocsánatát kérte, hogy őt nem veheti el feleségül, azért könyörgött, hogy majdani élettársa legalább hasonló legyen hozzá . . . Mióta a szőke angol leány itt időzik, a mindig kedves Jastrceb még százszorta kedvesebbé vált előtte, — mintha egyszerre felnyitották volna az összes ablaktáblákat és beözönlene a napsugár . . . és ha majd miss Anney elmegy, ismét sötétség, árnyék borul Jastrcebre. Ó, szeretné e világos, napsugaras percekért megcsókolni a kezét — ha kell, a lába nyomát is!

Már felderengett a hajnal rózsaszínű fénye, mikor végre elnyomta az álom . . .

De a jastrcebi kastélyban ez éjszaka még valaki volt, aki álmatlanul hánykolódott fekhelyén és gondolataiban ugyancsak egy távollevő személylyel foglalkozott. Leskowie az utolsó napok eseményei után tudta, hogy a Krcycki-családdal kenyértörésre kerül a sor és

el kell hagynia Jastrcebet. Pedig épen most maradni szeretett volna, ha csak még néhány napig is, csak hogy Máriát láthassa és látásával narkotizálja önmagát.

Első pillanattól kezdve, midőn hegedűjátékát hallotta, olyan benyomást tett reá, aminőt női lény eddig még soha. Pedig ellenszenvvel közeledett hozzá, hiszen ez a leány is a gyülölt felsőbb körökhöz tartozik. Ám a hegedű hurjaiból egy lélek szólt hozzá.

És ebben a leányban két lélek lakott. A lánglelkű művész, — és az ember, — a jó, szelid, nemes ember, akihez mindenki könnyen hozzájuthatott. Csevegett, tréfálkozott, játszott a gyermekekkel, mindenki imádta és rajongással vette körül, mint egy kis istenséget. És e varázs alól Leskowic sem vonhatta ki magát, olyan életet élt, mint egy virágszál, vagy egy csicsergő madár. Nem hitt semmi rosszban, nem ösmerte az élet árnyoldalait, — távol minden gondtól és vihartól, úgy folyt le az élete, mint a tiszta hegyi csermelyé, amelyre úgy tekintenek az emberek, mint egy áldásra és csak arra ügyelnek, hogy megőrizze tisztaságát.

Leskowic is úgy nézett fel reá, mint egy kis szentségre. Még sohasem élt ilyen lénnyel egy fedél alatt . . . és az igazság az volt, hogy egyszerre felgyult lelkében a vad, lángoló szerelem. És olyan érzése támadt, mintha ez a vonzalom olyan volna, mint aminőt a néger érez a fehér asszony iránt, és hogy ez a szerelem őt elszakítja elveitől, céljaitól, amelyeknek életét

szentelte. És ekkor szerelme mélységét megfertőzte gyűlölettel és mohó, állatias vágyakozással.

Sok könyvet olvasott a hypnotizmusról és az ifjuság fanatizmusával hitte, hogy benne is lakozik az az óriási delejes erő, amely ember-társai akaratát az ő akarata erejének hatalmába vesse. És ez a légiés, gyöngéd leány, kitűnő médium volna! Meg volt győződve felőle, hogy így a távolból is el tudja altatni és engedelmességre kényszeríteni. Talán vétkezik a tudomány ellen ez eljárásával, de legalább boszút állana a gyűlölt osztályon, amelynek megalázása emberi kötelessége.

Mindenekfelett pedig gyötörte a vágy, hogy e szügies, lilomtisza leányt birhassa, nemcsak a testét, lelkét, de az akaratát is uralhassa. Magáévá tegye, felébressze a lelkében szunnyadó szenvedélyeket és örökre a szívéen melengethesse. Ó, milyen örülten tudná szeretni!

Nem volt rossz ember, csak fanatikus bolond, rajongó!

És most egész akaraterejét összpontosítva, tekintetét mereven egy pontra szegezve, Mária szobájának irányában, így suttogott:

— Állj fel! — Ne gyujts világot! — Ne ébreszd fel testvéreidet! — Nyisd fel lassan az ajtót és a sötétben haladj gondolataim után, amig hozzám érsz, a karjaimba, a szívemre!

És várta, hogy az ajtó felnyíljon és besuhanjon a légiés, delejes álomba merült tünemény. Ezüstösen, fehérén, lehunyt sze-

mekkel, hátravetett fejjel, félig nyílt ajakkal, besziva a hold sugarának fényét.

Feszült idegekkel, meredt a sötétségbe és gépiesen ismételte :

— Kelj fel ! — Ne gyujts világot ! — És jöjj !

Mária pedig nyugodtan, ártatlan, boldog álomba merülten feküdt ágyában és álmát nem zavarta semmiféle delejes kényszerítő erő. Talán a kis koboldok örködtek ablaka mögött, hogy még egy belopózó holdsugár se zavarja szügies álmát.

Leskowic hiába ismételte parancsait, senki sem engedelmeskedett. Hiába hitte szentül a leány eljövetelét . . . A hajnal derengése is sápadtan, álmatlanul találta fekhelyén. Ekkor kicsapta az ablaktáblákat, hogy behatolhasson a friss, reggeli levegő.

A kertből már felhangzott a madarak reggeli csicsérgése, s a faluból a legelőre hajtott nyájak kolompolása.

Leskowic arra gondolt, hogy ez az utolsó reggele Jastrcebben. Másnap már a városban fog ébredni és többé nem látja Máriát, sem a kis Krcycki Annuskát, az egyetlen, akit e ház lakói közül a szívébe zárt. És mélabu fogta el.

Mégis tudta, hogy Rceslewóban játszott szerepe után helyzete e házban tarthatatlanná válik. Jobbnak látta hát benyujtania a felmondását és nem megvárni, míg kiteszik a szűrét. Alighogy világosodott, le is ült és megírta az elbocsáttatását kérő levelet Krcyckihez.

Ladislaus is kora reggel ébredt, és bár

érezte, hogy keveset aludt, egy-kettőre talpon volt és napi teendői felől gondolkozott.

Először is egy hideg zuhanyt fog venni, az felfrissíti az álmatlanságtól fáradt tagjait, — aztán még reggeli előtt átlovagol Rcesle-wóba, ott beszél a parasztok fejével, — vissza-lovagol, reggeli után utnak bocsátja Leskowi-cot és a nap többi részét a gazdaságnak és vendégeinek szenteli.

Magára kapta tehát pongyolaöltönyét és átsietett a fürdőterembe, nem is álmodva, minő meglepetés vár ott reá. Abban a pillanatban ugyanis, midőn a fürdőterem ajtaját felnyitotta, vizzuhatagot látott és a kékes üvegablakok fényében, kék, gyöngyöző vizcsöppekbe burkolva, a zuhany alatt, egy teljesen meztelen, hófehér női alakot, lehajtott fővel, kezeit a fején összekulcsolva, s a fekete hajsátor mint egy selymes zuhatag omlott le vállaira. A látomány csak egyetlen pillanatig tartott. Halk sikoly és az ajtó gyors becsapása következett.

Kreycki mint a szélvész rontott vissza szobájába, reszkető kezekkel, izgatottan vizet töltött egy pohárba és rekedt hangon kérdé :.

— Mi történt? Ki volt ez? Az Istenért, ki volt ez?

Első pillanatban azt gondolta, hogy Otoc-káné, vagy Mária, — ez esetben a botrány óriási lenne. A hölgyek azonnal elhagynák Jastrcebet, s neki kötelessége volna azt, akit akaratlanul ily paradicsomi mezben meglátott, nőül kérnie.

— De hát az én hibám volt-e? Miért nem zárta be az ajtót? Elég jó retesz van rajta!

Még egy pohár vizet ivott, hogy izgatottságát lecsillapítsa, aztán elkezdett gondolkodni. Nem, nem, ez még sem lehetett a két testvér egyike. Először is miért kelnének fel ily korán? Azután azok mindaketten sokkal vékonyabbak, sugárabbak, — ez az alak gömbölyded volt és . . . ah! ah! Végre tudja, ki volt!

A kis fekete, ki a kápolnában miss Anney mögött térdelt, és akit a vadászatról hazatérve Gronskival, urnőjével este az akácsorban találtak. Nos, ha ez így van, akkor semmi rossz se történt, sőt . . . a kék ablaktáblák beillesztése kitűnő gondolat volt, — e világításban a tünemény csodás volt . . .

Mosolygott és kis negyedóra múlva újra visszatért a fürdőszobába, amelyet már üresen talált. A hideg zuhany felfrissítette és lehűtötte felizgatott idegeit.

Aztán megnyergeltette lovát és átvágatott Rceslewóba.

Derüs nap volt és a korai óra dacára a természet már teljes ébrenlétben üdvözölte. Napsugárban és harmatban fürödve szinte kacagott a boldog vidámságtól, mint egy pajkos parasztleány, ki reggeli — Oy dana! oy dana! — nótáját tele tüdővel csattogja el. A madarak versenyt daloltak a fák üde, zöld lombjai között.

Krcycki az erdőből kilovagolt a nyílt, szabad utra a zöldelő vetések mellé. Ez a duz-

zadó, buja, élettől ragyogó levegő őt is varázsaiba ejtette. Pezsgő erőt, lelkesedést érzett, — úgy érezte, a világ összes szocialistáit egy csapásra tönkrezuzhatja és karjával egyszerre át tudná ölelni a világ összes szép nőit . . . Elébe ötlött a zuhany alatt megpillantott feketehaju Diana szobor, s arra gondolt, ha ez a hajzuhatag véletlenül aranyszőke lett volna, — Isten ugye, nem tudta volna magát türtőztetni.

Eféle álmódosások között ért el Rceslewoba, de ott, amint Dolganski előre megjósolta, mit sem ért el. Az „apostolok“ éjszaka visszatértek a városba, a parasztok mind a mezőkre széledtek munkáikra, a plébánialak be volt zárva, az urasági kastély elhagyott és üres, s a tisztartó azt jelentette, hogy a béresek — miután elvégezték reggeli munkájukat — engedelem kikérése nélkül, egy sereg paraszttal Brcesia irányában távoztak.

Tehát sztrájk, nyílt lázadás! És Krcycky e pillanatban mit sem tehetett. Visszafordult tehát és félóra mulva Jastreebben volt.

Itt a szolga fogadta, azzal a hirrel, hogy Leskowicot kivéve, ki az ur számára egy levelet küldött be, még mindenki alszik.

Krcycki átvette a levelet és dolgozó szobájába ment. Alighogy végigolvasta, becsengette az inast :

— Leskowitz ur már fel volt öltözve, mikor ezt a levelet átadta?

— Igen. A holmiját csomagolta.

— Menj és mondd neki, kéretem, fáradjon ide.

A fiatal ember pár perc múlva megjelent a szobában. Krcycki egy székre mutatott az íróasztal mellett és így szólt :

— Jó napot, Leskowic ur. Leveléből azt olvasom, hogy ön elhagyni óhajtja Jastrcebet. Erre bizonyára megvannak a kellő okai és nem vitatom őket, ne beszéljünk róla. A kocsi készen áll. Ime a fizetése.

Leskowic megolvasta a pénzt, aztán így felelt :

— Ön egész fizetésemet ideadta. De miután az idő letelte előtt távozom, az utolsó hónapra nem tartok igényt.

S a pénzt meglehetősen udvariatlanul az íróasztalra vetette.

Krcyckinek megremegett az ajka. De miután előző nap szavával ígérte Gronskinak, hogy kerülni fogja a botrányt, uralkodott magán és nyugodtan így felelt :

— Ahogy tetszik.

— Ami pedig az elutazást illeti, — folytatta Leskowic, — szeretnék azonnal utnak indulni.

— Kérem. Egy óra múlva beküldök a városba, anyám orvosáért, ha tetszik a kocsit igénybe veheti.

— Örömmel.

— A dolog tehát el van intézve. Azonnal rendelkezem.

Bezárta a pénzes fiókot, felállt, jelezve, hogy beszélgetésüknek vége. Leskowic mély-séges gyűlölettel tekintett reá. Ő azt várta, hogy heves jelenetek és tárgyalások követ-

keznek az ő reggeli hüvös, szinte szemtelen hangon irt levele után, és ezt százsorta jobban is szerette volna. Biztonság okáért még a revolverét is zsebébe rejtette. De ez a nyugodt, fölényes, úgy érezte szinte megvető modor, amellyel Krcycki fogadta, a készséges beleegyezés rögtöni elutazásába, — vérig sértette. És midőn szemben állt az előkelő kiváltságos ifjuval, akit jólét, kényelem fog körül, aki előtte nyul tömött pénzes fiókjába, a szegény, hajléktalan proletár előtt, — fellázadt rebellis lelke, szeretett volna minden áron Krcyckibe kötni, de miután erre a legkisebb támpontot sem találta, nem tehetett egyebet, mint hogy forró gyűlölettel, elhagyta a szobát.

Krcycki csengetett és a belépő szolgának kiadta a parancsot Leskowic elutazását illetőleg. Valahogyan ő sem volt egészen megelégedve a lefolyt jelenettel. Bár büszke volt reá, hogy ennyire meg tudta őrizni nyugalmát, temperamentumával százsorta jobban egyezett volna és talán jobban ki is elégítette volna, ha akár heves összeütközésbe jut Leskowiccal, akár a kezét nyujtja e szavakkal :

— Ön ittléte alatt csak töviseket vetett ; elbolondította a parasztokat ; de most miután elutazik, nyujtsa a kezét és feledjük a történeteket.

Mindezt jobban kedvelte volna, mint a passzív magatartást.

További töprengésének az inas megjelelése vetett véget, ki jelenté, hogy a reggeli készen áll, s a vendégek már asztalnál ülnek.

Ott voltak mind az ebédlőben, ahol illatozott a friss kávé és kedélyesen zümmögött a szamovár. Midőn Krcycki a fehérbe öltözött, pihent, üde, rózsás arcu hölgyeket megpillantotta, elszállt egész rossz kedve és nem gondolt egyébire, mint a pillanat élvezésére.

Kezet csókolt Otockánénak és — talán csak szórakozottságból, — miss Anneynak is, még pedig oly erősen, hogy utóbbinak arcába szökött a vér. Aztán vidáman kiáltá :

— Kávét ! kávét ! Hajnalban ittam két pohár vizet, s most éhes vagyok, mint egy farkas.

— Kúrát tartasz? vagy lázas voltál, azért ittad a vizet? — kérde Gronski.

— Talán lázam is volt, de attól eltekintve, már kora hajnalban átlovagoltam Rceslewóba és száz más dolgot is elintéztem !

— Mit csinál az idillikus Rceslewó? — szakitá félbe Gronski.

— Semmit. Rosszul állnak a dolgok. A gyanus alakok, akiket látni akartam, már visszatértek Varsóba. De most mindenekelőtt kávét kérek ! Addig egyetlen kérdésre sem válaszolok.

Dolganski, aki gyomorhajban szenvedett, irigyen nézte a lakmározó Krcyckit.

— Micsoda étvágya van ennek az embernek ! Valóságos kanibál.

— Lovagolj egy mértföldet reggeli előtt, te sem fogsz panaszkodni. Bizonyos, hogy mikor beléptem, még azt a virágcsokrot is fel-faltam volna éhségemben.

— Talán majd eljön az idő, midőn a földbirtokosoknak nem lesz egyéb mit enniök — jegyezte meg epésen Dolganski.

Mária azonban kacagva kapta fel a csokrot és az asztal tulsó felére helyezte.

— A kávé után már nem kell félni, — nevetett Krcycki, — de milyen felséges mezei virágok, a hölgyek maguk tépték?

— Oh nem! mi lustábbak vagyunk, — felelé Otockáné. — Aminka komornája szedte.

A két nővér miss Anneyt dédelgette e becéző néven.

Krcycki éles, kutató pillantást vetett a hölgyek arcára, de midőn teljesen nyugodt arcukat látta, ezt gondolá :

— A virágokat ő szedte, de a reggeli kalandról mit sem szólt.

Miss Anney lassan forgatta kezében a virágokat és csendesen szólt :

— A közepén egy almafaág van. Az a haszontalan leány valahonnan letört egy ágat, ezért megkorholom. Ez itt százszorszép, ezek pipacsok, emez meg kökörcsin.

— Csodálatos, milyen jól beszél ön lengyelül! — jegyezte meg Dolganski — a növények neveit is ösmeri.

— Calezinban tanultam a parasztleányoktól a mezőn. Még a tájszólást is eltanultam tőlük.

— Ugyan? mondjon hát valamit kérem! — könyörgött Krcycki összetéve kezeit.

Az angol leány nevetett, azután, kis habozás után félrehajtotta a fejét, mint egy

szégyenlős parasztleány és lengye! paraszt tájszólásban mondott néhány szót.

Hangos nevetés és bravo kiáltások volt a válasz. Csak Otockáné nézett kissé zavarodottan barátnőjére.

— Ah, itt igazán elveszitheti az ember a fejét! kiáltá tüzesen Kreycki.

Kocsizörgés hallatszott kinn az erkély alatt.

— Mi az? — kérde Gronski.

— Anyám orvosáért küldök a városba — felelé Ladislaus és felállt. — Ha valakinek van valami elintézni valója a városban, jelentkezék.

Dolganski és Gronski egyszerre emelkedtek fel és követték a folyosóra.

— Épen lovakat akartam kérni tőled — kezdé Gronski. — Itt Jasztrcebben csak egy női nyereg van és én rendeltem egy másodikat. De magam akarom elhozni a postáról, mert meglepetésnek szántam.

— Helyes, — de ez esetben más kocsit adok a rendelkezésedre. Ezzel Leskowie utazik és gondolom, nem akarsz az ő társaságában menni.

— No, jól ösmered Gronskit — kiáltá Dolganski. Elmegy ez akár az ördögök nagyanyjával is, csakhogy valakit beszédre bírjon és ő maga is beszélhessen.

— Valami igazság van benne. Fecsegő vagyok. És nagyon szívesen utazom Leskowiccal. Majd megpróbálok beszélgetni vele,

érdekel ez az ember. Hogyan végeztél vele ma reggel?

— Elég jól. Nyugodtan váltunk el. Én legalább nagyon nyugodt voltam. De bocsásatok meg, egy pillanatra anyámhoz kell sietnem.

— Kérlek. Én azalatt előhozom a porköpenyeget — felelé Gronski.

Nemsokára visszajött, hosszú, szürke porköpenyében. Ugyanekkor egy szolgáló lehozta Leskowic kis uti bőröndjét is. Nyomon követte a bőrönd tulajdonosa is, komor, sötét arccal, mert a gondolat, hogy imádott alabastrom szobrát többé nem fogja viszontlátni, kétségbeejtette. És most már sajnálta, hogy reggelijét a szobájában költötte el és nem ment le az ebédlőbe. Igaz, nem szívesen ült volna ismét szemben Krcyckivel, s tudta nem is lett volna szívesen látott vendég a társaságban, de legalább Mária látásával még egyszer tele szivhatta volna magát.

Egy kellemes meglepetés azonban várt reá. Az ifju hölgyek Dolganski és Krcycki társaságában ott álltak az erkélyajtó előtt és a kis Annuska, aki igen jó barátságban élt Leskowiccal, most, mikor meghallotta, hogy távozik, könyes szemekkel szaladt oda, elbucsuzni. Kis piros száját patkóalakúra görbitette és kezében néhány szál virágot szorongatott. Leskowic elvette a virágot, megcsókolta a csöpp kezeckét és nehéz szívvvel ült be a kocsiba Gronski mellé.

A kis Annuska leszaladt utána a terras

lépcsőjén és megállt a kocsi mellett. Mária pedig, abbeli félelmében, hogy a hirtelen meginduló kocsi a gyermekben esetleg kárt tehet, utána szaladt. Megfogta a gyermek kezét és vigasztalólag szólt :

— Leskowic ur nem fog téged elfeledni. Majd irni fog neked, s ha nagyon vágyódik utánad, visszajő.

És most Leskowicra tekintve, kérdé :

— Ugy-e bár Leskowic ur, nem felejtj el?

Leskowic mélyen pillantott a tiszta, világos szemekbe, mintha egészen a mélyükre akarna hatolni és erős hangsúlylyal, mély megindulással felelé :

— Soha sem fogom elfelejteni !

— Látod ! — nyugtatta meg Mária a kicsikét.

E pillanatban Krcycki közeledett.

— Anyám is üdvözli önt ! — szólt.

És odakiáltá a kocsisnak :

— Indulhatsz !

A kocsi körülrobogott az udvaron és eltűnt a kapu mögött az akácsorban.

Miss Anney és a két nővér most Krcyckiné szobájába sietett, aki ilyenkor, ha köszvénye a szokottnál jobban kinozta, ágyában fogyasztotta el reggelijét.

Krcyckinek pedig eszébe ötlött, hogy reggel halászásra adott parancsot a kertésznek és a tó felé irányította lépteit, megnézni, jó fogást csináltak-e?

Mielőtt céljához ért, egyik árnyékos ut kanyarulatánál, hirtelen szemközt találkozott

a reggeli tüneménynyel, — „Diana a fürdőben!”

A leány öt megpillantva, megállt, mintha megmeredt volna, majd vérhullám szökött az arcába, azután pedig halálsápadtra vált. Ugy állt ott mozdulatlanul, lesütött szemekkel, zavartan, szégyenkezve.

Krcycki azonban egészen elfogulatlanul szólította meg:

— Jó reggelt, kicsike! Jó reggelt! Hogy hívják magácskát?

— Pauline! — lehellte a leány, alig hallhatóan és anélkül, hogy feltekintene.

— Szép név!

Aztán pajkosan nevetve hozzátette:

— De . . . tudja, kis Pauline . . . legközelebb — az ajtón van ám retesz.

— Ah, megölöm magam! — kiáltá egyszerre hiszterikus zokogással a leány.

Krcycki csillapította:

— Miért? Mi okból? Senki sem hibás. Pusztán véletlen volt az egész. Én senkinek sem fogom elmondani és hogy oly gyönyörű látványban volt részem, ez csak az én szerencsém.

És tovább ment utjára a tó felé. A leány azonban hosszan, elmélázva követte tekintetével a ruganyos léptekkel tovasiető sugár, ifju alakot; és úgy érezte, valami titokzatos kötelék támadt közöttük, amely az egész életre összeköti őket.

És mikor egyszerre eszébe jutott, hogyan látta őt Jastrceb e csodálatos, ifju ura, — egész testében megborzongott.

IX.

Gronski szelid, jóságos karakterü ember volt. Bár hajlott a pesszimizmusra, mégis minden emberben csak a jót kereste és minden ember érdekelte. Ő az élet szinpadán inkább a néző, mint a színész szerepét játszotta és úgy érezte, hogy ő az élet folyamának partján ül és onnan nézi a viz sebes folyását, amely másokat magával ragad. Végtelenül alapos olvasottsággal, mély műveltséggel és kedélylyel birt, érzékeny volt és imádta Lengyelországot, úgy aminőnek ő szerette volna látni: nemesnek, felvilágosultnak, kultiváltak, igazán európainak és mégis anélkül, hogy régi, nemzeti jellegéből bármit is veszítene, kezében a fehér sassal. Ah, a fehér sast tekintette a föld legnemesebb madarának.

Mint ember és esztétikus, Cbyltowska Máriát imádta. De csak „égszinkéken“ — és nem „lángvörösén“ mint Leskowic. Először csak a zenéje és angyali tisztasága ragadták el, később már úgy szerette, mint egy idősebb fivér a kis hugát, — vagy akár atya a leányát.

És Mária e ragaszkodást őszinte vonzalommal fizette vissza.

De Gronskit minden oldalról barátság és rokonszenv fogta körül. Még idegenek is megbecsülték kitünő tulajdonságait és azt az emberi érzést és közlékenységet, amelylyel szívét, mint egy vendégszerető ház kapuját, minden ember-társa előtt nyitva tartotta.

Ezt Leskowic is érezte. És szinte örült Gronski társaságának. Azt remélte, beszélni fog a Jastrecebben maradottakról és talán Máriáról is. Szomjazott utána, hogy legalább a nevét hallja. A kis Annuskától való bucsuzás is elérzékenyítette. Először történt vele életében, hogy valaki könnyeket hullatott érte. El volt lágyulva kissé és készen volt az őszinteségre, különösen olyan emberrel szemben, aki iránt nem érzett ellenszenvet.

Az alkalom nem is késett soká. Mert még az akác sor végére sem értek, és Gronski, az idősebb férfi tanácsadó jóakaratóval, ifju utitársa karjára fektette a kezét és így szólt :

— Ej uram, micsoda bolond csinyeket követett el ön Rceslewóban? Ott most furcsa dolgok történhetnek! És másutt is eféléket akarnak előidézni?

— Rceslewóban is csak azt tettük, ami elveinket diadalra segítse.

— De hiszen egy gazdasági iskoláról van szó, amire a népnek nagy szüksége van. Miért terjesztette ön a hirt a parasztok között, hogy földet fognak széjjelosztani közöttük?

Leskowic pillanatig habozott, válaszoljon-e, és csak azután felelé :

— Minden pártnak mindenre figyelnie kell, és különösen arra, mely alkalommal, mikor huzhat hasznot. Rceslewóban én képviseltem a pártunkat és egyébként is felsőbb utasításokra cselekedtem. De mindegy, nekünk nincs szükségünk iskolákra, amelyeket ellenségeink létesítsenek és majd ellenséges szellemben vezessenek.

— Önöknek nincs szükségük, de a népnek szüksége van.

— A nép majd megtanulja a gazdaságot a saját földjén, ha majd lesz saját földje. És inkább a nemesség földjein tanulhatja meg, mint az iskoláiban.

— Eh, önök egyebet se tesznek, mint a földszomjat ébresztik a népben. Ha Rceslewóban gazdasági iskolát létesítenek, hasznára vannak a népnek, ha széjjeldarabolnák a földet, senkinek sem jutna semmi. És csodálatos, hogy mikor talán a nép javát akarják, legrosszabbat tesznek velük. Már most százan és százan éhen pusztulnak és ha most még kitör a gazdasági sztrájk, ami után a kenyér és minden drágább lesz, ki fog legtöbbet szenvedni? A nép ! ismét csak a nép ! Önök csak az elveiket szeretik, de nem a népet !

Leskowic különös érdes, kemény hangon felelé :

— Ez a háboru ! Áldozatoknak is esni kell.

Gronski figyelmesen pillantott a komor tekintetű szemekbe, majd ezt gondolá :

— Nem, valóban, ilyen szemek csak előre tudnak pillantani, egyenest maguk elé és nem láthatják a távolabbi horizontot!

Ezután némán, hallgatagon ültek egymás oldalán, míg be nem értek a városba. Leskowic most már Gronskit is gyűlölni kezdte, akár csak az ifju Krcyckit.

Gronski a postára sietett, átvette a csomagját, aztán az orvosért ment. De ott azt a választ kapta, hogy az orvos csak egy óra múlva szabadulhat és így elhajtattott az öreg jegyzőhöz, akinek a részére Krcycki egy meghívó levelet küldött.

A jegyző örömmel fogadta a meghívást, mert amugy is szándékában volt kikocsizni Jastrcebbe, hogy amint ő mondá, a „szemefényét“ lássa és hallgathassa a csodahegedűt.

Közben Gronskival a város és környéke legujabb eseményeiről beszélt, amelyek anynyira elszomorították, hogy szokott, mérges, dohogó modoráról is letett. A sztrájk az egész városban kitört. A cementgyárban már beszüntették a munkát. És a munkások, akik máról holnapra élnek, kenyér nélkül állnak. Varsó példájára alakult ugyan egy bizottság, mely gyűjtést indított javukra, de az állapotok mindenképen csak rosszabbodnak. Ha pénzhez jutnak, annál kényelmesebb, mert módjukban áll a sztrájkot meghosszabbítani. Ha pedig nem kapnak pénzt, beáll az éhség és a kétségbeesés kergeti őket a szocialistákhoz.

Elbeszélte, hogy a szocialista gyűjtők nála is jártak, ő azonban azzal utasította el

őket, hogy kenyérré szivesen, de bombára nem ad pénzt. Erre halállal fenyegették, ő pedig kidobta őket.

A kis öreg jegyző szemei most már haragtól villogtak.

— Tegnapelőtt el is küldték a „halálos ítéletet.“ És nem lehetetlen, hogy végre is hajtják, mert bár látszólag a kormánynak küldik hadüzenetüket, valójában a saját honfitársaikat gyilkolják. No de hagyjuk ezt. Két nap előtt a cementgyár felügyelőjét és négy munkását gyilkolták le. Tegnap Wilcodolában csak néhány mértföldnyire innen, Becinskit, egy földbirtokost sebeztek halálra. Scremski, az orvos, akiért ön ma bejött, azt állítja, ezek csak átvonuló viharok. Hát igen! Minden elmulik! Esetleg nekünk is hamarosan végünk lehet. Ezek a „szocialista“ urak a banditák szerepét játszszaák. Ki tudja, kijutunk-e ép bőrrel Jastrcebbe, Krcyckihez. Krcyckinek egyébként még több oka van félni. Ő a „vagyonosok“ közé van följegyezve. Szemmel tartják. Én mégis kimegyek Jastrcebbe, mert ha már halál vár reám, legalább még egyszer hallani akarom a mi kis csodagyermekünket. De Krcycki is okosabbat tehetne, mint hogy új vendégeket hívjon Jastrcebbe. Inkább a régieket is rögtön hazaküldené. Ha Scremskinek esze volna, holnap valamennyit széjjelugrasztaná.

— Hallom, nagyon értelmes, okos ember.

— Sátán! — dörmögé mérgesen a kis jegyző.

Gronski mosolyogva nyugtatta meg a

dobogó öreg urat, hogy Jastrcebben sokkal több kéz és fegyver áll készenlétben, mint hogy bármitől is tartani lehetne és hogy egyébként is Krcyckiné közeli elutazása a társaságot amugy is széjjeloszlatja.

További beszélgetésüknek Scremski doktor megjelenése vetett véget, ki azzal a hirrel jött, hogy a nap hátralevő részében szabad, s így most már velük tarthat.

Gronski kíváncsian tekintett az érkezőre, akinek eredeti, érdekes egyéniségéről már Varsóban is sokat hallott.

A doktor egészen fiatal ember volt, szőke haju, sötét, napsütötte arcu, élénk, tüzes, csupa egészségtől duzzadó ifjuság. A városban és a környéken jelentékeny szerepet játszott, és az összes orvosok közül a legkiterjedtebb praxissal bírt. Minden munkához értett és végtelen energikus, életerős felfogásával és tetterejével a legközömbösebb, legapathikusabb környezetbe is vért, életet pezsdített. Iskolákat, olvasóköroket, lelenházakat szervezett; mindenben részt vett és anyagilag is sokat áldozott. Megtehetette, mert rengeteget keresett, bár a szegényeket mindig ingyen kezelte. A helybeli szocialisták gyűlölték, mert népszerűségénél fogva a munkáskörökben nagyban megakasztotta az ő tevékenységüket. A hivatalos közegek is görbe szemmel nézték ezt az embert, ki lépten-nyomon csak áldást és jótékonyaságot terjesztett. Végre is mit avatkozik az ő dolgaikba? És legszivesebben eldugták volna valami elrejtett távoli megyébe.

Szerencsére a kormányzó felesége képzelt idegbetegségben szenvedett és a városi rendőrkapitány csakugyan kezdődő Besedoff-bajjal birt. — Az első tehát, aki a kormányzósági épületben a legnagyobb hatalmat fejtette ki, az idegei miatt, — a rendőrkapitány a Besedoff betegség miatt ragaszkodott az orvoshoz. Pedig már el is készítette az át-helyezést eszközölő rapportot, amelyet a maga nemében művészi munkának tartott és szinte belebetegedett, hogy be nem nyujthatta „felsőbb helyre.“

A doktor mindezek felett csak nevetett, mert Istentől megáldott, pompás, vidám kedélylyel birt. Bármily mélyen is hatolt be minden komoly kérdés mélyébe, felületes társalgásban és érintkezésben nem volt az egész városban tréfásabb és vicckedvelőbb ember, mint ő. Javithatatlan optimistának mutatkozott és ahol ragyogóan derüs arca megjelent, elszállt a bú. Betegeivel a betegségeik felett tréfálkozott és ezzel elriasztotta félelmüket. Sohasem törődött mások véleményével, és ha ellenségeket is, de százszorta több jóbarátot szerzett.

Most mint egy forgószél rontott be a jegyző szobájába, — gyorsan bemutatkozott Gronskinak, érdeklődött Krcyckáné egészsége iránt, kérdezősködött a jastrcebi szép hölgyvendégekről, akiknek hire hozzá is eljutott, aztán a jegyző mérges arcára tekintve, felkiáltott :

— Ej, miért e mérges ábrázat? Ilyen

rosszul áll a világ sorja? Vagy történt valami? Hetvenöt év! Be nagy dolog! Végre is, már nem az ifju erő kora, — de a kor ereje! Kérem a pulzusát!

És választ se várva, erőszakkal megragadta az öreg ur kezét és előrántva zsebóráját, komoly arcal számolni kezdé:

— Egy-kettő! — egy-kettő! Hm, rossz — rossz! Egy kis szerelem és gyomorrontás. Tovább mint még 25 évig nem tarthat, — legfőlebb 30-ig! Köszönöm!

És elengedte a jegyző kezét, akinek arca rögtön felderült a gondolatra, hogy még legalább 25 éve marad az életre.

De azért mérgesen dohogta:

— Mindig ezek a tréfák! Mintha olyan nagyon ragaszkodnék ahhoz, hogy még 25 évig éljek! Igenis rossz kedvem van, mert Gronski urral épen a legutóbb történekről beszéltünk. Mintha ön nem ösmerné az eseményeket! Ugyan mi lesz, ha majd az egész népet megbolondítják?

— Ej, dehogy bolondítják! Még a század részét sem. Nem megy az olyan könnyen. Megoszlanak ám ott is a vélemények. Ma reggel például véletlenül kihallgattam egy párbeszédet, amelyet az inasom egy, a házban lakó lakatos mesterrel folytatott. A lakatos mester így szólt: — Én bizony szociálista vagyok! Ehez már szó sem férhet. — Ugy! szó sem férhet? — kérdezi az inasom — hát nem hisz maga Istenben és nem szereti Lengyelhont? — Ugyan miért nem? — Mert a

szocialisták egyiket sem szeretik. — Akkor vigye el őket az ördög! — kiáltá a derék lakatos. — És bizony sokan végeznek így rövidesen a szocialistákkal a nép közül.

És hangosan nevetett.

— Ah, semmi ok sincs a félelemre, — folytatá — és attól ugyan még nem kell megijedni, ha husz ember hangosan orditozva, körülhordoz egy vörös lobogót. Maradnak még ezeren, akik nem követik.

— Miért nem tépik hát le azt a vörös zászlót?

— Mert ez már a rendőrség dolga. Én legjobban ösmerem a munkásnépet, mert behatolok a magánéletükbe, a lakásaikba. Akad közöttük sok, akiket elbolondítanak és revolvert nyomva a kezükbe, banditákká változtatnak, de legtöbbször becsületes lengyel sziv dobog a munkászubbonya alatt! Csak adnának nekik elegendő iskolákat. Tanítsák őket, ösmertessék meg velük a lengyel történelmet, hogy el ne vakithassák a szemük világát. Azt, azt!

És izgatottságában vállon ragadta az öreg jegyzőt és jobbra-balra perditette:

— Iskolákat, jegyző ur, — iskolákat a népnek!

Az öreg ur arca céklavörösre vált a haragtól:

— Megbolondult? Mit rázogat, mint egy körtefát? Adhat nekik száz iskolát is, a szocializmust még sem fojtja el.

— De nem bolondíthatnák el őket olyan

könnyüszerral, mint most, tudatlanságukban, — amikor lengyel szocializmussal vakítják el őket, amely tulajdonképen orosz maggal bír!

— Igaz, — felelé Gronski, én is ezen tündöttem Jastrcebből jövet.

— Ah, Jastrceb! — kiáltá a jegyző. — Itt elfecsegjük a drága időt, ahelyett, hogy máris utra kelnénk.

— Mehetünk, a kocsi vár.

— Csak a flótámat viszem.

— Kitünő! — gunyolódott az orvos. — A flótát! Jastrcebben szerenádokat játszanak, mialatt itt a szocialisták a kasszákat fosztogatják.

A jegyző visszavágta.

— Ma nekem is beküldték a „halálos ítéletet!”

— Bah! — nevetett a doktor, — én már kettőt is kaptam.

Negyedóra mulva utban voltak Jastrceb felé. Gronski és a doktor oly mély beszélgetésbe merültek, hogy az egész ut csak egy percnak tünt előttük.

X.

Az ut nem volt hosszú és négy óraker Jastrcebbe értek, ahol az ebéddel vártak reájuk. A doktor azonnal Krcyckáné szobájába sietett, a többiek mind az ebédlőbe gyültek, miután Gronski előbb a postáról hozott titokzatos csomagját felküldte rendeltetési helyére.

Az öreg jegyző rögtön Máriát foglalta le, — Gronski Otockánéval csevegett, Krcycki pedig pillanatig sem mozdult miss Anney oldaláról, akire valósággal rajongó pillantásokkal tekintett.

Szép fiatal arca lelkes tűzben égett és elárulta a szívében ébredő szerelem hajnal ragyogását. Minden mosolya, mozdulata, szava, amelyet miss Anneyhez intézett, árulója lett annak az érzésnek, amely lelkét hatalmába kerítette anélkül, hogy ő maga talán sejtette volna már. Egyre növekvő delejes erő vonzotta e szép szőke leányhoz és már nem is küzdött e varázs ellen.

Gronski úgy találta, kissé nagyon is nyíltan árulja el érzelmeit, — anyja jelenlé-

tében talán nem tette volna. És miss Anneynek is ez lehetett a véleménye, mert bár az arcán visszasugárzó csendes öröm elárulta, hogy kellemesnek tartja az ifju háziur e mohó figyelmisségét, mégis, majdnem aggódó tekintetet vetett körül, nem-e ötlük ez szembe-tűnően a többiek szemébe is.

Az orvos belépése véget vetett a beszélgetéseknek. Krcycki bemutatta a hölgyeknek, akik kérdésekkel ostromolták a beteg állapotát illetőleg.

Az orvos készséggel és oly hangosan lármásan felelt, hogy Dolganski csodálkozva csiptette fel monokliját.

— Semmi baj! Monsumano! vagy más efféle! majd pontosan előirom. Semmi veszély.

— Mi az a Monsumano? — érdeklődött Ladislaus.

— Egy kedves kis fészek Olaszországban, ahol a rheumát gyógyítják. Tisztítóüz-féle, amely után a megváltás következik. És Olaszország! Gyönyörű ut! Majd mindent pontosan felirok.

Gronski, aki több izben beutazta egész Olaszországot, ezt a helyet is ösmerte és most felvilágosításokat nyújtott felőle. Krcycki az orvossal beszélt anyja állapotáról, de csak szórakozott válaszokat nyert, míg a doktor egyszerre térdére csapva, így kiáltott:

— Micsoda mesés arcok itt Jastrcebben!

Dolganski leejtette monokliját, — a hölgyek ámulva tekintettek a felkiáltóra, Krcycki pedig hangosan felnevetett:

— A doktornak szokása fenhangon gondolkozni! — mondá.

— És még hangosabban kiabálni! — morogta az öreg jegyző.

— Akár az ön flótája! — nevetett a doktor.

E pillanatban az inas lépett be, jelentve az ebédet.

Otockáné ekkor különös mosolylyal fordult Mária felé:

— Mária, a hajad egészen felborzolódott. Jó volna, ha előbb megigazítanád . . .

A szalonban nem volt tükör és Mária kissé zavartan körültekintett, majd így felelt:

— Bocsánat, rögtön itt leszek.

A szobájába szaladt. De csakhamar még borzasabban és örömtől kipirult arccal, ragyogó szemekkel szaladt vissza:

— Egy női nyereg! — kiáltá. — Egy gyönyörű női nyereg!

Pillantásával végig futott a jelenlevőkön, majd Gronskira tekintett:

— Ön? . . .

Gronski tréfásan meghajolt.

— Beismerem bűnös voltomat.

Ha egyedül lettek volna, Mária bizonyára a nyakába ugrik hálájában. Így is tuláradó örömmel köszönte meg.

— Ilyen örömet okoz önnek a lovaglás — kérdé Scremski.

— Ah, nekem minden örömet okoz! — felelé lelkesen a fiatal leány.

— Csak egy szelid lovacskát keressenek,

nehogy baj történhessen. — dadogta az öreg jegyző.

Kiderült, hogy a jastrcebi gazdag lóállományban ilyen könnyen akad és miután Mária nem volt épen kezdő a lovaglás művészetében, otthon a nővére birtokán már gyakorta kilovagolt az öreg tisztartóval, igaz, csak egy szelid kis ponnin, nem úgy, mint miss Anney, aki még olyan lovat is megült, mely még sosem érzett nyerget a hátán, — elhatározták, hogy reggeli után, egy szép séta-lovaglásra indulnak.

Mária a fekete kávé meg sem várta zgatottságában és a szobájába sietett átöltözni. Midőn sima fekete, testhez simuló amazon ruhájában visszajött, valóban oly elragadóan szép volt, hogy mindenki gyönyörködve tekintett reá. Csak ő maga vetett aggódó pillantást az égre, amelyen sötét, fekete felhők tornyosultak.

A fák ágait pedig erős szél reszkettette meg.

Krcycki mindamellet kiadta a parancsot a nyergelésre és miss Anney is szobájába sietett átöltözni a lovagláshoz, csakugy, mint Krcycki, Gronski és Dolganski is. A többiek a terrazon maradtak, s Mária bájos arcocskája egyre aggódóbbá vált a tornyosuló fellegek láttára, melyek az egész tervezett kirándulást elsöpérréssel fenyegették.

Csakugyan csakhamar esőcseppek kezdtek hullani, de egyéb körülmény is közrejátzott, amely egyelőre legalább végét szakította tervezett lovaglásuknak.

Vendégek érkeztek ugyanis, a Wlocka hölgyek a szomszéd Gorekből.

A hölgyek Krcyckáné hogyléte iránt jöttek érdeklődni és egyben tanácsot kérni Ladislaustól, mert Gorekben is kiütött a sztrájk, még pedig olyan mértékben, hogy az öreg kocsis is alig merte áthozni őket, mert szolgatársai agyonütéssel fenyegették, ha megteszi. A két hölgy igen izgatott volt, még erősebben puderezve és pathetikusabb, mint rendesen. És miután előbb udvariasan érdeklődtek a háziasszony állapota iránt, az idősebb, az anyja, bánatos pillantást vetett Ladislausra és kérte, hogy mint azelőtt is többször, szegődjön védelmező lovagjukká.

— Magamért nem bánám, — sóhajtá, — a veszteség után, amely ért, és a sors csapásai után alig tudok óhajtottabb, nyugalmasabb helyet elképzelni, mint a rceslewói temetőt, — a magam részére. De itt maradna ez a szegény árva, akiért minden percben kész volnék az életemet áldozni és akinek gyámolítóra, védelmezőre van szüksége . . .

Az „árva“ erre azt felelte, hogy nem róla van szó, hanem kizárólag a drága mama nyugalmáról. Jó időt pusztán a két hölgy hasonló dialogja foglalt le :

— De engedj meg, gyermekem . . .

— No, de drága mamám . . .

Igy versengtek kölcsönös áldozatkész-ségükben.

Krcycki, aki jól ösmerte a hölgyeket,

igen komoly arccal hallgatta őket. De a többiek bizony alig tudták visszafojtani nevetésüket.

Közben kitört a rettegett égi háboru, amely a szobába kergette az egész társaságot.

Krcycki itt ugyancsak igen komoly arccal megígérte a hölgyeknek Gorek megvédelmezését, de a szeme villanása elárulta, hogy valami csinyen töri az eszét.

Egyben megnyugtatta a hölgyeket, hogy mitől se tartsanak, a veszély nem olyan nagy és csak átmeneti. Rceslewóban is kiütött a forrongás, de csakhamar végére is jár. Végül az idősebb hölgyhöz fordult, és hirtelen Dolganskira mutatva, így szólt :

— De nem tudom, hogy az én védelmem elég menedéket nyújt-e? Mert nekem egyben Rceslewót és Jastrcebet is szemmel kell tartanom, már kedves vendégeim miatt is. De ime itt van Dolganski, akinek erélye és bátorsága közismert, s aki Rceslewót illetőleg is a legkitünőbb tanácsokkal szolgált. Ha ő segítségemre áll és oly szives volna átvenni a felügyeletet Gorek felett, bizonyos, hogy a rendet ott egy-két nap lefolyása alatt helyreállítja és a hölgyeket minden baj ellen megvédi.

És most minden tekintet, különösen a Wlocka hölgyeké Dolganskin függött.

Am ha Krcycki azt hitte, hogy a megjegyzésével Dolganskit a legcsekélyebb zavarba hozza, igen csalódott. Mert Dolganski teljes hidegvérrel meghajolt a hölgyek előtt és így szólt :

— A legnagyobb örömmel. Csak az eső elálltát várjuk be.

— Ah, ön tehát csakugyan lovagunkká szegődik? — kiáltá elragadtatva Wlockáné és szinte csodálattal tekintett reá.

— A legnagyobb örömmel — ismételte Dolganski — a sztrájknek holnap vége szakad.

Önérzete végtelenül imponált a goreki hölgyeknek. És az özvegy kezét nyuitva, drámai hangon szólt :

— Köszönöm, — az árva nevében !

De úgy látszik, az árva személyesen is ki akarta fejezni köszönetét, mert két vékony karját Dolganski felé nyujtva, ábrándos hangon lehellte :

— Ah, köszönöm, a drága mamáért !

— De gyermekem, én számba sem jövök . . .

— Ah, mamám, csakis te jössz számításba . . .

— Engedj meg, gyermekem . . .

— Bocsáss meg, drága mamám . . .

Ez ujabb áldozatkészégi harcnak szerencsére végét vetette Krcyckáné szobaleányának a megjelenése, aki jelenté, hogy urnője az orvos engedelmével elhagyta az ágyat és magához kérte a hölgyeket.

Az orvos és a jegyző is követték őket s csak Krcycki, Gronski és Dolganski maradtak hátra.

Dolganski most e szavakkal fordult Krcyckihez :

— Miféle hely az a Gorek?

— Ó, nagyon csinos birtok. Kwesnobora is hozzátartozik és Zabiánka.

— És milyen a földje?

— Nagyon jó. Akár Rceslewoban.

— Szép. És a vagyoni állapotok?

— Jók és rosszak. Rosszak, mert a hölgyek semmit sem áldoznak a gazdaságba, és jók, mert nincs semmi adósságuk. Minden garas, amit a gazdaság hajt, a kassza mélyébe kerül és többé nem lát napvilágot.

— Aha, értem már! — kiáltott Dolganski. — Ép oly fösvények, amily szentimentálisak.

Dolganski néhány pillanatig hallgatva tünődött, azután hirtelen így szólt:

— Holnap megkérem Otocka kuzin kezét.

— Ej, ma csupa meglepetéssel szolgálsz!

— jegyezte meg Gronski.

— Ne félj, kosarat kapok.

— Holt bizonyos!

— De nem akarok szemrehányásokat tenni önmagamnak. Aztán átkocsizok Gorekbe.

— Azt is tudjuk. Ott elsimitod a fenyegető hullámokat.

— Egy nap alatt. Oly biztos, mint hogy itt látsz.

És Krcyckire mutatva folytatá:

— Ez az egyszerű teremtés fia, ezuttal a Gondviselés eszközét képezte... S ha Jastrceban nem megy, megpróbáljuk másutt. Mondd csak, mi a keresztneve Wlocka kisasszonynak?

— Kajetane.

— Tessék?

— Kajétane. Az atyját Kajetánnak hívták s az ő emlékére viseli a Kajétane nevet.

— És ugyan mondd csak kérlek, ez a dus hozományu Kajétane miért ül még 30 éves korában is pártában.

— No, szigoruan véve bátran mondhatasz 35-öt is. Hát ennek igen egyszerű az oka. Kérőkben nem volt hiány. De a hölgyek kissé nagyra vágyók. A környéken nem akadt megfelelő párti, — a Krcyckiek közül — akik kedvükre valók lettek volna, korban nem felelhettek meg. Te mindenképen az izlésükre volnál.

— Helyes. Csak az a név! . . . az a név! Kajétane! Úgy hangzik mint a kocsizőrej . . . No, mindegy!

Krcycki és Gronski az egészben csak Dolganski szokott tréfálkozását látták.

De Dolganski másnap reggel annak rendje és módja szerint megkérte Otockánét; annak rendje és módja szerint kosarat kapott és rögtön utána átkocsizott Gorekbe.

A fiatal hölgyeket az egész dolga végtelen mulattatta és kíváncsian lesték annál is inkább, mert még aznap hirt kaptak, hogy Gorekben, Dolganski megjelenésével még azon a napon megszűnt a munkások sztrájkja. Valójában Rceslewoban is megszűnt, vagy legalább is szünetelt néhány nap mulva a sztrájk, mert a bujtogatók eltűntek a vidékről, s a parasztok épen csak az iskola kérdésében nem tudtak még egészen megnyugodni.

A környékbeli falvakban is beállt lassan a nyugalom és bármily nyugtalanító híreket

is hoztak az ujságok, Krcycki és a vendégei meg voltak győződve felőle, hogy a sztrájkmozgalom megszűnt.

Miután az orvos azt javasolta, hogy Krcyckáné utazását csak épen annyira halasszák, míg leghevesebb fájdalmai alább hagy-
nak és akkor rögtön utnak induljon, Krcycki viszont úgy határozta, hogy a rövid időt, amit még kedves vendégei Jastrcebben töltenek, a lehető legjobban kihasználják.

A délelőtti kilovaglások képezték legnagyobb gyönyörűségét, mert ilyenkor Gronska Mária mellett ügetett, ő pedig miss Anney lovagja volt.

Mindketten kitünő lovasok voltak és gyakorta előre száguldva, a szabad levegőtől, lovaglás élvezetétől, talán egymás társaságától szinte ittasan vágattak tova . . . Majd lassan, lépésben haladtak, s a sokat mondó némaság jobban egymáshoz fűzte őket, mint bárminő szavak. Krcycki szomjas, mohó pillantással kísérte a sugár, aranyhajú leány minden mozdulatát. Mámoros volt a pillantásától, a hangja muzsikájától, amely édesebben csengett a fülébe mint Mária csodahegedűje . . . Egész szive, lelke a leányhoz huzta, vont, s ha a nyeregbe segítette, szerette volna ajkaival érinteni a ruhája szegélyét.

Mint egy forgószél, úgy ragadta el a szerelem, s érezte, hiába küzdene ellene, ez a forgószél hatalmasabb erejű mint ő, már elkapta, visszavonhatatlanul magával ragadta.

Már nem adta volna oda miss Anneyt

egyetlen angol, vagy skót honfitársának sem, már nem a kedvelt typust, hanem őt magát a személyt, az egyéniséget szerette benne. **S**e szerelem erőt, bátorságot öntött belé. Egész akarata oda irányult, ezt az imádott leányt meghódítani, a magáévá nyerni. Tudta, hogy erre csak egy út van. **S**e vallomás olykor már ott égett az ajkain, de mégis egyik napról a másikra halasztotta, részben a szerelmesek féltékenységéből, részben számításból.

Látta ugyanis, hogy anyja és miss Anney között különös, gyöngéd rokonszenv fejlődik ki, amelynek egyik alapkövét talán a gyöngé, a beteg hálás csodálata képezte a fiatal, egészségtől duzzadó erőhöz.

Mind a három vendég hölgy nagy gyöngédséget fejtett ki Krcyckáné körül, de egyik sem volt annyira figyelmes az ápolásában, mint miss Anney. Krcyckáné a jó kis tündérének nevezte, és Ladislaus arra gondolt, hogy mindez talán nem is pusztán az anya, de egy kissé ő miatta is történik.

A szive feldobogott a boldogságtól, a gondolatra, hogy eljöhét a nap, midőn az anyja óhajai összetalálkoznak az ő legforróbb óhaj-tásával. **S** nem akarván idő előtt utjába vágni egy magától is gyönyörűen érő dolognak, visszafojtotta egyelőre égő vallomását.

Csak a szemeik, a némaságuk vált áruló-jukká. Krcycki olykor ostoba színben tünt fel önmaga előtt, mert úgy tetszett előtte, hogy sohasem mondja azt, amit mondani akar,

pedig legegyszerűbb szavával és minden pillantásával elárulta érzelmeit.

Legtöbbször az anyja nevében mondta el azt, amit valójában önmagára vonatkoztattott.

Az orvos egy látogatása után például, vonatkozással anyja közeli elutazására, így szólt :

— Képzelem mennyire fog ön után ott vágyódni az anyám !

S a leány, akinek talán az ötlött eszébe, hogy nem csak az anya, de a fiu is vágyódhatnak utána, rátekintett csodálatos szemeivel, és mélán így szólt :

— Ah, én vándormadár vagyok ! Édes anyja hamar el fog felejteni.

— Ó, soha, soha ! — kiáltá szinte felháborodva Krcycki, aztán csendesebben hozzátette :
— Ősmerem az anyám ! Nagyon megszerette önt.

— Hiszen még alig tiz napja időzöm itt ! Lehet valakit ilyen rövid idő alatt megszeretni ?

Krcycki mély meggyőződéssel felelé :

— Lehet ! Szavamra mondom, lehet !

Ez annyira naiv őszinteséggel hangzott, hogy miss Anney önkénytelenül elmosolyodott. És Krcycki e mosoly láttára bátrabban folytatá :

— Ki tudja honnan jő e szeretet ! Vannak okok amelyeknek első látására úgy érezzük, örök időktől fogva láttuk őket, emberek, akikhez első pillanatban delejes erővel vonzódnunk, ha előbb sohasem találkoztunk velük.

— S az ilyen embereknek egymásra kell akadniok?

— Nem mindig! De ha nem találunk egymásra, egész életükben bizonyos hiányt, szomorú ürességet éreznek maguk körül.

És most visszatarthatatlanul előtörtek ajkairól az ifjuság, a poézis sugalta szavak:

— Ő vándor madárnak nevezte magát. A szerelem is madár, de nem vándor madár. Messziről jön, a tengerről, a hegyek csucsáról ki tudja . . . de ha fészket ver a szivbe, ott marad, és ott éneklí csodás, bűbájos dalait, s az ember, aki hallja, legszivesebben lehunyná a szemét és úgy hallgatja, lehunyt szemekkel . . . örökké . . .

Kissé elsápadt a meghatottságtól. Szeretett volna leugrani lováról, átkarolni az imádtott leányt és felkiáltani:

— Te vagy a szerelem! Ó, ne repülj tova, drága kis madár.

De nem merte, rettegett egy esetleges visszautasítástól.

Levette kalapját, hogy égő homlokát szabadon áthassa a friss, üde szellő, és kis ideig némán, szótlanul ügettek tova.

Nemsokára Gronski és Mária utólérték őket. Mária már távolról vidáman kiáltá:

— Gronski csodás dolgokat beszélt Rómáról. Kár, hogy nem hallották.

— Inkább Róma környékéről, — vetette közbe Gronski.

— Igen. Tivoliban, Gandolfó kastélyban Nemiban barangoltunk. Ah, micsoda gyönyörű-

ségek! Nem hagyom Zsófiát addig nyugton, míg el nem visz oda. Gronski is velünk tart majd.

— Engem is elvisztek? — mosolygott miss Anney.

— Hogyne! Őszszel, vagy jövő tavasszal együtt megyünk. Ti is utazásról beszéltek?

Kis ideig késett a válasz.

— Nem, — felelte végre miss Anney, — mi a vándor madarokról beszéltünk.

— De hiszen most tavasz van. Most nem költöznek tova a madarak.

— S a hölgyek mégis elszállanak! — sóhajtá Krcycki.

— De csak azért, mert a néni elutazik, — felelé Mária, pajkosan mosolyogva tette hozzá, lovagló ostorával miss Anneyre mutatva. Ez itt különben ezt tanácsolja, utazzunk mi is mind oda. Ah, ön nem is képzei, milyen jó ő és menynyire imádja az ön édes anyját.

— Én nem képzelem? Én! — kiáltá tuláradó szívvvel Krcycki.

Miss Anney, aki csak az imént fejtegette, hogy ilyen rövid idő alatt nem lehet valakit megszeretni s most zavarba jött, mélyen elpirult és lehajtottá fejét, hogy elrejtse pirulását.

Krcycki a menyországot érezte szívében, Mária pedig átható pillantást vetett hol reá, hol miss Anneyre. Előtte már nem volt titok, hogy Krcycki fülig szerelmes, s ez őt nemcsak örömmel töltötte el, de mulattatta is.

XII.

— Nézd csak, mit kaptam ma! — és Krcycki Ladislaus egy levelet mutatott Gronskinak, mely a reggeli postával érkezett.

Gronski odapillantott és összevonta szemöldeit.

— Ah, — egy halálos ítélet!

— Igen.

— P. P. S. aláírással. (A lengyel szocialista párt signaturája.) Ezzel igen bőkezűen bánnak.

— Csakugy, mint az ellenpárt.

— Egyik annyit ér, mint a másik. A jegyző is kapott hasonlót, a doktor már néhányat. Nos és mi a véleményed felőle?

— Je m'en fiche!* Biztosítlak, mulattat a dolog. Te egyébként nem is tudod, hogy két év előtt titokban egy iskolát létesítettem, amelynek feltétlenül szükségét láttam. Azóta a rendőrség is gyanus szemekkel nézeget és szemmel tart, — csakugy, mint a tisztelt szocialisták. Mulatságos, mi?

* Nevetek fölötte.

— Hm, másutt, ilyen körülmények között az emberek élni sem tudnának, mi pedig tele torokkal kacagunk felette.

— Ez a jó, ősi lengyel vér!

— Lehet. De a hölgyeknek távozniok kell innen, még pedig hamarosan.

— Igen. És pedig külföldre. Mert Var-sóban sem lehetnének biztonságban. De kérlek, ezt az ostoba levelet ne említsd előttük és főként az anyám előtt.

— Természetes, hogy nem.

— Anyám mindenáron azt óhajtja, hogy én is vele utazzam és nem is akarok ellenkezni az akaratával, távolról sem. De most jön a nyár, az aratás. Az ispán derék, megbízható ember, de távollétemben is egyre utasításokat kell adnom neki írásbelileg, hogy és mint vezesse a dolgokat. Így hát legalább nyolc napot szeretnék még egymagam itt tölteni anyám és a hölgyek elutazása után. Anyám nem lesz elhagyatva, mert először is a kicsikéket magával viszi, aztán meg hallottad Máriát, — hogy valószínűleg a hölgyek is ugyanoda utaznak. Miss Anneynek egész életemen át hálás leszek e gondolatért, amelynél kellemesebbet anyámra nézve elképzelni sem tudok.

— Sőt, ugy hiszem, a fiára nézve sem, — mosolygott Gronski.

Krcycki pillanatig hallgatott, azután két kezét lüktető halántékára szoritva felelé

— Miért tagadjam azt, amit már magam is tudok és amit anyámon kívül mindenki észrevesz. Ő is csak azért nem látja, mert most

kevesebbet van együtt velünk. De ő is megszerette őt. És ugyan ki nem? Egy olyan bájos, elragadó teremtet! . . . Mindeddig csak azért nem beszéltem anyámmal a dolog felől, mert ő mindenképen Otockánét szánta nekem, — és élénk csalódást érezne, terve meghiusultának láttára. Ah, én csak azt látom tisztán, ami bennem végbe megy. Hiszen azt sem tudom, nem-e reménykedem hiába! És retteggve gondolok reá, hogy a szép álom egyszerre csak szertefoszlik, mint egy szappanbuborék! Ah, milyen szerencsétlen volnék! Mert a világon nem látok mást, csak egyedül őt! És nélküle nem tudnám mihez kezdjek magammal, Jastrcebbel, az egész étellel . . .

Most megragadta Gronski kezét és így folytatta :

— Ha te beszélnél Otockánéval és általa megtudnád, remélhetek-e? Testi, lelki jó barát-nők és bizonynyal nincs titkuk egymás előtt. Ha megtennéd és aztán az anyámmal is beszélnél? De Otockánéval mielőbb, igen?

— E dolgról már eddig is akartam Otockánéval beszélni, — felelé Gronski, — de e kérdésben csodálatos módon elzárkózik. Miss Anney valami igen nagy titkát bizta reá és ezzel pecsétet ütött ajkaira, úgy mondja. Mi lehet e titok, sejtelmem sincs, de semmiesetre sem hátrányos miss Anneyre nézve, másként Otockáné nem fogadta volna őt annyira a barátságába. Ugy élnek, mint a testvérek, és Varsóban ugyszólván együtt, legalább is ajtó, ajtó mellett laknak. Mégis az a benyomá-

som támadt, hogy Otockáné szivvel-lélekkal a te pártodon van, sőt, mintha egyenest óhajtáná, hogy a dolog a te általad óhajtott pontra jusson. Mária csak a fülecskéit hegyezgeti, ez az egész. Mindenesetre meg lehetsz győződve affelől, hogy e hölgyek nem ellenségeid, s ha épen az én véleményemre vagy kíváncsi, miss Anney sem.

— Adja Isten! — sóhajtá Krcycki. — Egy kis bátorságot öntöttél belém. Szinte megkönnyebbültem.

— Ugy látszik, fülig szerelmes vagy! — nevetett Gronski.

— Annyi bizonyos, hogy a kis ujját, vagy egy hajszálát nem adnám oda a világ összes asszonyaiért. Sosem hittem volna, hogy ily szerelmes tudok lenni. Sokszor szinte megzavarodom. Elképzelheted, az a rengeteg dolog előttem, a gazdaság, a rceslewói zavargások, anyám utjának előkészítése és amellett semmire, senkire sem tudok gondolni, csak ő reá. Minden pillanatot, amit tőle távol töltök, elveszettnek tekintek. Ma is a végrendeleti dologban át kellett volna menni a közjegyzőséghez és holnapra halasztom. Nem tudok, egyszerűen nem tudok megválni tőle. Ha hivatal éjjel nyitva volna, ugy éjjel mennék át.

— Ej, megfeledkezel a „halálos ítéletedről!”

— Vigye a kánya! Erre gondoljak azok után, amiket most mondtál? De honnan sejtetted, hogy Otockáné az én pártomon áll? Édes, arany szivü kis kuzinok! Nem ellenségeim?

Aldja Isten őket érte! Hát kérek, csak beszélj mielőbb Otockánéval, én nem akarok semmiféle reá bizott titkot kicsalni, — csak azt akarom, hogy egy-két jó szót szóljon értem nála! Egy morzsányi bizonyosságot akarok csak!

— Szép! — kacagott Gronski, no jó, majd keresek még ma alkalmat reá.

Az alkalom nem késett soká, mert Otockáné is épen közölni óhajtott valamit Gronskival és komornáját küldte hozzá a kéréssel, jőjjön le hozzá a tóparti platánsétányra.

Midőn ott lenn találkoztak, ő is csak úgy, mint az imént Kreycki, egy, a reggeli postával érkezett levelet nyújtott Gronski felé:

— Olvassa el ezt kérem és adjon tanácsot, mit tegyek.

A levelet Leskowic írta, Máriához és a következőképen hangzott:

— A nagy eszme olyan, mint egy hatalmas madár. Szárnyai árnyékot vetnek a földre, de ő maga napsugárban fürdik.

— És aki nem repül vele a magasba, azt sötétség borítja.

— És a sötétség a halál.

— Én e sötétségben úgy látlak Téged, mint egy alabastrom szobrot. Az éjszakából hatol hozzám búbajos muzsikád hangja.

— És elhagyott, magányos kamrámban Rád gondolok és sajnállak Téged.

— Mert Te is fenn repülhetnél az Eszme magasztos szárnyain, beszívhatnád a szédítő

magas csucsk tisztá levegőjét, fürödhetnél az aranyos napsugárban, — de ehelyett a sir levegőjét szivod, a halál életét éled, hervadó lelkek közepette ; árnyékok és nem emberek között.

— Sajnállak, én ezüst csillagom !

— És gondolataim mint egy merész-
röptü sas, Hozzád repülnek.

— Eddig erőmben az emberiség boldogságának egy része feküdt, — de nem az én boldogságom.

— Aztán feltüntél Te, napsugár a szememben, muzsika a fülemben és a szívemet megtöltötted vágyakkal olyas dolgok után, amelyeket eddig nem ösmertem, vágygyal a saját boldogságom után.

— Szerettelek első este, mikor megláttalak, mikor édes muzsikádat hallottam,

— Ez idő óta, bár eljöttem Tőled, mindig Veled vagyok és lépten-nyomon követlek.

— Mert szükségem van Reád, az élethez, neked pedig szükséged van én reám a feltámadáshoz . . .

— Hogy megmentselek a megsemmisüléstől a halálraitéltek közül.

— Hogy felszenteljelek az Eszmének, a világosságnak, a napsugárnak és elvigyelek az élők közé, akik kenyérre, dalra éheznek.

— Téged és a muzsikádat.

— Ti ketten ne semmisüljeteK meg.

— Ó, én szerelmem ! . . .

— Egy éjjel hivtalak magamhoz ; de Te nem hallottál és nem jöttél. Most a kezeimet

nyujtom feléd és így szólok: — Jöjj és aludj el a szívemen.

— És ha eljő az ébredés ideje, felébredsz te is a szerelem nyujtotta gyönyör felséges pillanatára és a végnélküli munkára, amelyet az Eszme követel.

— Munkára és talán vértanuságra!

— De a vértanuság gyönyörűen pirkadó hajnalában több boldogság pihen, mint a sirok dohos levegőjében.

— Jöjj tehát, — jöjj, akár a vértanuságra!

— Ó szerelmesem! . . .

* * *

Gronski arca elkomorult. Kis ideig némán lépkedett Otockáné mellett.

— Mit kezdünk ezzel, Gronski? És mit jelent ez?

— Kellemetlen és szomorú történet! E levél azt jelenti, hogy Leskowic, aki soha életében nem találkozott Máriához hasonló leánnyal, amint írja, első látásra, halálosan beléleszeretett. Ezt én különben már a legelső napokban észrevettem és önt csak azért nem figyelmeztettem rá, mert tudtam, hogy Leskowic amugy is rövid pár nap múltán elhagyja a házat. De nem a szívével, hanem a fejével rohant e szerelemnek, mert ellenkező esetben e pathetikus szárnyalások helyett, egyszerűbb, szívből fakadóbb szavakkal jönne. Exaltált és az is marad, de az exaltáció a fejből és nem a szívből ered.

Otockáné kissé türelmetlenül szakította félbe :

— No igen, de mit kezdünk ezzel. Végre is Máriáról van szó !

— Igaz. Nos, az én szerény véleményem szerint egyszerűen semmihez sem kezdünk. És ugy tesszük, mintha e levél egyáltalában ide sem érkezett volna. Vissza is küldhetnénk Leskowicnak, de ezzel mélységes megvetést fejeznénk ki. E levél pedig megérdemli, hogy tűzbe vessük, de megvetést nem érdemel. Szinte fel lehetne világosítani Máriát, hogy ez nem is levél, hanem egy kissé rosszul sikerült költemény. . . . Egyébiránt hogy viselkedik Mária? Minő benyomást tett reá e levél? Mit szólt hozzá?

Otockáné mosolygott.

— Kissé sértődött, szomorú és ijedt, — de azt hiszem, titokban nagyon büszke reá, hogy ilyen levelet irtak hozzá.

— Természetesen ! Ezt képzelem ! — nevetett Gronski.

Aztán komolyabban hozzátette :

— Valószínűleg több e fajta levél is érkezik majd. És miután világosabb értelemben is beszélhetnek, jó volna a kicsikét rávenni, hogy el se olvassa őket. Ha megengedi, ezt magamra veszem. Aztán a hölgyek ugyis Varsóba utaznak, onnan pedig nemsokára tovább, külföldre és e dolgoknak magától vége szakad.

— Őszintén szólva — felelé Otockáné — szeretnék mielőbb távozni Jastrcebből. A nénit is csak zavarjuk uti előkészületeiben, most

nincs szüksége reánk és . . . olvassa csak el figyelmesen e levelet, én titkos fenyegetést olvasok ki belőle Jastrceb összes lakóival szemben — még Máriával szemben is, ha velünk marad.

Gronskinak eszébe ötlött, hogy Krcycki is kapott ugyane napon egy halálos ítéletet és hogy ez talán némi összefüggésben áll Leskowicnak Máriához intézett levelével. De aztán viszont arra gondolt, hogy az öreg közjegyző és az orvos is kaptak hasonló fenyegetéseket és sietett megnyugtatótni Otockánét.

— Eféle fenyegető leveleket most mindenki kap. Most ezeknek a divatja járja. Leskowic alig hiszem, hogy egyenesen a jastrcebieket fenyegető veszélyekről beszél Máriának, csak általában véli, hogy a szocializmus hullámai minden ellenét elsöprik, tehát bennünket is. De miután az ön és Mária nyugalmáról van szó, igazat adok önnek. Miért nem utazhatnánk már holnap?

— Én is ezt szerettem volna, — de a néni erősen azon erősködik, hogy őt bevárjuk és Anninka ezt megígérte neki.

— Ő hát maradjon, a hölgyek azért elutazhatnak. Tehát miss Anney késelteti az elutazást? Ez kellemes hír lesz Ladislausra nézve. Elmondhatom neki? Tudniillik épen az imént kért meg, hogy egyet-mást megtudjak öntől. Szegény már alig él! a legszerelmesebb fickó a föld kerekén.

— Ah! már annyira jutott?

— Meghiszem azt! Ugy látszik a jastr-

cebi levegő nagyon izgató. Itt mindenki szerelmessé válik — titokban, vagy nyíltan.

Otockáné e szavak hallatára úgy elpirult, mint egy kis tizenöt éves leány. És Gronski kissé csodálkozva tekintett reá, nem sejtve, mi ötölhetett eszébe e pillanatban.

— Nos, nem így van? Ime, Ladislaus, Leskowic, Dolganski. Dolganski mindenesetre a legtöbb energiával bír, mert kudarca után rögtön új hadjáratot indít. De Ladislaus gyávább.

— Mitől fél?

— A vereségtől, melyet nem egyhamar heverne ki, s az anyjával való tárgyalástól.

— Az anyját illetőleg nem bátorithatom, de Anninkát illetve teljesen nyugodt lehet.

— Meghal örömeben, ha azt elmondom neki. Én pedig meghalok a kíváncsiságtól, bizonyos titkokat illetőleg.

— Nincs jogom elárulni őket.

— Még akkor sem, ha Jastrcebet elhagytuk?

— Akkor sem. Majd minden magától napfényre jő.

— Akkor hát igyekszem türtöztetni közismert kíváncsiságom és egyelőre sietek Ladislaushoz a jó hírekkel. Leskowic levelét nem emlitem neki, mert tudom, hogy holnap reggel a városba készül, s ha ott esetleg összetalálkoznának, csunya botrány támadhatna.

XIII.

Krcycki azonban másnap reggel nem ment be a városba. A végrendeleti ülést egy héttel későbbre halasztották, két nap multára pedig egy igen fontos összejövetelt terveztek a gazdasági alkalmazottak életbiztosításának és a lengyel nyelv iskolai kötelező voltának a községekbe való bevezetése iránti megvitatása céljából. Ezen pedig minden környékbeli birtokos jelen akart lenni, — így Krcycki is.

Az üléseket délelőttökint tartották. Ő tehát reggelente bekocsizott és délután mindig visszatért.

Mégis vendégeit, azaz hogy legkedvesebb vendégét kevésbé élvezhette. Rceslewóban ismét rosszabbodtak az állapotok és egész idejét ott kellett töltenie. A sztrájk igaz, majdnem teljesen megszűnt, de a parasztok, a napszámosok az erdőt kezdték fosztogatni. Az erdészek, Krcyckivel az élükön egész napon át a fatolvajok után kutattak, de hiába. Ellenben fenyegető leveleket kaptak, hogyha az üldözést abba nem hagyják, „egy golyó lesz a jutalmuk, ugy nekik, mint az uraságnak!”

Az ifju földesur azonban nem ijedt meg és adta kényük-kedvükre a rceslewói erdőt. Sőt összehívta az összes parasztokat és a leg-szigorubb büntetést helyezte kilátásba a lopások folytatása esetére.

E napon is reggel besietett a városba az ülésre. Ez volt az utolsó nap, amelyet szép kuzinjai Jastrcebben töltöttek. Másnap készültek Varsóba. Miss Anney engedett Krcyc-káné kérésének és még néhány napig maradt, hogy aztán majd vele együtt utazzék el. És Ladislaus is megígérte, hogy mihamarabb követi őket.

Ma pedig sietett vissza a városból, hogy utolsó este még egyszer hallhassák Mária csoda-hegedűjét. Kilátásba helyezte, hogy az öreg jegyzőt és az orvost is magával hozza a városból.

Az ebéddel tehát vártak reá. Négy órakor Gronski a szobájában ült és levelet irt Dolganskinak, Otockáné a beteg mellett volt, — Mária a szalonban játszotta szokott napontai hegedűgyakorlatait és miss Anney a terraszon időzött, állítólag, hogy a park részleteiről felvételeket készítsen, valójában, hogy annak az érkezését lesse, akit vártak.

Álmodozva tekintett az árnyas fák közé és a gondolat, hogy nemsokára porfelhő kavargása egy kocsi érkezését fogja jelezni és hogy a kocsiból egy ifju, erőteljes férfialak fog kiugrani, csendes örömmel töltötte el. Csak néhány perc és látni fogja a kedves, megnyerő arcot, az édes pillantásu szemeket, amelyek

minden szónál ékesebben beszéltek hozzá, — hallani fogja a hangot, amely a legszebb muzsikánál is édesebben csengett a fülébe.

E boldog álmodozásban úgy érezte magát, mint a gyermek, akit lágy kezek ringatnak boldog álomba . . . És ha ezt a kérdést intézte magához : — És a jövőben? mi lesz a jövőben? . . . akkor is bizalom töltötte el a szivét. Csak olykor, ha az álom kerülte a szemeit, mint a keringő pillangók, sötét, borongó gondolatok csapongtak agyában. És akkor is azt gondolá, bármily vigasztalan legyen is a jövő, — akkor is megérte a jelent, — amelynek minden egyes napja olyan volt, mint egy illatos virágszál, melyet le kell szakítani.

Merengéséből épen ez a látvány riasztotta fel, amelynek érkezését leste. A sétány végében feltűnt a várva várt porfelleg és szokatlan gyorsasággal közeledett.

Miss Anney első pillanatban szökni akart, nehogy az érkező előtt olyan színben tűnjék fel, mintha őt leste volna, ami pedig valójában úgy is volt. De gyengeség fogta el, a térdei remegtek és nem tudott helyéről mozdulni. Csak egyre azt a gyorsan közeledő porfelleget nézte. Már a lovak szürke fejei is látszottak.

Miss Anney fején villámgyorsan cikázott át a gondolat :

— Hogy vágattak a lovak! Mennyire siet!

Már a kapu előtt voltak, szinte hallhatta a szikrázó patkók dobogását és látta a nyerítő lovak szétfeszített orcimpáit. Észrevette

azt is, hogy a kocsis annyira előrehajolt, hogy sapka nélküli fejének csak felső része látszott.

A vágató lovak eközben a kapuhoz értek. A bekanyarodásnál a kocsis lecsuszott a bakról és a kocsi ugyanoly gyors vágatásban félkört irt le a gyep körül. A kocsiban egyedül Krcycki ült, hátrahajolva, a kocsipárnára támasztott fejjel.

Miss Anney ijedten felsikoltott. A lovak a terras elé vágattak és szokva lévén ott megállni, patájukat belevájták a puha homokba.

Krcycki ekkor megmozdult. Az arca halálsápadt volt, fehér inggallérjáról és ruhája ujjáról csurgott a vér. Letámolygott a kocsiról, és amikor a fiatal leány feléje rohant, levegő után kapkodva ezt lihegte:

— Semmi! . . . semmi! . . . megsebesültem . . . de semmi baj! . . .

És lezuhant a földre, miss Anney lábaihoz.

Az pedig, egy nőnél csodálatos erővel fel emelte, és mialatt támogatta, átkarolta a két karjával, élesen, vadul felsikoltott:

— Segítség! . . . segítség!

Vége az első kötetnek.

FORGÓ SZÉL

REGÉNY

IRTA

SIENKIEWIC HENRIK

II. KÖTET

BUDAPEST
LÉGRÁDY TESTVÉREK.

8. elv 8
557A

12. 810/168

12 229

MÁSODIK RÉSZ.

I.

A pillanatban, midőn miss Anney a megsebesült Ladislaust felmelte, a cselédek véletlenül mind a ház tulsó részében tartózkodtak. Legközelebb voltak a billiárd-teremben Otockáné és Mária. Mikor a sikolyt hallották, kirohantak az erkélyre és megpillantva a földre zuhanó Ladislaust, ők is sikoltozni kezdtek.

Miss Anney ezalatt Ladislaust egy padra ültette és két karjával átkarolva, vizért kiáltozott. A két nővér vizért szaladt és fellármázta az egész házat. Mindenki oda szaladt. Gronski is megjelent; első pillanatban tökéletesen elveszítette a fejét, s csak azután ötlött eszébe Otockánét arra kérni, siessen Krcyckánéhoz és értesitse kiméletesen a történetekről.

Miss Anney Krcyckit a cselédekkel bevittette a házba. Őt magát pillanatra a komornája foglalta le, aki a sebesült megpillantására hiszterikus, görcsös zokogásban tört ki. Gronski befogatott s az orvosért küldött.

Mialatt a beteget szobájába vitték, anyja is szaladva jött a hely színére. A baj hírére elfeledte kinzó köszvényét, mindent, és csak azon igyekezett, hogy a beteg mielőbb ágyba kerüljön. Maga vetköztette le s maga mosta ki sebeit.

Ladislaus a sok vérveszteség folytán mély ájulásba merült, amelyből csak olykor, pillanatokra tért magához. Így nem is lehetett kikérdezni a szerencsétlenség részletei felől s csak ezt a két szót hallatta:

— Az erdőben . . . Az erdőben . . .

Ebből következtethették, hogy a baj cseslewói vagy jastrcebi területen történt.

Az erkély alatt most kocsi zörgését hallották és Gronski kihívta a szobájából miss Anneyt, aki vérfecskendte ruháját cserélte át.

— Magam megyek az orvosért, — mondá Gronski, — mert a kocsis is megsebesült. A kulcsárné ápolja. A lovászok közül pedig egyik sem akar a kocsis szerepére vállalkozni. Csak az öreg inas, Antal ajánlkozik, de azt hiszem, én mégis csak jobban elbánok a lovakkal mint ő.

— Az orvost pedig rögtön el kell hozatnunk — felelé miss Anney, két kezét égő arcára szoritva, — s a ház védelmére is gondolnunk kell. Értesitse kérem az erdészeket. Jöjjenek ide mind a fegyvereikkel, másként még rántörnek és betegünket agyonütik.

— Igaza van.

Miss Anney gyorsan folytatta :

— A fűrészmalomból is fel kell hívatni az embereket és fegyvert adni a kezükbe. A

belső cselédséget is mind. Valószínű, hogy támadást terveznek a kastély ellen s mi asszonyok itt védtelenül állunk. Az erdészeket küldje azonnal, kérem.

Gronski belátta a tanácsok helyességét és azonnal hozzálátott az utasítások keresztülviteléhez. Nem volt épen energikus ember, de gyáva sem volt, s az esetleges veszély, amely a neki mindenekfelett drága Máriát is fenyegethette, erőt és határozottságot öntött belé. Valószínű volt, hogy a merénylők csak félig sikerült munkájuk befejezésére ide törnek a kastélyba, s e gondolat a védtelen nőt halálos rémülettel töltötte el. Szerencsére a fűrészmalom emberei tettere kész, bátor fickók voltak, s a belső cselédség és a gazdasági udvarok béresei, meghallván, hogy rceslewóiak voltak a merénylők, szinte örömmel ragadtak fegyvert uruk megvédelmezésére. A rceslewóiak és a jastrcebiek örökös ellenségeskedésben éltek egymással, s így nem is annyira az áldozatkészség, mint inkább a boszuvágy serkentette most őket.

Vasvillákat ragadtak a kezükbe s a kerítést körülfogták.

Gronski, az egyedüli, aki a Ladislausnak beküldött „halálos ítélet“-ről tudott, egyéb, mélyebb aggodalommal volt eltelve, de ezt titokban tartotta, nem akarván felizgatni a harcrakész parasztok kedélyét.

A külső udvarban mégis akadt egy izmos lovászlegény, aki kész volt őt a városba vinni az orvosért. Gronski ekkor visszasietett vele

a kastély udvarára a készen váró kocsához. De nagy meglepetésére a kocsi már nem állt ott a terras elött, s a terrason csak az öreg Antalt találta, ki ijedten, megdöbbenve tekintett reá, és Máriát, halvány arccal, könyes szemekkel.

— Ó, hogy engedhette el egyedül ! Hogy engedhette ! — kiáltá Mária szemrehányó hangon, alighogy Gronskit megpillantotta.

Gronski arcán visszatükröződő őszinte meglepetés eléggé elárulta, hogy mit sem tudott a dolgról és így kiáltott :

— Miss Anney egyedül ment a városba !
Aztán sietve hozzátette :

— Engem a gazdasági udvarba küldött, hogy védelemről gondoskodjam, s valóban legtávolabbról sem gondoltam reá, hogy azalatt kocsiba ugrik és tovahajt. Hogyan sejtettem volna ezt !

De Mária nem is hallotta szavait, csak kezeit tördelve egyre azt ismételte :

— Az erdőben megölik . . . ó, biztosan megölik !

Gronski, hogy megnyugtassa, megígérte, hogy azonnal segítséget küld. De rövid megfontolás után belátta, azzal, ha ő siet utána, mit sem érne el, mert a tovavágtató kocsit már el nem érné, s a kastélyt teljesen védelem nélkül hagyná. Lovasokat is hiába küld, legfeljebb a visszaérkezést biztosíthatná, miss Anneyt már utól nem érnék.

Igy vélekedett Dolganski is, aki félóra mulva jött vissza Gorekből Jastrcebbe, anél-

kül, hogy a történekről sejtelemmel birt volna. De midőn hallott a szerencsétlenségről és miss Anney városba kocsizásáról, felkiáltott :

— Ez aztán bátor leány! Isten ugyse, szeretnék Kreycki helyében lenni!

Majd mikor Gronskival a beteg szobája felé haladtak, hozzá tette :

— Elébe kell sietnie; majd én gondoskodom felőle.

Ladislaus ezalatt az eszméletére tért és mindenáron el akarta hagyni ágyát. Csak anyja könyörgése tartotta vissza. Azzal biztatták, hogy az orvos azonnal itt lesz a városból, de azt persze nem árulták el, ki sietett az orvosért. A nők később egyéb dolgaik után láttak s a ház védelmére összegyűlt emberek felett Dolganski vette át a vezényletet. Gronski soha sem tételezett volna fel benne annyi imponáló hidegvért és energiát. Az erdészek saját fegyverekkel birtak, a többiek között Dolganski Ladislaus fegyvertárának készletét osztotta széjjel.

A faluból is jelentkezett néhány parasztsuhanc, akik végig harcolták a japán háborút. Így előkészülve már nem kellett félniök egy esetleges támadástól, sőt a harcra kész emberek szinte kívántak már egy kis parázs verekedést.

Ezután átadta a felügyeletet a kastély és hölgyek felett Gronskinak s maga pedig két fegyveres erdőőrrel miss Anney elébe sietett a városba vezető erdei utra.

Mindezek az előkészületek azonban feleslegesen bizonyultak, mert kiderült, hogy

az erdei uton, mely Rceslewóba vezetett, már senki sincs. A merénylők, ugylátszik, az üldözéstől való félelmükben elmenekültek, vagy menekülésükre bevárva az éjszakát, az erdő sűrűjébe rejtöztek.

Egyik vadász néhány üres patrontöltényt talált, de ez a nyom nem volt elegendő arra, hogy a merénylő nyomára vezessen, bármennyire szerette volna is Dolganski fülön csipni a fickókat.

Az erdőből Dolganski kitért az ország-utra és csakhamar szembe találkozott a visszatérő, sebesen hajtó miss Anneyval, aki mögött a kocsiban az orvos ült.

Midőn Dolganskit megpillantotta, megállította a lovakat.

— Hogy van a sebesült?

— Jól. Eszméletre tért.

— S otthon, mi ujság?

— Semmi rossz.

— Hála Istennek.

A kocsi folytatta utját, hatalmas porfelleget kavarva fel maga mögött, Dolganski pedig nem tehetvén okosabbat, ugyancsak visszafordult és hazatért Jastrcebbe.

A mögötte baktató erdőörök megjegyzéseket tettek az idegen kisasszonyra, aki „jobban hajt mint a legjobb kocsis.”

Dolganskinak is emlékébe maradt a fiatal leány sebes hajtástól kipirult, égő, szép arca, felborzolt, aranyos fürtjei, kis izmos keze, amint a vágató lovak gyeploít tartá. Sohasem látta ilyen elragadónak miss Anneyt. Külö-

nösen mikor hallotta Gronskitól, milyen módon száguldott el a városba az orvosért.

— Ez ugyan nem a mi kényes, minden szellőtől megremegő üvegházi virágaink fajtájából való! — gondolá. — Csupa élet, erő, friss pezsgő vér.

Mindig mindent csodált, ami csak angol volt, kezdve a lordok házától, az angol bőr-árukig. S most a csodálata még magasabbra terjedt. Ugy vélekedett, ha miss Anneynek a hozománya egyenértékű a szépségével és bátorságával, az a kópé Krcycki ugyancsak szerencséről regélhet.

Életében egyszer ő is eladhatta volna magát egy dus hozományért, de a hozománnyal együtt olyan áru járt, hogy előnybe helyezte inkább az egészszről lemondani. Ha azonban a melléklet ilyen bájos, mint miss Anney! Most már szinte sajnálta, hogy eddigi ösmeretségük alatt nem közeledett jobban hozzá és ő is meg nem próbálta a szerencsáját. Talán annak idején sikerült volna. De persze ekkor is regényesebb alakban kellett volna fellépnie. A cinikus, gunyolódó „club man“ ugylátszik nem miss Anney genre-je. Ördög tudja, azok a nők miféle illuziókat táplálnak. Az a kudarc is a szép kuzinnál! Valahogyan az a sejtelem derengett benne, hogy Otockiné legutóbb holmi érdeklődést táplál Gronski iránt. Ő ugyan fel nem tudta fogni, mi tetszhet Gronskin a nőknek . . . És lassan-lassan kételkedni kezdett önmagában, megrendült az önbizalma.

S így tünődött:

— Ha tehát helyzetemen csak egy gazdag házasság segít és sem miss Anneynak sem Otockinének nem vagyok genre-ja, tökfilkó vagyok, először mert azt képzelem, hogy tetsszem a nőknek, másodsor mert nem tudok olyanná változni, hogy tessek nekik. Így hát alig marad egyéb hátra, mint megelégedni Kajetan kisasszonynyal.

Boszus kedvben ért haza Jastrcebbe, ahol különböző hírekkel fogadták.

Az orvos megállapította, hogy egyik golyó Ladislaus bal vállát sebezte meg, egy másik a bordacsontokat surolta és jó darab bőrt letépett, a harmadik a kis ujja végét tépte le. A sebek igen fájdalmasak, de szerencsére nem veszélyesek. A kocsis fején sebesült meg. Legsúlyosabban sebesült az egyik paripa, amely időközben ki is adta páráját.

Mindez mégis azt jelentette, hogy a merényletet nem az érdei fatolvajok, hanem igenis a felbujtogatott „örökségüktől elesettek“ követték el, tervezett összeesküvés alapján. Épen azért Gronski úgy vélte, hogy Otockáné és Mária másnap feltétlenül hagyják el Jastrcebet, ő maga kíséri a vasúthoz a hölgyeket és aztán visszatér.

A két nővér azonban kijelentette, hogy bevárja, míg valamennyien együtt utazhatnak. Mária ezuttal első ízben kapott össze Gronskival s a harc természetesen utóbbi vereségével végződött. Egyébiránt nem volt szó hosszas halasztásról, mert az orvos úgy mondá, gondos ápolás mellett nyolc nap múlva

már a sebesültet is elszállithatják Varsóba. Miss Anneyt pedig senkit sem igyekezett lebeszélni a maradásról. Sőt !

E vitatkozásokkal telt el az este. Tíz óra felé az orvos vissza akart térni a városba, de Krcyckiné kérésére beleegyezett, hogy az éjszakát még itt töltse. Fáradt lévén, csakhamar visszavonult Gronski szobájába és aludni tért. A hölgyek felosztották egymás közt a betegápolás gondjait. A két nővér Krcyckiné ágya mellé sietett, akit a nap izgalmas eseményei után erős szívdobogás és asztmatikus rohamok fogtak el. Miss Anney pedig Gronskival a sebesült ápolására vállalkozott.

Már hajnalodott, mikor Ladislaus nyugtalan, lázas álmából felébredt. Elég jól érezte magát, csak égető szomjuságot érzett, s körültekintett, nincs-e valaki a közelben, akitől egy pohár vizet kérhetne.

Az ablak mellett megpillantotta miss Anneyt. Régen virraszthatott, mert két karja a fáradtságtól csüggedten ernyedt alá, s fejét oly mélyen hajtá le, hogy csak aranyos csillogású haja látszott a lámpa zöldes fényében. De egyszerre, mintegy eltalálva Ladislaus gondolatát, felállt és lábujjhegyen közeledett :

— Ne hozzak egy pohár vizet ? — suttogá.

Krcycki nem felelt, csak mosolygott és szemeivel intett igent. Midőn a fiatal leány a vizet ajkához nyujtotta, mohón megitta, aztán egészséges kezével megragadta a poharat tartó kezeckét és forrón, hosszasan ajkához szorította.

— Őrangyalom ! Mindenségem ! — suttogá.

Miss Anney nem próbálta meg visszahuzni a kezét, s a poharat átvéve a másik szabad kezébe, az asztalkára helyezte, aztán a beteg fölé hajolt és így szólt :

— Ne izgassa magát . . . önnek nyugalomra van szüksége . . . Itt maradok, ameddig meggyógyul . . . Csak az egészségére gondoljon, semmi egyébire, csak az egészségére !

Hangja lágyan, simogatólag és mégis szinte szuggeráló erővel parancsolólag hangzott. Krcycki elengedte a kezét. Ajka mozgott, mint ha beszélni akarna, de nem tudott szólni. Ugy látszik, az izgalom elgyengítette, mert elsápadt és homlokán verejtékcseppek gyöngyöztek.

Miss Anney végig simitotta hűs kezével a forró homlokot és így folytatta :

— Csillapodjék, mert ha látom, hogy jelenlétem káros önre, nem jövök többé ide ; pedig szeretnék itt maradni, ön mellett ! Tehát egy szót se többet, ameddig meggyógyult, egyetlen szót se ! Megigéri ?

Kis ideig csend uralkodott.

— Önnek is pihennie kell ! — szólt végre a beteg.

— Jó, megyek ; bár igazán nem vagyok fáradt. Az éjszaka első felén át Gronski virrasztott, én pedig aludtam. Higyje el, nem vagyok fáradt s napközben is alhatom. Próbáljon csak elaludni. Hunyja le a szemeit s az álom magától jó. Tehát, jó éjszakát, azaz, hogy jó reggelt ! Mert már világos reggel van.

Az égen felpirkadt a hajnal első sugara. Minden pillanatban előtörhettek a napsugarak.

A lámpa zöldes világa mindjobban egybe olvadt a nappali fényvel. Ladislaus, mintegy jelezni akarván, hogy szép ápolónőjének vakon kíván engedelmeskedni, lehunyta pilláit s úgy tett, mintha aludna.

Kis idő múlva léptek hallatszottak a folyosón. Az orvos jött, miss Anney komornájával, mert most az került sorra a virrasztásban. Az orvos szemei még duzzadtak voltak a mély alvástól, de azért vidám volt és hangos mint mindig. Megigazította a kötéseket, megnézte a beteg érverését s miután kijelentette, hogy minden pompásan rendben van, kitérte az ablakot, hogy a kloroformmal telt füledt levegő kiáradhasson.

— Felséges reggel! Ugy-e? Az egészség az égből jő! Az ablakok maradjanak egész nap tárva. Amint a kocsi előállt, sietek a városba, nem várathatom az ottani betegeimet. De estére visszajövök és hozok magammal egy ápolónőt.

Aztán miss Anneyhoz fordult :

— Önnek pedig nehogy eszébe jusson ismét egyedül értem száguldozni. A sebesült remekül gyógyul, láznak semmi nyoma. Krecykánét még megnézem, mielőtt utra kelek. Ő se töltse az egész napot ágyon kívül, a kuzinjei mellette lehetnek. Önnek is ajánlanám, hogy néhány órára lefeküdjék. Este öt óra felé újra itt vagyok, ha csak a kedves szocialisták időközben nekem is be nem adnak néhányat a piluláikból. Ez most a legujabb orvosság, mondhatom, igen gyors hatása.

— Hogy van az anyám ? — kérde Ladislaus.

De az orvos egyre csak miss Anneyhoz beszélt :

— Kreyckánének semmi egyéb baja, mint hogy teljesen nyugodtan feküdjék. Tegnap elfeledte nagy izgalomban a köszvényét s a szive gyengeségét, mikor aztán az első izgalmon és veszélyen átjutottak, összeesett. Csak ágyban maradni. Ilyenek az asszonyaink. Gyöngyelek, nem asszonyok. De semmi baj ! Csak pihennie kell. Ide pedig nem szabad bejönnie. Halálos büntetés terhe alatt tiltom. S ügyeljen kissé gyöngye kuzinjeire is, azok is egészen letörtek. Nem szeretnék egyszerre négy páciens a házban. Csinos aratás volna, mi ? Szerencse, hogy akad közöttük egy egészséges idegzetű teremtés is, aki nem esik rögtön ájulásba.

S az orvos őszinte elragadtatással tekintett miss Anneyra.

— Éljen a nagy Britannia ! Isten ugye, öröm rátekinteni. Ez az egészség, ezek az idegek ! Átvirrasztja az éjszakát s meg se látszik rajta. Akár csak egy kis harmatot rázna le magáról. Mondom : öröm rátekinteni ! Most pedig sietek az ebédlőbe, talán kapok egy kis meleg kávé, mielőtt utra kelek.

Mielőtt távozott volna, visszafordult miss Anneyhoz és a komornához. :

— Jöjjön velem és igyék szintén egy csésze forró kávé. Most majd Pauline kisasszony marad a beteg mellett. Minden órában mérje meg a hőmérsékletet és jegyezze fel. Ha valami tör-

ténnék, Gronski urat kell értesíteni. Tehát a vizontlátásra !

Felnyitotta miss Anney előtt az ajtót, aki távoztában a sebesültre mosolygott és ismételte az orvos szavait :

— Vizontlátásra !

Az ebédlőben nem csak forró kávé, de az egész társaságot ott találták. Otockánét, Máriát, Gronskit és Dolganskit. Senki sem aludt az éjjel. Krecyckáné sokkal rosszabbul volt, semmint az orvos Ladislaus előtt sejtette, már-már attól remegtek, hogy magához sem tér hosszas ájulásából. A két nővér virrasztott mellette s csakugyan mindketten végtelenül kimerültnek látszottak. Mária arca sápadt volt s a szemeit kék gyűrűk fogták körül. Gronski minden áron ezt kívánta, hogy az orvos megvizsgálja és valami erősítőt irjon neki. Screamcki meg is tapogatta a pulzusát és így szólt :

— Konfucius mondását irom elő orvoságnak, amely így szól : Ha az igazságot tudni akarjátok, ülni jobb, mint állni, feküdni jobb, mint ülni és aludni jobb, mint feküdni.

— Igen, de a történetek után aligha tudnék aludni ! — vetette ellen Mária.

A koci robogása félbeszakította a társalgást s az orvos bucsuzott. Dolganski is felállt. Lovat nyergeltetett s úgy mondá, az orvost elkíséri az erdőn át.

— Ha az én biztonságomért teszi, fölösleges, — vetette ellen a doktor.

— Amugy is kilovagolnék, — felelé Dolganski, — s teljesen mindegy, milyen irányt

választok. Látni is akarom, nem-e tértek vissza a jastrcebi-utra a tegnapi hivatlan vendégek.

— Nem, — mosolygott az orvos, — alig hinném, hogy azok egyhamar visszatérjenek. Azok a fickók bizonyos rendszer szerint dolgoznak. És jobban szeretik a vadászok, mint a vadak szerepét játszani, most pedig tudják, hogy hajtóvadászatra kerül a sor. Majd egy-két hét múlva, — igen, akkor már ismét szükség lesz az óvatosságra.

— Mikor kelhet utra Kreycki ?

— Az attól függ, egészséges vérrel bír-e ; s hiszem, hogy igen. Végre is nem kell Jastrceb-ben bevárnia a tökéletes gyógyulást. Ezuttal még szerencsésen megmenekült, de legközelebb, ki tudja ? Igy is csak ha egy órával később érkezem, beáll a vérmérgezés. Ah, ez az angol leány, kék ködfátyolos szemeivel, micsoda nő az ! Bizony első pillanatban a felháborodástól szóhoz sem jutottam, hogy önök uraim egyedül hagyták értem száguldozni. Aztán ő maga beszélt el a dolgok állását. Aki ebbe a leányba belé nem szeret, mondom, halvérrel bír !

— Nem volna tanácsos ! — nevetett Dolganski, mert itt már megjelent Hodító Vilmos.

— Gondolja ?

— Tudom.

— Nos, bevallom, magam is sejtettem. Azokból a kék szemekből valóságos delejes sugarak röpködnek a sebesült felé. No de ez nem zárja ki, hogy én is belé ne szeretkezzek. Ha az öreg közjegyző szerelmes lehet az ön bá-

jos kis kuzinjába, miért ne lehetnék szerelmes én is miss Anneyba ?

— Ah, az öreg ur csak úgy imádja Máriát, mint egy szent Ceciliát ! — mosolygott Dolganski. Aztán egyszerre figyelni kezdett. Valahonnan az ut mélyéből hangokat vélt hallani, s lovát rögtön arra irányította.

— Ez a „clubman“ bizony nem gyáva fickó, — gondolá a doktor.

De ez az izgalom fölöslegesnek bizonyult. Csak néhány pásztor gyerek őrizte kecskéit a fák között.

Néhány lépésnyire ezután Dolganski el is bucsuzott az orvostól és visszafordult Jastrcebbe, — a doktor pedig folytatta utját a városba.

Miss Anney nem tért pihenni. Dolganski ott találta a kis szalonban, Gronski társaságában kötéseket tépdesett. Midőn az ajtó felnyílt, tekintetét munkájáról a belépőre szegezte és kérdé :

— Nos, történt valami az erdőben ?

— Igen, a doktorral történt valami . . . megsebezték !

Mind a ketten ijedten ugrottak fel.

— De nem az erdőben, hanem itt Jastrcebben, a szivét — nevetett Dolganski.

Ladislaus hiven engedelmeskedett miss Anney utasításának. Távozása után rögtön álomba merült és csak arra ébredt, hogy a nap sugarai már erősen ágyára tüztek. Ekkor pilláit hunyorgatva nyitotta fel és kérte, hogy engedjék le az ablakfüggönyt.

A fekete hajú leány szolgálatkészen fel-

ugrott, hogy engedelmeskedjék a parancsnak, de tulbuzgóságában oly hirtelen rántotta meg a függöny zsinórját, hogy az hangos zuhanással lecsapódott az ablakfára. Most tehát egy székre lépve felugrott az ablak párkányára és kioldozta a fennakadt zsinort.

Kreycki szemhunyorgatva nézte a karcsu, gömbölyded alakot, a fényes fekete hajfonatot s azon gondolkozott, ki lehet e leány. Csak midőn arcát feléje fordítá, ekkor ismerte meg.

— Ah, hiszen ez a kis Pauline !

— Igen, — felelte a leány, — kérem bocsásson meg, hogy ügyetlenségemmel zavartam.

A rá vetődő tekintet alatt elpirult mint egy rózsa s Kreyckinek egyszerre eszébe ötlött a zuhany alatt megpillantott, kék vizsugarakba burkolt alabástrom szobor.

— Nem tesz semmit. Köszönöm a gondoskodást.

É: köszönetül kezével feléje intett, de eközben oly heves fájdalmak lepték el, hogy feljajdulva esett vissza párnájára. A leány gyorsan odasietett és leülve az ágy mellé, aggodva kérdé :

— Fáj ?

— Igen.

— Tehetek valamit ? Hivjak valakit ?

— Nem, nem !

Kis ideig csend uralkodott.

— Igy bántak el velem a nyomorult fickók ! — nyögdécselé Kreycki.

— Ah, ha a kezembe kerülnének ! — szi-

szegte a leány s kis kezeit ökölbe szoritva, a szemei haragtól szikráztak. Egy Gorgon-fő modelljéül szolgálhatott volna e pillanatban.

Krcyckit ez a látvány annyira meglepte, hogy még a fájdalmáról is megfeledkezett.

Ismét hallgattak. A leány ugylátszik visszanyerte nyugalmát, de arca most már kísértetiesen sápadt volt.

És ujra kérdé :

— Hogyan segíthetnék önön ?

Oly szivből jövő szolgálatkészség esendült ki hangjából, hogy Krcycki mosolyogva felelé :

— Sehogyan. Csak sajnálhat, egyebet nem tehet.

A leány most hirtelen zokogni kezdett. Egész testét megreszkettette a görcsös sirás és fejét lehajtva, a takarón keresztül forrón csókolgatta Krcycki térdeit, aki szinte rémülten szólt :

— De Pauline, kis Pauline !

Többször kellett ismételnie, míg a siró leány meghallotta. Végre felállt és szemeit a kezeivel eltakarva, az ablakhoz lépett, égő arcát az üvegtáblákra szoritva. Ott állt kis ideig mozdulatlanul. Aztán zsebkendőjével felszártotta könyeit és idegesen végigsimitotta felborzolt fürtjeit, mintegy félve, hogy valaki hirtelen beléphet és leolvashatja arcáról a történeteket.

Krcycki most gondolatban végigfutotta az egyes eseteket, mikor ezzel a leánynyal véletlenül szembe került és csak most ötlött eszébe, hogy futó pillantásai alatt a leány mindannyiszor hol elpirult, hol elsápadt a lopva

feléje vetett sóvárgó pillantásokra. Minek köszönhette azt ? A csinos voltának s az hizelgett is kissé férfi hiúságának, de mélyebben nem foglalkoztatta gondolatait, amelyek kizárólag és egyedül miss Anney körül forogtak.

Ez a szegény kis leány úgy látszik esze nélkül belé szeretett . . . Más alkalommal azt talán előnyére használhatta volna, de most sokkal mélyebben és tisztábban betöltötte szívét a miss Anney iránti szerelem, semhogy ily pillanatnyi futó gyönyörök hajszolására gondolt volna. Sőt kissé terhesnek és unalmasnak találta, hogy akaratán kívül ilyen érzéseket ébresztett fel a leány szívében. Szinte félt, mi következhetik ebből. Efféle vak szenvedélyekből gyakorta baj származhatik, s így szigoruan feltette magában, hogy minden tréfás szót, kötekedő mozdulatot, mely a leányt érzéseiben bátorithatná, kerülni fog. Pillanatig arra gondolt, hogy miss Anneyt is felkéri, ne küldje többé hozzá a leányt, de aztán arra gondolt, hogy azzal csak nevetségessé válna és fölösleges találgatásokra nyujtana okot. Leghelyesebb, ha hidegen és teljesen közömbösen viselkedik a leánynyal szemben és előbbi siró rohamának okát sem kérdezi.

Ezalatt az ablak mellett álló leány megnyugodott, s ismét az ágy felé közeledve alázatos hangon szólt :

— Kérem, bocsásson meg — ne haragudjék.

Ladislaus lehunyta a szemeit és kis idő mulva felelé csak :

— Nem haragszom, de nyugalomra van szükségem.

— Bocsásson meg! — suttogá ismét a leány és rögtön észrevette, hogy Ladislaus jóval szárazabb és hűvösebb hangon szól hozzá. A betegség okozta ingerültség tette azt, vagy az ur haragja, ki rossz néven vette, hogy egy cselédleány így elárulta előtte érzelmeit.

Szomoruan hallgatott, s egy székre ülve elővette magával hozott kézi munkáját és szorgalmasan öltögette, olykor nyugtalan tekintetet vetett Ladislausra.

Kreycki is lopva rátekintett s a szép, de energikus, sápadt, szinte márványból faragott vonásokat látva, a lángoló sötét szemeket, a dacos, akaratos, piros száját, arra gondolt, hogy aki egyszer a leány érzéseit életre ébresztette, nem egykönnyen olthatja ismét ki.

Az orvost estére várták, de nem jött, sulyos műtétek visszatartották a városban. Csak egy ifju betegápolót küldött ki, s vele egy levelet Gronskinak utasításokkal, azzal az izennel, hogy a lemaradását tulajdonítsák jó jelnek a betegeknek illetőleg. Ladislaus bizony nem igen örült e hirnek, mert heves fájdalmak kínozták, s az anyja is rosszabbul volt. Erős asztmarohamok kínozták és egész nap nem hagyta el ágyát. Otockáné és Mária ültek mellette. Este miss Anney fel akarta váltani őket, de Gronski és a hölgyek nem engedték és aludni küldték az előző éjszakai virrasztás kimerültsége után.

A háztartás vezetését Máriára bízák,

aki végtelen komolyan és fontosan fogta fel az új szerepet. S oldalán a kulcsesomóval mint egy kis hadvezér járt le s fel a házban, gondoskodva, rendelkezve minden oldalon.

Harmadnap újra kijött az orvos. Ugy Ladislaus mint Krcyckáné állapotában erős javulást konstatált. Erre az összes kedélyek nyugodtabbá váltak Jastrcebben.

Csak Krcycki volt a dolgok változásával elégedetlen. Megértette, hogy miss Anney most már nem lesz éjjel-nappal mellette, sőt, valószínűleg csak akkor látja majd viszont, ha ágyát elhagyhatja.

S így is történt. Napközben ugyan valahányszor bekopogtatott miss Anney a betegszobája ajtaján, megkérdezte, hogy van, nincs-e szüksége valamire, beküldött egyet s mást a betegápolóval, de ő maga nem lépett be a szobába.

Ladislaus dühös volt, elátkozott minden hivatásos betegápolót a világon, s titokban meggyanusította Dolganskit, hogy csak azért küldte ki az ápolót, hogy őt megfossza miss Anney állandó jelenlététől. Dolganski ugyanis elárulta az orvos lelkes rajongását a szép angol leánynyal szemben.

Krcyckáné is elhagyta az ágyát és órákat töltött fiának ágya mellett. Ilyenkor Ladislaus csak egy gondolat felett tépelődött. Vajon anyja is eltalálta az ő érzelmeit miss Anney-val szemben és vajon minő álláspontot foglal el a dologgal szemben. Nem volna-e jó, ha most rögtön beszélne vele, — talán tekintettel beteg-

ségére kevesebb ellentállásra találna. És még sem mert szólni. Félt, aggódott és bármennyire biztosította is minden körülmény, magának miss Anneynak minden áruló pillantása, mégsem mert bizni a boldogságban, hogy viszont szerettetik. Igazán deákos módon volt szerelmes, örökös remény és kétség között gyöt-rődve.

Sőt még önmagában is kételkedett. Néha meg így gondolkozott :

— Ki vagyok én, hogy jogom van egy ilyen virágszálat a szívemre tüzni? Vannak akik óriási tehetséggel bírnak, lángésszel, — mások milliók birtokosai. De én? egy egyszerű birtokos ember, aki egész életén át csak a földet műveltem . . . jogom van-e kalitba zárni azt a csodás madárkát, akit az Isten csak ember-társai örömére teremtett?

Ilyenkor kétségbeesés fogta el. De voltak reményteljes pillanatai is, különösen reggel, ha erősnek, frissnek érezte magát. Gondolatában átfutotta a sok apró mozzanatot, amelyek miss Anney vonzalmáról tanuskodtak vele szemben. S bátorságot öntött a szívébe, nem-e azt mondta az imádott leány :

— Egy szót sem addig, ameddig fel nem gyógyul !

Ezzel mintegy feljogosította, hogy aztán, ha meggyógyul, beszélhet, elmondhatja ami a szívében fekszik. S addig talán az anyja is megszokja e kedves gondolatot. Hiszen most is mindenek felett szereti szép vendégét. Hányszor ismételte :

— Ezt a leányt az Isten küldte hozzánk !

Ó igen, majdnem bizonyos, hogy anyjának nem lesz kifogása a házasság ellen. Csak az a kérdés, minő módon nyerjék el a beleegyezését.

Egy dolog tudta nagyon bántani az anyját, még ha talán nem is mutatná. Az, hogy miss Anney nem nemes születésü.

S Krcyckáné, bár mély műveltségü, magas gondolkozásu asszony volt, nagyon büszke volt ősi lengyel nemességére és bizonyos, hogy fiának házasságát titkon mégis csak mesalliance-nek tekintené. Ezért is halasztotta el majd Varsóba érkezésük utánra az anyjával való beszédet.

Az orvosra dühös volt, hogy még egyszer az ágyban tartotta, s negyedik napon, midőn miss Anney ismét csak az ajtón keresztül kiáltotta be „jó reggelt“ !-jét, elhatározta, hogy elhagyja az ágyat. Fel is kelt, tett néhány lépést, de annyira szédült, hogy majdnem összeesett és ismét le kellett feküdnie.

Most, hogy a javulás útján volt, a tétlenség is kinozta. Irigyelt mindenkit, aki kedvére jöhetett, mehetett, még Dolganskit is, hogy akár Gorekbe átlovagolhatott.

— Csakugyan sokat jár oda, — nevetett Gronski, — még pedig az a gyanum, hogy titokban, mert nem beszél többet a goreki hölgyekről.

Dolganski e kijelentését épen másnap cáfolta meg, midőn Gorekól jövet, egyenesen a hölgyekről kezdett beszélni.

— Képzeljétek — kiáltá, belépve Ladis-

laus szobájába, — Wlockáné valami kétes hirü bizottságtól felszólítást kapott, hogy halálbüntetés terhe alatt azonnal fizessen be pártcélokra ezer rubelt.

— No lám! — felelé Gronski. — Ez egyébként most mindennapi dolog. Ki tudja, varsói iróasztalunkon nem-e várnak reánk is hasonló kedves felszólítások.

— Nos és aztán?

— Hát a hölgyek először is azon vitatkoztak, melyikük védelmezi meg életével a másikat, — drámai jeleneteket, ájulásokat rendeztek és végül hozzám siettek tanácsért.

— És te mit tanácsoltál nekik?

— Azt, hogyha a párt megbizottja eljő hozzájuk a pénzért, mondják neki, hogy az ő teljhatalmu megbizottjuk és vagyongazdálkodóink Dolganski, aki Varsóban ez és ez alatt a cím alatt lakik.

— Csakugyan azt mondtad?

— Becsületszavamra.

— Akkor hát majd hozzád kopogtatnak be.

— Elképzelheted minő dus aratásra számíthatnak nálam. Legalább lesz egy kis szórakozásom ebben az unalmas időben.

— No, engedj meg, nehéz idők járnak, az igaz, de unalmasnak épen nem nevezhető! — ellenkezett Gronski.

— Attól függ! Engem a politika hajszályait sem érdekel és unalmasnak nevezek minden időt, mikor a klubban szünetel a bridge és a bakkarat.

— Nösülj meg öregem! — nevetett Krcycki. — Egy dus hozomány majd kigyógyít a pesszimizmusodból

— Lehet, de ez esetben nem olyan házasságra kellene gondolnom, amely Gorekkel kecsegtet, hanem meg kellett volna ragadnom az alkalmat, mikor majdnem négy millió francs lehetett volna kilátásban.

— És volt ilyen alkalom a kezed ügyében?

— Meghiszem azt, Oszvendében. Egy vén, csunya madárijesztő, egy belga konzervgyáros özvegye birt e mesés összeggel és feleségül akart jönni hozzám, még pedig rögtön.

— Nos, és?

— És — semmi. Pedig még emlékszem, hogy Birkonski, ki ekkor szintén Ostendében időzött, azt tanácsolta: — Csináld meg az üzleted. Legrosszabb esetben majd faképnél hagyod az öreget két millióval, a másik kettővel pedig mulatsz Franciaországban, mint egy kis Isten!

— És te mit feleltél erre?

— Ezt: — Az én keservesen szerzett pénzből odaadjak az öregnek két milliót? Soha! — és így egy jó vicc kedvéért elszalasztottam, úgy hiszem, életem legnagyobb szerencsésjét.

Gronski és Ladislaus felkacagtak. De Dolganski vállát vonva és tettettet keserűséggel felelé:

— Nevezzetek — csak nevezzetek! Egyiketek sem menekül száraz bőrrel! Szép idők

járják! Össze-visszaság, anarkizmus, politikai orgiák; dynamitbombák és kozák korbácsok tánca és a bridge alkonya! — Csak nevesetek!

Néhány nap múlva Jastrceb lakóira újabb meglepetés várt. Egyszerre váratlanul megjelentek a hatóságok és a rendőrség emberei. Egy Leskowic nevezetű veszedelmes forradalmárt kutattak, aki felől azt az értesítést nyerték, hogy titkos összeköttetésben áll Jastrcebbel. Hiába erősítette Krcycki, hogy Leskowic már régen elhagyta Jastrcebet, nem hittek neki és az egész házat padlástól pincéig átkutatták. Átkutatták még a hölgyek szekrényeit is, felemelték a szőnyeget, betekintettek a kályhákba. És végül elkoboztak néhány száz könyvet, a gazdasági számadásokat és bár Ladislaus kimutatta fegyvertartási engedélyét, az összes fegyvereket, beleértve a kis Stanislaus dugóra járó fapuskáját is. Még talán magát Krcyckit is letartóztatták volna, mint Leskowic „büntársát“, ha erre már Dolganski meg nem dühödik és elő nem mutat egy sürgönyt, amelyet a leghivebb bridge partneréhez, a nagy befolyású W. tábornokhoz intézett Varsóba, és panaszt emel a kutatás és a hatóságok eljárásának önkénye és brutalitása ellen. Ez kissé lehütötte a kutatást vezető rendőrtiszt fölösleges buzgalmát. És így Ladislaus szabad maradt, de rendőri felügyelet alá helyezték és a kis Stanislausnak kegyesen visszaadták dugó puskáit. A többi fegyvert nem adták vissza, mert a kapott parancsban

világosan benfoglaltatott, hogy a kerületben minden fegyver lefoglalandó.

— Doux pays! Doux pays!* — kiáltá Dolganski, alighogy a hatóságok emberei távoztak, — manapság csak a banditák hordhatnak fegyvert maguknál és ügyvélem biztonságunkra alig tehetnénk okosabbat, mint ha Varsóba sietünk és beiratkozunk a szociálisták pártjába!

— Kikérve barátunk és „elvtársunk“ Leskowie pártfogását! — folytatá Krcycki.

— Ez az „elvtárs“ már egy golyót röpitett feléd a számadásából! Vigyázz, a többi is sorra kerül.

Gronskinak eszébe ötlött Leskovicnak Máriához intézett fantasztikus levele, amelynek létezéséről csak ő tudott a nővéreken kívül. és tudta, hogy a fiatal szocialista mily mélységesen gyűlöli Krcyckit, talán azért is, mert vetélytársát véli benne Máriánál. Része volt-e vagy sem a Krcycki elleni merényletben, senki sem tudhatta, de most idő sem volt gondolkozni felette. Tenni kellett.

És Gronski határozott hangon ki is jelenté:

— Hogy Leskovic keze a dologban közre játszott avagy sem, majd később kiderül. Egyelőre egyéb dologgal kell foglalkoznunk. Én a hölgyeket holnap feltétlenül elviszem innen. S igen kívánatosnak találnám, hogy egész Jastrceb kövesse a példánkat.

* Édes ország!

Most a jelenlevő doktorhoz fordult :

— Ladislaus utazhatna holnap?

— Akár Angliába! — felelé az orvos.

Gronski és Dolganski e válaszra mosolyogtak, Ladislaus elpirult, mint egy kis diák.

— Ezt közölnünk kell a hölgyekkel, — szólt.

— Tehát holnap általános vándorlás! — jelenté ki Gronski.

S a hölgyekhez sietett, kik a jó hirt látható megkönnyebbüléssel fogadták. S ugy hártározták, hogy Varsóban a lábbadozó Ladislaust Gronskihoz szállásolják, ahol több kényelmet talál mint a szállodában, — Krcyckáné Otockáné vendége lesz és miss Anney, aki közvetlen Otockáné szomszédságában lakik, a kicsinyeket veszi magához a nevelőnővel.

Az orvos megengedte, hogy Ladislaus elhagyja ágyát, nehogy az ágyból egyenesen vasutra szálljon. S alkonyatkor az egész társaság a verandán gyült össze, kivéven Dolganskit, aki átlovagolt Gorekba, rá akarván birni Wloc-kánét, hogy ő is költözzék leányával Varsóba.

Ladislaus a hosszas fekvés és sok vérveszteség után meghuzódottnak látszott és sápadt volt, de ez vonásainak valami különös finomságot kölcsönzött, s szinte eszményileg megszépítette. A hölgyek lábbadozó voltára tekintettel, egyre körülötte szorgoskodtak, kedves gyöngédséggel. Ő volt a gondoskodás központja.

Végtelenül gyenge volt és bár ugyan mosolyogva erősítette, hogy kitünően érzi magát

és kéjjel szivta be a friss esti levegőt, olykor-olykor minden elsötétült a szemei előtt és közel volt az ájuláshoz. Majd álmoság fogta el és akkor lehunyta szemeit. Midőn újra feltekintett, csupa gyöngéd, szerető tekintet aggódó pillantását érezte arcán és a szeretet e megható kisugárzásában végtelen boldognak érezte magát. A szívét fájdalmasan érintette, hogy a jastrcebi szép napoknak vége! — de erősen megfogadta, nem távozik hosszú időre és mihamarabb visszatér. Hiszen itt élte át földöntuli boldogsága hajnalának első pirkadását.

E kétes időkben igaz, lehetetlen volt a jövőbe pillantania! Ki tudja, egy-két hó alatt mi válhat Jastrcebből, — ahol sugárzó boldogsága megszületett.

A szerelemnek, mint egy madárnak fészekre van szüksége! Ah, ha talán egy év múlva újra itt ülhetne e verandán, és mellette, mint e ház és az ő szívének urnője, az, akit imád! — kitekintett, mintegy pillantásával kérdezve:

— Kitalálod-e gondolatomat?

De miss Anney, talán félve, hogy válaszat máris leolvashatni arcáról, nem tekintett reá, csak álmatagon követte tekintetével a fecskék repülését.

Ó milyen szép volt, üde, ragyogó ifjúságában, az alkony rózsaszínű dicsfényével bájos, szügies arcán . . . Ladislaus szive szinte megszűnt dobogni a gyönyörüségtől.

A nap égő tüzgolyója már lemenőben

volt, a rét felől az esti szellő feléjük hajtotta a frissen kaszált széna kedves illatát, a fecskék mind magasabbra szálltak a rózsaszínű fényben égő tó tükörlapja felett és egy-egy jegenyefa tetején egy árva gólya kelepelt.

— Valamit játszom még — bucsunak Jastrcebtől, — szólt hirtelen Mária.

— Ah, édes kicsike! — lelkesedett Gronski — hozzam a hangjegyeket?

— Nem. Fejből fogok játszani.

És maga szaladt tova, hogy néhány perc múlva a hegedűjével visszaérjen. Kis ideig némán tartotta az álla alá szoritva, mintegy gondolkozva, mit játszon, aztán Schumann: — Ich grolle nicht — dalára esett a választása.

Csodás, édes hangok töltötték be a levegőt. Sirt, zokogott a hegedű hurja és a sziveket bánatos gyönyörűség fogta el. És a kis istennő fehér muszlin ruhájában komolyan állt elragadtatott hallgatói között, angyaltiszta pillantását a távolba függesztve, mintha onnan meritené az ihletet.

Gronski úgy érezte, egy mesebeli liliomszál áll előtte, és hálaadó fohászt rebegett lelkében e kis tündérhez, ki ilyen minden földi salaktól tiszta érzést tudott ébreszteni szívében és akit valójában úgy imádott, mint csak egy mesebeli liliomszál lehet.

Most Mária abbahagyta a játékot, csendesen leeresztve a hegedüt tartó karját. Senki sem szólt egy szót sem, — senki sem mondott

köszönetet, mindenki a zene bűvös visszhangját érezte még.

Krcyckáné szemeiben könnyek csillogtak, miss Anney álmodozva tekintett maga elé és a kivilágított szalon háttérében mintha egy női alak árnyéka tűnt volna fel, kit úgy látszik szintén a zene hangjai csaltak oda.

A szél egy erősebb fuvása riasztotta fel valamennyiüket merengésükből.

Krcyckáné ekkor fiához fordult :

— Hideg szellő fuj. Talán jobb volna, ha bemennél a szobába?

— Nem. Olyan jól érzem magam, mint talán még soha.

Erősítette, hogy nem fázik, s az orvoshoz appellált, akit a zene annyira elkábitott, hogy első pillanatban meg sem értette, miről van szó.

— Künn maradhat Ladislaus? — kérde Krcyckiné.

— Igen, csak egy meleg takarót borítsanak a térdeire.

A doktor most órájára tekintett :

— Az én indulásom ideje már elérkezett, de Isten ugyse nem szívesen megyek. Hasonló estékben ritkán jut részem.

És végigsimitotta homlokát. A háziasszony kedvesen marasztalta vacsorára, és az orvos még egyszer órájára tekintett. De mielőtt válaszolhatott volna, a verandán feltűnt ugyanaz a női alak, aki az imént a szalon mélyében bukkant fel, — meleg takaróval a karján.

— Ah, te vagy az Pauline ! — szólt miss Anney — no, lásd, ez okos dolog !

A leány a takarót Ladislaus térdeire simította és közben oly mélyen lehajolt, hogy keblével pillanatra érintette a beteg térdeit.

— Köszönöm, köszönöm, mondá kissé zavartan Ladislaus.

Később miss Anney is felállt és megigazitotta a takaró lecsuszott végét.

— Vigyázzon, meg ne fázzék.

— Nem, nem. Ó, milyen jó ön !

És oly végtelenül szerelmes pillantást vetett reá, hogy Krecykánénak először ötlött eszébe, e pillantás a hálánál egyebet is jelenthet. És e gondolat nyugtalanította. Igaz, szívébe zárta és nagyon megszerette az angol leányt, de az ő kedves álma mégis csak az maradt, hogy Jastreeb urnője majdan Otokkáné legyen. E pillanatban szinte egy csöppnyi ellenszenvet érzett miss Anney iránt és elhatározta, ezután gondosan megfigyeli őket. Sőt Gronskival is beszélni fog a dologról.

Később megnyugodott és úgy vélte, csak csalódott az imént, mert csakugyan, mikor betértek a szobába, mintha a kint fújó hideg szellő ide áradt volna be fia és miss Anney közé. Valami hűvösség uralkodott közöttük. Ennek oka Ladislaus féltékenysége volt, ki keserű haraggal látta, milyen bizalmas, mély beszélgetésbe merül miss Anney Scremskivel, az orvossal. Hogy sugárzik arca, milyen édesen mosolyog és a doktor szinte ragyog a boldogságtól . . .

Messze álltak tőle, nem hallhatta beszélgetésüket, s csak egyes töredékek jutottak el fülébe.

— Csak egy hét múlva volt szándékomban . . .

— Haha !

— Ugyan ki fog itt ellenkezni . . .

— Ha már, akkor mielőbb !

— Anglia ugyanis igen megnyerő egyéniséggel bír . . .

— Jól van, jól !

Ladislaus, mint egy szerelmében megsértett deák, elhatározta, hideg egykedvűségével fog tüntetni e szerinte meleg tüntetéssel szemben. És tulzott melegséggel fordult Otokánéhoz, érdeklődve a calesini gazdasági állapotok iránt.

Anyja csak a nagy buzgóságot látta és ez örömmel töltötte el. Miss Anney pedig hiába igyekezett néhányszor részt venni társalgásukban, végül is Ladislaus egykedvű, hideg válaszaitól sértődötten, Gronski mellé szegődött.

Vacsora után a doktor kijelenté, hogy most már csakugyan mennie kell.

A hölgyektől e szavakkal bucsuzott :

— Viszontlátásra, holnap, a pályaudvaron.

Gronski, miután az orvost kikísérte, Ladislaust is felkísérte szobájába és ott, midőn magukra maradtak, megkérdezte :

— Miért vagy ma este olyan méltóság-teljes ?

Krcycki boszusan felelé :

— Még kissé gyengének érzem magam. Egyébként épen olyan vagyok, mint máskor. Gronski mosolyogva vont vállat.

— A szerelmesek szokásos félreértése. Gyermek vagy, még pedig rossz gyermek. Tudod-e miért neheztelsz az imádottadra? És miért okozol neki kellemetlen perceket? Mert megkérte a doktort, hogy téged elkísérjen Var-sóba.

Ladislaus szive megreszketett az örömtől, de külsőleg megőrizte közönyösségét.

— Már nem vagyok olyan gyenge, hogy az orvos kíséretére szükségem volna.

Ez volt egész válasza.

— Jó éjszakát neked is, meg a logikádnak is ! — felelé erre Gronski.

De Ladislaus később könyes szemekkel és végtelenül meghatott hangon könyörgött bocsánatért — a párnáitól.

Gronski, aki természettől fogva szolgálatkész volt, azonkívül gazdag és végtelenül előkelő izlésű, olyan otthont nyujthatott barátjának, ahol Ladislaus nemcsak a lábadozónak kívánatos sok minden elképzelhető kényelmet, de sok mindent megtalált, amiben Jastrcebben nem is volt része. Válogatott könyveket, művészi képeket, acélmetszeteket és szobroc-kákat, egy tágas, szellős, izléses, de nem túl-tömött lakásban. A háziur egyéniségéhez illő esztétikus légkörben Ladislaus igen jól érezte magát, de nem akart semmiképen öregebb barátja terhére válni és a megérkezése után

következő reggelen már megpendítette a gondolatot, hogy átköltözik egy hotelbe.

— Már a doktor is teljesen egészségesnek tart, — érvelt, — bizonyítja, hogy megengedte, hogy három nap múltán már besétálhatok a városba. Itt minden nagyon szép és kellemes, de neked mégis változtatnod kell rendes szokásaidon és nem szeretem felbontani szokott rendedet. Azután is meglátogatlak mindennap pár órára.

— Jó, de én csak egyet mondok — felelé Gronski, — Otockáné és Mária engem agglegénynek tekintenek és többször felkeresnek, ugyszólván mindannyiszor miss Anney kíséretében. Meg is ígérték, hogy holnap, vagy holnapután eljönnek. Látod ezt a karosszéket? Ebben ült a te szőke csodád, az utolsó zene délutánon. De hát te csak menj a hotelbe! Majd meglássuk, felkeres-e ott a hölgyek közül bármelyik is az anyádat kivéve!

— Tulságosan jó vagy.

— Vén önző vagyok, semmi egyéb. Öszszegyűjtöttem itt néhány csinos apróságot, amelylyel agglegény odúmat derüesebbé tegyem, de ha Pierpont Morgan egész vagyonával bírnék, egyet akkor sem tudnék megvásárolni, az ifjuságot. Te pedig ebből annyival bírsz, hogy akár egy bankot alakíthatnál belőle és részvényeket osztogathatnál. Miért ne melegedjek kissé a te ragyogó ifjuságod sugarainál. Egy szóval, ha csak kissé jól érzed itt magad, maradj szép nyugton nálam.

— Csak nem akarom magam tulságosan

elpuhítani. Igazán erősnek érzem már magam.

— Annál jobb. Hála az Istennek, miss Anney és az orvos gondoskodásának, az utazás nem ártott meg, pedig ettől féltem.

— Nem ártott meg, de nem is használt.

— Hogyan?

— Azt reméltem, hogy az uton alkalmam lesz majd szőke tündéremnek elmondhatni, ami a szívemet nyomja. De a doktor argus szemei szüntelen rajtam pihentek.

— A vasutban sose tégy szerelmi valomásokat, mert a kerekek zakatolása és a koromfüst előli a poézist. Ne félj, miután Leskowicnak nem sikerült téged a más világra küldeni, lesz még alkalmad ez elmaradt valomásra.

— Hát csakugyan azt hiszed, Leskowictól eredt a merénylet?

— Nem. Csak úgy használom e nevet „Leskowic“, mint például az angolok „John-Bull“-t. De ha megtudnám egy napon, hogy csakugyan ő volt, csöppet sem csodálkoznék. Ha valaki elveinek és a saját céljának is egyszerre használhat . . .

— Hogy érted ezt?

— Nos, nem-e te is azok közé tartozol, akik a nép „verejtékéből és véréből“ táplálkoznak?

— Nos, mondjuk, de mi köze mindehez az ő saját céljainak?

— Mert gyűlöl és kívánja a halálodat. Szeret valakit, akinél vetélytársának tart,

Krcycki vörös arccal ugrott fel.

— Ezt merészelné ?

— Igen, biztosítlak, merészeli. Sőt anyyira ment a bátorsága, hogy Máriához egy formális szerelmi vallomást irt.

Krcycki tágra nyitotta a szemeit.

— Mit beszélsz ?

— Jastrcebben nem akartam emliteni előtted, mert félttem, hogy a városban összetalálkozol vele és botrány támadhatna. De most már mindent elmondhatok. Leskowic halálosan beleszeretett Máriába és egy levelet irt hozzá, amelyre természetesen nem kapott választ.

— És azt hiszi, én is Máriát szeretem ?

— Engedj meg, ez nem volna valami olyan rendkívüli dolog. Ha valaki szeret, úgy tetszik előtte, mindenki az ő szerelme tárgyára áhitozik. És miután a párt kimondta reád a „halálos ítéletet !“ — ez neki épen kapóra jött. Hogy a merényletben személyesen is részt vett volna, alig hinném.

— Láttad őt a levél után ?

— Hogy láthattam volna, miután a levél elutazása után érkezett. Még szerencse, hogy rávettem Otockánét, égessék el a lángoló episztolát. Csinos komédia lett volna, ha a rendőrség a házkutatásnál rá akad. Elképzelheted, minő következtetéseket vontak volna.

Ladislaus szemei haragtól villogtak.

— Még jó, hogy mindez nem miss Anneyvel történt — mormogá — de így sem tanácslom Leskowicnak, hogy a szemem elé

kerüljön, mert amint szemét merete vetni egy a házamban vendégként időző rokonomra és még levéllel is terhelni, ezt személyes sértésnek tekintem és soha meg nem bocsátom.

— Nem igen fogsz összetalálkozni vele, ő most rejtőzik. És ha elédbe kerülne, kis ujjal sem érintenéd.

— Rosszul ismersz. És ugyan miért nem?

— Először is a helyzetünkre való tekintettel. Gondold csak meg. Kihívást ez emberek el nem fogadnak. Nos, hát mit tennél? Bottal páholnád el, vagy pofonütnéd?

— Igen valószínű.

— Aztán meg a levélben alapjában semmi sértő sem volt. És mi történnék? Mind a kettőtököt a rendőrségre hurcolnának, ott rögtön rájönnének, hogy egy régen keresett, veszedelmes forradalmárt csíptek el és Leskowicot Szibériába száműznék, vagy esetleg felakasztanák. Lelkiismeretedre vennéd ezt?

— Ördög vigye azokat az ostoba időket !
— kiáltá Ladislaus — az ember ki nem fogy a kétséges helyzetekből.

További beszélgetésüket e tárgyról az inas belépése szakította félbe, ki egy névjegyet hozott be urának.

— Vezesd be, — szólt Gronski, miután a névjegyre pillantott.

Aztán Ladislaushoz fordult :

— Ösmered Sidwickit?

— A nevét hallottam, de őt magát nem merem.

— Otockáné elhunyt férjének egy rokona. Különös figura.

Magas, negyven év körüli, kopasz, sovány, érdekes, de kesernyés arcu férfi lépett be.

— Hogy vagy Sidwicki? — üdvözli vendégét Gronski.

Majd, miután Ladislausnak bemutatta, így folytatta :

— Hol bujkáltál? Ezer év óta nem láttalak?

— Te nem voltál honn.

— Igaz, de elutazásom előtt egy hónapig sem néztél felém.

— Öregségemre remetévé válok.

— Ugyan miért?

— Untat az emberek ostobasága, akik okosaknak akarnak feltünni és gonoszsága azoknak, aki a jók szerepét játszik. Most egész nap az utcákat rovom. Ah, könyveket szeretnék írni a varsói utcákról. Tudod, annyi a katonaság és a cirkáló őrzőjárat, hogy minden más embert a helyemben, már tizszer le tartóztattak volna.

— És te hogy bujatsz ki alóla?

— Olyan nyugodtan járok-kelek, mint otthon a szobámban, s ha valóságban nem vagyok részeg, annak tettetem magam. A részeg embert senki sem bántja. Aki reggeltől estig iszik, az senkire nézve sem lehet ártalmas.

— Igaz, de ez esetben a politikai biztonság „erős lábakon“ áll.

— És ugyan mi áll ma erős lábakon?

Minden ingadozik és maholnap összeomlik. Akkor majd jó a harmadik és rendet csinál?

— Miféle harmadik?

— A polgárháboru, — az egyetlen, amely szabadulást nyújthat . . .

— Nem értem önt! — álmélkodott Krcycki.

Gronski csak a kezével legyintett.

— Ne is igyekezd megérteni. Félóra mulva teljesen megzavarja a fejed, hogy azt sem tudod majd, mi a fehér és mi a fekete. Ez pedig nem való a te állapotodnak. . .

— Ah igen! — szólt Sidwicki — olvastam az ön ellen tervezett merényletről. Képzelem, a hölgyek hogy megrémültek. Én rokona vagyok a boldogult Otockinak. De ha önök azt hiszik, hogy itt nagyobb biztonságban vannak, mint falun, csalódnak.

— Lehet, hogy igaza van. Volt már a hölgyeknél?

— Nem, nem is megyek.

Ladislaus összevonta szemöldeit, de Sidwicki mosolyogva folytatta:

— Nem megyek oda szívesen és ez a legnagyobb dicséret, amit felőlük mondhatok.

— No, ezt csakugyan nem értem . . .

— Pedig érthető. Nem szeretem az olyan embereket, akiket tisztelni kell, akik előtt nem mutathatom ki a fogam fehérét. Akikről nem beszélhetek úgy, ahogy én már az emberekről beszélni szeretek. Nem szeretem az ideális asszonyokat! Különben is, ha egy estét a társaságukban töltök, valahogyan rendes em-

berré válok. Ezt a luxust pedig manapság nem engedheti meg magának az ember.

Ladislaus nevetett. Gronski pedig így szólt :

— Figyelmeztetek, hogy nemsokára zugni fog a fejed.

— No akkor hát inkább szököm — felelte Sidwicki és így folytatta Gronskihoz :

— Jőjj velem kérlek a szomszéd szobába. Egy kérésem volna hozzád és jobban szeretem, ha négyszem közt tagadod meg.

Bucsuzott Ladislaustól és Gronski, miután csakugyan átment vele a szomszéd szobába, néhány perc múlva vissza is tért.

— Csakugyan, különös ember — jegyezte meg Ladislaus — mondd, ha nem vagyok indiszkrét, — pénzt kért kölcsön?

— Rosszabbat. Ezuttal néhány Falk-képet. Természetesen megtagadtam, mert a pénzt még valahogyan visszaadja, de könyveket, képet, műtárgyakat soha.

— Gyűjti őket?

— Ellenkezőleg ; széjjeldobálja, elajándékozta, elvesziti, tönkreteszi, mit tudom én. Nem rossz fiu, a szive jó, de a végletekig cinikus és sohasem fog zöld ágra vergődni. Hogy az ember valamit alkosson, ahhoz legalább valamiben hinnie kell, ez az ő véleménye is, — már pedig ő a világon semmiben sem hisz. Bohóc szerepét játssza, de alapjában feneketlenül elkeseredett. Szerinte minden ostobaság, vállás, hazafiság, a konzervatíveknek a szocialistákat dicsőíti, a forradalmároknak a konzer-

vativeket, mindenkinek kellemetlenséget szeret mondani. Szellemes társalgó és mindenkit támad. Talán egyedül engem nem, mert életemben néhány szivességet tettem neki. Bár megfogadta, hogy rut hálátlansággal fog fizetni érte.

— És még senki sem törte be a fejét?

— Ó, ahoz sokkal óvatosabb, olykor korcsmai verekedéseknél elpáholják, Dolganski tavaly párbajban megsebezte . . .

— Ah, innen ösmerem a nevét! Emlékszem . . .

— Egyébként nem kellene így élnie, mert egész csinos évjáradékot élvez . . . és ha nem inna annyit. Kártyázni nem kártyázik, ahoz egy néger agyvelejével kell birni, ez a véleménye. Efölött kaptak is össze Dolganskival.

— No, Dolganski mégis csak rokonszenvesebb — jegyezte meg Krcycki.

— Mert mulattat téged, — mig Sidwickynek erre még nem nyílt alkalma. Dolganski egyébként nyiltabb kártyákkal játszik.

— Egyelőre Kajetan kisasszony birtokán.

— Ez lehet. Tudod, hogy Dolganski a hölgyeket már a következő vonattal behozta Varsóba. Említette, hogy mihamarabb felkeresik anyádat és Otockánét. A vasárnap délutánokat én is náluk szoktam tölteni, de miután te még nem mozdulhatsz, ezuttal őket kérem ide, egy csésze teára.

— Köszönöm, de kocsin talán mégis elmehetnék.

— Aligha. Ép az imént említette az inasom, hogy a bérkocsis-sztrájk is kiütött.

— Akkor hogyan jutnak ide a hölgyek?

— A saját fogatukon. Ha csak a magánkocsisoknak is be nem tiltják a hajtást.

— De hiszen akkor az anyám el sem jöhet hozzám.

— Ha az utca csendes, gyalog is idevezethetem és visszakisérhetem. Megtörténik, hogy egyik nap háborog az utca, mint a viharzó tenger és másnap ismét teljesen csendes. Ez persze csak relatív csendesség, mert már senki sem tudhatja, aki az utcára lép, ép bőrrel jut-e haza. A nőket mégis lehetőleg kimélik.

— Ez esetben jobban szeretném, ha anyám nem jönne el ide, majd csak kibirom ezt a három napot, amelyben a doktor még szobafogságra ítélte. Inkább halaszd el a „five o'clock tea“-dat.

— Alig marad egyéb hátra. De az anyád viszont aligha fog beleegyezni, hogy három napig ne lásson. És lesz valaki, aki ugyancsak ellenezni fogja a teázás elhalasztását.

Ladislaus arca e szavakra őszinte örömtől sugárzott.

— Az anyámnak mondd, ha nyugtalanodik miattam, ezzel csak rosszabbítja állapotom, — „más valakinek“ pedig mondd azt, hogy csókolom a ruhája szegélyét.

— Nem, ilyes dolgot magadnak kell elmondanod.

— Ah, bár ne csak szavakban, de tetteben is megcselekedhetném. Most pedig egy

kérésem volna hozzád. Szeretném az inasodat a városba küldeni. Ha ő esetleg fél, hívjon egy hordárt. „Valakinek“ néhány szál virágot óhajtanék küldeni.

— Küldj a kuzinjaidnak is, — másként anyádnak feltűnne a dolog. Pedig Otockáné különös hangsúlylyal erre figyelmeztetett: — Ladislaus ne beszéljen az anyjával, mielőtt magával miss Anneyvel világosan nem beszélt, — másként nem mondhat el mindent az anyjának.

Kreycki a szemébe nézett Gronskinak.

— Nem tudod, miről lehet szó?

— Nem, nem vagyok kíváncsi reá. De egyébként Otockáné amúgy sem árulná el.

III.

Gronski csakugyan elhalasztotta a tervezett „five o clock“ teát. De azért Krcyckáné naponta kétszer is meglátogatta a fiát. Ugy vélte, ilyen idős asszonyt aligha fenyeget veszedelem a nyugtalan utcákon. Ladislaus hosszú órákat töltött vele és ezalatt majdnem kizárólag miss Anneyről beszélt. Alig mult perc, amelyben e név el nem hagyta ajkait. Nem beszélt ugyan iránta táplált érzéseiről, de egyre csak azt hangoztatta, hogy tulajdonképen életét neki köszönheti, s hogy ők valamennyien végtelen hálaáért vannak kötelezve vele szemben.

Ez Krcyckánénak szegett ütött a fejébe és újra felébredt lelkében a gyanu, hogy Ladislaus a szép angol leányba szerelmes. Ő is egész szivéből megkedvelte miss Anneyt, de mégis a kedvence Otockáné maradt. Benne látta a női eszménykép megtestesülését és legkedvesebb álmának azt tekintette, ha őt láthatja majd menyének. A gondolat, hogy e szép álma teljesüléséről le kellene mondania, végtelenül

elszomorította. Szinte hihetetlennek tartotta, hogy Ladislaus, Otockáné mellett másnak adhatta a szívét és épen azért nem tett le végkép kedves reményéről és nem is beszélt a dologról nyíltan a fiával. Talán csak muló fellobbanás az egész és ép oly gyorsan tovaszáll, amely gyorsan keletkezett.

Ladislaus ezalatt egyre azon okoskodott, hogyan, mi módon juthatna mihamarabb miss Anney közelébe, hogy elmondhassa a vallo mást, amely ajkán égett. Otockáné figyelmeztetése, hogy előbb beszéljen miss Anneyvel, mielőtt az anyjával beszél, világos célzás volt arra, hogy „ott“ a talaj már elő van készítve és nem számíthat kosárra. És ilyen gyönyörű kilátások mellett még három egész napig a szobát őrizze . . . Ah a doktor igazán egy hóhér kegyetlenségével bír.

Türelmetlenségében levélben akarta elmondani azt, amit e percben élőszóval nem mondhatott, — de husz levelet is összetépett. Ostoba, banális frázisnak látta a leírt szavakat a szívében dúló érzésekhez . . . Hiába vigasztalta Gronski, hogy minden szerelmes ember csak úgy tud írni, — ő kétségbeesésében valósággal ostobának tartotta magát.

Végül is egész örömét abba fektette, hogy a hölgyeknek a legszebb virágokat küldözgette, ami csak Varsóban kapható volt.

A nap folyamán kellemes meglepetés várt reá. Alighogy Gronski távozott hazulról, bekopogtatott Pauline, miss Anney komornája és egy kártyát hozott számára, melyen

hajszálfinom betűkkel e szavak ékeskedtek :
— Köszönjük a felséges rózsákat és a mielőbbi
vizontlátást reméljük !

— Anney Ágnes, — Otocka Zsófia — és
Cbytowska Mária.

Krcycki e néhány sort a stylus remek-
művének tekintette és tuláradó boldogságában
szerette volna végig csókolni a betűket. Meg is
tette volna, ha a sötéthaju leány előtt nem
áll és borus szemekkel, féltékenyen nem figyeli
őt. Még nem tudta, a három urnó közül me-
lyikre irányítsa a féltékenysége nyilait.

Krcycki nem titkolta előtte a levélke
fölötti örömét és sugárzó arccal fordult feléje,
e szavakkal :

— Nos, Pauline, mi ujság oda át? A höl-
gyek egészségesegek?

— Igen. Üdvözleteiket küldik és egész-
sége iránt érdeklődnek.

— Köszönöm. Mondja, hogy pompásan
érezem magam, s ha csak még egyszer le nem
puffantanak, egyelőre nem halok meg.

A leány tekintetét mereven rászzegezte :

— Hála Istennek ! — sóhajtá.

— És maga kis Pauline, nem fél ilyen
nyugtalan időkben az utcán járni?

— Az inas nem mert eljönni ; de én nem
félek. Látni kívántam, hogy van ön.

— Ah, nagyon kedves ! De azért, ha az
ostoba kocsissztrájk már véget ért, okosabb,
ha kocsin tér haza. Vegye ezt, Pauline . . .

A szavakkal elővette erszényét, s egy öt-
rubeles aranyat nyújtott át a leánynak. De

valahogyan érezte, hogy most valami helytelent, — sőt, valami rettenetes dolgot cselekszik és zavarában elpirult, szinte ostoba mosollyal ismételve :

— Kérem, Pauline . . . vegye . . .

A leány visszataszította a kezét és arca elsötétült :

— Köszönöm, — nem vehetem el.

És az ajtó felé fordult. Krcyckiben a boszuság érzését most sajnálat követte. Felállt és néhány lépésnyire követte a leányt.

— Nem akartam megsérteni Pauline. Csak a biztonságáról gondoskodni. Az inas is hozhat egy kocsit.

A leány nem felelt, csak megfordult és szó nélkül távozott. Ladislaus az ablakból tekintett a tovahaladó kecses alak után, — amely mind távolabb tűnt el szeme elől az utcán — és ismét elébe villant a gyönyörű vizcseppek zuhatagjában megpillantott alabastrom szobor. Ha a szivét más érzés teljesen be nem töltötte volna, s ha ez a leány nem volna épen miss Anney komornája, — lehet, kihasználta volna az elébe kínálkozó alkalmat . . .

De csak néhány pillanatig foglalkoztatták e gondolatok. Aztán ismét a levélke után nyult. És újra olvasta.

— Köszönjük a felséges rózsákat . . . és reméljük a viszontlátást !

Tehát látni kívánják ! Ah, még csak egy nap és holnapután odasiethet, láthatja a sugárzó kék szemeket és ajkát a kis kézre szorit-

hatva, egyetlen hosszú kézcsókban elmondhat mindent, ami szivét dobogtatja. Hiszen várják . . . a talaj elő van készítve . . . Gronski mondá . . . És az édes, felséges teremtés talán rögtön a karjaiba omlik, a szivére simul, és csókra nyujtja gyönyörű ajkát . . . Krcycki e gondolatra egész testében megremegett a boldogságtól!

IV.

Másnap Gronski ugyszólván egész nap nem volt honn. Az estét Otockánénál töltötte és csak éjfél felé tért haza.

Ladislaus ébren és türelmetlenül várta, az utca nyugtalansága miatt anyja e napon nem látogathatta meg és most mohón kérde Gronskit, hogy vannak a hölgyek és mi ujság a városban?

— A városban elég rosszul állnak a dolgok — felelé Gronski. — Délben a gyár városrészből puskaropogást hallottam. A kedélyek mindkét párt részéről a végsőkig vannak feszítve. Félek, hogy Sidwinckinek igaza van és itt már csak egy polgárháboru segít. Ez pedig a véget jelentené. No de most hagyjuk ezt. Fáradt vagyok, ma már gondolni sem akarok a dolgokra.

Becsengette inasát és dacára a késői órának, teát rendelt. Aztán így folytatta:

— De Otockánétól érdekes hirt hozok. Alig fogsz hinni a füleidnek. Délután az én érkezésem előtt Leskowic volt náluk . . .

— Leskowic !

— Igen.

— De hiszen a rendőrség üldözi.

— Vidéken, de nem Varsóban. A rendőrség úgy látszik teljesen a fejét vesztette. És egy nagy városban mindig könnyebb elrejtőzni szem elől, mint kis helyen. Természetesen, ha a kezükbe esik, itt is letartóztatják.

— Mit akart Otockánétól?

— Gondolom, Máriát akarta látni. Látzólag, forradalmi célokra pénzt gyűjteni. Most mindenki ilyen gyűjtőperselyekkel jár-ke-l.

— És a hölgyek adakoztak?

— Nem. Azt mondták, forradalmi célokra semmit sem adnak, a szegények és éhezők támogatására pedig már beküldték adományukat egyik szerkesztőségbe. Így is van. Otockáné csakugy, mint miss Anney nagy összeget áldoztak. Leskowic meg akarta értetni velük, hogy a visszautasítás veszélyt hozhat rájuk, s azért jött ő maga, hogy ettől megóvja őket. De ez mitsem segített. Nagyon elégedetlen volt, különösen miután csak Otockánét és miss Anneyt látta, — Mária nem mozdult ki a szobájából. De úgy mondá, még visszajő.

Ladislaus haragjában ökölbe szoritotta a kezét :

— Azt próbálja csak !

Majd csodálkozva kérdé :

— Egyáltalában hogyan juthatott be?
Hogyan fogadhatták?

— A cselédek, különösen a férfi cselédség

az egész városban rettenetesen meg van félemlítve és e bűvös szó előtt : — A párt részéről, minden ajtó felnyílik. De Leskowicnak erre nem is volt szüksége. Az inas véletlenül nem volt honn és miss Anney komornája nyitott ajtót, szó nélkül beengedte őt, abban a hitben, hogy egy jastrcebi ösmerőst bocsát csupán be látogatásra.

— Ez elég ostobaság volt tőle.

— A leány nem hibás. Mit tudhatja ő ki ez a Leskowic. Senki sem világosította fel. Ő csak a jastrcebi uraság gyermekeinek a volt tanítóját látta benne. Nem kívánhatod, hogy megsejtse benne a forradalmárt.

— Talán ez a lány maga is közénk tartozik?

— Alig hiszem. Hiszen azt mondják, az ellened elkövetett merénylet alkalmával úgy sirt, mint a záporosó, s a pokol összes kárhózatát kívánta a merénylők fejére. Ej, te szerencsés kopé . . .

— Nem kérek az efajta szerencséből!

— Ez a Leskowic mégis csak aggaszt, főként Mária miatt. Ugy látszik, nem tudja kiüzni fejéből e lehetetlen, dőre álmát és bizonyára egyik levelet a másik után irogatja, amelyek most természetesen mind a „Cabinet noir“-ba vándorolnak. Ha tudnám, hol találom, felkeresném és legalább arra rávennem, hogy a levélirogatást hagyja abba.

— No én egyebet is mondanék neki, ha reáakadnék.

— Lehet, hogy miután a hölgyeknél is

járt, majd engem is felkeres. Midőn Jastrcebből elutazott és együtt kocsiztunk a városba, olyan beszélgetést folytattunk, amelyet alighiszem, hogy egyhamar elfelejtett.

— És ha ide jön — szabad kezét engedsz?

— Szó sincs róla. Egy izben már megkérdeztelek, ha Leskowicot általad letartóztatnák, a lelkedre vennéd-e, s azt felelted: — Nem! — nos, most meg azt kérdezem, ha Leskowic, mint egy agyonhajszolt, üldözött vad, hozzád menekülne, s a te házádba rejtőzne el — elrejténéd-e, elősegitenéd-e menekülését?

— Pokolba is! . . . Igen!

— No látod! Ha pénzt kérni jönnek hozzám forradalmi célokra, az más, akkor azt felelem, hogy dynamit bombákra és a nép boldítására nem adok pénzt, s hogy az efajta eljárásokkal csak önmagukat és céljaikat alacsonyítják le. . . . Ah, furcsa időket élünk!

És Gronski tünődve járt le és fel a szobában. Kis idő múlva újra megszólalt:

— Tudod-e, hogy gyakran azon csodálkozom, hogy az emberek ilyen időkben és ilyen körülmények között képesek a saját magán-céljaik és boldogságukkal foglalkozni. De ez már ugylátszik, mindig így lesz . . .

— Reám gondolsz?

— Csak egy teoriát fejtegetek, melyet te praxisban kipróbálsz. Mert most hatalmas földrengés reszketteti meg a földet. Épületek omlanak össze, emberek pusztulnak el, földalatti kráterek törnek ki, ti pedig nyugodtan sze-

retitek egymást és arra gondoltok, hogy fészket alapítsatok.

— Mit mondtál? — ismétlé Krcycki sugárzó arccal. — Szeretitek *egymást*?

— Ezt mondtam. Mert úgy is van. Bár a szerelmesebb határozottan te vagy.

— Ez igaz. De miből következteted?

— Mert még egyetlen szóval sem érdeklődtél miss Anney hozománya iránt. Már pedig ez a szerelem legmagasabb foka.

— Szavamra mondom, egy szál ruhában is elvenném.

— De mégis, jobban szereted, ha bir valamivel?

— Őszintén szólva: — igen. Végre a mindennapi kenyerünk így is megvolna, de Jastrcebnek csak negyedrésze az enyém. Háromnegyedrészt az anyámé és a testvéreim földrészét kezelem csak. Én pedig azt szeretném, ha Jastrcebet egészen magunknak, a nőmnek, a jövődő gyermekeimnek válthatnám meg.

— Nos, a hozomány miatt nem kell aggódnod, felelé Gronski. Miss Anney a gazdag emberek előkelő életmódját éli, ő pedig ugyancsak nem az a lény, aki port hintene az emberek szemébe. Talán nincsenek milliói, de erős a hitem, hogy a mi felfogásunk szerint nagyon gazdag.

— Ah, gazdag vagy sem! — a fő, hogy önmagát ide adja. Az ő egyénisége a legdrágább korona, amellyel szép fejét ékesítheti.

V.

Miss Anney a komornájával a városba ment, hogy Mária születésnapjára virágokat vásároljon. Gronski előtte való nap említette, hogy egyik virágüzletben vörös, olasz liliomokat látott, aminőket Lucca és Pisa környékén csokrokban árusítanak, de Varsóban a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Mária nagyon érdeklődött e virágok iránt és miss Anney rögtön elhatározta, hogy az egész készletet megveszi, ami csak az üzletben kapható. És fogadott Gronskival, hogy megelőzi őt a virágok megszerzésében, tudta, hogy Gronski későn kelő és most már reggel nyolc óra előtt utra kelt, hogy még a bolt nyitása előtt ott legyen. Egy levelet vitt magával Gronski részére e két szóval :

— Már eladatott !

És gyermekesen örült a gondolatra, hogy a levelet elküldi komornájával és Gronski már a reggeli asztal mellett találja.

Minden úgy történt, amint tervezte.

A boltban ő volt az első vásárló. Csalódás

csak annyiban érte, hogy az üzletben kevés liliumot talált. Egyetlen cserepben mosolyogtak csupán feléje a hosszuszáru vérvörös virágok s ezt az egy cserepet annál mohóbban megvásárolta, alkudozás nélkül megfizetve a kért magas árat érte.

Azt akarta, hogy azonnal elküldjék a virágot Otockáné lakására, hogy mikor Mária felébred, ott találja ágya mellett. De a kertészfiu mégsem volt lenn az üzletben. Miss Anney tehát e szavakkal fordult Pauline-hoz :

— Ez esetben hozz egy kocsit. Magunk visszük el a virágot.

Pauline, aki utolsó időben csodálatos ellenszenvet érzett, sőt mutatott úgy urnője, mint Otockáné iránt, most, mintha Mária iránti rokonszenvével akarna tüntetni, így felelt :

— Engedje kisasszony, hogy magam vigyem el a virágot, a kocsi összerázná s lehullanának a levelei.

— De neked a levelet is el kell vinned Gronski urhoz. Nehéz lesz a cserepet is emelni.

— Gronski ur lakása utba esik. Hadd vigyem el én a virágot annak az édes kisasszonynak, legalább így kissé hasznára lehetek.

— Jó, ha minden áron akarod. Ha nehéz, ülj be mégis egy kocsiba. Én a templomba megyek.

S a templom felé irányította lépteit. Ladislausért imádkozni, aki ma először hagyja el a házat, hogy az estét, Mária születésnapjának ünneplésére együtt töltsék.

Pauline átvette a virágot és utjára indult.

A virágcserep már néhány lépés után súlyosan nehezedett karjára.

— Ha másnak vinném, már régen ledobtam volna, — gondolá, — de ennek a szelid, édes madárkának . . . annak szívesen teszem, őt kell szeretni, mindenkinek . . . még akkor is szeretném, ha . . . még akkor is, ha . . .

S az arca szomorura vált, ő is úgy tekintett fel Máriára, mint egy kis szentségre és most elszorult a szíve a gondolatra, hogy talán mégis ő az, akit a szép, fiatal ur vonzalmával kitüntet. Őt sohase fogja szeretni az, akit ilyen vad szenvedélyes örülettel szeret. Hogy is gondolhatja — egy egyszerű cselédleányt, a gazdag, előkelő úr! . . . Ő miért is született ő ilyen alacsony sorban, miért nem élhet ő is kisasszony módjára, a többi finom uri nő között, miért nem tekinthet szabadon arra, akit szeret, miért kell élete végéig mások szeszélyeit, mások parancsait szolgálni. Az utolsó napokban, Varsóba jövetelük óta, sok érdekes beszélgetést folytatott a ház- s a szomszédbeli cselédekkel és megtudta tőlük, hogy vannak emberek, egy „párt“, melynek kitűzött célja, hogy elrombolja a társadalmi kiváltságok korlátait, egyenrangúvá tegyen urakat és szolgákat, szegényeket és gazdagokat, egyforma hatalmat és jogot biztosítson mindenkinek — egyenlő részére ossza el a vagyont. Ezek a szociálisták! akik nem akarják tűrni, hogy míg egyik emberre csak mosolyog az élet, a másiknak sohasem apadnak el a könnyei.

Ah, igen, most, mikor a szivét vad, két-

ségbeesetten mohó vágy fogta el az imádott „fiatal ur“ után, aki mint egy elérhetetlen csillag, úgy ragyogott előtte a messze távolban, — most érezte e sok szép ígélet meggyőző igazságát. Miért nem lehetne ő is olyan, mint a többi finom dáma, miért ne juthatna a távoli csillag közelébe? . . .

Egyszerre amint tűnődve haladt tova, egyik utcasarkon izgatott tömeg állta el az utját. Hevesen gesztikuláló emberek futkostak ide és tova, némelyikük pillantásával a házak tetőit kutatta, — mások tovaszaladtak, bérkocsik száguldtak fel és alá, hangos kiáltások zaja töltötte be a levegőt, izgatott, kipirult arcok meredtek felé. Ugy látszik, valakit üldöztek.

A leány a virágcsereppel megállt, mintha lábai gyökeret vertek volna, és nem tudta mitévő legyen. Ekkor a keringő kocsik kerekei közül kétrét hajolva egy ember rontott elő, egyenest feléje. Futtában eldobta sapkáját és egy suhanc fejről lekapta a kalapot, aki rögtön értve, miről van szó, nem ellenkezett. A bérkocsik még nagyobb összevisszaságban keringtek ide és tova, bizonyára, hogy elrejtsek a menekülőt, de a kocsitorlasz mögül revolverlövések hangzottak fel, s a rendőrök harsány kiáltása :

— Fogjátok meg ! — fogjátok meg !

Paulinet esztelen félelem fogta el. Magához szoritotta a virágot és futni kezdett.

De alig szaladt pár lépésnyire, egy lihegő hangot hallott a háta mögött ;

— Kisasszony adja ide azt a virágot!
Az Istenért adja ide! Segitsen, mentsen meg.
Könyörgöm!

A leány megfordult és csodálata most már végtelen meglepetéssé változott. Megösmerte — Leskowicot.

Leskowic szinte emberfölötti erővel ragadta el tőle a cserepet és így lihegett:

— Így talán megmenekülök — azt hiszik, kertészlegény vagyok! Segitsen kisasszony — nem bírom tovább!

Pauline most el akart szaladni, de Leskowic megragadta a karját.

A rendőrök most elfutottak mellettük egyenest át a tulsó oldalra, mert a munkások tömege, Leskowic segítő társai éles füttyentésekkel félrevezették őket. És ügyet sem vetettek a világos kalapu kertész suhancra, ki egy leány oldalán teljes nyugalommal vitte tova virágcserepét.

Már bekanyarodtak a tulsó utcába, amikor végre Leskowic megkönnyebbülten felsóhajtott.

— Elementek. Itt már senki sem fog elárulni. E virágokkal megmentett kisasszony. Köszönöm.

Pauline még most sem tért magához csodálatától és dadogva kérde:

— De hát mi volt mindez? Hogy került ön ide?

— A háztetőről . . . Rajta csiptek a nyomdában. A többiek egy-két évig ülni fognak, s aztán kiszabadulnak. De reám rosszabb

sors várt volna. Legjobb esetben a gályarabság.

— Hogy tudott megmenekülni?

— A háztetőről a csatornán végig lekusztam a földre, néhányszor utánam lőttek, de szerencsére nem találtak, másként a vérnyomok elárultak volna. Itt a nép elrejtett, a bérkocsik eltorlaszoltak a rendőröktől, de ha elvtársnő nem segít, mégsem menekülök.

— Miféle „elvtársnő“.

— Önt nevezem így. Ez nálunk így szokás.

— Ne nevezzen így. Én nem vagyok az ön elvtársnője.

— Kár. De most nincs időnk e dolgokról beszélni. Még egyszer köszönöm e rövid időre való megmentést is.

— Miért csak rövid időre?

— Mert nem tudom, hová rejtőzzem. Minden éjjel másutt alszom, hogy rám ne akadjanak.

— Igaz. Jastrcebben is keresték önt. Házkutatást tartottak.

— Csakugyan?

— Igen. Csendőrök jöttek, katonák, s egy hajszálon mult, hogy valamennyiünket le nem tartóztattak.

— Ah, önt nem fogják bántani . . .

E percben egy kis lovas kozákcsapat fordult be a sarkon. A katonák, oldalukon töltött pisztólyokkal, kutatva tekintettek körül és Pauline elsápadt és remegni kezdett.

De Leskowic biztatólag sugta felé :

— Ne féljen. Egyszerű kertészlegénynek néznek, aki a virágot viszi küldetése helyére.

A patrouille csakugyan tovalovagolt.

— Most csoportonként fogdossák el az embereket az utcákon — folytatá Leskowic — de legtöbbjét újra szabadon bocsátják. Mig ha én a kezükbe kerülök, nem menekülök többé élve.

— Hát mit akar tenni?

— Ezt a virágot elviszem magával . . .

— És aztán?

— Nem tudom.

— Csak van valaki ösmerőse, akinél elrejtőzhetik?

— Hogyne. Csakhogy összes ösmerőseimet szemmel tartják és éjjelente házkutatást tartanak náluk. Utolsó két éjszaka a nyomdában aludtam. De ma ott is reánk törtek.

Kis ideig hallgattak.

Aztán Leskowic nyomott hangon folytatá :

— Az én számomra nincs menekülés . . . Elviszem a virágokat, aztán megyek, amerre a szemem lát.

Paulinet mély részvét fogta el. Az imént még teljesen hidegen hagyta a mellette álló, de most már nem látott benne mást, mint egy szegény lengyel diákot, kit a gyűlölt kiváltságosak halálra üldöznek.

És arca határozott, szinte kemény kifejezést öltött.

— Jőjjön, aminek jönni kell, — szólt

összevonva ives, sötét szemöldeit — én nem fogom önt cserben hagyni.

Leskowic szerette volna megcsókolni a kezét s ha történetesen nem az utcán állnak, meg is teszi. Meghatotta, hogy ez a leány, akit alig ösmer, aki nem is tartozik az elvtársai közé, ime, saját veszélyeztetésével kész őt megmenteni.

— Mit tehet ön értem? Hová rejthet el? — kérde suttogva.

Pauline kis ideig gondolkozott, aztán hirtelen így szólt :

— Jöjjön csak, már tudom.

Leskowic most a cserepet balkezébe fogta és elnyomott hangon szólt :

— Figyelmeztetnem kell önt, hogy az én elrejtésemért önt legalább is Szibéria fenyegeti . . . Erre figyelmeztetnem kell . . .

Erre Pauline meghökkenve állt meg, az volt ugyanis a szándéka, hogy Leskowicot Gronskihoz vezeti. Igen, de az ifju Krcycki is ott van, s akkor őt is e veszedelem fenyegetné.

— Ez esetben igazán nem tudom, mit tegyek !

— Lássá ! — szólt szomoruan a fiatal diák.

Pauline tovább gondolkozott. Hová vesse ezt a szegény fiut? Kuzinjéhez? . . . Otocánéhoz? . . . érezte, hogy itt férfi segítségre volna szükség. Sorra vette urnője ismerőseit . . . Dolganski? Ez nem árulná el őket, de bizonynyal pokolba küldené . . . Scremski doktor? Az nincs itt . . . És ha végre is Gronskihoz viszi,

az ha rejtekhelyet nem is, de jótanácsot biztonnyal adna. . . . És ki árulhatná el . . . a közelében senki sincs, csak . . . egy valaki, aki biztonnyal nem teszi . . . Majd hirtelen egy ötlete támadt.

S mintegy fenhangon fejezve be gondolatát, így szólt:

— Megkíséreljük. Jöjjön.

Néhány perc múlva így folytatta:

— Lépjünk be ebbe a házba. Maga várjon itt kin a folyosón a virággal, én beviszem a levelet. Ne féljen, a házfelügyelő jó ember, ösmerem . . . Csak várjon . . . aztán talán elvezethetem valamerre.

Belépett a házba és míg Leskowic a folyosón várakozott, ő becsengetett Gronski lakásán.

Gronski e reggelen a szokottnál korábban kelt fel és már teája mellett ült Krcycki társaságában. A levelet átvette, elolvasta és nevetve nyujtotta át Ladislausnak, aztán felállt és átment a dolgozó szobájába, a választ megírni.

Krcycki ezalatt Pauline-től anyja s a hölgyek hogyléte iránt érdeklődött.

— Köszönöm, a hölgyek jól vannak. Anney kisasszony már bement a városba.

— Ilyen korán? És nem fél egyedül járni-kelni a nyugtalan utcákon?

— Az én kíséretemben volt. Virágot vásárolt Mária kisasszonynak. Aztán a templomba ment.

— Melyik templomba?

— Nem tudom.

Tudta jól, de bántotta e kérdezősködés kisasszonyáról.

Most már hallgattak addig, míg Gronski a megírt levéllel vissza nem tért.

— Itt a válasz. Üdvözöljük a hölgyeket és ma személyesen is tesszük tiszteletünket, mert Krcycki ur szobafogsága véget ért.

— Köszönöm. De még egy kérésem volna — szól kis habozás után Pauline. Sidwicki ur lakása címét szeretném tudni.

— A hölgyek kíváncsiak reá?

— Nem . . . Én magam.

— Nos, Pauline, Sidwicki ur, Obozna-utca 5. alatt lakik. De figyelmeztetem, fiatal leányoknak nem igen biztos hely az ő szállása.

A leány fülig elpirult félelmében, hogy rosszat gondolnak felőle.

Pillanatig arra gondolt, elárulja, hogy Leskowic kin vár a folyosón és hogy el kell rejteniök őt, másként életét veszély fenyegeti . . .

De eszébe ötlött, hogy Gronski esetleg maga nyujtana menekvést és szállást Leskowicnak és ha véletlenül itt akadnának rá Krcycki közelében, akinek jastrecebi házában is erős gyanuval keresték már, Krcyckit is feltétlenül letartóztatnák.

Egy méla pillantást vetett hát Ladislaus szép, nemes arcára, és hallgatott.

Gronski pedig így folytatta :

— Tanácslom, ne menjen hozzá. Tanácslom . . .

Pauline most már boszusan, szinte dacosan vetette fel a fejét.

— Elmegyek. Beszélnem kell vele egy dologban.

Aztán meghajolt és távozott. Gronski vállát vonva tekintett utána:

— Különös egy leány. Valami rejtélyesség lappang benne. Bizonyos, hogy más urnő régen elbocsátotta volna és én csodálom a te jövőendőbeli feleséged angyali türelmét vele szemben.

VI.

Este, Mária születésnapján, Krcycki és miss Anney ott álltak, kissé elvonulva a társaságtól, a virágokkal ékesített zongora mellett. Ladislaus arca sugárzott az örömteljes boldogságtól, hogy kiszabadulva kénytelen fogságából újra az imádott lény mellett lehet, aki számára az életet, a napsugarat képviselte.

— Tudom, hogy ma reggel már korán a városban járt, Máriának vásárolt virágot s a templomba is ment. Utána akartam menni, de a komornája nem tudta, melyik templomba, ment . . .

— Csodálom, tudja jól, hogy mindég a „Szent Háromság“ templomba megyek. Naponta a korai misére, gyakran őt is magammal viszem.

— Holnap is ott lesz ?

— Igen, ha szép az idő.

Krcycki meghalkította hangját.

— Csak azért kérdezem, mert egy nagy, igen nagy kérésem volna önhöz. Engedje, hogy ugyanabban az időben, ugyanazon oltár elé mehessek.

Miss Anney mélyen elpirult. Fejét lehajtottá és így felelte halkán :

— Ilyesmit nincs jogom sem megengedni, sem megtiltani. A templom minden hívő előtt nyitva áll . . .

— Igen, de én egy pillanatra szeretnék ön mellett térdepelni . . . Önnel együtt. Egy bizonyos célzattal. Talán sosem hittem oly vakon az Isten jóságában, mint épen most. S ön mellett térdepelni . . . annyi, mintha az ég egy angyala mellett térdelnék . . . Hadd repüljenek együtt fohászaink a Szüz Anyához . . .

Kreycki elsáppadt az izgalomtól s a szive hevesen dobogott, mikor folytatta :

— S ha reggel együtt imádkoztunk, délután eljövök a lakására és elmondok mindent, ami a szivemen fekszik! Ami összegyült a lelkemben, mióta Jastrcebben először megpillantottam. A sorsom a kezébe fektetem és beszélnem kell, másként szétszakad a szivem. S ha már közös imánkba beleegyezik, ezzel már annyira boldoggá tesz, hogy azt sem tudom, hogy élek holnapig . . .

A fiatal leány most sugaras kék szemeivel egyenesen, nyíltan rátekintett és így felelt :

— Jöjjön el holnap a templomba !

Kreycki meghatva suttogá :

— Ah, hogy e pillanatban nem borulhatok a lábai elé !

Miss Anney mintegy lehellétszerűen, kis fehér keztyűs kezével megérintette pillanatra Ladislausnak a zongorán pihenő kezét és továbbbegett.

Mária születésnapjának megünneplésére nagyobb társaság gyűlt össze. Az öreg körjegyző is beköszöntött, Dolganski, a Wocka hölgyek, még néhány jó barát, Gronski, aki a háziur szerepét játszotta, sőt, kissé félénken még Sidwicki is.

Otockáné hölgyvendégeivel csevegett. Gronski Sidwickivel beszélt, — s a zongora mellett álló szerelmes párt csak Krcyckáné és Mária figyelték meg. Utóbbi olyan volt fehér csipke ruhájában, mint egy égből leszállt angyal, s kis rózsás fülei szinte égtek az örömteljes kíváncsiságtól, mikor a szerelmesekre tekintett. Krcyckáné tekintetét sem kerülték ki az áruló arckifejezések. S ez nagyon lehangolta.

Miss Anney most elhagyta Ladislaust s egy széket vonva Krcyckáné mellé, leült.

— A fia nagyon boldog, hogy a fogsága véget ért.

— Látom. De talán tulságosan kifárasztja magát. Miről beszélt olyan élénken?

Miss Anney pillanatig zavartan, elporulva hajtotta le a fejét. Aztán hirtelen elhatározással felvetette s egyenes, nyitott tekintettel, mint az imént Ladislausnak, így felelt:

— Kedves, gyöngéd dolgokat mondott. A templomba akar jönni holnap velem; — együtt imádkozni . . .

E nyílt válaszszal szemben most már Krcyckáné jött kissé zavarba és hallgatott.

Érezte, hogy amit eddig csak aggódva

sejtett. bizonyosságra vált. De még megpróbálkozott küzdeni ellene és ártatlanu felelé:

— Hálátlan volna, ha nem tenné, mert ő is, én is nagy hálával tartozunk önnek.

Miss Anney megértette e szavak motivumát, melyben a főszlyt a *hálára* akarták fektetni de nem volt deje válaszolni. mert e percben Mária lehajolt a széke felé e szavakkal:

— Anney, kérlek egy pi'anatra!

— Jövök, — s miss Anney felállt.

Krecyckáné sóhajtva tekintett utána. A tova'ejtő keceses a'akban annyi napsugaras ragyogó fjuság, oly végte en báj tükrözödött vissza, hogy valóban Ladis ausnak vaknak kellene ennie. hogy ennyi varázsszal szemben érzéketlen maradna.

Ismét felsóhajtott.

Miért is hozta Otockáné magával Jastrcebbe ezt a búbá'os angol leányt! Mi célból tette?

Pillantása épen a háziasszonyra esett, aki az ajtóban egy ujonan érkezett vendégét, egy fehérhaju öreg urat üdvözölt, végtelen, szinte leányos bájjal.

— Milyen édes, bájos teremtés! — gondolá szomorú lemondással az öreg dáma.

Nem volt ideje a tovább merengésre, mert a miss Anney által üresen hagyott széket Sidwicki foglalta e.

— Nagyságos Asszonyom — szólt lármasan. — Az ön fia valóságos Somo-Sierrai ulánus! Micsoda race! micsoda típus! Valóságos iérfi szépség. Kard kellene a kezébe, ló-

háton! Vagy kiállításba, mint fájának legszébb példánya! Milyen szép fiú! Csupa vér és tej. A nők valóságga' bolondulhatnak utána.

Krcyckánénak, dacára borus hangulatának, e szavak nagyon hizelegtek. Ő is lüszke volt Ladslaus szépségére, ha ezt nem is mutatta.

— Ah, az mellékes. A fő az, hogy nemcsak a szépsége érdemel dicséretet.

— Hogyan? Ő a szépséget ilyen mellékesnek tartja? A fiata hölgyek bizonyára nem így gondolkoznak. Az a bájos angol leány semmi esetre, sőt a kis hegedülő porcellánbaba sem, ha ugyan csakugyan vér folyik az ereiben egy ilyen aetheri lénynek. S ha Zsófia kuzint nem foglalná el annyira Plato tanulmányozása.

— Zsófiát — Plato?

— Gondolom, másként nem viselkednék platonikusan . . .

— De hisz nem ért görögül?

— Ah, Plato és Gronski majd megértetik veled.

Krcyckáné csodálkozva tekintett Sidwickre, akinek fecsegő természetét nem ösmerte, ak nevetve ismételte:

— Igen, a szép kuzin igen, platoi hajlamokkal bir, s amellet kissé vérszegény . . .

Mária ezalatt miss Anneyt egy távolabbi sarokba vezette, nagy szemei ragyogtak a kíváncsiságtól, orrocskáját barátnője puha arcához simította:

— Mondd, a zongoránál szere'let valott? Ó, mondd . . .

Miss Anney átölelte kis barátnője nyakát és moso yogva sugta a fülébe :

— Majdnem.

— Ah, igazán? A zongoránál? Ó én rögtön észre vettem Nagyszerűen értek az i yesm'hez . . . De miért csak majdnem? Hogyan?

— Tudom, hogy szeret.

— Megmondta?

— Nem kellett mondania.

— Ah. értem. értem

Miss Anney könye alatt moso'ygott és ismét átölelte a kis művésznőt :

— Jer, menjünk vissza a szalonba.

— Igen, menjünk — v sszhangozta Mária.

S utközben még sugárzó arccal hozzátette :

— Mindig azt gondoltam, Zsófiával és most, de . . .

A szalonban a társaságot nagy politikai v tatkozásban találták. A szót az imént érkezett öreg ur, az egyik legnagyobb varsói lap szerkesztője vitte. A forradalm szellemet közöttük Sidwicki képviselte, aki ugyancsak nem is annyira az elveiért, mint inkább örökös vitatkozó kedvének kielégítéséért szónokolt hevesen.

Most, mikor a két leány be'épett, a heves v'tának Gronski vetett véget azza a kijelentéssel, hogy az este itt nem politikával, hanem egy sokkal nagyobb szemé yiséggel illik foglalkozniok, akit a viták bizonyára untatnak.

Mária ugyan elpirult zavarában, de azért fejecskejével hevesen integetve erősítette.

— Igen, Gronskinak tökéletesen igaza van.

Ez előtt az érv előtt még Sidwicki is elhallgatott.

Krcycki is mosolygott Mária zavarán, bár ugyszólván azt sem tudta, miről van szó, mert egész lelkét, minden gondolatát a szerelmes pillantásokba összpontosította, amelyeket miss Anneyra vetett.

Az angol leány ott állt két szék között, nyugodtan mosolyogva, sugáran, karcsun, világos ruhában, mely festői vonalakban fogta körül istennői alakját, s a rövid csipkeujj alól elővillogtak gömbölyű, hófehér karjai, keble megfeszült a selyemszövet alatt, s arca az előbbi beszélgetés hatása alatt még a szokottnál is rózsásabb volt. Krcyckit a mohó vágyakozás valóságos forgó szele fogta el s érzéki vágya küzdelmet vívott imádat szerű rajongásával, a könnycsepp-tiszta, szügies leányalakkal szemben.

Mint a tűz, lángolt benne a gondolat, hogy az a leány a felesége lesz, — testestől, lelkestől az övé. Szédülés fogta el, s a térdei megreszkettek. Dühös volt magára, hogyszentségképére alantas, földi vágyakozással mert gondolni, erre a hótiszta oltárképre, akihez csak imádságos gondolattal volna szabad közelíteni.

Gyötrődésének a hegedü hangja vetett véget . . . Mária ott állt, a vörös bársony füg-

göny előtt, álla alá támasztott hegedűjével, édes kis arca azt a konok, álmatag kifejezést öltötte fel, amelyet mindig viselt, ha játszott, s vonóját biztos kézzel végighuzva a hurokon, felcsendültek a gyönyörű, művészi hangok.

Kreycki háborgó lelkét lecsillapítá az édes zene. Szívét nyugalom, csendes, derüs boldogság töltötte el . . .

Már későre járt, mikor Ladislaus, Gronski és Sidwicki elhagyták Otockáné lakását. Az utca csendes volt, csak cirkáló őrzérekkel találkoztak, kik egyre-másra előkérték az igazolványukat.

Sidwicki ezuttal kivételesen nem játszott a részeg, sőt nagyon rosszkedvű volt, mert Otockánénál egész este a mértékletesség elvét kellett követnie.

A katonáknak most nemcsak az igazolványát mutatta elő, de meg köpenye alatt a frakkját és fehér nyakkendőjét is.

— Na, így néznek ki a szocialisták, vagy a banditák? — dörmögé. — Ördög vigye mind a kettőt. Miattuk nincs nyitva egyetlen restaurant sem. Sőt még a gyógytárak is sztrájkolnak, ahol legalább egy-két pohárka konyakot lehetne hörpinteni. Legközelebb már az orvosok s a sirások is sztrájkolni fognak. Otthon nincs egy korty italom sem, s így egész éjjel be nem hunyom a szemem, holnap aztán össze leszek törve minden tagomban!

— Jere hozzám! — hívta Gronski, — ott majd csak kerül egy palack bor s egy csésze fekete kávé.

— Ember, az életemet mented meg! De nemcsak az enyémet, hanem az „elvtársamét“ is, különösen ha két palack borral szolgálsz.

— Majd meglássuk. De miféle elvtársról beszélsz?

— Ah, igaz, ti még semmit sem tudtok, No, majd egy pohár bor mellett elbeszélem.

Csakhamar ott ültek Gronski szobájában az asztal körül, amelyen kínai porcellán csészékben párolgó feketekávé illatozott előttük, a metszett poharakban pedig arany színű bor csillogott.

Sidwicki most beszédessé vált.

— Ah, azok a hölgyek valóságos angyalok! Azért is táplálják szomjas vendégeiket örök világossággal és mennyei muzsikával . . .

— A hölgyeket nyugton hagyj, másként rögtön elvitetem a palackot, — mordult rá Gronski.

Sidwicki két kézzel kapott utána.

— Inkább írásba adom, hogy imádom őket.

— Hát miféle elvtársról beszéltél az imént?

Sidwicki kéjesen szürcsölte az arany színű óbort, majd nyelvével csettintve szólt:

— Reggel óta egy halálmadár rejtőzik nálam; ha ráakadnak, mind a kettőnket felakasztanak.

— Miért fogadtad be?

— Mert olyas valaki hozta hozzám, akit nem utasíthattam vissza.

— Valami nőszemély, fogadok.

— Természetesen. Sőt, még hozzá teszem, hogy fiatal és szép, olyan, ki elő képes hívni belőlem a szükséges villanyos áramot. Azt nem mondhatom meg, hogy hívják, mert kért, hogy tartsam titokban.

— Nem is kérdeztem. Ami a villanyos áramot illeti, afelől sem kételkedem másként biztosan nem fogadtad volna be a pártfogoltját.

Sidwicki erre azt felelé :

— Tudhatnátok, hogy a világon semmitől se félek, azért bírok ebben a rabszolga világban olyan féktelen szabadsággal, aminővel senki más nem dicsekedhetik.

S fenéig üritve poharát, felkiáltott :

— Éljen hát a szabadság, — de csak az enyém !

— Hát csupa jószívüségből tetted ?

— Szó sincs róla. És kérdés, egy hét mulva az én akasztófamadaram nem fogja-e az akasztófát előnybe helyezni az én társaságomnál. Egyelőre vásároltam számára egy üveg tejfestéket, hogy koromfekete haját aranyzőkére változtassa. S már előre markomba nevetek, milyen dühösen keresi majd a rendőrség, hiába !

— Ha mégis . . .

— Kétlem. Egyébként, emlékszel, volt a szolgálatomban egy fiatal besszarabiai fickó, aki pár hónap előtt megszökött tőlem és aztán Newyorkból írt az utleveléért, amelyre szüksége lesz. Ki is állítottam a számára, aztán félre dobtam valami könyv lapjai közé. Most

a kezembe akadt. Így aztán vendégemet nemcsak szőke hajzattal, de egy utlevéllel is megajándékozhatom. Egyébként a fickót nem azért fogadtam be magamhoz, hogy megmentsem, hanem mert unatkoztam és megtetszett nekem. Az is aki hozta, — de az egy kis vadmacska s a háláját csak karmolásokban lett volna hajlandó kifejezni. Egyébiránt védence nevét el sem árulta a kis ravasz. Egyszerűen azt mondá: — Ha esetleg itt találnák önnél, legalább nyugodt lélekkel elmondhatja, nem sejtette, kit fogadott a szállására. Nem is sejttem. Aztán meg én senkitől és semmitől sem félek. Füttyülök az egész világra! Az a szegény fickó pedig mégis csak a halál elől futott! Furcsa volna, ha ezek a fickók csakugyan nem félnének . . .

— Önmagukat tagadnák meg! — felelé Gronski, — ők az életet akarják és nem a halált!

VII.

Sidwicki nem hazudott, midőn azt mondá, nem tudja, hogy hívják a forradalmárt, kit magánál elrejtett. Pauline csakugyan elhallgatta a nevét. Erre maga Leskowic kérte, aki nagy zavarba jött, mikor meghallotta, hogy a leány őt Otockáné egy rokonához akarja vinni, s így a gyűlölt Krcycki egy esetleges barátjához is. Talán a Máriához irt leveleiről is tud . . . és ez esetben aligha fogadná őt magához . . .

Kérte tehát a leányt, hallgassa el a nevét, azt adva indokul, hogy az esetben, ha Sidwicki nem tudja kit rejteget magánál, kevesebb veszély érheti a rendőrség részéről az esetleges ráakadásnál.

Pauline ez állítás igazságát elösmerte, csak azt jegyezte meg, hogy ha Gronski meglátogatja Sidwickit, minden napfényre kerül.

— Igaz — felelte Leskowic. De csak néhány napig maradok nála, aztán egyéb rejtekhely után nézek, vagy a pártom külföldre küld.

— Minő párt?

— Az, amely mindenki részére egyenlő jogokat és szabadságot akar biztosítani és nem engedi, hogy egyik rangban és vagyonban föltötte álljon a másiknak.

— Nem értem. Hogy lehetséges ez? Én többé nem vagyok cseléd, és nem kellene urnőt szolgálnom?

— Ugy van.

Pauline-nek egyszerre eszébe jutott, hogy ez esetben közelebb jutna bálványához, a szép fiatal urhoz, de most nem volt ideje gondolkoznia a dolgok felett és csak így szólt:

— Nem értem. Majd máskor megmagyarázza. Most csak siessünk.

Hallgatva mentek tovább Sidwicki lakására. A csengő hangjára ő maga nyitott ajtót. Midőn a homályos folyosón Pauline-t és mellette Leskowicot megpillantotta, csodálkozva, de mosolyogva tekintett rájuk.

— Mit keres itt ez a fiu? — kérdé.

— Bejöhetünk? És beszélhetünk önnel négyszem között? — kérdé a leány.

— Kérem. Csak minél tovább négyszem között, annál kellemesebb reám nézve.

És beléptek. Leskowic az első szobában maradt. Sidwicki Pauline-t átvezette a második szobába és betette maguk után az ajtót.

Leskowic körültekintett az egykor talán értékes, de most már eléggé rozoga és főleg kopott butorokkal telt szobában, amelynek falait könyvvállványok borították, — de a könyvek helyét nagyobbára üres és telt palackok foglalták el.

Aztán letette a lilomcserepet az asztalra és figyelni kezdett. Végre is az életéről van szó. Ha itt megtagadják a menedéket, bizonyos, hogy még ma letartóztatják. A csukott ajtón át behatolt Sidwicki nevetése; a leány hangja hol felháborodva, hol könyörgőleg csengett. A párbeszéd elég sokáig tartott.

De végre felnyílt az ajtó és kilépett Pauline, kipirult arccal, haragosan csillogó szemekkel. Mögötte Sidwicki, ki így szólt:

— Jól van. Ha a szép kis Pauline kívánja, senkinek sem fogom elárulni, ki hozta ide e különös vendéget, — sőt akár rózsaszínű vatába csomagolom, de legalább egy kis hálát igénylek érte Pauliné-tól.

— Hiszen hálás vagyok — felelte ingerülten a leány. —

— Itt a bizonyíték! — kacagott Sidwicki, keze fején egy éles karmolásra mutatva. Ugy tud karmolni, mint egy kis macska. No, ezt sem bánom, csak minél gyakrabban itt lássam. Legközelebb már cukorkákkal várom.

— Viszontlátásra!

— Viszontlátásra! Minél gyakrabban!

A leány felkapta a virágcserepet és el-sietett. Sidwicki most zsebredugott kezekkel megállt vendége előtt és úgy nézett rá, mintha nem is embert, hanem valami exotikus állatot látna.

Leskowie nyugodtan vizionozta a tekintetet. És e rövid, néma pillanat alatt, azonnal tisztában voltak afelől, hogy nem tetszenek egymásnak.

Végre Sidwicki így szólt :

— Mondja tisztelt uram, melyik párthoz tartozik ön? A szocialistákhoz, az anarkistákhoz vagy a banditákhoz? Kérem! Ne feszélyezze magát! Érezze magát úgy, mintha ott-hon volna, ! A nevét nem kérdezem, de némileg mégis meg kell ösmerkednünk.

— A lengyel szociálista párthoz tartozom — felelte büszkén Leskowic.

— Aha! Tehát a legostobább-hoz! Nos, nagyon örvendek, hogy megösmerhettem!

Leskowic rögtön megértette, hogy ezzel az emberrel szemközt szerénységgel semmire sem jutna. Egyenesen a szemébe nézett tehát és szinte megvetőleg felelé :

— Nem vagyok pártvezér, csak harmadrangu egyén! Ön menedéket nyújtott és e jögon azt hiszi, bátran kigunyolhat!

— Helyes, helyes! Igaza van. A hálájára nem számítok! E témát végre is megvátoztathatjuk. Uljön le . . . harmadrangu egyén uram. Nos, mi ujság? Mit csinál a király?

— Miféle király?

— Akit ön szolgál, s aki a legtöbb udvaronccal bir, — aki legkevésbbé viseli el az igazságot és legmohóbban nyeli el a hizelgéseket; — aki télen pálinkagőzt lehel, nyáron savanyu verejték szagot; — a himlőhelyes, büzös, piszkos, kegyes és kegyetlen, mindent uraló király, — a felséges nép!

A legmerészebb szentségtörés annyira meg nem rázta volna Leskowicot, mint e szavak Sidwicki szájából, úgy érintették, mint

megannyi sulyos korbácsüés. Sosem ötlött eszébe, hogy valaki így merjen beszélni. Szemei előtt minden elsőéült, az álla remegett, a kezei reszkettek. Első pillanatban szerette volna előkapni a Browningját, egy golyót röpi-teni Sidwicki fejébe és elfutni innen.

De fáradt volt, halálosan fáradt. Egész éjjel a nyomdában dolgozott, s órákon át mint egy üldözött vadállat menekült háztetőről háztetőre, még ide jutott. És most egyszerre megtántorodott, arca halásápadtra vált és ha véletlenül nem áll egy szék mellette, amelyre le-roskadjon, a földre zuhan, mint egy halott.

— Mi az? Ördögbe is, mi baja? — kiáltá Sidwicki.

És erőszakkal egy pohár konyakot öntve Leskowic összeszorított ajkai közé, áttámogatta a másik szobába és lefektette a saját ágyára.

— Köszönöm, jobban vagyok, lehelte alig hallhatóan a diák.

Sidwicki az órára pillantott.

— Tíz perc múlva jön a takarítónő. Akkor hozatok önnek valamit enni. Addig feküdjön nyugodtan.

Leskowic kénytelen volt engedelmess-kedni, egyebet nem tehetett. De homlokát összeráncolta, mintha tépelődő gondolatok gyötörnék.

— Az a király, akiről ön beszélt . . . éhes! — dadogta végre.

— Ördög vigye! — felelé Sidwicki — a bourgeois majd betömi a száját és aztán hálából

elnyisszantja a nyakát. De ne vegye a lelkére, amit én az előbb fecsegetem. Hasonló modorban beszélek én minden párt embereivel. — Érti?

Szavait a csengő hangja szakította félbe.

— A takarítónő! megösmérem a csengetését. Ma korábban jött, mint rendszeren. Annál jobb. Rögtön hoz önnek enni.

Negyedóra mulva ott álltak az ételek az asztalon. A kimerült Leskowiec lassan erőhöz jutott és most már nem gondolt reá, hogy menedékhelyét elhagyja.

Mialatt ő evett, Sidwicki átkutatta az összes fiókokat. Végre megtalálta, amit keresett. Az utlevelet. Átnyújtotta Leskowiecnek.

— Mielőtt ön tisztelt uram, egész Lengyelhon teljhatalmu diktátorává válna, — egyelőre Caranckinak hívják, Besszarábiából származik és egy esztendeje áll a szolgálatomban. És ha elcsipnék, velem együtt, mindig csak ezt a szót ismétlje :

— Mamatyja, — Mamatyja !

VIII.

Mária születésnapját követő napon, szürke borongós fellegek borították az eget, és zord hideg szél fútt, midőn Krcycki utra kelt a templom felé.

A sötét templomban csak a Szüz Anya oltára előtt csillogott néhány halványan pislogó gyertyafény, ahol kis misét szolgáltattak, — s Ladislaus kutató szemei megpillantották miss Anney aranyos szőke fejét. Ott térdepelt az első sorban, — imára összekulcsolt keztyüs kezeit imakönyvén pihentette. Midőn a belépőt megpillantotta, alig észrevehetően feléje bólintott s tovább huzódott, helyet adva, anélkül, hogy imáját abbahagyná.

Krcyckit végtelen izgalom fogta el. Érezte, hogy életének egy forduló pontjához ért. Mert az, hogy itt az oltár előtt térdepel imádoztásával, s együtt könyörgik le az Ég áldását, — minden égő vallomásnál nyiltabban beszél. A mámoros boldogság érzése szinte lesujtotta s egyszersmind valami gyáva félnkség is elfogta, felelőssége tudatában. Megtud-e majd

kellő módon felelni annak, ami reá vár? Eddig szabad ember volt, szabad, független ura tetteinek, cselekedeteinek? Ezután másként lesz !

Miss Anney arcáról leolvasta, hogy őt is komoly, meghatott gondolatok foglalkoztatják, sőt szép arca mintha egyenesen szomorú volna. S a gyertya fényében, mintha az oltárképre vetett sugaras kék szemekben kristálytisztá könyes cseppek csillognának . . . Ugy térdepeltek ott, kar a kar mellett, szinte érezve egymás szívének lázas dobogását, mialatt ajkaik fohászt rebegtek az Ég felé.

A mise véget ért. A pap áldást osztogatva távozott az oltár mellől, a hívők szerte széledtek. A gyertyákat is eloltották s a templom ugyszólván teljesen sötétségbe borult, csak olykor cikázott be az ablakon egy kékes villám ellobbanó fénye.

Miss Anney és Krcycki némán léptek le az oltár mellől, s ekkor utóbbi suttogva szólt :

— Be kell várjunk, míg a zivatar alább hagy.

— Jó . . .

— Édes . . . édes !

A fiatal leány karcsu ujját, mintegy hallgatást parancsolva ajkára illesztette s ismét csend állt be.

Nem kellett sokáig várniok. A nyári zivatar, amely gyorsan jött, oly gyorsan is tovaszállt. Kis negyedóra múlva már elhagyhatták a templomot. Az utcák még nedvesek voltak, de a szerte foszló felhők közül már előtört az

aranyos napsugár. Miss Anney szemei szokatlan fényben csillogtak, arca olyan volt, mintha álomból ébredne, de azért meghatott és komoly maradt. Krcyckit pedig az utcán feléje köszöntő világos, napsugaras élet ragyogó életkedvvel, bátorsággal töltötte el. Szerette volna itt, az utca közepén karjaiba szorítani a mellette haladót és kikiáltani az egész utcának, az egész városnak, az egész világnak.

— Nézzétek, ez az én kincsem! az én gazdagságom! az én életem!

— Édes gyönyörűségem! — suttogá hálaadó érzéssel. Ki kell mondanom e szavakat amelyek a szivemen, az ajkaimon égnek! Mikor jöhetnek?

— Ma délután négy órakor — felelé miss Anney. — Nekem is lesz valami mondani valóm. És . . . ettől függ minden.

— Öntől, csak öntől függ minden és senki mástól!

De a leány arcát égő pirosság futotta át és szemei nyugtalan fényben égtek, midőn így felelt:

— Adja Isten . . . de ön nem tudja . . . nem tudja . . . — felelé különös hangsúlylyal. — Egyedül leszünk . . . és megmondom . . . De most bucsuznunk kel.

Ladislaus elkísérte a kocsijáig, s ott kézcsokkal bucsuzott. Pillanatig nyugtalanság fogta el, eszébe ötlött, hogy már Gronski is említette, hogy Otockáné több ízben tett célzást bizonyos titokról miss Anneyt illetőleg . . . De e nyugtalanság csakhamar tovaszállt . . .

Sokkal szerelmesebb volt, semhogy bármit is elképzeltetett volna, ami a szerelmét csökkenthetné . . . Eh, nevetséges . . . Már a gondolatra is csak vállát vonta.

Pompás kedvben tért haza, ahol együtt találta Gronskit és Dolganskit.

Gronski már messziről elébe kiáltá :

— Gratulálj Dolganskinak ! Megnősül !

— Csakugyan?

— Igen, nőül veszem Wlocka Kajetanát !

— felelte igen nyugodtan és igen hidegvérűen Dolganski.

— Ah, szivemből szerencsét kívánok ! Teljes szivemből ! Mikor lesz az esküvő?

— Hamarosan, tekintettel a háborus időkre, nyolc nap múlva, dispenzációval. Azután egyenesen külföldre utazunk. Még az esküvő napján.

— S mindezt a legkomolyabban mondod?

— No de természetesen ! Ej, hát vedd csak tekintetbe a fényes következményeket.

S szétterjesztett ujjain számolni kezdé :

— Először is, a hitelem, mely mint egy indiai fakir, hónapok óta mély álmát aluszszsa, uj életre ébredt ! Másodszor : Gorek, egy kopek adósság és minden társ részeseítés nélkül, kizárólag magamévá válik. Harmadszor : a menyasszonyom hozománya jóval nagyobb, mint vártam. Es negyedszer : ő maga a boldogságtól annyira megszépült, hogy senki fel nem ismerné.

Ez érvek előtt csak meghajolni lehetett. S Krcycki is nevetve ezt cselekedte.

IX.

Ladislaus pont négy órakor becsöngetett miss Anney lakásán. A szép angol leány, izgatottan kipirult arccal fogadta, elébe nyujtva mindakét kezét, s Ladislaus mindakettőt elárasztotta csókjaival.

Aztán leültek egymás mellé és sokáig némán hallgatták az óra ketyegését és saját sziveik még hangosabb dobogását. Csak egymásra tekintettek és egyikük sem merte az első szót kiejteni, azt a szót, amely életük változását, boldogságát, mámoros álmaik teljesülését jelentse . . . zavartak voltak és annál zavartabbak, minél tovább tartott e hallgatás.

Végre is Krcycki úgy érezte, hogy e némaságával már szinte nevetségessé válik, bátorságot merített és maga előtt is idegenül felhangzó, elfogódott hangon szólt :

— Ma reggel óta egy remény éltet . . . és mégis a szívem olyan gyáván dobog, mintha mitsem remélhetne ! Hiszen az egész életemről van szó . . . Ön tudja, ugy-e — régen eltalálta, — milyen végtelenül, mennyire az egész lel-

kemből szeretem . . . Ugy-e tudja? régen tudja?

Mély lélegzetet vett és így folytatta :

— Ma reggel az oltár előtt szent esküt tettem. Ha meghallgat, elfogad, nem utasít vissza, Isten színe előtt fogadtam, ha a feleségem lesz, szeretni, becsülni fogom, mindig egyformán, soha meg nem bánom és olyan boldogságot nyujtok, aminő csak hatalmamban áll. És esküszöm, hogy így lesz . . . Csak öntől függ, így lehet-e, vagy sem ! Az ön beleegyezésétől . . . az ön belém vetett hitétől — bizalmától . . .

És ismét ajkaihoz emelve a kis kezét, hosszú, szenvedélyes csókot nyomott rá.

A fiatal leány oly mélyen hajtotta le szőke fejét, hogy hajával Ladislaus arcát érintette.

— Beleegyezem — suttogá — és egész lelkemből hiszek önnek ! De mindez nemcsak tőlem függ.

— Csak öntől ! — kiáltá Krecycki.

És abban a hitben, hogy miss Anney az anyjára céloz, sugárzó arccal, örömtől csengő hanggal folytatta :

— Anyám mindenekfelett az én boldogságomat óhajtja és tudom, velem együtt fogja kérni önt, velem együtt fog hálát adni önnek, ahogy én a térdeimen mondom hálát . . .

— Nem, nem . . . előbb hallgasson meg ! Beleegyezem, igen . . . de nekem is van valami mondani . . . valami bevallani valóm és . . . és ettől függ minden. Csillapuljon és hallgasson meg !

Ladislaus most már különös, érthetetlen nyugtalanságtól emésztve, csodálkozva szolt :

— Hallgatom . . .

— Előbb én is . . . hadd csillapuljak le . . .

És miss Anney felállt és az ablakhoz lépve, égő homlokát a hűs üvegtáblához szoritotta.

Kis ideig csend állt be, amelynek minden pillanatja egy évszázadnak tünt fel Ladislaus előtt.

Végre a leány ismét feléje fordult. Arca most már nyugodt volt, de szemeit mintha könyök fátyolozná el. Leült az asztal mellé, szemközt Ladislaus-al.

— Mielőtt hozzákezdenék ahhoz, amit mondani akarok, egy nagy kérésem volna ön-höz. És ha igazán szeret, nem fogja megtagadni.

— Kérje az életemet és azt sem tagadnám meg, — szavamra !

— Jó. Adja hát a szavát és akkor biztos vagyok . . .

— Esküszöm, a jövődő boldogságunkra, hogy minden kívánságát vakon teljesitem.

— Jó. Tehát először is arra kérem, hogy abból kifolyólag, amit ezelőtt egy perccel elmondott, ne érezze magát lekötöttnek velem szemben.

— Hogy értsem ezt? az csak önt kötheti le . . .

— Én tehát minden kötelezettség alól felmentem, mintha semmit sem mondott volna. De ez még nem minden.

— Nem minden?

— Nem. Arra, amit most mondani fogok, mitsem szabad válaszolnia, s egy teljes hétig nem szabad hozzám jönnie, sőt meg sem kísérelni, hogy viszontlásson . . .

— De az Égre, mit jelentsen ez? Miért akar egy heti gyötrődésnek alávetni? Mit jelent mind ez?

— Reám nézve sem lesz könnyü feladat, — de meg kell lenni! Önnek magának kell válaszolnia, megfontolni, megoldani mindent és határozni . . . És ehhez idő kell! Aztán jöhet . . . azaz nem! Egy hét kevés idő ehhez.

És a Ladislaus arcán visszatükröződő végtelen izgatottságot látva, ijedten hozzátette:

— Megigérte! . . . szavát adta!

Ladislaus végigsimitotta égő homlokát.

— Igaz, szavamat adtam, mert kívánta. De miért?

Miss Anney most elsápadt; ajkai remegtek, mintha nem tudná kiejteni a végzetes szót. Majd azt suttogá:

— Azért, mert én . . . annak idején . . . nem voltam miss Anney!

— Nem volt — miss Anney?

— Nem! — én . . . valójában . . . Skiba Hanna vagyok!

Ladislaus felugrott, megtántorodott, mint egy részeg és szinte eszelősen meredt reá.

És a leány alig hallhatóan lehellte:

— Igen, . . . Hanna . . . a malomból . . .

És halvány arcán köncseppek peregtek végig.

HARMADIK RÉSZ.

I.

Krcycki olyan érzéssel hagyta el miss Anneyt, mintha előtte hirtelen lecsapott volna egy villám és elkábitotta volna. Nem tudta összpontosítani a gondolatait, nem tudta felfogni a helyzetet. És míg Gronski lakására tartott, ajkai egész uton csak ezt a két szót ismételték, gépiesen: — Skiba Hanna! — Skiba Hanna! — Nem is érzett mást, mint mérhetetlen csodálkozást.

Gronskit nem találta honn. Bement hát a szobájába s levetve magát egy székre, egy teljes órán át mozdulatlanul ült, kábán anélkül, hogy agyán egyetlen gondolat átfutott volna. Aztán hirtelen felugrott és lázasan csomagolni kezdett. Maga sem tudta, miért? — csak sietve dobálta be holmiját a bőröndbe és az a határozott érzése támadt, hogy Gronskitől el kell költöznie.

Miután a csomagolást befejezte, kalapját vette és lesietett az utcára. Egy pillanatig arra

gondolt, hogy felkeresi anyját, vagy Otockánét, de letett e szándékáról. Csak fájdalmas és kinos magyarázatokra kerülne a sor, amelyeket jelenlegi lelkiállapotában aligha tudna elviselni.

Mi is történt hát vele? Miért van ennyire kétségbeesve? . . . Nem tudta, nem akarta elképzelni, hogy miss Anney és Skiba Hanna — egy és ugyanaz a nő! Az bántja-e, hogy az imádott leány alacsony — paraszt származású? . . . Ó, nem! miss Anney sosem játszotta a nemes származásút és végre egy lengyel parasztleány mindig felér születésre, egy angol polgárleánynyal. De hogy az ő elérhetetlen magasságban tisztán, féhéren csillogó, aranyos szőke mesebeli hercegnője, — ilyen közel jutott hozzá, — Hanna! — az ő carnowi kis elesábitott parasztleánya legyen!

Kíváncsisága lelohadt — ezt a csillagot már könnyebb elérni és ez által sokat veszített varázsából. Hiába hitette el magával, hogy Hanna mégis csak az édes, szőke tündér maradt, aki a szivét hatalmába ejtette, — érezte, hogy csalódás, nagy csalódás érte.

De egyszersmind felébredt szívében egy emlék, amely előtt elhalványult a csalódás érzése. Ezt a leányt ő birta egyszer, testestől-lelkestől — egészen az övé volt. Eszébe jutottak az ezüstös, holdvilágos esték a malomban, mikor a remegő gyermek szüziess, virágszerű testét a karjaiban tartotta és szomjas ajkaival lecsókolta a könnyeit . . . Ah, Hanna szerette őt, úgy, ahogy talán más nő sem szerette soha, — neki áldozta ártatlansága virágát és az első,

ifjúkori szerelem emléke mindig kísértette a szívét . . . E gondolatra Ladislaus szive el-
lángyult.

Hanna! — és miss Anney! — egy és ugyanaz a leány! Akinek az érintésére meg-
reszketett és szentségtörésnek tekintette, hom-
lokát ajkával érinteni, az ugyanaz a leány,
akit már mohó vágyai kielégítésében a karjai
között tartott és beszívta csókjai mézét . . .
Ah, ez mégis nagy csalódás és az ismeretlen
ingerével a varázs nagy része elszállt . . .

És még egy csunya, alacsony, rettenetes
gondolat kinozta. Minő módon vált a szegény
egyszerű Skiba Anna, a gazdag, előkelő miss
Anneyvá? A szürke kis veréb, csillogó tollu,
paradicsommadárrá? Ha már elcsábitott leány
volt, így hát minden hidat elégetett maga
mögött. És az ilyen leányoknak a fényes polcra
jutáshoz csak egy utjuk van, — a szégyen
utja! Kreycki szemei előtt minden elsötétült
e gondolatra. És bár lelkiismerete felzudult:
— Ezt az utat te mutattad meg neki! — mégis
e pillanatban oly vad, féktelen düh fogta el
Hanna, miss Anney és önmaga ellen, hogy sze-
rette volna egy csapással valamennyiüket meg-
semmisíteni.

Sokáig kóborolt, cél nélkül, zugó, égő
fejjel a városban. Késő este volt már, mikor
hazavetődött. Gronski már benn volt és teával
várta őt.

— Jó estét! — üdvözölte a belépőt. —
Épen az anyádtól jövök.

És Kreycki rögtön mohón megkérdezé:

— Tudod, hogy miss Anney kicsoda?

— Igen. Otockáné megmondta.

Kis ideig hallgattak.

— Nos, mit szólasz hozzá?

— Ezt én kérdezem tőled.

Krcycki nehézkesen beereszkedett egy székbe és kezével végigsimitva homlokát, keserü iróniával felelé :

— Ah, nekem van időm ! Egy heti gondolkozási időt kaptam.

— Az nem sok — felelé Gronski, kutatólag tekintve reá.

— Igazad van. Az anyám tud már valamit?

— Igen. Otockáné mindent elmondott neki.

Ismét hallgattak.

— Édes Ladislausom — szólt végre Gronski — én teljesen értem, hogy e váratlan események mennyire megzavarhatták lelki egyensúlyod. És épen ezért nem is akarok veled ma e dolgok felől beszélni. De figyelmeztetek, hogy kutatnod kell és megmérlegelned az okokat, amelyek miss Anneyt arra készítették, hogy egyedül Otockánénak árulja el kilétét és hogy más név alatt, amelynek viseléséhez egyébként joga van, menjen Jastrcebbe. Ime, itt van egy levél tőle, arra kért, csak holnap adjam át neked, de én jobbnak látom ma odaadni, sőt azt ajánlom olvasd el rögtön. Nem az én jelenlétemben, hanem magadban, megfontolva, meggondolva minden szót. Bevallom, e dolog engem is annyira megrázott,

hogy magam sem tudnék ma nyugodtan beszélni felőle. De mindenekfelett légy férfi, ne veszítsd el a higgadtságod és a fejed, — ne hagyd, hogy a vihar forgószele elkapjon, hanem küzdj ellene.

Kreycykit e szavak kissé megindították és kis szünet után így felelt :

— Köszönöm, a levelet el fogom olvasni, ha egyedül leszek. A magányra most egyébként annyira szükségem van, hogy ne vedd rossz néven, ha egy időre lemondok vendégszereteted élvezéséről és elköltözöm tőled. E heti gondolkozási időt teljes egyedüllétben kell töltenem, mert hiába, nem tudok ma még szabadulni egyes keserű és kínos gondolattól. Ha majd kissé visszanyertem lelki egyensúlyom és valamely határozatra jutottam, eljövök hozzád és kikérem tanácsodat. De addig magamra kell lennem.

— Tudod, hogy szeretlek — válaszolá Gronski — de épen azért belátom e kívánságod jogos voltát és nem állok utadba. Egyébként az anyád is átköltözött a szállodába. Összekülönbözött Otockánéval, mert igen rossz néven vette, hogy azonnal le nem leplezte előtte miss Anney kilétét.

— Ezt valóban magam sem értem . . .

— Otockáné a legnemesebb szándékból cselekedett. Ez idővel majd kiderül. És akkor ismét kisimul, helyre áll minden. Mária természetesen semmit sem tud, mert Otockánét először is a szava kötötte, másodsor nem is tartotta volna illendőnek, hogy Máriát be-

avassa Skiba Hanna előbbi életének egy eseményébe. Skiba Hanna . . . miss Anney! Ez csakugyan váratlan fordulata az eseményeknek. Emlékszel még arra a beszélgetésünkre, Jastrcebben, a szalonkavadászás alkalmából?

— Igen, de most nem tudok beszélni róla!

— E pillanat nem is alkalmas reá. Miss Anney levele sok mindent felvilágosít majd, Olvasd el, magadra hagylak.

— Ezt akarom és épen azért bucsuzom is.

— Hogyan. Már az éjszakát sem akarod nálam tölteni?

— Mindenem becsomagoltam már és a szállodák nyitva állnak.

— Akkor hát, Isten veled! És ne feledd: Légy erős!

Néhány pillanat múlva Gronski magára maradt. A dolgok e váratlan fordulata őt is megzavarta, megdöbbsentette. Ő is gondolkozott felette, hogyan változhatott át az egyszerű Skiba Hanna, a gazdag, előkelő, nagyműveltségű miss Anneyvé?

És bár teljesen megértette, hogy az idegenbe szakadt leány vágyódott viszontlátni gyermekkora színhelyét, Jastrcebbet és hogy ott másként, mint idegen név alatt meg nem jelenhetett és hogy a dolgok további fejleményéről már nem tehetett, az magától jutott annyira, mégis, ő is érezte, hogy itt egy olyan dologgal állunk szemközt, amelyet csak egyetlen ember oldhat meg: — Ladislaus! — akinek a feladata ugyancsak nehéz, mert nemcsak új helyzetekkel, de új személylyel is áll szemközt.

II.

Pauline majdnem mindennap meglátogatta Leskovicot, de mindig a napnak olyan szakában, mikor tudta, hogy Sidwicki nincs honn. Nem azért járt oly gyakran oda, mintha különös módon kedvelte volna a fiatal diákot, de először is, nők szeretik jótetteik munkáját közvetlenül élvezni, másodsor Leskovic egy egészen új világot tárt fel előtte. Eddig a szocialistákról csak egy öreg szakácsné leírása alapján tudott, aki csak annyit tudott felőlük, hogy azok olyan emberek, akik nem hisznek Istenben és sosem esznek csibepecsenyét. Később azt is hallotta, hogy bombákat dobálnak és pisztolyokat sütögetnek el.

De most egészen új dolgokat hallott felőlük és gyökeret vert lelkében a meggyőződés, hogy az emberek arról is gondoskodni fognak, hogy ő, Pauline, éppen olyan gazdag uridámává váljon, mint urnője, vagy Otockáné. És mint a méh a virágkelyhéből a mézet, úgy szivta magába az ifju fanatikus előadásának szavait. Leskovic pedig látva, hogy itt mily termékeny

talajra talált, mindjobban szitotta a leány lelkében felgyuló tüzet, sőt, midőn egy izben Krcyckiről került szó és Pauline egy szenvedélyes szavával elárulta szive titkát, Leskovic elhatározá, hogy a leányt nemcsak eszméi, de személyes céljai eszközeül is fel fogja használni.

Ha csak cselédleány is, mégis ott él Mária közelében és naponta hirt hozhat felőle és Krcycki szándékai felől Máriát illetőleg. Eleinte csak óvatosan kérdezte ki a leányt, később mind merészebben és csökönyösebben, úgy hogy olykor Pauline már haragra gyult. És mikor egy izben Leskovic ismét kérdések özönével halmozta el Máriát illetőleg — kitérőleg felelé :

— Miért beszél egyre Mária kisaszszonyról?

A fiatal diák összeráncolta homlokát.

— Talán szerelmes vagyok belé . . .

A leány szemei felvillantak.

— Ugy, mint . . .

De hirtelen elhallgatott.

Leskovic kutatólag tekintett reá :

— Miért mondta : — ugy, mint . . .

— Nos, ugy, mint . . .

És ismét elhallgatott. De most már Leskovic fejezte be szavait :

— Mint Krcycki urba?

Pauline most még haragosabban pillant fel.

— Mi jogon avatkozik más ember dolgaiba?

— Semmibe sem avatkozom. Csak épen

ugy vélem, hogy a szeretethez minden embernek egyforma joga van. Ha Istent mind egyformán szerethetjük, miért ne szerethetnénk egy joggal embereket is?

E szavak éles visszhangra leltek a leány lelkében. De azért csak szomoruan tekintett Leskowiczra és így felelt :

— Ah, mit érünk e jogainkkal?

— Az más kérdés! De azt kérdezem, ugyan nem méltó-e ön Krcyckire? Ugyan miért? Mert ő gazdag? Épen ezt akarjuk mi kiküszöbölni. Vagy talán mert műveltebb? No, erre ugyan fittyet hányhat! Ezeknek az embereknek a papagáyműveltségét minden majom megtanulhatja. Én egészen másként gondolkodom. És ha ön vonzalmára érdemesíti, neki kellene az ön lábait hálából megcsókolni...

Pauline türelmetlenül vágott közbe :

— Eh, ez csak üres fecsegés!

— No jó, — én csak azt akarom mondani, ha ön Krcycki urba szeretne, én pedig Mária kisasszonyba, egy sors, egy szenvedés várna reánk. Hiszen nekünk a szemeinket sem szabad a „bourgeois“-khoz felemelni, ha vérzik is a szivünk . . .

— Igaz . . . igaz . . .

— Nos, mi következik ebből? Hogy vitatkozás helyett, testvérek módjára, nyujtsuk a kezünket egymásnak és legyünk egymás segítségére.

— Ah, hogyan segíthetünk mi egymásnak?

Leskowic erősen a leány szemébe tekintett és úgy folytatta, lassan, erős hangsúlylyal:

— Nem tudom, Krcycki ur Mária kisasszonyt szereti-e, vagy a fiatal angol hölgyet, akinek ön a szolgálatában áll vagy talán egyiket sem?

Paula arca sötétvörösre vált, aztán halálosan elsáppadt. Ó, ezek az aggályok régen ott pihentek a szive mélyén, de nem merte őket kifejezésekbe önteni. Mikor Jastrcebben urnője maga hajtott el lóhalálában az orvosért, akkor fellobogott szivében az emésztő féltékenység. Később megnyugodott. Krcycki ur sosem venne feleségül egy „idegen nőt.“ De most Leskowic szavaira, mint egy éles kés, ismét szivébe hasított a féltékenység.

Leskowic ezalatt így folytatta:

— Azt kérdezi hát, hogyan lehetnénk egymás hasznára?

— Igen.

— Nos, talán a boszu által . . .

Néhány pillanatig hallgatott, aztán hirtelen így folytatta:

— Jöjjön el hozzám megint és akkor majd beszélünk . . . de ne haragudjon, ha majd kérdésekkel faggatom. Közös cél, közös szenvedés vezet mindkettőnket. Jöjjön el hozzám . . . Innen elköltözöm. Nem maradok tovább Sidwickinél. Ő nem azért vett magához, mert a szive sugallta, hanem hogy kedvére azt tehessem velem, amit akar. És gyakorta olyan módon nyilatkozik a pártunk felől, amit nem

viselhetek el . . . Más talán már késsel támadt volna reá . . .

— De hová megy? Én nem tudom más-hová elrejteni.

— Nem is szükséges. Majd találok én rejtekhelyet. A párt is segít. Most már könnyű lesz a dolgom, mert a hajam szökére festettem és utlevelem is van. Ha elfognak, nem vagyok többé Leskowic, hanem Caramnak, Bessara-biából. Még a párt emberei is alig ösmertek rám. És ha csak valaki el nem árul . . . De ilyes-mi nálunk nem fordul elő.

— Csak legyen óvatos. És mondja meg, hová rejtőzik. Én nem árulom el.

— Tudom . . . Hiszen ön elvtársnőm ! Miért is nem engedi, hogy így nevezzem.

— Nem akarom !

Pauline most felállt és bucsuzott. És Leskowic a bucsunál tiszteletteljesen megcsókolta a kezét, nem mint „elvtársnőnek“ de mint urinőnek szokás. Elégé intelligens volt ahhoz, hogy már kiösmerte a leány gyengéit és kedvezett ezeknek — nemcsak hálából az élete megmentéséért, de tudva, hogy pompásabb eszközre, saját, személyes céljaira, mint ez a leány, egyhamar nem akadhat.

Most is egy kéréssel fordult hozzá :

— Pauline kisasszony, most hogy már ösmerjük közös sorsunk, közös jogaink — mondja : — Hol láthatnám „őt“, ha csak egy pillanatra is?

— Kit?

— Mária kisasszonyt.

— Ha épen csak távolról látni kívánja, megmondhatom. Mária kisasszony az éhezõ munkások javára rendezendõ hangversenyen közre fog mûködni és naponta próbára megy.

— Egyedül?

— Nem. Vagy Otockánéval, vagy az én urnõmmel. Olykor az inas, vagy én kísérem el.

— Köszönöm . . .

— De értse meg — csak távolból! Más-ként rosszul járhat.

E fenyegetésszerüen hangzó szavak után elsietett.

Leskowic a következõ percben a lépcsõházban Sidwicki lármás, nevetõ hangját hallotta, majd Pauline haragosan ellenkezõ szavait.

Csakhamar Sidwicki részegen betántorgott az ajtón:

— Mit csináltatok? — kérdé.

— Semmit — felelte Leskowic.

Sidwicki körültekintett a szobában és megismételte:

— Semmit?

— Szavamra, semmit, no! — kiáltá a deák.

Sidwicki erre végigsimitá bozontos szakállát és így szólt:

— Akkor számár vagy!

És levetve magát a pamlagra, jóizü hordtyogásba kezdett.

III.

Leskowie vad fanatizmusa csakugyan nem tudott megférti Sidwicki skepticizmusával. És ez utóbbi bőségesen kihasználta az előbbi védtelen helyzetét.

Rá is unt már kénytelen vendégére és egy izben egy vendéglőben így nyilatkozott Gronski előtt :

— Már nyakig vagyok az én forradalmi majmommal. Untat. Eleinte mulattatott a nyugtalanság érzése, hogy esetleg nálam nyakoncsiphetik, de most már határozottan untat. Egyedül csak az mulattat még, hogy agyonbosszantom a „pártja“ ostobaságával . . .

— Csodálom, hogy szóba áll veled e dolgok felől

— Nem akar, de a fanatizmusa rákergeti.

— Egy ilyen fanatikus csodabogárral én is találkoztam pár hónap előtt, Jastrcebben, a kis Stanislaus házitanítójával, valami diák, akit később Kreycki elkergetett, mert felbujtogatta a parasztokat.

— Ah! Sidwicki elmosolyodott. Eszébe ötlött, hogy Pauline is Jastrcebben volt.

— Miért mosolyogsz?

— Semmi, semmi, csak folytasd.

— Egy izben együtt utaztam vele, s ekkor fejtegette szociális elveit . . .

— No az én forradalmi majmom főként a „bourgeois“ ellen küzd. Azzal „a pár főnemessel“ és pappal nem törődik, hanem a „bourgeois“ — a gyűlölt „bourgeois“ — annak szegzi a kést . . . Én persze még jobban tüzelem és magamban felségesen mulatok felette. Mert azt hiszem, szegényke eléggé ostoba és csak azt ismételteti, amit másoktól hallott.

Most Dolganski lépett hozzájuk, aki ugyan lehetőleg kerülte Sidwicki társaságát, de Gronskival óhajtott beszélni.

— Hölgyeim már Censtochauba utaztak és így szabad vagyok.

E szavakkal foglalt helyet asztaluknál.

— Ugy is még csak pár napig tart a szabadságod — mosolygott Gronski.

— Ezt szinte érdemes volna egy újabb palackkal megünnepelni — véleményezte Sidwicki.

És intett a pincérnek.

Ezalatt Dolganski így szólt :

— Ma találkoztam Krcyckivel. Igen rossz színben van. Említette, hogy már nem lakik nálad.

— Igaz. Elköltözött tőlem, csakugy, mint az anyja Otockánétól.

— Valóságos költözési epidemia — ki-

áltá Sidwicki. Az én késforgatóm is elmegy tőlem.

— Történt valami Krcycki és miss Anney között? — kérdezé tovább Dolganski. — Azt hittem, már közel járnak a célhoz. És most egyszerre elváltak?

— Valóságos marcipán baba az az angol leány! — kotyogott ismét közbe Sidwicki — a szobaleánya pedig egy kis ördög!

Gronski kis habozás után így felelt :

— Nem váltak el, de valami mégis történt közöttük. És miután előbb-utóbb ugy is megtudjátok, jobb, ha most mondom meg. Kiderült, hogy miss Anney csak adoptált leánya volt egy már elhunyt angol gyárosnak, mr Anney-nek és a feleségének.

— De ha az adoptálás törvény szerint ment végbe az örökösödési jog fentartásával, Krcyckire nézve végre is ugyanegy a dolog.

— Nem épen. Mert kiderült, hogy miss Anney egy rceslewoi kovács leánya és valójában Skiba Hannának hívják.

— Ah! — kiáltá Sidwicki — tehát királykisasszony helyett egy parasztleány! És mit szól ehhez a szép Florizel?

Dolganski ámulva meredt Gronskira :

— Mit beszélsz?

— A valót.

— Saprستي! Meseként hangzik. Csak tréfálsz, mi?

— Szavamra, nem. Miss Anney maga mondta el Krcyckinek.

Dolganski még mindig nem tudott magához térni ámulatából.

— Ah, emlékszem már. Ez az a Skiba Hanna, akinek az öreg Cernowski a tizezer rubelt hagyományozta.

— Ugyanaz.

— Tehát az ő leánya?

— Nem. Skiba a feleségével és több esztendő leánykájával költözött Galiciából Rceslewóba.

— Tehát tiszta parasztvér!

— Teljesen tiszta.

— És mit szól mindehez Ladislaus?

— Lenyelte a nagy ujságot és most megkísérli megemészteni — vágott közbe Sidwicki.

— Körülbelül. Teljesen új helyzettel áll szemközt és ez természetesen kissé elkábitotta. Most először magához kell térnie.

— Nevetségesen szerelmes volt! Most persze beszünteti az összeköttetést?

— Nem hinném. De természetesen olyan lelki viharba jutott, amelyet előbb le kell küzdenie.

— Hát én bizony megszüntettem volna az összeköttetést.

Sidwicki megkockáztatta a kérdést:

— Az esetben is, ha miss Anney, vagy Hanna kisasszony 100,000 font hozományyal bírna.

— No akkor talán gondolkozóba estem volna! — felelte hidegvérü őszinteséggel Dolganski.

Kis idő múlva még hozzátette :

— Ördögbe is, az ember sokféle helyzettel leszámol, — de egy parasztleány ! Isten tudja miféle rokonság bukkanhat elő . . . és miféle különös parasztos szenvedélyei támadhatnak, mert hiába, a vér nem tagadja meg magát. Hiába vonogatod a vállad, ez így van — fordult Gronski felé.

— Ah, ez engem nem feszélyezne — felelé Sidwicki, de ha miss Anneyt feleségül venném, azt kikötném, hogy ha falun tartózkodunk, mezitláb járjon. Imádom a női lábakat.

— Veletek nem lehet komolyan beszélni.

— Minek is? Hadd vágjon most Krcycki szelvényeket a komolyságából ! Haha ! az ősnemes, a nemzeti demokrata most egyszerre megtudja, hogy a jövődöbelije ereiben tiszta parasztvér csörgedez . . .

— Mindenesetre csak nagy ur engedhet meg magának effajta házasságot.

— De nem lengyel !

— És ugyan miért ?

— Mert a lengyelnek nincs elég bizalma a saját vééréhez és nincs elég büszkesége elhinni azt, hogy a feleségét ő emeli fel magához és nem lealacsonyodik hozzá.

Most már Gronski is nevetett.

— Ah, a te szádból efajta szemrehányások . . .

— Miért ne? Ha egyénileg rossz fajhoz tartozónak tekintem is magam, mégis tagja vagyok a legjobbnak . . . És bár megvetem az arisztokratákat.

— Otthon a szocialistákat szidod, — itt a nemességet . . .

— Sőt még a nemzeti demokraták részére is marad néhány szavam.

— De miért vonod kétségbe a lengyelek büszkeségét?

— Kérdésenre kérdéssel felelek. Ha külföldön utazol, láttad-e már, hogy angolok, franciák keresik a lengyelek társaságát? Nem, mindig megfordítva, a lengyel dörgölőzik hozzájuk és ha egy francia azt mondja neki: a kiéjtése után azt hittem francia . . . elolvad a gyönyörüségtől. Miért? Miért nem fekteti épen lengyel voltába a büszkeségét . . . olykor szinte szégyeltem, hogy lengyel vagyok.

— Szóval beleestél a hibába, amit mások szemére vetsz.

— Beszélj amit akarsz, ha az országot ők kormányoznák, mégis sok dolog másként volna.

— Igen, de ahhoz kedvesem több is kellene. Először többség, amellyel a csőcselék, azaz pardon! — a demokrácia bir, — aztán ész, amivel itt senki sem bir és végül pénz, amivel pedig csak a zsidók birnak. Hát mijük van hát az ősi dicső arisztokráciánknak, miután már a tradíciók iránti érzéküket is elveszítették?

— Legalább is jó modoruk, amivel te nem birsz — vágta vissza dühösen Dolganski.

Sidwickinek ezuttal nem volt kedve a civódáshoz, inkább még egy palack borra szomjazott, pedig a szemei már is gyanus fényben csillogtak.

De Gronski felemelkedett.

— Magadra hagyunk öreg, a boroddal és arisztokraták iránti megvetéssel!

És intett Dolganskinak, aki vele együtt távozott. Utközben Krcyckiról és miss Anneyről beszéltek, nem is sejtve, hogy a magára maradt Sidwickit is ugyane gondolatok foglalkoztatják. Gronski elbeszélésére gondolt és hangosan felnevetett. Szörnyen mulattatta a gondolat, hogy minő izgalom és felfordulás uralkodhatik most Otockiéknál és Krcyckiéknél.

Aztán hangosan így szólt :

— Legközelebb meglátogatom miss Anneyt és megnézem milyenek a kéz- és lábcsuklói. Mert modort, műveltséget, mindent el lehet sajátítani, de finom csuklókat nem. Annak a bolondos Pauline-nak igen karcsu csuklói vannak. Isten tudja, ki lehetett az atyja : És most megyek ! Megyek egyenesen miss Anneyhoz ! Egyiket csak otthon találom.

A barna Pauline nyitott ajtót. Sidwicki úgy vélte, igen vonzóan mosolygott és megkérde :

— Jó napot, szép kicsikém ! Itthon van Skiba Hanna kisasszony?

— Miféle Skiba Hanna? — kérde csodálkozva a leány.

— Hát még nem tudja a nagy ujságot?

— Semmit sem tudok.

— Hogy a maga kisasszonya nem miss Anney?

— Ön ugylátszik többet ivott a kelle-ténél !

— No de szavamra mondom. Kérdezze meg Gronski urat, vagy Kreycki urat, aki bánatában majd meghal. Szavamra, még többet is tudok. De ha magácska nem kíváncsi . . . Itt a névjegyem Skiba kisasszony számára.

A leány szemei csillogtak a kíváncsiságtól ; gépiesen vette át a kártyát.

— Nem mondtam, hogy elmenjen ; de azért nem is hiszem, amit beszél . . .

— Pedig többet is tudok . . .

— Mit ?

— Azt csak a fülébe sughatom.

Pauline dobogó szívvvel hajolt közelebb Sidwicki borgőzt lehellő szájához.

— Nos? — lihegte kíváncsian.

— Skiba kisasszony egy cernowici parasztleány.

— Az nem igaz !

— Esküszöm, no !

És e szavakkal hatalmas csókot nyomott a kis piros fül cimpáira.

IV.

Miss Anney levele végtelenül egyszerű volt. Keresetlen, őszinte szavakban, mindenekelőtt megemlítette, hogy a pillanatban, midőn Krcycki a kezét kérte, meg kellett mondania előbbi nevét, aztán előadta élete folyását, az idő öl kezdve, amióta családjával Rceslewoból elköltözött.

A levél e része a következőképen hangzott :

— Atyám Galiciából származott és Amerikában éltek rokonai, kik odakünn vagyonna tettek szert. Ő is elhatározta tehát, hogy átkel az Oceánon és szerencsét próbál. Akkor hagytuk el Rceslewót, amikor ön Varsóban időzött. Irtam volna önnek, értesítettem volna elköltözésünk felől, de nem ösmertem a címét. Elutaztunk tehát és egyenesen Hamburgba tartottunk és ott ugyanaz történt velünk, mint már annyi kivándorlóval. Az ügynök megcsalt, ellopta pénzünket és ahelyett, hogy egy amerikai hajóra helyezett volna el, egy Angliába kelő hajóra juttatott. Londonban ugyszólván

az utcára kerültünk. Amerikai utra már nem volt pénzünk. Nélkülözéssel álltunk szemközt. Anyám tifuszban halt meg a kórházban, atyámat beteggé tette a honvágy. Ekkor ösmertük meg Anney urat; a legjobb, legnemesebb emberek egyikét a világon, a lengyelek igaz, jó barátját. Munkát adott. De a segítség már későn jött. Atyám egy év lefolyása alatt meghalt. Az Anney-családnak volt egy leánya, egyetlen, becézett, féltve őrzött gyermeke, akit a tüdővész rémes veszedelme fenyegetett. Egy izben midőn a gyárt látogattuk, miss Anney ruháját elkapta egyik gép szija. Én ugrottam a segítségére és a saját életem kockáztatásával menttettem meg. Ez idő óta az Anney-család hálája nem ösmert határt velem szemben. Kivettek a gyárból, a házukba fogadtak, családtagjukká váltam, leányok társnőjévé, testi, lelki barát-nőjévé. Együtt tanultam vele a legkitünőbb tanároktól, akik közül egy öreg lengyel tanár is járt a házhoz. Végtelen ambícióval már két éven belül odajutottam, hogy barátnőmet összes tanulmányaiban utólértem és a műveltség ama fokára jutottam, amely teljesen hozzáillett új környezetemhez.

— Ágnes azonban — így hívták a leányukat — egyre betegebb lett s ekkor mr Anney eladta a gyárát és mindannyian Olaszországba utaztunk. Három esztendőn át vándoroltunk szebbnél-szebb helyekre a legenyhébb klimát keresve drága betegünknek, de hiába volt minden gondoskodásunk, Isten mégis magához szólította az ő angyalát. A mélyen sujtott szü-

lők később, mintegy kárpótlásul engem fogadtak leányukká s nemcsak a saját nevüket adták, de az elköltözöttét, hogy a rávaló emlékezés enyhítse fájdalmukat . . . Én mindent elkövettem, hogy vigaszt nyujtsak életüknek, mégis két év lefolyása alatt ők is követték a sirban drága halottjukat . . .

— S itt véget ér a történetem. Ezután olyan események következtek, amelyek az ön közelébe sodortak. De eljárásomat tisztáznom kell ön előtt. A névhez, amelyet viselek, jogom van. S az életem, mióta Rceslewoból eljöttem, tiszta volt. Erre esküszöm önnek. Emlékeimben csak sirok és drága halottak játszanak szerepet s a rceslewói időből pedig csak önre emlékszem. Nem tudtam elfelejteni sem a bűnöt, sem a boldogságomat. Ha olykor elfogott a lelkiismeretfurdalás, nyomon követte a vágy is . . . Az Anney-család elhalálozása után Brüsszelben megismerkedtem Otocka Zsófiával és véletlenül megtudtam, hogy önnek rokona. Megbarátkoztunk s én elbeszéltem neki egész életem történetét, mitsem hallgatva el, pedig nem riadt vissza tőlem, sőt még jobban megszeretett. És bevallottam neki emésztő vágyamat, még egyszer viszontláthatni Jastrcebet—Rceslewót és — miért tagadjam — önt is. Ő megértett, bátorított :

— Értelek, — mondá — jer velem Jastrcebbe, miss Anney név alatt, másként nem jöhetsz. Próbáld ki a szived. Talán a viszontlátás hatása alatt, elszunyadnak emlékeid, talán megnyugszol s ez annál jobb rád nézve, de ta-

lán ő új alakodban is beléd szeret s ez annál rosszabb öreá nézve ! Legyen ez a próbaidőtök s ha szivetek újra egymásra talál, az a gondviselés akarata lesz.

— Ekkor hívta meg az ön édes anyja őt és Máriát Jastrcebbe és én velük tartottam. De nem akarok jobbnak feltünni, mint aminő vagyok, mert eszembe csendültek Zsófia szavai : Ha ő ismét beléd szeret, annál rosszabb reá nézve. Igen kívántam, hogy belém szeressen s szenvedjen miattam úgy, mint ahogy én szenvedtem egykor ön miatt. Ez egy kis boszút, diadalt jelentett volna számomra. De másként történt. Elfeledtem, hogy az én keblemben is szív dobog, még pedig lengyel falusi szív : egyszerű és hüéges. Amikor Jastrcebet, Rceszlewot és önt megpillantottam, csak egy vágyam támadt, sirni . . . sirni . . . Felébredt bennem a régi Hanna, aki első, egyetlen szerelmét önnek adta. . . A többit már tudja. Ha többé nem jön vissza hozzám, nem haragszom érte, de ön se haragudjon éntemre. Végre is, én is csak érintetem a boldogságot !

S aláírva e név : — Hanna.

Krcycki, mikor az utolsó betűt is elolvasta, lehunyta szemét. S ajkai gépiesen ismételték :

— Hanna ! Hanna !

Gondolatai szerte száguldottak mint a szeszélyes fellegek. Elolvasta a levelet kétszer, háromszor egymás után és a szavak hatása alatt a mult oly erővel ébredt életre emlékében, mintha minden csak tegnap történt volna.

A holdvilágos éjszakák, mikor a malomba

lopózott . . . a gyermek, üde friss parasztleány, ki gömbölyü karjait a nyaka közé fonva, olyan mélységes szerelemtől és hűségtől áthatott pillantással nyujtotta csókra kis piros száját . . . Emlékezett, hogy eltűnése után hogy vágyódott utána, hogy kereste-kutatta, persze csak lopva, mert nyiltan nem merte.

Az élet új benyomásai aztán elsodorták a leány emlékét, de bár Krcycki nem volt első-rangu emberismerő, most tisztán érezte, hogy ami az ő életében csak futó epizód, rövid gyönyör, elillanó virágillat volt, a leány részéről egy egész élet teljes odaadását képezte, amely utját vágta annak, hogy későbbi új életében, feltalálja az igazi boldogságot. S most már értette, miért írta az álomszerűen szép, előkelő fényüztől körülvett miss Anney, hogy az ő szive egy lengyel falusi szív : egyszerű és hűséges ! Miért írta alá a nevet : Hanna ! — és Krcycki végtelenül meghatott szívében e két név miss Anney és Hanna ! — egyszerre szinte egybeolvadva, közel jutottak egymáshoz.

Sőt, e gondolatra, hogy ő e felséges teremtetést egyszer már a karjaiban tartotta, valami vad érzéki gyönyörűség fogta el és fiatal vére szilajon pezsegni kezdett.

Aztán mérlegelni akarta a helyzetet. Minden tisztességes embernek, úgy vélte, kötelessége jóvátenni egy hibát, melyet egy leánynyal szemben elkövetett. Ha Hanna egyszerű parasztleány marad, az más, de ő felemelkedett a műveltség s a lelki, szellemi előkelőség ama fo-

kára, amelyen ő is áll és nem szűnt meg őt szeretni ma sem.

— Így van, — gondoló Krcycki — magamat is meg kellene vetnem, ha még pillanatig is haboznék, csak egy mód van, rögtön cselekedni. S azt, hitemre, meg is teszem.

Fellélegzett, mintha egy nehéz kő esett volna le a szivéről. Pedig érezte, hogy úgy az anyjával, mint a „közvéleménynyel“, amely mindég csak rosszakarata kielégítésére keres tápot, meg fog gyülni a baja.

Eh, az anyját majd csak megbékíti s az emberekkel nem törődik! Annyira elfogta a rögtöni cselekvés tüze, hogy azonnal anyjához akart sietni. Csak midőn az órára pillantott, látta, hogy hajnali három órára járt, s letett a szándékáról. Leült tehát s először is miss Anney levelét gondosan egy boritékba tette, mert meg akarta mutatni anyjának is, aztán levelet irt Otockánének, engedelmet kérve, hogy másnap meglátogathassa. Csak mikor már a hajnal felderengő rózsaszínü fénye egybevegyült a lámpa fényével, ekkor gondolt arra, hogy lepihenjen, de az álom ekkor is kerülte pilláit.

Reggel legelső dolga volt miss Anneyvel átsietni anyja lakosztályába. Csak a nevelőnét találta ott a gyermekekkel s arról értesítették, hogy Krcyckáné kora reggel elment a templomba.

V.

Krcyckáné csakugyan a templomba ment, mert nagy bánatában vigaszra és tanácsra volt szüksége.

Ő nem volt a mai, mindjobban elharpózó demokrata világ gyermeke. És midőn most egyszerre szembentalálta magát a megváltozhatatlan ténynyel, hogy fia beleszeretett egy reeszlewoi parasztleányba és feleségül akarja venni, valósággal lesujtotta. Egész lelke felháborodott, ösztönei, szokásai fellázadtak. Csunya, alattomos intrigát sejtett az egészben, amelynek az ő fia, és a Krcyckiek nemzetsége esik áldozatául. És hogy az intrigában az is részt vett, akit ő a női tökéletesség példányképeként tekintett és a fia hitveséül szánt, csak annál inkább felbőszítette. Hiába magyarázta Otockáné, hogy a fia elcsábított egy ártatlan leányt és hogy miss Anney egy angyal, akinek csak az volt a vágya, hogy viszontlássza Jastrcebet és azt az embert, aki, bár élte vesztét okozta, mégis sosem tudta a szivéből kivetni . . . Hogy miss Anney egy heti gondolkozási időt

adott Ladislausnak és Ladislaus visszavonulhat, ha kedve van, bár hogy ez esetben minő véleménnyel lennének felőle, azt jobb elhallgatni.

Hiába, Krcyckáné haragjában konokul megmaradt mellette, hogy ő és fia csunya intriga áldozatává estek.

De azért igazságos lelkét fiának büne is gyötörte és szive mélyén érezte, hogy Skiba Hannának volna egy és más jogos követelése Ladislaus-al szemben. Ő jámbor, istenfélő módon nevelte a fiát, azt hitte, tiszta maradt és nem volna képes effajta bünre, amely most napfényre jött. És most ez is keserves csalódásba döntötte a szivét.

Áttöprengett éjszaka után, másnap felkereste rokonát és Ladislaus gyámját, a prelátust és miután előbb a templomban meggyónt és megáldozott, tanácsot kért tőle.

De az öreg főpap, miután az egész esetet figyelmesen végighallgatta, először is ezt kérdezé :

— Mindenekelőtt azt óhajtanám tudni, mint vélekedsz te a dolog felől?

Krcyckáné azt felelte, hogy bár tudja, Isten színe előtt minden ember egyforma, mégis az effajta házasságok többnyire boldogtalanok. A világ rossz, az emberek gonoszok és keserüséget, vizályt, tátongó ürt támasztának a házastársak között. Az ő fia ambiciózus, büszke és épen mert szeretné a feleségét, nagyon szenvedne az effajta bántalmak alatt.

— Aki e világban él, annak mindennel

számolnia kell, még a rosszindulattal és az ostobasággal is.

Az öreg főpap csendesen felelé :

— Azzal csak úgy számolhatunk, ha biztosítjuk magunkat ellene, nem pedig elébe sietünk. Nos még egy kérdést : — Miért kell a fiadnak mindenáron boldoggá válnia?

Krcyckáné ámulva tekintett reá :

— De hiszen az anyja vagyok.

— Igaz ; de vannak dolgok, amelyek fontosabbak, mint a boldogság, legalább is a földi boldogság . . . ugy-e bár?

— Igen.

— Amit a világról beszéltél, többé-kevésbé igaz. Talán csakugyan vannak okok, amelyek az effajta házasságok boldogságát csökkentik, az életben mindig meg kell mérlegelni, mi a magasabb és mi az alantasabb, mi a fontosabb és mi a lényegtelenebb és mindig a lelkiismeretünk szerint kell cselekednünk.

— Ah, hát mit tegyek ! — sóhajtá Krcyckáné — hogyan cselekedjek?

A pap a falon függő feszületre pillantott és így felelé :

— Mint egy keresztény nő.

Kis ideig elhallgattak.

— A tanácscsal meg vagyok elégedve — szólt végre Krcyckáné. — Köszönöm.

VI.

Mialatt anyja a templomban és a prelátusnál időzött, Ladislaus dacára a korai órának, elsietett Otockánéhoz.

Midőn belépett, az elébe nyujtott kezét oly hosszasan csókolta meg, hogy Otockáné rögtön eltalálta, mely gondolat vezette ide.

— Tudtam, hogy így fog történni! — tudtam, — szólt meghatva.

És Ladislaus lágy, remegő hangon felelé:

— Nem volt szükségem egy hétre tisztaiba jönni affelől, hogy nem tudok élni nélküle.

— Tudtam! — ismételte Otockáné. És az anyjával már beszélt?

— Nem. Tegnap még olyan voltam, mint egy örült, s ma reggel kerestem ugyan, de már nem volt honn, a templomba ment.

Otockáné arca elborult.

— Ó, tegnap nagyon haragos volt, adja Isten, hogy megbéküljön, mert attól sok függ.

— Nem minden — felelé Ladislaus. — A jó Isten tudja, mennyire szeretem, tisztelen

anyámat és milyen szívesen engednék minden óhajának. De ennek is megvan a határa. És itt nem csupán az én boldogságomról van szó, hanem annak a lánynak a boldogságáról is, aki a legdrágább előttem a világon. Reménylen anyám beleegyezését, ám ha meg is tagadná, ez nem változtatna a dolgon.

— Annán is mulik ám a dolog — felelé Otockáné — tegnap este sokáig beszélgettünk. Sirt és kiöntötte a szivét előttem. És azt mondá, ha csak legtávolabbról látja, vagy akár megsejti, hogy kötelességből tér vissza hozzá, hogy ugyszólván „leszáll“ hozzá, nem megy nőül önhöz, mert ő is büszke ám . . .

— Édes drágaságom! — szólt meghatva Kreycki.

— És hogy egyébként sem akar egyenetlenség okozója lenni anya és fiu között.

— Már pedig az én elhatározásomon mi sem változtat. És hiszem, bizom benne, hogy a fia boldogságáért anyám is hálás lesz iránta.

— Megismételhetem ezt Hanna előtt?

— Ezért jöttem ide. De még egy kérésem volna. Szavammal fogadtam, hogy egy hét lefolyása előtt nem mutatkozom előtte. Ez ígéretem alól csak ő maga oldhat fel. Már pedig a jelenlegi körülmények között semmi értelme sem volna e fölösleges gyötrődésnek, mert az én elhatározásomon nem egy hét, de hónapok, esztendőök sem változtatnának. Ismételje ezt előtte kedves kuzin és kérje a nevemben, oldjon fel ígéretem alól.

— A legnagyobb örömmel. Tudom, nem fog nehezére esni.

— Köszönöm. Most pedig sietek az anyámhoz.

Mielőtt távozott, Mária lépett be a szobába. Bár Ladislaus és miss Anney korábbi viszonyáról mitsem árultak el előtte, azt már ő is tudta, hogy miss Anney azelőtt Skiba Hanna volt, és végtelenül kíváncsian várta a történendőket. Izgatottan kipirult, kérdő arcoskájával oly ennivalóan bájos volt, s oly komikus, kíváncsi tekintetet vetett a két jelenlévőre, hogy Ladislaust is jókedvre hangolta.

Odalépett a kis kuzinhoz, megszorította a kezét és siri hangon szólt :

— Már késő.

— Miért késő? — kiáltá ijedten a kicsike.

— Mást választott.

— Ki?

— Kajetan kisasszony.

És jóízűen felnevetett. Mária a jókedvből azt következtette, hogy a dolgok nem állhatnak valami rosszul, de közelebbit akart tudni és mint egy elkényeztetett gyermek, dacosan topantva lábával, felkiáltott :

— De hát mennyire vannak tulajdonképen? Egész éjjel nem aludtam az izgatottságtól. Hogy áll a dolog?

Krcycki, miss Anney lakásának irányába mutatott és így felelt :

— Minden remény, öröm és boldogság ott pihen !

Aztán kezét csókolt szép két kuzinjának és elsietett.

Utközben elkomolyodott és a szive elszorult, a jelenetre gondolva, amely esetleg-
anyjával szemben vár reá.

Anyját a kis szalonban találta, mintha őt várta volna. Arca szokatlanul szelid, szinte szomoruan békés volt, és ez még nagyobb aggodalommal töltötte el a szivét, talán könnyek, kifakadások kerülnek sorra, azt még nehezebb elviselni, mint a haragját.

És alighogy belépett, kissé bizonytalan hangon kérdezé :

— Anyám, olvastad a levelét?

— Igen. De már előbb is tudtam mindent, Zsófiától.

— Gronski említette, hogy Zsófiával összekülönböztél?

— Igaz ; de ezt kisimíthatjuk. Most mindenek előtt a te őszinte vallomásodat szeretném hallani.

És Krecycki őszintén elmondott mindent. Kétségeit, gyötrődését, lelki tusáját és végül meggyőződését, hogy szerelme mindennél erősebb és nem tudna lemondani Hannáról. A boldogságot csak az ő oldalán tudja elképzelni. Az első, az egyetlen nő, akit egész lelkéből, szive egész szerelmével szeret . . . akihez a hála is köti, hiszen az életét mentette meg és akivel szembe jóváteendő büne is van . . .

— Alig tudom elhinni, hogy megbocsátott és hogy most is szeret és kész egész drága életét hozzám kötni . . . És én érzem, hogy én

csak vele, csak mellette tudok boldog lenni. Pedig itt nem is csak a boldogságomról, hanem a becsületemről is szó van.

És könyörögve, összekulcsolt kezekkel tekintett az anyjára.

— És mindent a te kezébe fektetek, anyám; az egész életem, a jövőm, lelkem nyugalját, a boldogságom, a becsületem.

Kreyckiné két kezébe fogta fia arcát és megcsókolta a homlokát.

— Édes fiam, tudod, hogy én egy öreg-asszony vagyok, telve a régi világ előítéleteivel. Hazudnék, ha azt mondanám, könnyü szerrel törődöm bele választásodba. Hiszen én mindig azt gondoltam, hogy az én fiannak még egy hercegnő is kevés a hitveséül. A boldogságodat is féltettem. Nem Hanna személyét illetőleg, de a körülményeket tekintetbe véve. És mikor megtudtam a történeteket, megijedtem . . . A világra gondoltam, az emberekre, akik között élnetek kell. Sok boszuság, bántódás fog érni részükről és ez talán nőd iránti szerelmedet keserűséggé változtatja . . . De ma reggel, mint ha felnyílt volna a szemem. A szívem megtisztult a gőgtől, büszkeségtől, és csak a lekiismeretem szavát követtem. És így nem tartatlak vissza fiam e házasságtól.

Ladislaus e szavak hallatára lehajolt és csókokkal halmozta el anyja kezét.

— Édes, drága jó anyám! milyen boldog vagyok!

— Én is, mert most már nem aggódom

boldogságodért. Látom, hogy igazán szereted Hannát.

— Imádom !

— Hiszem . . . elhiszem.

Pedig mindaketten csalódtak egymásban és önmagukban. Mert Ladislaus bár lágy szivü volt, mégsem volt a tulságosan mély, egész életre kiható érzések embere.

— Most pedig fiam, — folytatá Krcyckáné, — beszéljünk a tennivalókról. Hannát tárt karokkal kell fogadnunk és megértetnünk vele, hogy az által, hogy családjunkba lép, ő kötelez hálára bennünket.

— Ah és ez így is van !

— Szeretnék rögtön hozzáietni. Azt hiszem téged is felold ígéreted alól, hogy egy hétig ne közeledj hozzá.

— Ha te kéred reá, anyám !

— Mikor menjek ?

— Most, — ó most rögtön !

— Itt vársz be, vagy Zsófiánál ?

— Itt. Zsófia esetleg Máriát a próbára kíséri.

És Krcyckáné rögtön utra kelt. Utközben olyas gondolatokkal is foglalkozott, amelyek felől Ladislaussal ugyan nem beszélt gyöngéd-ségből, de amelyek praktikus anyai szivét mégis foglalkoztatták.

— Ugyan a házasságba akkor is beleegyeznék, gondolá, ha Hanna mivel sem birna, de mégis tudni óhajtanám, mennyije van.

Biztatta a tudat, hogyha esetleg nem is bir milliókkal, ami Angliában szerény módnak

tekintetik, Lengyelországban tekintélyes vagyonnak nevezhető.

Ilyes körülmények között csengetett be miss Anney ajtaján.

A jelenet a két nő között úgy folyt le, mint előre várták. Meleg, szívet megindító őszinteséggel közeledtek egymáshoz, mint anya és leánya, és mikor Krecyckáné a látogatásáról visszatért a hotelbe, oly lángoló dicséretekkel beszélt Hannáról, hogy Ladislausnak boldogságában könnyek szöktek a szemébe.

Negyedóra mulva már ő is ott térdelt imádottja lábai előtt.

— Szerelmem, angyalom, hitvesem! —
suttogá tuláradó szívvvel, átkarolva a térdeit.

VII.

Néhány nap mulva Gronski kedves vendégeket kapott. Dzwonkowski, az öreg közjegyző és Scremski doktor látogatták meg.

Mindkettőjüknek örült, mert mindkettőjüket kedvelte és nagyra becsülte. Szívélyesen üdvözölte őket és érdeklődött, mi ujság a városban.

— Ej, hát csak élünk, élünk! — felelte lármásan a doktor. — Pedig ebben az időben ez elég nagy művészet. A rendőrség nem tartóztatott le, banditák nem ütöttek agyon, szocialisták nem röpitettek a levegőbe, tehát élünk, sőt ime eljöttünk Varsóba. Én, mert az utam vezetett erre, tovább megyek Wolhyniába, ez az ur pedig Mária kisasszony hangversenyére jött. Mióta erről olvasott, nincs nyugta és kénytelen voltam számára egy varsói kurát előírni . . . mert öreg szívében ifjui tűz ég . . . ha, ha!

Az öreg ur mérgesen pattant fel.

— Csak gunyolódjon, méregkeverő!

— Ugy méregkeverő, mégis ki hív el mindennap magához, kinek a pulzusát kell

naponta végigtapogatnom? No várjon csak, ha magára marad, majd meglássa, mivé lesz nélkülem.

— Hát csakugyan Wolhyniába készül? És mi lesz a betegeivel? — kérde Gronski.

— Talán meggyógyulnak azalatt. De komolyan venni nem kell. Van ott egy félbolond öcsém, aki állítólag gazdasággal foglalkozik, valójában a parasztjait bolondítja el és megtömi a fejüket lengyelelles eszmékkal. Annak akarom a fejét kissé helyre csavarni. Valami népgyűlés lesz, ott fogok szónokolni. Csak éppen annyi időm marad, hogy Mária kisasszony hangversenyét végighallgassam.

— Mikor utazik?

— A gyűlés egy hét múlva lesz. Ezalatt itt Varsóban van dolgom. És sorra látogatom a kedves ismerősöket. Köztük Otocskánét és Krecykit is. Hogy van Krecycki barátunk?

— Mint a hal a vízben. Legközelebb meg-nősül.

— No lám! Persze a szép angol virágszál?

— Igen. Bár kiderült, hogy az angol virág nem is angol, hanem hamisítatlan lengyel, még pedig mezei virág.

— Mit beszél?

— A dolog többé nem titok. Miss Anney valójában Skiba Hanna.

És Gronski előadta a történeteket, anélkül, hogy a Ladislaus és Hanna közötti ifjúkori epizódot megemlítené.

A két férfi ámulva hallgatta. A doktor izgatottan csapott a térdére és felkiáltott :

— Ah, ha én azt tudtam volna !

— Nos, mi történt volna? — kérde a jegyző.

— Akkor nemcsak fülig, de fülön tul belészerettem volna. Ah, micsoda szerencsés fickó ez a Krcycki ! Nos, most nem marad egyéb hátra, mint hogy tört szivemmel elsiessenek miss Anneyhoz és szerencsét kívánjak eljegyzéséhez. Végre is Krcycki jó fiu és ha nem is fogja talpraállítani Lengyelországot, mégis, legény a talpán, a leány pedig egyszerűen kapitális ! Gyönyörű pár lesz ! Szeretném látni őket !

— Ennél mi sem könnyebb — felelé Gronski. — Tegnap megbeszéltük Otockánénál, hogy ma valamennyien elmegyünk a hangverseny főpróbájára, az urakat is elviszem és onnan együtt megyünk reggelizni.

— Pompás ! — kiáltá lelkesen a jegyző. Gronski az órájára pillantott.

— Igen. De még van időnk. Most a teremben valami gyűlést tartanak, s mig utána kiszellőzik, a székeket sorba állítják, beletelik egy jó félóra.

De az öreg közjegyző annyira türelmetlen volt, hogy csakugyan jóval a kellő idő előtt már ott álltak az épület előtt.

Benn még a gyűlés folyt és hol erősebb felkiáltások, hol halkabb zugás, moraj hatolt ki hozzájuk.

— Miféle gyűlés ez? — kérde a doktor.

— Magam sem tudom. Ilyesmi most

napirenden van. Politikai, irodalmi, tudom is én miféle összejövetelek.

— Irigylendők ezek a varsóiak!

— Nem éppen. Ez összejövetelek ritkán foglalkoznak okos dolgokkal. Sőt leggyakrabban olyan ostobák, hogy szinte szégyelni valók.

— Már jönnek kifelé, — jegyezte meg a jegyző, — de miért ilyen lármával?

— Várjunk csak. Itt ugylátszik valami botrány van készülöben.

Csakugyan botrány támadt. Az emberek kalap, sapka nélkül, egy gomolyagban rohantak ki. Kezek, botok és ernyők hadonáztak dühösen a levegőben, amelyet vad kiáltások zaja töltött be.

Aztán vagy tizenkét ököltől zuditva, hajadonfővel, tépett ruhával egy férfi repült le a lépcsőkön és egyenesen a lentállók elé bukott.

— Sidwicki! — kiáltá ámulva Gronski.

Sidwicki kinosan feltápászkodott, aztán öklével előbb megfenyegetve a tömeget, Gronski felé fordult:

— Ah, te vagy? Kidobtak... egy pár oldalbordám összetörték és ruhám széjjel szaggatták. De nem baj én is bezuztam néhány koponyát s néhány görbe orrot egyenesre lapítottam. Egyszer már történt velem ilyesmi. Úff!

— Jer, nem állhatsz itt tépett ruhával, hajadon fővel.

— Nem. De előbb hadd vegyek lélegzetet. Hé, küldönc!

A bérszolga közelebb jött.

— Polgártárs ! Fogd ezt a ruhatár jegyet és hozd le a kalapom és a felöltöm. Itt van, ez itt a tiéd.

— De hát mi történt ?

— Rögtön, rögtön. Előbb hadd jussak a ruhámhoz, aztán siessünk be a cukrászdába, mert ha kijönnek és itt találunk, még nektek is jut az ütlegekből.

— Politikai gyűlés volt ?

— Ahogy tetszik. Siklewer kisasszony tart előadást a „felvilágosításról“. A terem zsufolva van, jelen vannak Citromsav kisasszony, Epéske nagysád, Tövis urhölgy és Csipős szerkesztő . . . Felségesen mulattam . . .

— Látjuk.

— Nem hiszed ? De kérlek, ösmertess meg az urakkal. Hiszen én vagyok a nap hőse.

Gronski bemutatta Sidwickit meglepett kísérőinek. S midőn a szolga lehozta a kalapot és köpenyt, mindannyian a közeli cukrászdába siettek.

Ott először is Sidwicki felhajtott egy pohár konyakot s csak aztán szólt :

— Tehát egy, főleg az ifjuságot „felvilágosító“ gyűlés volt. A hallgatóságnak, különösen az ifju részének csakhamar melege támadt Citromsav kisasszony felvilágosító szónoklata alatt. Bravó ! — kiáltoztak — az öregek közül néhányan : Gyalázat ! azután még néhány ecetes ugorka ábrázatu urhölgy beszélt s nagy volt a lelkesedés. Felségesen mulattam. Mert hát én is hive vagyok a „felvilágosítás“-nak, különösen ha ilyen mulatságos formában

történik. S felállva, szólásra jelentkeztem engedelmet kérve, hogy a tisztelt gyülekezetnek egy verset felolvassak. Előre is kaptam néhány bravót. A vers véletlenül a saját művem volt, egy kitünő paródia, de az érzéketlen emberek tetszését nem nyerte meg, mert alig olvastam néhány sort belőle, orditozni kezdtek :

— Ez csufolodás! Hagyja abba! Ki vele! . . . Ki vele!

— Vagy ötven kéz ragadott meg és kiperditettek, alapos ütlegek kíséretében. Így jutottam kedves társaságtokba. És ismétlem, felségesen mulattam.

— Ön bátor ember! — szólt az orvos. — Ilyes gyűléseknek, ha másként nem, botránny árán kell végét vetni. Ön helyesen cselekedett és erős nemzeti érzékkel bir.

— Én nemzeti érzékkel? — kacagott Sidwicki — tegnapelőtt egy nemzeti demokrata gyűlésről repitettek ki . . .

— Ez hát a legujabb sportod? — nevetett Gronski.

Itt véget ért beszélgetésük. Az ablak előtt fekete tömeg hömpölygött tova, a gyűlésről távozók, közöttük egész sereg kipirult arcu bakfis és deák.

S midőn szerte széledtek, csakhamar néhány derüs, tavaszias, napsugaras alak közeledett, Hanna, Mária és Otockáné, Kreycki kíséretében.

VIII.

Krcycki életének ez ugynevezett legboldogabb időszakára árnyékfoltok is vetődtek. Bár Hanna iránti szerelme napról-napra növekedett, egyes apróbb kellemetlenségek is felmerültek, aminőket anyja előre megjósolt. Midőn például a goreki Wlocka hölgyek felkeresték Krcyckinét, hogy Kajetan kisasszony és Dolganski esküvőjére meghívják, csak igen kényszeredetten és inkább mély részvétet kifejező arccal kívántak szerencsét fia házasságához.

Midőn aztán néhány nap mulva kiderült, hogy a hölgyek közül egyedül Hanna nem kapott meghívást az esküvőre, Ladislaus haragjában Dolganskit akarta felelősségre vonni s a botrány előidézésétől csak olyan módon tudták visszatartani, hogy ugy az anyja, mint Otockáné és Mária kijelentették, Hanna nélkül ők sem vesznek részt az esküvőn.

A „társaságban“ hetekig egyébről sem beszéltek, mint e különös eljegyzésről.

Skiba... Hanna... ez a két név járt szájról-

szájra a szalonokban, a high-life érdeklődését az kötötte le, politikai kérdés minden háttérbe szorult, midőn legközelebb Hanna vőlegénye és Otockáné társaságában egy lóversenyen megjelent, szinte elégettek a reá szegződő látcsövek kereszttüzeiben. Regéket meséltek a milliőről, — bár ez nem volt igaz, — mert vagyona ugyanjóval nagyobb volt, mint maga Krcyckáné is remélte, de még az egy milliót sem haladta túl, a közvéleményben azonban óriási arányokat öltött e vagyon, s a „társaság“ vezető hölgyei úgy vélekedtek, aki ilyen anyagi eszközökkel rendelkezik, azt be kell fogadniok kebelükbe. A szépségét már kevésbbé akarták elismerni és Krcyckire ráfogták, hogy a pénzért veszi el.

De ezek csak külsőségek voltak. Saját belső életük egén is tornyosultak fellegek.

Hanna, nevelésénél fogva — angol leányok módjára, — több szabadságot engedett meg magának, s vőlegényével kettesben járt-kelt a városban, olykor hosszú téte-à-téte-ekre fogadta magánál. A szerelmet nem tartotta elegendőnek egy házas élet boldogságára és azt akarta, hogy teljesen megismerjék egymást, igazi, jó barátok, jó pajtásokká váljanak, mielőtt életüket egymáshoz kötik.

Ilyenkor aztán nézeteltérések merültek fel közöttük. Mert a sugaras kék szemü, üde rózsás arcu pajtás oly bűbájosan és csábítóan szép volt, hogy Krcycki a téte-à-téte-eknél teljesen elveszítette a fejét.

Hanna azt akarta, hogy a vőlegénye

első sorban barátja legyen, akinek bármely pillanatban vállára fektethesse a fejét és bizalommal kiönthesse a szivét, anélkül, hogy ő egy leány ily gyöngye pillanatait egyéb gyöngédségekre kihasználja. Krcycki pedig a barátságot épen csakis a gyöngédségek kihasználására tekintette eszközül.

Olykor összekülönböztek, aztán következett a kibékülés. De Krcycki mindig tulmohó volt a bocsánatkéréssel, — s az volt a hiba. Hanna szerint, vőlegényének épen azért, ami egykor közöttük történt, most a kellőnél is tartózkodóbban kell viselkednie; Ladislaus pedig úgy gondolkozott, hogy épen azért többre van feljogosítva mint más volna az ő helyzetében. S érzékei nem hagyták nyugton. Ha olykor holdvilágos estéken kinn álltak egymás mellett az erkélyen, a balzsamos, tavaszi, virágillatos légben, míg a szomszéd erkélyről feljűk csengett Mária csodahegedűje, emberfeletti erejébe és önmegtágadásába került egy eszeveszett öleléssel karjaiba nem szoritani az imádott leányt. S a bucsunál vad, mohó csókot nyomott az üde kis szájra, a tiszta fehér homlokra, amelyre ilyenkor mindig felleg borult, és maguk sem tudták miért, szomoruan, nyomott hangulatban váltak el.

Egyik vitatkozásuk után Ladislaus őszinteségével fegyverezte le Hannát.

— Azt akarod szivem, hogy elérhetetlen magasságba kusszak fel . . . De alkudj meg vele, hogy csak ember vagyok — közönséges

földi ember, — akinek egyetlen büne, hogy téged mindenekfelett szeret.

— Nem akarom, hogy emberfölötti légy, csak azt, hogy becsületes ember légy.

— Az vagyok! Nem teszek semmi rosszat.

— Ez nem elég! Jót kell tenned.

— Majd megtanitsz rá!

— Te is engem.

— Jastrcebben együtt fogunk dolgozni. Hanna, jó példát, áldást terjeszteni embereink között. Szép, nemes hivatás vár reánk. De most szívem, édes, szép virágszálam, ne kivánd, hogy egyre a lajtorja legmagasabb fokán üljek.

És Hannát ilyenkor meghatotta az őszinteség.

IX.

Dolganski mindenben keresztülvitte akaratát jövendőbeli anyósa és feleségével szemben. Kivánságára Hannát is meglátogatták és meghívták az esküvőre. Különösen azzal hatott rájuk, hogy a high-life hölgyei fel akarják karolni Hannát, és többen reményüket fejezték ki, hogy az ő esküvőjükön ott fogják látni a templomban.

Az esküvő a következő hó első hetében volt, az előkelő társaság zömének részvételével. És csakugyan igen sokan főleg azért jöttek el, hogy a milliomos parasztleányt végre egyszer közelről láthassák.

Dolganskira is kíváncsiak voltak, mint ujdonsült férjre és barátai előre örültek, hogy a klubban mennyit tréfálkozhatnak majd a rovására.

De ezuttal csalódtak, mert Dolganski — akit Gronski s egy másik barátja, Gril gróf vezettek, oly komolyan, hüvös nyugodtsággal lépkedett az oltár felé, mintha azt mondaná, hogy ezuttal ő mulat a többiek felett. A so-

vány, hosszú menyasszony is egészen türhetően festett uszályos, fehér selyem ruhájában. Igaz, hogy reszketett, mint a nyárfalevél, de cseppet sem volt nevetséges, mint előre várták. Sőt midőn letérdelt az oltár lépcsője elé, szinte bájosnak találták.

A tekintetek azonban főként Hannán pihentek, ki úgy állt ott, könnyedén Ladislaus karjára támaszkodva, mint egy rózsás tavaszi felhő. Az urak úgy érezték, hogy midőn belépett, a templom mintha egyszerre világosabbá vált volna. Mintha valami meleg, rózsaszínű fény áradt volna ki belőle. Most már nemcsak a millióit, de őt magát is irigyelték Krcyckitől, csakugy mint a hölgyek Hannától Krcyckit, akinek hódító, daliás alakja sugáran magaslott ki a násznép sorából.

Mikor a pap megjelent az oltár előtt, és a menyasszony narancsvirágos fátyolos feje Dolganski kissé kopasz feje felé hajolt, Ladislaus meghatva suttogta Hanna fülébe :

— Nemsokára mi is így állunk itt !

És Hanna rózsás arca még rózsásabbra pirult és lesütötte a szemeit.

Igen, nemsokára ők is ott állnak az oltár előtt, hogy egész életükre egyesüljenek. E gondolatra Hanna lelkét édes érzés remegtette meg és egyben különös, áthatatlan nyugtalan-ság fogta el a szivét.

Ezalatt felhangzott a pap kérdése, — majd Dolganski világos, érthető válasza és Kajetan kisasszony alig hallható igenje. Kezeiket összekötötték a stolával s a ceremonia

véget ért. A násznép kitódult a templomból. Az ifju pár a két óra múlva induló vonattal külföldre készült, s előbb a szállodában legintimebb baráti körben az esküvői diner várta őket. Felhangzottak a szokásos toasztok és ebéd után a fiatal pár átöltözött és kezdetét vette a szokásos bucsuzás. Dolganski pillanatra sem veszítette el a hidegvérét. Előkelő volt és kimért, akár egy angol lord, mindenkivel tréfálkozott, s éppenséggel nem érezte a nap ünnepélyes komolyságát.

Annál szórakozottabb és nyugtalanabb volt a menyasszony. Midőn édes anyja átvezette a szomszéd szobába átöltözni, keserves „ah! és oh!” sóhajtásai áthangzottak a vendégek fülébe és mikor ismét megjelent közöttük, arcát égő pir borította és olyan pillantásokat vetett Dolganskira, mint egy megriadt antilop az oroszlánra. És sápadt mosolylyal suttogá :

— Eduard, indulnunk kell már?

Gronski és Krcycki az ajkukba haraptak, Eduard pedig teljes hidegvérrel elővette az óráját és nyugodtan így felelt :

— Még van öt percünk, gyermekem.

X.

A könnyü árnyékfoltok, amelyek Hanna és Krcycki közé vetődtek, lassan sötét fellegekké tornyosultak. Olykor szinte megszűntek érteni egymást. Hanna mind gyakrabban küzdött a gondolat ellen, hogy Ladislaus, bármily nemes tulajdonságokkal birjon is, alapjában gyöngé jellem, aki a pillanatokban, midőn szenvedélye elragadja, nem tud uralkodni magán, még akkor sem, ha férfi méltóságán ejt ezzel csorbát.

S ez mélyen elszomorította. De még ennél is jobban az a felfedezés, hogy Ladislaus őt akkor, mikor még egyedül miss Anneynak hitte, tisztábban, nemesebb érzéssel szerette, — mióta tudja, hogy a régi Hanna, mindjobban felülkerekednek az érzéki fellobbanások s ez mélyen sértette önérzetét.

Pedig Krcycki igen jól érezte, hogy épen a multban történekeért Hannával még tartózkodóbban kellene viselkednie, mint miss Anneyvel tenné, és épen mert tudta ezt, dühös volt önmagára, hogy képtelen uralkodni ma-

gán és szenvedélye egyre elragadja. Hiába okoskodott, hiába folyamodott az észéhez, ha együtt volt a régi Hannával, a malombeli kis Hannával, a régi vad érzék és szenvedély ellenállhatatlanul hatalmába kerítette.

A levegő olykor feszült volt közöttük, telve villanyos szikrákkal, hatalmas vihart, forgó szelet jelezve, mely mindent elsöpör. S a vihar előbb tört ki, semmint Krcycki sejtette volna.

Egy alkonyatkor, midőn Hannához belépett, különös, szokatlan hangulatban találta. Izgatottan, arcán vörös foltok égtek, és a kis kéz, — melyet üdvözlésül elébe nyujtott, — reszketett.

Eleinte nem akarta elárulni, mi bántja, de midőn Krcycki könyörögni kezdett, hogy ne titkolózzék előtte és ne csak vőlegényének de barátjának is tekintse őt, akinek mindent bizalommal elmondhat, — Hanna ellágyult és szomoru mosolylyal így felelt :

— Nincs szó titokról, de nem akartam a kellemetlenséget elmondani. Megfigyelted Pauline-t, a szobaleányomat?

— Pauline-t? — ismételte Krcycki, — hogyne. Jastrcebben ugyszólván naponta láttam. De miért kérdezed?

— Rettenetes jelenetet rögtönzött s aztán elhagyta a házat.

— Mi okból?

— Magam sem tudom. Mindig izgatott, heves kedélylyel birt, de feltétlenül becsületes volt. Ragaszkodtam hozzá, s ugyanazt tételez-

tem fel róla is velem szemben. De egy idő óta bizonyos ingerült nyugtalanságot észleltem a modorában, anélkül, hogy annak okát sejtettem volna. Idegességnek tekintettem. Ma aztán kitört és — ó, rettenetes volt.

Hanna elhallgatott, arca elárulta, mennyire mélyen hatott reá a dolog.

Krcycki kezét az ajkára szoritotta és úgy kérdezé :

— Mi történt tulajdonképen?

— Ma délután Zsófiával és Máriával a városba készültünk egy és más bevásárlásokat eszközölni. Időközben elküldtem Pauline-t a szabónőhöz új ruhámért. Midőn visszatért és belépett hozzám, a ruhát hirtelen levetette a földre, lábbal tapodta, s rettenetesen kiáltozni kezdett, hogy többé nem akar szolgálni. Első pillanatban egészen elveszítettem a fejem. Azt hittem, megbolondult . . .

— Valószínűleg ! Nos, aztán?

— Becsapta az ajtót és elrohant. Negyedóra múlva eljöttek a holmijáért s a béréért.

Hanna a fejét rázta.

— Ha most e jelenetre visszagondolok, tisztán érzem, hogy a leányt irántam való féktelen gyűlölete vezette ez esztelen viselkedésre. És ez rettenetes csalódás volt számomra.

— Hanna . . . édes Hanna ! — s Ladislaus megragadta menyasszonya két kezét, — érdemes ezen izgalom egy hiszterikus nőszemély gonoszsága miatt? Ügyet se vess reá. Ne feledd, ki vagy te, és ki ő ! Most olyan időket élünk, mikor a legalacsonyabban állók

akarnak a legnagyobbak fölé kerekedni . . . Ilyes dolgok most naponta előfordulnak és tova is szállnak nyom nélkül. A mi életünket annyi öröm és boldogság tölti be, hogy az e fajta apró kellékmertlenséget valóban észre sem szabad vennünk.

Ajkon csókolta, s a szivére szoritotta. Hanna erre még jobban ellágyult. Nem mondott el mindent a vőlegényének. Elhallgatta, hogy a dühtől elvakult leány, elmenőben szinte tajtékozva az arcába vágta :

— Parasztleány ! Inkább te szolgálhatnál engemet, mint én téged ! Az istállóban volna a helyed a tehenek mellett és nem a palotákban.

És Hanna szivébe e szavak éles tövisként hatottak, nem sértő durvaságuk miatt, de mert eszébe juttatták a tényt, hogy csakugyan parasztleány volt, eszébe juttatták korábbi viszonyát Krcyckihez és rettegés fogta el. Vajon hány ehez hasonló jelenet játszódik még le a jövőben . . .

Krcycki vigasztaló gyöngéd szavaira úgy tett mint a gyermek, aki annál jobban sir, minél jobban babusgatják.

Gyengeség fogta el. Erős idegei, ellentálló képessége felmondta a szolgálatot, ellágyult és keserves zokogásra fakadt.

És mert szégyelte könyeit, elrejtette piruló arcát.

— Hanna, édes Hannám ! — ismételte egyre Krcycki !

Csókjaival borította el szőke haját, majd

két kezébe fogva az édes arcocskát, lecsókolta könyeit.

Hanna nem ellenkezett. S egy pillanat múlva Ladislaus ajkát a remegő kis szájra nyomta.

— Hanna, Hanna! — lihegé szinte fuldokolva. A szenvedélynek tüze ismét teljesen hatalmába kerítette, s elsötétítette a józanágát, a szívét, a gondolatait. Mint egy részeg, ugy szivta magába a leány hajának illatát, lihegő lélekkészét s végül mámoros vad öleléssel a karjaiba szoritotta.

— Hanna, Hanna! . . .

S így történt, hogy megsértette mélyen, halálosan . . . fájalmát uj fájdalommal tetőzte; a régebbi sérelemhez ujat fűzött hozzá és tátongó, áthághatatlan szakadékot támasztott közöttük . . .

XI.

Midőn másnap reggel Krcycki rövid, nyugtalan álm után felébredt, utálat és düh fogta el önmaga iránt.

Élénken emlékezett a tegnapi történetekre. Emlékezett, hogy Hanna végül ajtót mutatott neki. Emlékezett a saját gyalázatos kifakadására, mikor végül vak szenvedélyében odavágta a makacsul ellentálló leánynak, hogy ha az ellentállás oka abban rejlik, mert fél, hogy megadása esetén ő talán nem venné el feleségül, akkor csalódik . . . Tehát értésére adta, hogy a vonakodást ugyszólván csak hideg számításnak tekinti . . . És ezt ő mondta, ő, Krcycki, aki gavallér, uriembernek tekinti magát, — ő mondta annak a leánynak, akit szeret, — és akit feleségül akar venni . . . Ó, mindenre emlékezett! — és undorodott önmagától.

És mindez valóság volt!

Mit tegyen? Leült és egy levelet irt, hosszú, alázatos, könyörgő levelet, amelyben beismeri bűnét és a bocsánatot csak a régebbi szép órák emlékéért reméli és könyörög az

engedelemért, hogy élőszóval is megismételhesse a levélben elmondottakat.

De a küldönc nem hozott választ. Ekkor kétségbeesés fogta el. És harag! Ennyit mégsem érdemelt.

De Hanna talán csak gondolkozik, mit feleljen, azért késik a válaszzsal. Türelmetlenségében sétára indult a városban. Ha egy óra mulva visszatér, biztosan itt találja Hanna levelét.

Vagy nem! Egy óra gondolkozási időt hagy neki, de a válaszáért akkor maga megy el.

Be is csengetett hozzá egy óra mulva. De nem fogadták. Elmenjen Otocskánéhoz? Nem, — sem neki, sem anyjának nem mondhatná el az okot, mely e feszültséget közöttük előidézte. És minél több nehézség tornyosult fel előtte, annál kétségbeesettebbé vált. Lemondjon valamiről, amit már annyira a magáénak tekintett? Soha . . . soha . . .

Gronskihoz ment. Ugy vélte, ő az egyetlen, akihez bizalmával fordulhat, és aki talán jótanácscsal szolgál. De itt is csalódás várta. Gronskit egy könnyebb természetű szembaja néhány nap óta a szobához kötötte, s így kedvetlen volt és barátját egykedvűben fogadta, mint egyébkor. Krcycki pedig szégyelte előadni összekapásuk tulajdonképeni okát és csak holmi kis „félreértésről“ hebegett.

— De hát végre is mi történt közöttetek? — vágott közbe végül türelmetlenül Gronski. Ameddig a részleteket nem ösmerem, nem vállalhatom a békéltetést.

De úgy látszik az egész dologra nem fektetett nagy súlyt, mert kezével legyintve még hozzátette :

— Ám legjobb, ha magatoktól megbékültök . . .

— Nem. A dolog komolyabb, mint gondolod. Magunktól nem jutunk a békülésig.

És arcán szégyenkezés és komoly nyugtalanság tükröződött vissza.

Végül alig hallhatóan mondá :

— Ha . . . át is léptem . . . bizonyos határokat . . . hidd el, akaratomon kívül . . .

És hirtelen elhallgatott.

Gronski meglepve tekintett reá és ezt kérdezé :

— És ő?

— Ha . . . csakugyan végleges válasra kerül a sor, — annál kevésbbé szabad e dologról most beszélnem. Ő . . . egyszerüen ott hagyott — és többé nem jött vissza.

— Szegény leány! — kiáltá Gronski. És hallgattak.

Gronski hatalmas léptekkel mérte végig a szobát, miközben így mormogott : — Hihetetlen! . . . Hallatlan! . . . és arca egyre komolyabbra és hidegebbre vált.

Aztán leült és egyenest Krcyckire tekintve, erős hangsúlylyal így szólt :

— Már sok embert ösmertem, — legelőkelőbb arisztokratáink között is, akiknél fényes nevük és felületes társadalmi mázuk alatt, amelyet kitünő nevelésüknek köszönhettek, alapjában semmi egyéb sem rejtőzött,

mint a legközönségesebb durvaság. Ha ez a megjegyzésem némi vigasztalást rejteget a számodra, fogadd el; egyebet nem tudok.

Krcycki halántékán haragjában kidagadtak az erek. Pillanatig erősen küzdött ellene, hogy ki ne törjön és a sértésre hasonló sértéssel ne válaszoljon. De uralkodott magán és csak annyit mondott, hangtalanul:

— Ezt megérdemeltem . . .

Gronskit ez őszinteség nem fegyverezte le. És így folytatta:

— Nem kedvesem. Nem veszem kezembe a dolgot. Mert ez meggyőződés ellen volna, Neked kevésbé szabadna átlépni bizonyos határokat, mint bárki másnak, épen a multa való tekintettel. Menyasszonyodnak is csak ez lehetett a felfogása és jogosan cselekedett, mikor neked ajtót mutatott. A dolog csakugyan komolyabb, mint gondoltam. Sőt annyira komoly, hogy nem is látom a megoldását. Mert Hannában nemcsak a jövődöbéli hitvesedet sértetted és aláztad meg, hanem a saját becsületedet is. Tiszteletet többé sosem érezhet irántad.

— Tudom. És mindezt magamnak is elmondtam. De ma reggel irtam neki és bocsánatáért könyörögtem. Nem felelt. Elmentem hozzá, nem fogadott. És most ide jöttem hozzád, itt keresem utolsó menekülésem . . . Egyetlen dolgot hozhatok fel a védelmemre. Gyalázatosan komiszul, aljasan viselkedtem, de pillanatig sem szüntem meg szeretni őt. És nem tudok élni nélküle . . .

Gronski ismét fel s alá lépkedett a szobában. Krcycki szavai kissé meghatották.

Az pedig így folytatta :

— De ha a leveleim nem olvassa, engem nem fogad, hogy mondjam el neki mindezt. Tehát másnak kell elmondania. Otockánéval vagy az anyámmal nem beszélhetek e dologról. Így hát benned biztam ; ha te is visszautasítsz, senkim sincs.

— Nézz szemébe a valóságnak, — felelte kissé enyhébben Gronski. — Lehet, hogy a szerelmét széjjel tépted. S ami egyszer már nincs, azt honnan vegye elő ?

— Mondja hát meg ; legalább mondjon valamit !

Ismét hallgattak.

— Ide hallgass, — szólt végre Gronski. — Barátod voltam mindég, de a küldetést mégsem vállalhatom, már azért sem, mert menyasszonyod, aki neked sem felelt, nekem még kevésbbé válaszolna. Próbáld meg más uton. Hanna gyakorta elkiséri Máriát a próbára s ilyenkor én kísérem őket haza. Jer hát velem. Talán alkalmat lelsz rá, hogy néhány szót válts vele. Én majd Mária mellett megyek s te hátra maradhatsz Hannával. Talán nem fog visszautasítani, már Máriára való tekintettel sem, aki az egészbe nincs beavatva. Ekkor elmondhatod neki, amit most nekem mondtál és kérhetsz, ha akár egy utolsó kihallgatást is. Ezt megpróbálhatjuk . . .

Krcycki megszorította a kezét.

— Most pedig menj, a kezed ég. Lázás vagy. Igyekezz kissé lehűlni.

XII.

Leskowic most már ha csak a távolból is, de naponta látta Máriát. Észrevétlenül utána lopózott, mikor a próbákra ment és lépésről-lépésre követte. Sőt, miután a cselédség között volt néhány „elvtársa“ még a hangversenyterembe is belopózhatott, amely ilyenkor a próbák alatt homályba borult és meghúzódhatott valamelyik páholy sötét mélyében

A homályos teremben csak egyetlen világos pont volt, a pódium s ennek szélén állt a kecses, ragyogó, lübbajos leány, akinek légies alakjáról, liliumtisza arcáról Leskowic pillanatra sem tudta levenni láztól csillogó tekintetét. Mintha egy oltárképet, egy szent szügies alabastrom szobrát látná, amely még az ő földi szenvedélyektől háborgó lelkét is megtisztítaná minden salaktól.

Fanatikus fantáziája izzó gondolataitól égő koszorut vont az alak köré, álmai szárnyra kaptak és vad, mohó vágy fogta el . . . Küzdött önmagával, gyötrődött és szenvedett . . .

Olykor az örülethez állt közel. Ilyenkor

szerette volna felgyújtani az egész várost, és a lángtengerből azt az egyetlen ezüstös leányalakit kiragadni, magához szorítani és vele együtt szökni, vagy vele együtt pusztulni el . . . Ah, ha majd kiüt a forradalom véres harca, elkövetkezhetik e felséges óra !

Imádtá és egyben gyűlölte Máriát ! Mert úgy érezte, hogy őt csak kuszó féregnek tekinti, amelyet lábbal tapodni sem érdemes. A leveleit, szerelemtől izzó leveleit talán félredobja . . . Azt persze nem is sejtette, hogy e levelek sem jutnak Mária kezébe, mert Otockáné veszi át és azonnal a lángok martalékává dobja őket.

— Ugy megy el mellettem, mint egy kóbor kutya mellett ! Nem is lát . . . meg sem ösmer !

És ez igaz volt. Mária, ha látta is az utcán Leskowicot, nem ösmert reá, szökére festett haja és a sötét pápaszem miatt, amelyet viselt.

A diákot pedig szenvedélye, fanatizmusa mindjobban kergette az örülés felé. Ah, eljön az idő, mikor e kényes baba és hozzátartozói az ő hatalmába kerülnek, az ő kezébe és kedvére széjjelmorzsolhatja őket. Az lesz a diadal, a győzelem, a földöntuli gyönyörűség magasztos perce !

Közben lesoványodott, arca fakóra vált és valójában inkább a kórházágyon való halál vése fenyegette, mint lázas álmainak valóra válása.

Ilyen hangulatban találta Pauline akkor, mikor a Hannával való nagy jelenet után, mint

egy forgószél berontott Leskowic kis padlás-szobájába.

A leány arca oly sápadt, izgatott volt, szemei oly nyugtalan, ijesztő tűzben égtek, hogy a diák meglepve kérde :

— Mi történt?

És Pauline így felelt :

— Már nem vagyok a parasztleány szolgálatában !

Elhallgatott, mert elakadt a hangja, csak az arca vonaglott görcsösen.

Leskowic csak annyit értett, hogy elhagyta szolgálati helyét és várva a továbbiakat, kérdőleg tekintett reá.

— Hát nem tudja ! — lihegte a leány, két kezét ziháló keblére szoritva. — Nem tudja, hegy feleségül veszi? . . . Pedig nem is angol nő, hanem parasztleány ! És ennél szolgáltam én ! . . . És ezt akarja feleségül venni, egy parasztleányt ! . . . Egy parasztleányt ! . . . Ő !

És ideges, hiszterikus zokogásba tört ki. Leskowic kissé megijedt e vad kitöréstől, de mégis megkönnyebült a felfedezésre, hogy Krcycki miss Anneyba szerelmes és nem Máriába, mint ő gyanította. És most már érdeklő hallgatta a leány előadását, ki elmondá, hogy az előkelő angol leány egy rceszlewói parasztkovács leánya és hogy ő a kulcslyukon át látta, mikor Krcycki — Krcycki ! térdén állva csókolta e parasztleány kezeit ! Ezután már nem türtőztette magát és a legelső alka-

Iommal szemébe vágta a sérelmeit és faképnél hagyta.

— Csillapodjék — így akarta megnyugtatni Leskowic — majd megfontolunk mindent.

De a leány ingerülten felelte :

— Nem azért jöttem, hogy lecsillapodjam. Eddig közös szenvedéseinkről beszélt és most csillapítani akar ! Segítséget, támogatást akarok.

— Azt akarja hát, hogy ne vegye feleségül?

— Mi egyebet akarhatnék?

Leskowic szívesen állt volna a leány segítségére, ha egyébből nem, hála érzéséből. Pedig most már nem neheztelt Krcyckire, miss Anneynek pedig csak egyet nem bocsátott meg.

— Parasztleány volt, munkásleány és „bourgeoise“-á lett. Ez a büne . . .

— Ez vagy más — az mellékes. Most nem erről van szó. Hanem arról, ő — vagy én ! . . . Ért engem?

— Értem. Hát mit tegyünk?

— Mikor ön a rendőrség elől menekült, én nem kérdeztem : — Mit tegyünk?

— Igaz, de . . .

— Nem-e azt mondá, hogy mi most mindent keresztül vihetünk?

— Igaz.

— Hát inkább az egész világ pusztuljon, semmint ez a házasság megtörténhessék.

Leskowic merőn rátekintett, aztán kis szünet után így szólt :

— Krcyckit egy izben már halálra ítélték . . . ha egy golyót röptenének a koponyájába, senkit sem vehetne el feleségül.

A leány erre halálsápadtra vált, aztán felugrott és mint egy vadmacska ugrott a beszélőre :

— Mit? rikácsolá. — Őt? Csak egy haja szálát görbitsétek meg és tudom Istenem, hogy mindannyiatokat . . .

Leskowicnak is elfogyott a türelme. Beteg is volt, ingerült, boszus és elkeseredett.

Ő is felugrott hát :

— Aki árulással fenyeget, annak a halál a büntetése !

— Halál ! — kacagott gunyosan a leány. Ah, a halál számomra életet jelent !

— Számomra is !

Ugy tekintettek pillanatig egymás szemébe, mint két kétségbeesett őrjöngő. A diák tért először magához és két kezébe szorítva a fejét, felkiáltott :

— Ah, milyen szerencsétlenek vagyunk !

— Igen . . . — zokogta Pauline.

Leskowic megnyugtatón igyekezett az izgatott leányt, ez sikerült is neki némileg azzal a határozott kijelentésével, hogy ne féljen, Krcycki semmi esetre sem fogja nőül venni a gyűlölt vetélytársnőt. De most mindenekfelett szállásról kellett gondoskodniok Pauline számára.

Leskowic egy közelben lakó „elvtársnő“nél helyezte el. Azután komolyan foglalkozni kezdett a gondolattal, mi módon mutathatná

most ki háláját a leánynyal szemben, aki életét mentette meg. Mert elsősorban most e hála érzése ösztökélte cselekvésre, másodsorban Mária iránti szerencsétlen szerelme és végül a szociális igazságérzet, amelyet annyiszor hangsúlyozott Pauline előtt.

— Mert mire törekszünk? — tünődött. — Általános, szociális igazságra. Hogy e mögött többé-kevésbé személyes indító okok rejtőznek, nos ez természetes. Én, csakugy, mint ez az eszelős leány, szerencsétlen, kivert, gazdátlan kutya vagyok. És így egyre megy, készakarva bántottak-e vagy sem, csakugy, mint a farkasnak is mindegy, akarattal röpitette-e a vadór a golyót a fejébe. A farkasnak azért van foga, hogy harapásra használja. Ehez joga van. És most itt az idő, amikor mi is haraphatunk. Fogaink már elég élesek ahhoz, hogy széjjeltéphessük elleneinket. Ez a leány boszuért liheg . . . Hasznára válok-e? Mindegy. Éhező munkások pálinkával kábitják el érzékeiket; a bourgeois fájdalmait morfiummal enyhíti. Nos, az ő számára a boszu a pálinka és a morfium. Így hát e boszút támogatni kell — így követeli a hálaérzés — a közjó . . .

Hogy a boszu minő alakban törjön ki, tör, vagy pisztoly, esetleg piszkos rágalmak alakjában Hanna személye iránt, azt még nem tudta Leskowic. Majd elhatározzák. Segítő kéz akad majd elég.

XIII.

— Ime a várva-várt válasz — mondá Krcycki — és egy levelet nyújtott Gronski felé.

— Tudtam, hogy válaszolni fog. Zsófia megmondta nekem, ő vette rá.

Krcycki elpirult.

— Ah! Otockáné mindent tud?

— Tud és nem tud. Hanna csak annyit mondott neki: — Nem feledte el, hogy ő az ur, én pedig csak a parasztleány. Többé nem értjük egymást és Zsófia nem is kérdezett többet.

Most olvasni kezdé az átnyújtott levelet:

— Ön maga tépte széjjel, tiporta a sárba a boldogságunkat, bizalmamat, összes ön iránt táplált érzéseim. Kérdésére, hogy ez érzést valaha ismét megtalálhatom-e, azt felelem, — nem! hiába keresem. Ha mégis egyszer újra rátalálnék, ép oly őszintén megmondom önnek, mint amily őszintén mondom, hogy most nem érzek egyebet, mint bánatot és sajnálkozást,

ez pedig nem elég ahhoz, hogy életünket összekössük.

— Semmi egyéb! — szólt tompa hangon Krcycki.

— Jóslatom tehát igaznak bizonyult. A forrás pillanatnyilag kiapadt.

— Fenékig. Egy hűsítő csepp sem maradt benn.

— Talán mégsem. E sorok közül azt olvasom, hogy talán mégsem vészett el minden reménye a jövőre nézve. Egyszer még feltámadhatnak az elaludt emlékek és ekkor . . . Egyelőre nem tehetsz egyebet, mint vagy türelmesen vársz . . . vagy véglegesen széjjeltéped az utolsó köteléket is közöttetek.

— Azt nem tudom. Elfeledded, mit tett értem, mikor sebesülten feküdtem. Ezt sosem feledhetem.

Arca oly őszinte kétségbeesést és mély keserőséget fejezett ki, hogy Gronski rátekintve, ezt gondolá :

— Annak a leánynak aranyszive van ; és ha meglátja őszinte fájdalmát, megbocsát, már részvétből is.

Fenhangon így szólt :

— Negyedóra múlva megyek a próbára. Jöjj velem.

— Mi hasznomra lehet már !

— Nem tudom. Még azt sem tudom, találkozol-e Hannával. Mária olykor a szobaleány kíséretében megy. De semmit sem mulaszthatsz.

Beszélgetésüket egy kedves vendég — Scremski doktor belépése szakította félbe.

— Ah, már visszatért? — üdvözölte Gronski.

— Meglepetés, ugy-e? — nevetett a doktor. Hát igaz, több időt akartam az én kedves öcsémnél tölteni, de nem kértek a társaságomból, ezt finoman értésemre is adták. Ha ha! Tulságosan őszinte és szókimondó vagyok a számukra, így hát szivesebben vették, ha minél hamarabb hátat fordítok nekik. De nem tartóztatom az urakat. Tudom, hogy ilyenkor szoktak Mária kisasszony próbájára menni és ezt bizony kár volna elmulasztani, sőt, ha megengedik, magam is önökkel tartok . .

Azután e szavakkal fordult Krecyckihez :

— Hogy van az édes anyja és szép menyasszonya?

— Köszönöm, anyám elég jól érzi magát, de nemsokára el kell utaznia.

És mintha zavarát igyekezne palástolni, messze letekintett az utcára, s egyszerre tréfásan felkiáltott :

— Ime, ott jő Mária, a szobalányával. . . . De mögöttük még valaki lépked . . .

Csakugyan mintegy száz lépésnyire megpillantották a közeledő Mária alakját. Mellette a szobaleányt a hegedűtokkal kezében. És mögöttük egy szőkeszakállas fiatalember lépdelt, előre hajolva Máriához és mohón beszélve hozzá.

Mária meggyorsította lépteit és elfordította a fejét, mintha nem akarná hallani a

beszélőt, de ez nem tágitott és egyre hevesebben gesztikulált.

— Az Istenért, még megtámadja! — kiáltá a doktor és mindahárman odasiettek.

— Mi az? Kiön? Mit keres itt?

Midőn Mária, Gronskit megpillantotta, karjába kapaszkodott és reszketve kiáltá:

— Hamar menjünk haza! Vigyen haza kérem!

Gronski belátta, hogyha Máriát nem akarják egy utcai botrányba keverni, csakugyan nem tehet okosabbat, minthogy gyorsan egy kocsiba ülteti, maga is mellé ül és hazaviszi nővére lakására.

— Semmi baj! — igyekezett megnyugtítani az ijedt gyermeket. Közhírré tesszük, hogy ma nem lesz próba. De mi történt tulajdonképen? Ki volt ez az ember?

— Leskowic — felelé Mária. — Nem ismertem meg, de ő megmondta, hogy ki.

Gronskit e név nyugtalanította. Ha most Krcycki véletlenül felismeri a volt házitanítót a dolog a rendőrségen folytatódik. De igyekezett leplezni aggodását Mária előtt. Sőt, inkább tréfásan kérdé:

— Ah, ez hát Leskowic volt? No, akkor már tudom, mit akart. Ugy látszik, itt valaki nemcsak a hegedü, de a szívek hurjain is játszik. . . De miért ijedt meg ennyire?

— Mert fenyegetett — felelé Mária, — rettenetesen fenyegetett.

— Éféle fenyegetőzésektől csak gyermekek ijednek meg.

— Igaz. És különösen miután az éhezõ munkások javára játszom, nem bánthatnak, ugy-e sem engem, — sem az enyéimet?

— Természetes, hogy nem — felelé Gronski.

Eközben hazaértek és Gronski átadta Máriát nővérének és előadta a történeteket. Hanna is jelen volt. Otockánét az egész eset jobban megijesztette, mint mutatta és megfogadta, hogy a hangverseny után rögtön Calezinbe utazik, onnan pedig hosszabb időre külföldre Máriával.

Félóra mulva Gronski távozott. A lépcsőn találkozott Ladislaussal. Szinte fellelegzett.

— Hála Istennek! a dolog hát mégsem a rendőrségen végződött. Tudod, hogy ez a fickó Leskowic volt?

— Ah! nem ösmertem rá, a szőke haj miatt. Hogy van Mária?

— Már magához tért az ijedtségéből. A hölgyek mellette vannak. Alig hiszem, hogy Otockáné most fogadna.

— Magam sem hiszem. Különösen ha „ő“ is ott van — felelé keserűen Krcycki. — Csak a névjegyem adom le és jövök vissza. Megvársz?

— Igen.

Ladislaus néhány perc mulva ismét megjelent.

— Hát Leskowic volt . . . csakugyan? Persze, a szőke haj, a szakáll és a sötét pápaszem . . .

— Persze, elpáholtad?

— Még pedig alaposan. És nem is igen védekezhetett. Ugy látszik, a browningja nem volt a zsebében.

Kis ideig némán haladtak egymás mellett, majd Gronski így szólt :

— Anyád nemsokára fürdőre utazik. A kuzinjaid falura mennek és Hanna is velük tart. És te . . . ?

Krcycki elkeseredetten legyintett a kezével.

Ugyanakkor padlásszobájában Leskowiec így szólt Pauline elvtársnőhöz :

— Krcycki ur, igazi ur! Az imént az utcán egy botot tört ketté a hátamon, mert meg mertem „Őt“ szólítani.

És egymásra szoritott fogai közül gunyosan nevetett.

XIV.

Elérkezett a hangverseny napja. Zsófia öltöző szobájának pamlagán már kora reggel ott pihent Mária esti ruhája. Fehér, mint a hó, fátýolszerüen, habosan könnyü, ibolyaillattól áthatva. E szerény virágok képezték egyetlen ékességét.

Gronski és Otockáné hosszasan tanácskoztak a ruha kiválasztásánál. Azt akarták, hogy a kis „Istennő“ ne csak a füleket, de a szemeket is meghódítsa.

A bájos kis teremtés ezalatt izgatottan vándorolt szobáról szobára, s hol a hegedüjét kapta fel, átfutva még egyes nehezebb részeket, vagy a Gronski által küldött bonbonsokból szopogatott, vagy Zsófiával tréfálkozott, így üzve tova félelmét első nyilvános szereplése előtt. Pedig a nyugtalanságot Otockáné is osztotta. Ő csak abban bizott, hogy Mária ha reszketni fog is, mikora pódiumra lép, amint a kedves hangszer kezében érzi, elszáll a félelme és megjő a biztonsága. Tudta, hogy lelkes ováció és számtalan szebbnél szebb virágado-

mány vár a kis művésznőre és tudta, hogy fényes, hódoló ünneplés központja lesz, ugy csodás művészeténél, mint elragadó egyéniségénél fogva.

Mária pedig ezzel vigasztalta testvérét :

— Ha kilépek a pódiumra, egyre csak ezt fogom ismételni magamban : — A szegényekért teszem — a szegényekért — a szegényekért ! — és akkor tudom, elszáll az elfogultságom.

Jó kis szívét örömmel, büszkeséggel töltötte el a gondolat, hogy szükségét szenvedő embertársaiért ő is tehet valamit, s szinte lelkiismeretfurdalást érzett drága, új ruhájáért és kis selyem cipellőiéért, hogy ezt a pénzt is nem áldozta szegényeinek.

Dél felé Hanna kopogtatott be és elvitte magához ebédre a két nővért. Mária magával vitte a hegedűjét. Ebéd után át akarta még egyszer próbálni a hangversenyszám nehezebb részét. Mialatt teritettek, Mária, Hanna szalonja ablakából kitekintett az utcára. Világos, szép, tiszta nap volt. Egész éjjel esett az eső, s minden falevelet ragyogó tisztára mosott a legkisebb porszemtől is. A levegő balzsamosan friss, szinte áttetsző volt. Az ablak alatt két fürtös virágu akácfa illatozott, mámorító, édesen bódító illatával betöltve a szoba levegőjét.

Mária lehunyta szemeit, finom kis orrcimpái megremegtek és szinte kéjesen magába sziva a beáradó illatot, visszafordult a szobába :

— Milyen édes illat !

— Igen, kicsikém ! — mosolygott Hanna — készakarva hagytam nyitva az ablakot.

Az akácfák nemcsak illatoztak, de mintha énekeltek volna is. Számptalan kis veréb csipogott ágaikon és a leányka egy darabig vidáman figyelte a lármás, kis madarakat.

De figyelmét egyszerre más kötötte le. Az utca közepén és szemközt a járdán emberek csoportosultak és kutatva keresni látszottak Hanna ablakait. Nagyobbára kopottas öltözékű, inséges kinézésű alakok, akikhez még a kíváncsi ácsorgók serege is csoportosult, úgy, hogy néhány perc alatt több száz főre menő csoport verődött össze.

Mária visszalépett az ablaktól.

— Nézzétek csak mi történik az utcán ! Ezek talán az én szegényeim, akik már előre eljöttek köszönetet mondani. Mit tegyek, ha idejönnek? . . . Mit mondjak? . . . Ah, jertek ! nézzétek csak !

És e szavakkal magával vont a nénjét és Hannát és a három szép fiatal fej kihajolt az ablakon.

E pillanatban valami érthetetlen dolog történt. Egy rongyos ruhájú fickó nagy követ vett elő a zsebéből és teljes erejéből az ablakba dobta. A kő épen Otockáné feje fölött repült el, hangos robajjal a szemközti falba csapódva. A három nő visszaugrott az ablaktól és rémülten meredt egymásra.

Időközben lent pokoli lárma tört ki. A csöcselék betörte a kaput, feltörtetett a lép-

csön és néhány perc múlva óriási robajjal fel-
tépte az ajtót és betódult a lakásba.

— Ki innen a kitartott nőszemélylyel !
. . . ki vele ! . . . üssétek ! — ordították a re-
kedt, rikácsoló hangok.

— Az Istenért, emberek, mit akartok
itt ? — kiáltá Hanna.

— Ki vele ! Vessétek ki az ablakon ! le az
utcára !

Egy öreg cselédet, ki urnője segítségére
sietett, majdnem széjjeltapostak. Vad, állatias
ordítással, pálinkától, alacsony szenvedélyektől
eltorzult vonásokkal, mint a veszett bestiák,
vetették magukat a butorokra, mindenre,
ami kezük ügyébe esett ! Törtek, zuztak, rom-
boltak, valóságos orgiáját ülték a pusztításnak,
s az összetördelt butorokat levetették a nyitott
ablakon. Még a zongorát is széjjelrombolták
és egy himlőhelyes fickó Mária hegedűjét kapta
fel, hogy a falon széjjelzuzza.

De a leányka erre odaugrott és csodás,
hősies bátorsággal megragadta a szentségtörő
kezét :

— Ez az enyém . . . az enyém . . . a sze-
gényeimnek . . .

— Eressz el !

— Nem ! Ez az enyém !

— Eressz el, ha mondom !

— Nem . . . ez az enyém . . .

! Lövés dördült el és egyidejűleg Otockáné
velőtrázó sikolya.

Mária pillanatig felegyenesedve, magasra
tartott karokkal, hátravetett fejjel állt helyén,

aztán megtántorodott és hátraesett Hanna karjaiba.

A lövés, a gyilkos merénylet megijesztette a csöcseléket. Hirtelen elcsendesedtek és pillanat múlva, pánikszerű félelemtől elragadva, ész nélkül menekültek.

XV.

Az ágyat, amelyen Mária, a golyót eltávolító műtét után feküdt, Krcyckiné, Otockáné, Hanna, Gronski Ladislaus és Scremski doktor állták körül.

A másik orvos, a híres sebész, asszisztensével az ágy mellett ült és a beteg ébredését várta. A jodoformszagtól áthatott szobában mély csend uralkodott. Mária az imént közvetlenül a műtét után felébredt, de a kábító szerek utóhatása alatt és a sok vérveszteség folytán, ismét rögtön elaludt. Szép feje mozdulatlanul pihent a párnán. Szemei le voltak hunyva, arca viaszszerűen sápadt és áttetsző, mintha már is halott volna.

Otockáné és Gronski szívében, akik csak most e nehéz percekben érezték tulajdonképen, mennyire szeretik e drága gyermeket, az örjögéshez közeli vad kétségbeesés dult, sokkal mélyebb, sokkal áthatottabb ahhoz, semhogy külszinre merték volna hozni. Csak rémülten, riadtan tekintettek Scremski doktorra, ki egyre Mária érverését tapogatta és arcáról leolvas.

ható volt, maga sem tudja, vajon nem-e ez az utolsó álom. Csak fejét ingatta, jelezve, hogy az érverés még érezhető és ujját, hallgatást parancsolva, ajkára fektette.

Egy óra múlva Mária pillái megremegtek és felnyitotta a szemét. Tekintete kábult volt, kifejezéstelen. De lassan lassan eszméletére tért. És arcán ámulat tükröződött vissza, aztán bánkódás, mint a gyermekén, akit érdemtelenül büntetnek.

— Miért? . . . Miért? . . . — lehellte alig hallhatóan.

Otockáné leült az ágy szélére és kezét a kis vértelen, hófehér kézre fektette.

Gronski szerette volna levetni magát a földre és fejét a padlóba verni.

A beteg pedig fájdalmasan, reszkető, fehér ajakkal egyre ezt lehelte :

— Miért? . . . Miért?

E kérdésre csak maga Isten felelhetett.

Az orvos most közellépett és halkán így szólt :

— Ne beszéljen, — megárthat.

Mária hát elhallgatott, de a fájdalmas kifejezés nem tűnt tova arcáról és szemeiből könnyek peregtek alá.

Otockáné felszárította e könnyeket és fojtott hangon szólt :

— Mária . . . légy nyugodt, kis Máriám, — meggyógyulsz . . . hiszen a seb nem veszélyes, az orvos mondta.

Mária átható tekintetet vetett reá, mintha a lelkébe akarna látni, igazat mond-e. De

mintha e szavak kis bátorságot öntöttek volna belé.

Aztán így suttogott :

— Milyen fojtott a levegő . . .

Scremski feltárta az ablakot. Csendes, csillogos este volt odakinn. Akácillatos, friss tavaszi levegő hatolt be. A beteg kis ideig nyugodtan feküdt, aztán mintha tekintetével keresne valakit. És végre megkérde :

— Gronski . . . itt van?

— Hogyne, kis kedvencem . . .

— Ugy-e nem megy el . . . nem hagy el . . .

Gronski e pillanatban úgy érezte, hogy vak sötétség fogja körül, s hogy teljesen idegen hangon feleli :

— Nem . . . nem !

A gyermek most felriadt, — viaszszerü arca még fehérebbé vált :

— Nem akarok meghalni . . . ó, úgy félek.

És ismét könnyek peregtek végig arcán, egy halálra sebzett, ártatlan gyermek könnyei . . .

A rettenetes pillanatot a pap belépése szakította félbe. Az öreg főpap, Krcyckiné rokona, maga jött el. Lassan közeledett, leült Mária ágya mellé, s jóságos, vigasztaló mosolyával fölébe hajolt :

— Hogy vagy gyermekem? Ah, a nyomorultak ! . . . De Isten erősebb, mint ők ! Minden jól fog végződni. Csak azért jöttem, hogy a hogyléted után tudakozódjam. Hála Istennek, látom, a golyót már eltávolították.

Most már csak türelemre van szükséged és ugy-e türelmes leszel?

Mária csak igenlőleg hunyorgatott pilláival.

Az öreg főpap pedig egyformán derüs, jó-ságos hangon folytató :

— Lásd én tudtam, hogy türelmes vagy ! És most elárulom neked, hogy van valami, ami gyakorta minden orvosságnál és kötésnél biztosabban segít. Tudod, mi az? A szentségek föl-vétele! Ó, hányszor tapasztalhattam már, hogy betegek, akiket a haláltól csak egy haj-szál választott el, a szent gyónás és áldozás után rögtön könnyebben érezték magukat és tökéletesen meggyógyultak. Te, kis galambom még messze vagy a haláltól, de miután keresztényi kötelességünk ilyen módon is segíteni lelkünkön és testünkön, teljesítsük e köteles-ségünk. Ugy-e igazam van gyermekem?

Mária ismét csak pilláival hunyorított. Mindenki elhagyta a szobát és csak a csengő áldozást jelentő, hívó szavaira jöttek vissza. A beteg miután megáldozott, néhány pillanatig lehunytt szemmel, derüs, nyugodt arccal feküdt párnáin. És aztán következett az utolsó kenet felvétele.

A szoba háttérében állt a ház összes cse-lédsége. És elfojtott zokogással hallgatták a szokásos imát . . .

A pap sietni látszott és miután az utolsó szavakat is elmondotta, a szent olajjal meg-érintette a leányka pilláit, kis fehér fülkagy-lóit, a lilomszerű kezeket, amelyeknek ma este

a szegények javára kellett volna játszaniok . . . megáldotta tetőtől-talpig a minden földi salaktól megtisztultat, a valóban angyaltisztát, lilomfehéret, makulátlant . . .

Igy telt el egy félóra. A jelenlevőknek ugy tetszett, a beteg ismét alszik. De akkor egyszerre tágra nyitotta szemét és hangosan, derüs hangon kiáltá :

— Ó mennyi kenyér . . . mennyi kenyér ! . . .

És csöndesen elszenderült az örök álomba . . .

Késő éjjel egy fiatalember kopogtatott be a kapun. Megkérdezte a portástól, hogy a kisasszony él-e még. És mikor hallotta, hogy meghalt, szó nélkül tovább állt.

Egy óra múlva a Visztula-folyó partján álló régi házak egyikének, egy padlásszobájában hangos dördülés hangzott fel — felriasztva a ház lakóit. A szomszédos szobákból mindenki odasietett. Betörték az ajtót, de segíteni már nem tudtak.

Az ágyon ott feküdt átlőtt mellel Leskowie teteme.

Sötét, meghasonlott lelke már tova szállt . . .

XVI.

Mária halottas szobáját kápolnává változtatták. A ravatalt teljesen elborították a virágok, amelyek még a lépcsőházat is betöltötték. A koporsó nyitva volt még, és a viaszgyertyák lobogó fényében a halott Mária abban a ruhában feküdt ott, amelyet a hangversenyen kellett volna viselnie. Arca szelid volt és békés, szinte átszellemült, mintha tulvilági édes muzsika hangjait hallaná . . .

A nyitott ablakon át beáradt az akácillat, behallatszott a verebek csiripelése és a ravatal mellett egész népvándorlás folyt le. Munkások jöttek koszorúkkal, akiknek javára a hangversenyt tervezték. És mikor a kegyetlenül meggyilkolt „jótékony kisasszonyt“ látták, szemükben sötét tűz gyult fel és kerges kezük ökölbe szorult. Diákok serege jött el, kik a koporsót vállaikon akarták vinni a temetőbe. Bánat és részvét fogta el mindenkinek a szívét és az irtózat, a felháborodás lángba borította az egész város kedélyét. Nyugtalan embercsoportok töltötték be az utcákat . . . Mi történhet holnap, ha ma ilyesmi történhetett!

Mária kihült hamvait Calezinba készültek szállítani a délutáni vonattal, hogy ott az Otockiak ősi sirboltjába helyezték örök nyugalomra. És eljött a legrettenesebb pillanat Otockáné és Gronski számára, midőn utolsó pillantásukat vethették annak az arcára, akit a földön legjobban szerettek, aki a világosságot, a nap-sugarat képviselte számukra. Ha még rendes uton, betegségben halt volna meg.

De meggyilkolták! Meggyilkolták ezt az édes, ártatlan gyermeket, épen akkor, amikor egész lelkét örömmel töltötte be a gondolat, hogy szenvedő embertársain segíthet. Meggyilkolták ezt a testet öltött melódiát, ezt a gyönyörű virágszálat, akit Isten csak az emberek örömére teremtett . . . Ah! e gondolatban rejlett valami, ami a kétségbeeséstől az örüléshez vezetett . . .

Ez a kínzó, rettenetes fájdalom megmarja a lelket, sötétségbe borítja a szellemet és megolvasztja a vért . . . Zsófiával ez történt. Scremski doktor sokáig nem volt bizonyos felőle, vissza tudja-e hívni szellemét az életnek. És a rettenetes zürzavarban alig vették észre, hogy a ravatalra egy örült borul, irtózatot keltő eszeveszett sikoltozással. Sidwicki vonszolta el onnan erőszakkal . . .

A gyászmenet megindult az állomás felé. Óriási tömeg hömpölygött a koporsó után. Egész fekete hullám borította az utcát.

Scremski doktor Sidwicki mellé került. Kis ideig némán lépkedtek egymás olda-

lán és észre sem vették, hogy kissé elmaradtak a többiektől.

— Ösmerte az elhunytat? — kérde az orvos.

— Rokonom volt.

— Ah uram, micsoda rettenetes tévedés volt ez!

Sidwicki erre kitört:

— Nem volt tévedés. Csak logikus következése a multnak és előhírnöke a jövőnek, amidőn az effajta esetek napirenden lesznek.

— Hogy érti ezt?

— Ahogy érteni kell. Ennek a sirnak mélyebb a jelentősége, semmint gondoljuk. Jelkép! Ön tévedésről beszél? Ah, nem! Egy égi hárfát temetünk itt, amely a szegények jávára akart felzendülni, s amelyet a csöcselék piszkos lábaival eltapodott . . . Csak folytassuk így és majd meglássuk tiz, husz év múlva nem épen így el lesz temetve tudomány, művészet, kultúra, az egész civilizáció! És pedig nemcsak nálunk, de mindenütt. Rettenetes események láncolata fog következni . . . Ej, végre is, nekem mindegy . . .

A doktor kis ideig tünődött Sidwicki szavain, aztán így kiáltott:

— Ah, adjatok az embereknek világosságot, világosságot!

— Eh, ezeknek az atheistáknak? A felvilágosítás vallás nélkül csak tolvajokat, banditákat nevel! . . . Így van uram . . . hatalmas forgószél söpör el mindannyiunkat — egész Lengyelországot, pusztasággá változtatja a virá-

gos mezőket, ahol csak sakálok élhetnek majd . . .

És Mária koporsójára mutatott.

— Ime az elhervadt virág! A legszebb, legtisztább hajtás, amelyet lábbal tiportak.

Elértek a pályaudvarra.

— Tovább megy Calezinba? — kérde az orvos.

— Igen. Látni akarom Otockánét. Isten tudja, mi történik most vele. És nézze csak Gronskit! Ez a két nap aggastyánná változtatta. Azon sem igen segíthet már semmi!

— Ki nem érzé e rettenetes csapás súlyát! — sóhajtá az orvos. — Krcycki is úgy néz ki, mintha a keresztfáról szedték volna le.

— Krcycki? Nos, ahoz füstbe ment házassága is hozzájárul.

Elhallgattak, mert a zenekar rázendített Chopin gyászindulójára.

XVII.

Scremski doktor még sokáig tünődött Sidwicki szavai felett, midőn a hoteljébe visszatért.

— Ah, mégis csak tévedés volt, — rettenetes tévedés! És mert ma e szegény leányt a sirjához kísértük, szabad-e arra következtetnünk, hogy idővel kulturát, civilizációt, mindent eltemetünk! . . . Ma talán a látszat ezt mutatja. És az emberek olyan utat követnek, amely ellenkezik természetükkel. De mindez csak külsőség . . . Bent a föld mélyében érzések szunnyadnak, amelyeket sosem lehet elfojtani . . . Forgószél jön, igen, mindent felkavaró, piszkos, homokos, sok mindent elsöprő forgószél, de alatta rejlik valami, amit Sidwicki nem lát, nem érez . . . amit nem lehet elsöpörni és ami mindig új életre kél . . . a lángoló, hazaszeretet . . . Hiszen szenvedünk, gyötrődünk inkább, de Lengyelországot el nem hagyjuk . . . Tehát a haza még bennünk él és túléli a világ

minden forgószelét, förgetegét. Ezért az édes anyáért összeszorított fogakkal tovább szenvedünk. — mi és a gyermekeink gyermekei — és nem mondunk le a reményről soha — soha!
És sóhajtva simította végig homlokát.

Vége.

OSZK

**LEGJOBB
KÖNYVEK**

168.

Sienkiewicz Henrik

Forgó szél

**Budapest
Légrády Testvérek**

Ára 60 fillér

II. kötet.

OSZK

Osztályvezető: Kőrösi Csizsáky

